

SS. PATRUM

OPERA SELECTA
DE GRATIA DEI
ET
PRAEDESTINATIONE SANCTORUM.

TOM. III.

S. PROSPERI
AQUITANI
S. LEONIS M. NOTARII
DE GRATIA DEI
ET LIBERO ARBITRIO HOMINIS
ET
PRAEDESTINATIONE SANCTORUM
OPERA OMNIA
Editionem emendatissimam, & variis lectionibus undique collectis praecipue vero ex Codd. MSS. Vaticanis adornatam curavit P. F. F.

ROMAE AN. SAL. CIƆIƆCCLVIII.

APUD FRATRES PALEARINIOS
PRAESIDUM ADPROBATIONE.

CLEMENTI XIII

PONTIFICI MAXIMO

FELICITER . INSTINCTV . DIVINITATIS . ECCLESIAE DATO . NON SOLVM . PRAECEPTIS . AVGVSTISSIMIS . SED . ETIAM . SANCTISSIMIS . EXEMPLIS . SVIS . ORBI . TERRAE . PROFVTVRO .

S. PROSPERI . AQVITANI . S. LEONIS I. AB . EPISTOLIS . OPERA DE . GRATIA . DEI . ET . PRAEDESTINATIONE . SANCTORVM . QVOD EX . APOSTOLICAE . SEDIS AVCTORITATE . SCRIPTA . FVERINT . ET . AB . EADEM . AVCTORITATE . PROBATA . ET . QVOD . S. AVGVSTINI . DOCTRINAM . QVAM TOT . TANTISQVE . TESTIMONIIS

APOSTOLICA . SEDES . TVTISSIMAM . INCONCVSSAM . ET PLANE . SVAM . DECLARAVIT . EXPONANT . ADSERANT. VINDICENT. VT . DIGNATA . INDVLGENTIA . EJVS. QVI . APOSTOLICAM . SEDEM . MAGNVS . IMPLET . NOVA . MERITAQVE . LAVDIS . DIGNITATISQVE . ACCESSIONE . CVMVLATA. IN . LVCEM . PRODEANT. ET . CVRA . IN . ILLIS . RECENSENDIS . EXORNANDISQVE . IMPENSA . AVSPICATISSIMA . SIET.

D. D.

PETRVS . FRANCISCVS . FOGGINIVS
NOMINI . MAJESTATIQVE .
OPTIMI . PRINCIPIS .
DICATISSIMVS .

s. PRO-

§. I.

S. Prosperi Aquitani, privati certe hominis, sed agentis publicam Ecclesiae caussam, & quidem ex Apostolicae Sedis auctoritate, cujus libros eadem Apostolica Sedes legendos esse decrevit, laudatissimique cujusque aetatis viri commendarunt, & quem super S. Augustini spiritus, velut ille Eliae super Elisaeum, requiescere visus est, Opuscula omnia, quotquot compertum certo est edidisse de Gratia Dei, et praedestinatione sanctorum, ut Ecclesiae Catholicae doctrinam a

s. AVGVSTINO contra Pelagianos adſertam ſtrenueque propugnatam a novis Semipelagianorum objectationibus ſartam tectam ſervaret, in hoc, ſi molem ſpectes parvo, ſi res & uſum magno quidem, & plane aureo volumine continentur.

§. II.

Natus eſt s. PROSPER exeunte quarto, aut quinto ineunte Eccleſiae ſaeculo in Aquitania [1], unde ut ab aliis ejuſdem nominis ejuſdemque ferme aetatis celebribus viris diſtinguatur, Aquitanus dici ſolet; ſed qua in urbe, aut loco Aquitanicae Provinciae, haud liquet. Sirmondus fuiſſe illi cognomen *Tironi* commentus eſt; ſed Proſperum Tironem ab Aquitano diverſum eſſe eo convincimur, quod nullus

1 GENNADIUS de viris illuſtribus *cap.* 84.

lus laudatus ſit hactenus vetus mſs. codex certorum Operum s. PROSPERI Aquitani, in quo *Tironis* cognomine donetur; & praeterea quod nemo alius antiquior Beda presbytero, qui ſaeculo octavo claruit, Proſperi Tironis meminerit [1]; demum quod ab ipſo Beda [2] Proſper Tiro *Poetae* appellatione cohoneſtetur, noſter vero, cui ſolum Proſperi nomen tribuit [3], *Rhetoris*, ſeu Oratoris. Etſi vero nulla exſtat memoria de illius in primaeva aetate peractis ſtudiis, ac curis, manifeſto tamen teſtantur lucubrationes, quae ab eo ſcriptae ſuperſunt, in ingenuis artibus, poetica praecipue, non mediocriter eſſe verſatum. Ex Aquitania, quibus de cauſſis obſcurum eſt, Provinciam demigravit, ubi circa annum

1 BEDA de arte metrica. 2 *Ibidem*.
3 BEDA Hiſtoriae Eccl. Gentis Anglorum *l.* 1. *c.* 10.

num ccccxxviii commorabatur, ut ex illius epiſtola ad Rufinum tunc fere temporis data conſtat, in qua ſatis aperte meminit domeſticae, quam inierat, concertationis pro s. AVGVSTINI doctrina adverſus Jo: Caſſianum, qui Maſſiliae monaſticam vitam agebat. *Moleſte ferunt*, inquit [1]. *quod his, quae adverſum excellentiſſimae auctoritatis virum aſſeruere inter multas collationes, reſiſtimus*.

Quoniam vero qui, Caſſiano duce, AVGVSTINVM, & ejus doctrinam de Gratia calumniabantur, profitebantur tamen ſe recipere *quae ſacratiſſima beati Apoſtoli Petri ſedes contra inimicos gratiae Dei per miniſterium praeſulum ſuorum ſanxerat, ac docuerat* [2], PROSPER, qui eos ſer-

1 Ep. ad Rufinum *cap.* 4.
2 *Ex Praefatione ad* Sedis Apoſtolicae Epiſcoporum auctoritates de Gratia Dei, *ſeu ex cap.* 3. *epiſtolae S. Caeleſtini I. ad Galliarum epiſcopos*.

sermone & scriptis refutare potuerat, non persuadere, adjuncto sibi socio Hilario Romam venit, judicium exposcens, & auxilium s. Caelestini Papae, qui utriusque solicitudine laudata Epistolam ad Galliarum Episcopos scripsit, in qua praeclarissimum impertiit de AVGVSTINI doctrina & virtute judicii sui testimonium. Itaque PROSPER Apostolica fretus auctoritate eo magis alacriter in Galliam reversus, caussam Dei contra Semipelagianos agere coepit, & scientiae atque pietatis optimam sibi famam meritissimamque comparavit. Quae quidem fama adeo constans exstitit, atque probata, ut Leo Magnus, quem *inter Aetium, & Albinum in Galliis amicitias redintegrantem* [1] Roma ad Petri thronum evexit, Romam illum arcessiverit, aut si mavis

1 S. PROSPER in Chronico.

vis una secum adduxerit, ubi ad idem munus illum adhibuit, quo s. Hieronymus functus olim fuerat apud Damasum. Hinc Leonis Magni Notarius ab Adone [1], aliisque sequioris aetatis scriptoribus Prosper appellatur, quin etiam ab auctore synchrono Gennadio ex antiqui mss. cod. Corbejensis fide.

Utrum vero s. Prosper aliquo ecclesiastici ordinis gradu decoratus fuerit, ac praecipue, ut multi ferunt, Episcopatus honore, antiquis probabilibusque deficientibus monimentis, definiri minime potest. Si quid licet ex conjecturis deducere illud est, fuisse illum primo ex eorum numero, qui saecularibus rebus relictis vitam in secessu agebant, nullius tamen monasterii legibus obstricti, ut Paulinus, Pammachius, aliique aetatis ejus-

[1] Ado in Chronico.

ejuſdem ſancti homines. Ubi vero a ſecretioribus conſiliis Leoni Pontifici fuit, quis ſibi ſuadeat nulla ſacra dignitate exornatum fuiſſe, ſive ejus merita ſpectentur erga Catholicam Eccleſiam, ſive Apoſtolicae Majeſtatis decus? Neque enim ullo pacto probabile eſſe videtur, quod ss. Pontifex Leo, aequiſſimus eccleſiaſticarum dignitatum diſtributor, & acerrimus eccleſiaſticae diſciplinae adſertor, & vindex, mero ac ſimplici laico in ſummis Eccleſiae rebus conſulendis gerendiſque uteretur.

Quo anno s. Prosper ad ſuperos evolaverit, ignoratur. Fuiſſe illum in vivis an.Ch. ccccLV ex ejus Chronico conſtat, quod eo uſque perduxit; ſed fortaſſis multo etiam longius vixit, & Leoni ſuperſtes exſtitit, de illo enim, ut videtur, tanquam adhuc ſuperſtite, mentionem facit Marcellinus ad an. Ch. ccccLXIII.

§. III.

§. III.

Age vero, cum optima illa ſit omnium laus a laudatiſſimis viris laudari, videamus modo, quae a ſummis viris de illo, & de ejus operibus lata ſunt teſtimonia.

Hilarius ejus amicus in Epiſtola ad s. AVGVSTINVM [1] vocat, *virum tum moribus, tum eloquio, & ſtudio clarum.*

Sanctus Caeleſtinus in Epiſtola ad Galliarum Epiſcopos [2] ejus *circa Deum ſolicitudinem* laudat, *religioſam animam* appellat, *& perſecutionem propter juſtitiam ſuſtinuiſſe* adfirmat.

Gennadius in Catalogo virorum illuſtrium [3], Caſſiani licet eſſet partibus addictus, fatetur tamen *ſcriptorem eſſe aſſertionibus nervoſum.*

A Vi-

1 §. 10. 2 *cap.* 2. & 4. 3 *Cap.* 84.

A Victorio Aquitano [1] in Praefatione Cycli Paschalis ad Hilarium Ecclesiae Romanae archidiaconum, *sancti*, *& venerabilis viri* laudem tulit.

A Gelasio in Concilio Romano LXX. Episcoporum *vir religiosissimus*: a s. Fulgentio [2] *vir eruditus, eruditissimus*, *& sanctus*, *& qui* AVGVSTINVM *recta defendit fide*, *ac copioso sermone*: a Cassiodoro [3] *sanctus*: a Photio [4] ἄνθρωπος ὡς ἀληθῶς τοῦ Θεοῦ *homo sane divinus* appellatur.

Neque est leviter transeundum, sed potius animadvertendum diligentissime, defensionem doctrinae, quae ad divinae gratiae oeconomiam pertinet, fuisse ab eo susceptam primum *ex fidei*, *qua Eccle-*

sia

---

1 *In editione Aegidii Bucherii pag. 6.*
2 Ad Monimum *lib. 1. cap. 30. & l. 2. c. 1.*
3 Inst. Divin. *cap. 17.* 4 *Cod. 54.*

ſia vivit, *affectu* [1], ſed deinde proſecutum eſſe *ex ipſius Apoſtolicae Sedis auctoritate*, ut ipſemet diſertis verbis teſtatur in praefatione *Reſponſionum ad objectiones Vincentianas*; ſeu, ut Hincmarus loquitur [2], *ex delegatione Sedis Romanae*. Quin etiam illa, quae Sixtus III., & quae Leo Magnus contra Pelagianos egerunt, ejus potiſſimum opera facta fuiſſe exiſtimantur. Demum libri ab eo editi non ſolum privatorum hominum plauſu, ſed etiam Gelaſii & Concilii Romani auctoritate probati ſunt; & ex ipſis eorum verbis plures conditi ſunt Canones Arauſicani Concilii II. quod monente Felice IV. celebratum eſt, & Bo-

1 *Sic ipſe de ſe loquitur* S. PROSPER in epiſtola ad s Auguſtinum §. 1.

2 HINCMARUS *in ep. ad Carolum Regem, quae primo ejus operi* de praedeſtinatione *praefixa eſt*.

& Bonifacius II. adprobavit. Itaque jure optimo adfirmare me posse arbitror, s. PROSPERI libros non solum auctoris nomine habendos esse commendatissimos, sed etiam qua pollent publica & ecclesiastica auctoritate.

§. IV.

Quod autem potissimum pertinet ad hanc syllogen, etsi plura etiam alia ad nos pervenerunt s. PROSPERI Aquitani scripta, non erat tamen hic omnibus locus; nam aut ad doctrinam *de Gratia Dei* nullo pacto spectant, ut *Chronicon*, aut de illa praecipue non agunt, ut *Liber sententiarum*, & *Expositio Psalmorum*, quae utinam aliquando integra reperiatur, qualem suo tempore adhuc superfuisse testatur Notkerus Balbulus [1].

1 Notkerus BALBULUS de interpr. divin. Script. c. 2.

Neque me praeterit plures esse magni nominis criticos, qui nonnulla alia Opera S. PROSPERO Aquitano adjudicant, & inter haec etiam *Sedis Apostolicae Episcoporum Auctoritates de gratia Dei*, quae Epistolae s. Caelestini Papae I. ad Galliarum Episcopos subnecti solent, quae certe scopum, quo cura nostra dirigitur, mirifice attingunt; sed ne dubiis quidem dare hic locum placuit. Praeterea hae Auctoritates ipsi epistolae Caelestini Papae adjungendae erunt, cum in alio simili volumine collectas dabimus Romanorum Pontificum epistolas, & Conciliorum decreta, quae ad caussam pertinent de Gratia Dei.

Ceterum diligenter curavi, ne quid praetermitterem, ex quo haec sylloge litteratis hominibus, & iis praesertim, qui theologicis disciplinis sedulam operam navant, gra-

ta

ta fieret, atque utilis. Etenim non solum variantes lectiones adposui a Mangeant diligenter collectas in absolutissima Operum s. Prosperi editione Parisiensi an. MDCCXI. sed etiam alias addidi ex codicibus Vaticanis, quos inter plures sunt optimae notae. Cod. Vat. 558. qui olim fuit *Majoris Domus Carthusiae*, & praeter alia continet s. Prosperi *Responsa ad capitula Gallorum, Objectiones Vincentianas, Excerpta Genuensium, Epigrammata*, nec non *Librum contra Collatorem*, octingentorum circiter annorum aetatem praeseferre videtur. *Carmen de Ingratis* in nullo mss. cod. reperire potui. At vero hoc plane divinum opus, quod eorum omnium qui Theologiam docent curae esse deberet, ut ab auditoribus suis memoriae mandaretur, nec non tria quoque epigrammata, quae illi adjungi solent, perpetuis scholiis, ut

junioribus theologis veluti facem praeferrem, exornavi, quae magna ex parte ex prolixioribus notis Martini Steyaert Doctoris Lovaniensis & laudati Mangeant decerpta sunt.

PRAEFATIO
EXPLICIT.

IN-

INDEX

OPERUM S. PROSPERI AQVITANI, QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR

Liber

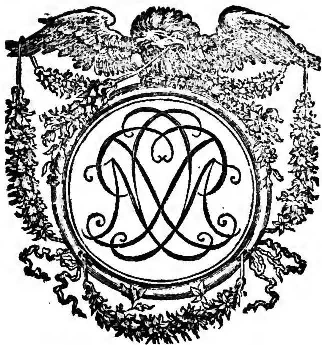
IMPRIMATVR

Si videbitur Reverendissimo P. M. S. Palatii Apostolici.

F.M. de Rubeis Pat. Const. Vic.

IMPRIMATVR

Fr. Vincentius Elena O. P. Reverendiss. P.Mag. Sacr. Pal.Apost. Soc.

S. PROSPERI
EPISTOLA
AD S. AUGUSTINUM
DE RELIQUIIS PELAGIANAE HAERESEOS IN GALLIA SUBOLESCENTIBUS.

CUM S. AUGUSTINI scripta contra Pelagianos, & praecipue liber *De Correptione*, *& Gratia* multorum animos in Galliis offenderent, & potissimum inter Massilienses Monachos gravis esset de iisdem scriptis exorta contentio, PROSPER Aquitanus, vir tum moribus, tum eloquio & studio clarus, nec non Hilarius quidam, qui consuetudinis S. AUGUSTINI deliciis potitus aliquando fuerat, & ejus doctrinae salubri lacte nutritus, non solum pro datis sibi a Deo viribus, oblata occasione, licet essent laici, catholicam doctrinam tueri conati sunt, sed etiam de Massiliensium querelis, objectionibus, erroribusque AUGUSTINUM ipsum monuerunt, rogantes eum, *ut quae in istis quaestionibus obscuriora, & ad percipiendum difficiliora essent, quam lucidissimis expositionibus dignaretur aperire*; quod luculenter ille quantocius praestitit missis ad eosdem duobus libris, quos inscripsit *De Praedestinatione Sanctorum*, & de *Dono perseverantiae*. Has *Prosperi* & *Hilarii* epistolas ad S. *Augustinum* An. Ch. CCCCXXVIII. aut CCCCXXIX. ineunte datas constat: epistola autem PROSPERI haec est.

S. PRO-

S. PROSPERI
EPISTOLA
AD
S. AUGUSTINUM
De reliquiis Pelagianae haereseos in Gallia subolescentibus.

Domino, beatissimo papae, ineffabiliter mirabili; incomparabiliter honorando, praestantissimo patrono, **Augustino, Prosper.**

1. IGnotus quidem tibi facie, sed jam aliquatenus, si reminiscaris, animo ac sermone compertus: nam per sanctum fratrem meum Leontium [1] diaconum misi epistolas [2] & recepi: nunc quoque beatitudini tuae scribere audeo, non solum salutationis, ut tunc, studio, sed etiam fidei, qua Ecclesia vivit, affe-

 ctu.

1 Al. *Leoninum*. 2 Al. *epistolam*, Haec non extat.

ctu. Excubante enim pro universis membris corporis Christi vigilantissima industria tua, & adversus haereticarum doctrinarum insidias veritatis virtute pugnante; nullo modo mihi verendum putavi, ne onerosus tibi, aut importunus essem in eo, quod ad multorum salutem, ac perinde ad pietatem tuam pertinet: cum potius reum futurum esse me crederem, si ea, quae valde perniciosa esse intelligo, ad SPECIALEM PATRONUM FIDEI non referrem.

2. Multi ergo servorum Christi [1], qui in Massiliensi urbe consistunt, in sanctitatis tuae scriptis, quae adversus Pelagianos haereticos condidisti, contrarium putant Patrum opinioni, & Ecclesiastico sensui [2], quicquid in eis de vocatione electorum *secundum Dei propositum* disputasti. Et cum aliquamdiu tarditatem suam culpare maluerint, quam non intellecta reprehendere, quidamque eorum lucidiorem super hoc atque apertiorem

---

1 Monachos intellige Massilienses, ex quibus erat Joannes Cassianus nominatissimus Semipelagianismi propugnator. 2 Al. *Christianorum parum opinioni & Ecclesiastico sensui convenire.*

rem beatitudinis tuae expositionem voluerint postulare; evenit ex dispositione misericordiae Dei, ut cum quosdam [1] intra Africam similia movissent, librum de *Correptione & Gratia*, plenum divinae auctoritatis emitteres. Quo in notitiam nostram insperata opportunitate delato, putavimus omnes querelas resistentium sopiendas: quia universis quaestionibus, de quibus consulenda erat sanctitas tua, tam plene [2] illic, absoluteque responsum est, quasi hoc specialiter studueris, ut quae apud nos erant turbata, componeres. Recensito autem hoc beatitudinis tuae libro, sicut qui sanctam atque Apostolicam doctrinae tuae auctoritatem [3] antea sequebantur, intelligentiores multo instructioresque sunt facti: ita qui persuasionis suae impediebantur obscuro, aversiores, quam fuerant, recesserunt. Quorum tam abrupta dissensio primum propter ipsos metuenda est, ne tam claris tamque egregiis in omnium virtutum studio viris spiritus Pelagianae impietatis

1 Monachos Adrumetinos intelligit. 2 Al. *plane*. 3 Al. *atque Apostolicam doctrinae auctoritatem*.

tis illudat [1] : deinde ne simpliciores quique, apud quos horum magna est de probitatis contemplatione reverentia, hoc tutissimum sibi aestiment, quod audiunt [2] eos, quorum auctoritatem sine judicio sequuntur, asserere.

3. Haec enim ipsorum definitio ac professio est. Omnem quidem hominem Adam peccante peccasse; & neminem per opera sua, sed per Dei gratiam regeneratione salvari. Universis tamen hominibus propitiationem, quae est in sacramento sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam, ut quicumque ad fidem & ad baptismum accedere voluerint, salvi esse possint. Qui autem credituri sunt [3], quive in ea fide, quae deinceps per Dei gratiam sit juvanda, mansuri sunt [4], praescisse ante mundi constitutionem Deum, & eos praedestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excessuros esse praeviderit. Ideoque omnem hominem ad credendum, & ad ope-

1 Al. *eludat*. 2 Al. *audiant*. 3 Al. *sint*.
4 Al. *quae deinceps per gratiam sit adjuvanda mansuri sint*.

operandum divinis institutionibus admoneri, ut de apprehendenda vita aeterna nemo desperet, cum voluntariae devotioni remuneratio sit parata [1]. Hoc autem propositum vocationis Dei, quo [2] vel ante mundi initium, vel in ipsa conditione generis humani, eligendorum & rejiciendorum dicitur facta discretio, ut secundum quod placuit creatori, alii vasa honoris, alii vasa contumeliae sint creati, & lapsis curam resurgendi adimere, & sanctis occasionem temporis adferre: eo quod in utraque parte superfluus labor sit, si neque rejectus ulla industria possit intrare, neque electus ulla negligentia possit excidere. Quoquo enim modo se egerint, non posse aliud erga eos quam Deus definivit, accidere, & sub incerta spe cursum non posse esse constantem: cum si aliud habeat praedestinantis electio, cassa sit adnitentis intentio. Removeri itaque omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas praeveniat voluntates, & sub hoc praedestinationis nomine, fatalem quamdam induci necessitatem; aut diver-

1 Al. *praeparata*. 2 Al. *propositum vocationis, de quo*.

diversarum naturarum dici Dominum conditorem, si nemo aliud possit esse quam factus est [1]. Atque ut brevius [2] ac plenius, quod opinantur, exponam: quidquid in libro hoc ex contradicentium sensu sanctitas tua sibi opposuit, quicquid etiam in libris contra Julianum ab ipso sub hac quaestione objectum, potentissime debellasti; hoc totum ab istis sanctis intentiosissime conclamatur. Et cum contra eos scripta beatitudinis tuae validissimis & innumeris testimoniis divinarum scripturarum instructa proferimus, ac secundum formam disputationum tuarum, aliquid [3] etiam ipsi quo concludantur adstruimus; obstinationem suam vetustate defendunt; & ea, quae de epistola Apostoli Pauli Romanis scribentis, ad manifestationem divinae gratiae praevenientis electorum merita proferuntur [4], a nullo umquam Ecclesiasticorum ita esse intellecta, ut nunc sentiuntur, affirmant. Cumque, ut ipsi ea exponant secundum quorum velint sensa, deposcimus, nihil se profitentur invenisse quod pla-

1 Al. *sit*. 2 Al. *Utque brevius*. 3 Al. *aliud*.
4 Al. *praeferuntur*.

placeat, & de his taceri exigunt, quorum altitudinem nullus adtigerit. Eo postremo pervicacia tota descendit, ut fidem nostram aedificationi audientium contrariam esse definiant; ac sic etiam si vera sit, non promendam: quia & perniciose non recipienda tradantur [1], & nullo periculo, quae intelligi nequeant, conticeantur.

4. Quidam vero horum in tantum a Pelagianis semitis non declinant, ut quum ad confitendam eam Christi gratiam, quae omnia praeveniat merita humana, cogantur, ne, si meritis redditur, frustra gratia nominetur: ad conditionem hanc velint uniuscujusque hominis pertinere, in qua eum nihil prius merentem, quia nec existentem, liberi arbitrii & rationalem gratia creatoris instituat [2], ut per discretionem boni ac mali, & ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum ejus possit suam dirigere voluntatem: atque ad hanc gratiam, qua in Christo renascimur, pervenire per naturalem scilicet facultatem, petendo, quaerendo, pulsando: ut ideo accipiat, ideo inveniat, ideo introeat, quia

1 Al. *tradatur*. 2 Al. *instituerat*.

quia bono naturae bene usus, ad istam salvantem gratiam, initialis gratiae ope meruerit pervenire. Propositum autem vocantis gratiae in hoc omnino definiunt, quod Deus constituerit nullum in regnum suum, nisi per Sacramentum regenerationis assumere, & ad hoc salutis donum omnes homines universaliter, sive per naturalem, sive per scriptam legem, sive per Evangelicam praedicationem vocari; ut & qui voluerint, fiant filii Dei, & inexcusabiles sint, qui fideles esse noluerint: quia justitia Dei in eo sit, ut qui non crediderint pereant; bonitas in eo appareat, si neminem repellat a vita, sed indifferenter universos *velit salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire*. Jam hic proferunt testimonia, quibus divinarum Scripturarum cohortatio [1] ad obediendum incitat hominum voluntates, qui ex libero arbitrio aut faciant quae jubentur, aut negligant: & consequens putant, ut quia praevaricator ideo dicitur non obedisse, quia noluit; fidelis quoque non dubitetur ob hoc devotus fuisse, quia voluit: & quantum quisque ad malum, tantum habeat facultatis ad bo-

1 Al. *exhortatio*.

bonum; parique momento animum se [1] vel ad vitia, vel ad virtutes movere, quem bona appetentem gratia Dei foveat, mala sectantem damnatio justa suscipiat.

5. Cumque inter haec innumerabilium illis multitudo objicitur parvulorum, qui utique excepto originali peccato, sub quo omnes homines similiter in primi hominis damnatione nascuntur, nullas adhuc habentes voluntates, nullas proprias actiones, non sine Dei judicio secernuntur; ut ante discretionem boni ac mali de usu vitae istius auferendi, alii per regenerationem inter coelestis regni assumantur heredes, alii sine baptismo inter mortis perpetuae transeant debitores: tales ajunt perdi, talesque salvari, quales futuros illos in annis majoribus, si ad activam servarentur aetatem, scientia divina praeviderit. Nec considerant se gratiam Dei, quam comitem, non praeviam humanorum volunt esse meritorum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab ea secundum suam phantasiam, non negant esse praeventas. Sed in tantum quibuscumque commentitiis meritis electionem

1 Al. *animos . . . . . moveri*.

ctionem Dei subjiciunt, ut quia praeterita non exstant [1], futura, quae non sint futura, confingant; novoque apud illos absurditatis genere, & non agenda praescita sint, & praescita non acta sint. Hanc sane de humanis meritis praescientiam Dei, secundum quam gratia vocantis operetur, multo sibi rationabilius videntur adstruere, cum ad earum nationum contemplationem [2] venitur, quae vel [3] *in praeteritis saeculis dimissae sunt ingredi vias suas*, vel nunc quoque adhuc in veteris ignorantiae impietate depereunt, nec ulla eis aut legis, aut Evangelii illuminatio coruscavit: cum tamen in quantum praedicatoribus ostium apertum est, & via facta est, [4] *gentium populus*, [5] *qui sedebat in tenebris & in umbra mortis, lucem viderit magnam*; & qui quondam non populus [6], nunc autem populus Dei sit; & quorum aliquando non misertus est, nunc autem misereatur: praevisos inquiunt a Domino credituros; & ad unamquamque gentem, ita dispen-

1 Al. *existunt*. 2 Al. *vocationem*. 3 *Act.* 14. 15. 4 Al. *& Gentium*. 5 *Isa.* 9. 2. *& Matth.* 4. 16. 6 *Oseae* 2. 24. *& ep. ad Rom.* 9. 25.

difpenfata tempora ac minifteria magiftrorum, ut exortura erat bonarum credulitas voluntatum. Nec vacillare illud, quod [1] *Deus omnes homines velit falvos fieri, & in agnitionem veritatis venire*; quandoquidem inexcufabiles fint, qui & ad unius veri Dei cultum potuerint [2] inftrui intelligentia naturali, & Evangelium ideo non audierint, quia nec fuerint recepturi.

6. Pro univerfo autem humano genere mortuum effe Dominum noftrum Jefum Chriftum, & neminem prorfus a redemptione fanguinis ejus exceptum, etiamfi omnem hanc vitam alieniffima ab eo mente pertranfeat: quia ad omnes homines pertineat divinae mifericordiae facramentum; quo ideo plurimi non renoventur, quia quod nec renovari velle habeant, praenofcantur. Itaque quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam aeternam: quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo fponte crediderint, & auxilium gratiae merito credulitatis acceperint. In iftam vero talis gratiae praedicationem

1 1. *Tim.* 2. 4. 2 *al. poterant*.

nem hi, quorum contradictione offendimur, cum prius meliora sentirent, ideo se vel maxime contulerunt; quia si [1] profiterentur ab ea omnia bona merita praeveniri, & ab ipsa ut possint esse, donari, necessitate concederent Deum *secundum propositum*, & consilium voluntatis suae, occulto judicio, & opere manifesto [2], *aliud vas condere in honorem, aliud in contumeliam*; quia nemo nisi per gratiam justificetur, & nemo nisi in praevaricatione nascatur. Sed refugiunt istud fateri, divinoque adscribere operi sanctorum merita formidant: nec adquiescunt, praedestinatum electorum numerum nec augeri posse, nec minui; ne locum apud infideles ac negligentes cohortantium incitamenta non habeant; ac superflua sit industria [3] ac laboris indictio, cujus studium cessante electione frustrandum sit [4]. Ita demum enim posse unumquemque ad correctionem, aut ad profectum vocari, si se sciat sua diligentia bonum esse posse,

1 Al. *quasi*. 2 *Ad Rom.* 9. *v.* 21. 3 Al. *industriae*. 4 Al. *cessante electione frustrandum est*.

se [1], & libertatem suam ob [2] hoc Dei auxilio juvandam, si quod Deus mandat, elegerit. Ac sic [3] cum in his, qui tempus acceperunt liberae voluntatis, duo sint, quae humanam operentur salutem, Dei scilicet gratia & hominis obedientia; priorem volunt obedientiam esse quam gratiam, ut initium salutis ex eo, qui salvatur, non ex eo credendum sit stare, qui salvat; & voluntas hominis divinae gratiae sibi pariat opem, non gratia sibi humanam subjiciat voluntatem.

7. Quod cum perversissimum esse, revelante Dei misericordia, & instruente nos tua beatitudine, noverimus, possumus quidem ad non credendum esse constantes, sed ad auctoritatem [4] talia sentientium non sumus pares: quia multum nos & vitae meritis antecellunt, & aliqui eorum adepto nuper summo [5] sacerdotii honore supereminent; nec facile quisquam praeter paucos perfectae gratiae intrepidos amatores, tanto [6] superiorum disputationibus ausus est contraire. Ex

1 Al. *si sciat se sua negligentia malum, bonum esse posse*. 2 Al. *ab*. 3 Al. *si*. 4 Al. *sed auctoritati*. 5 Al. *summi*. 6 Al. *tantis*.

Ex quo non solum his, qui eos audiunt, verumetiam ipsis, qui audiuntur, cum dignitatibus crevit periculum; dum & multos reverentia eorum aut inutili cohibet silentio, aut incurioso ducit assensu: & saluberrimum ipsis videtur, quod pene nullius contradictione reprehenditur. Unde quia [1] in istis Pelagianae pravitatis reliquiis non mediocris virulentiae fibra nutritur, si principium salutis male in homine collocatur; si divinae voluntati impie voluntas humana praefertur, ut ideo quis adjuvetur, quia voluit, non ideo quia adjuvatur velit; si originaliter malus receptionem boni non a summo bono, sed a semetipso inchoare male creditur; si aliunde Deo placetur, nisi ex eo, quod ipse donaverit: tribue nobis in hac caussa, papa beatissime, pater optime, quantum donante [2] Domino potes, diligentiam pietatis tuae, obsecro [3], ut quae in istis quaestionibus obscuriora, & ad percipiendum difficiliora sunt, quam lucidissimis expositionibus digneris aperire.

8. Ac primum, quia plerique non putant

1 Al. *Unde si in istis*. 2 Al. *juvante*.
3 Al. omittitur: *obsecro*.

tant Christianam fidem hac dissensione violari, quantum periculi sit in eorum persuasione patefacias. Deinde quomodo per istam praeoperantem [1] & cooperantem gratiam liberum non impediatur arbitrium. Tum utrum praescientia Dei, ita secundum propositum maneat, ut ea ipsa, quae sunt proposita, sint accipienda praescita: an [2] per genera caussarum, & species personarum ista varientur; ut quia diversae sunt vocationes, in his qui nihil operaturi salvantur, quasi solum Dei propositum videatur existere; in his autem, qui aliquid boni acturi sunt, per praescientiam possit stare & propositum: an vero uniformiter, licet dividi praescientia a proposito temporali distinctione non possit, praescientia tamen quodam ordine sit subnixa [3] proposito: & sicut nihil sit quorumcumque negotiorum, quod non scientia divina praevenerit; ita nihil sit boni, quod in nostram participationem non Deo auctore defluxerit. Postremo quemadmodum per hanc praedicationem propositi Dei, quo fideles fiunt, qui praeordinati sunt ad vitam aeternam,

---

1 Al. *praeparantem*. 2 Al. *aut*. 3 Al. *obnixa*.

nemo eorum, qui cohortandi sunt, impediatur, nec [1] occasionem negligentiae habeant, si se praedestinatos esse desperent. Illud etiam qualiter diluatur, quaesumus, patienter insipientiam nostram ferendo demonstres, quod retractatis priorum de hac re opinionibus, pene omnium par invenitur & una sententia, qua propositum & praedestinationem Dei secundum praescientiam receperunt; ut ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumeliae fecerit, quia finem uniuscujusque praeviderit, & sub ipso gratiae adjutorio, in qua futurus esset voluntate [2] & actione praescierit.

9. Quibus omnibus enodatis, & multis insuper, quae altiore intuitu ad caussam hanc pertinentia magis potes videre, decussis [3]; credimus & speramus non solum tenuitatem nostram disputationum tuarum praesidio roborandam, sed etiam ipsos, quos meritis atque honoribus claros caligo istius opinionis obscurat, defecatissimum lumen gratiae recepturos. Nam

1 Al. *ne*. 2 Al. *gratia*, *voluntate* & *actione*. 3 Al. *discussis*.

Nam unum eorum praecipuae auctoritatis, & spiritalium studiorum virum, sanctum Hilarium [1] Arelatensem Episcopum, sciat beatitudo tua admiratorem sectatoremque in aliis omnibus tuae esse doctrinae; & de hoc quod in querelam trahit [2], jampridem apud sanctitatem tuam sensum suum per litteras velle conferre. Sed quia utrum hoc facturus, aut quo fine sit facturus, incertum est, & omnium nostrum fatigatio, providente hoc praesenti saeculo Dei gratia, in tuae caritatis & scientiae vigore respirat [3], adde eruditionem humilibus, adde increpationem superbis. Necessarium & utile est etiam, quae scripta sunt scribere, ne leve existimetur, quod non frequenter arguitur. Sanum enim putant esse, quod non dolet [4], nec vulnus su-

---

1 Evectus est Hilarius ad cathedram Arelatensem an. Ch. 429. Nonnulli hic substituendum esse conjecerunt: *Honoratum*. Baronius vero irreptitia esse censuit & expungenda verba haec: *Arelatensem Episcopum*. Sed utrique emendationi mss. Codd. fides, & ipsius epistolae contextus repugnant. Praeterea ne substituas *Honoratum* repugnat quoque Chronologiae ratio.

2 Al. *trahitur*. 3 Al. *sperat*. 4 Al. *dolent*.

perducta [1] cute sentiunt: sed intelligant perventurum ad sectionem, quod habuerit perseverantem tumorem. Gratia Dei & pax Domini nostri Jesu Christi coronet te in omni tempore, & ambulantem de virtute in virtutem glorificet in aeternum, domine papa beatissime, ineffabiliter [2] mirabilis, incomparabiliter honorande, praestantissime patrone.

S. PRO-

1 Al. *superductum*. 2 Al. *& ineffabiliter*.

S. PROSPERI
EPISTOLA
AD RUFINUM
DE GRATIA
ET LIBERO ARBITRIO.

S. Pro-

S. PROSPER a Rufino amico suo monitus solicitum se esse de iis, quae contra ipsum disseminabantur eo quod S. AUGUSTINI doctrinam de Gratia Dei, & libero arbitrio hominis tueretur, ac praedicaret, epistolam ad eum dedit plane auream, in qua luculenter omnia exponit, & diluit, quae morosi quidam homines S. AUGUSTINO, & ejus discipulis ad conflandam illis invidiam obloquebantur. Claudit autem illam hortando Rufinum, ut ipsis libris S. Doctoris cognoscendis curam impendat si in *confitenda Dei gratia defecatissimam, ac saluberrimam Evangelicae Apostolicaeque doctrinae intelligentiam consequi velit*. Quis iste Rufinus fuerit, & utrum per literas, an alio modo animi sui solicitudinem PROSPERO significaverit, incertum. Quod vero ad tempus, quo data est haec epistola, ex contextu apertè apparet scriptam fuisse S. AUGUSTINO adhuc in vivis agente, sed editis jam ejus libris de *Correptione, & Gratia*, nec non Jo: CASSIANI Collationibus, ideoque post annum CCCCXXVII. & ante annum CCCCXXX. quo S. AUGUSTINUS obiit die XXVIII. Augusti.

S. PRO-

S. PROSPERI
EPISTOLA
AD RUFINUM
DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO.

Domino, fratri 1 dilectissimo in Christo, & merito venerabili Rufino 2, Prosper *aeternam salutem in Domino*. 3

ACcepi per communem amicum fraternae erga me ſolicitudinis tuae ſigna, & curam ſinceriſſimae caritatis gratulanter agnovi. Ac nequid maligni rumores, in quantum ſe auribus tuis ſubtrahere nequeunt, formidi-

1 al. omittitur: *fratri*. 2 al. *Ruffino*.
3 al. *ſalutem*. al. *ſalutem dicit*.

midinis tibi aut anxietatis inferant [1], absolvere te ab omni scrupulo, quantum epistolari licuit sermone, curavi: intantum studens omnia plenissima veritate tibi pandere, ut quia non potuisti in totum, quae ab adversantibus disseminantur, audire; per meipsum queas, quicquid de nobis ad inanem invidiam fertur referturque cognoscere. Sed insinuanda prius sanctitati tuae est qualitas quaestionis, de qua ista nascuntur: quo tibi magis pateat falsitas obloquentium: & videas quam lucem quibus tenebris conentur obducere.

CAP. I. *Pelagianorum error praecipuus*: Gratiam Dei secundum merita hominum dari.

PElagiana igitur haeresis, quo dogmate catholicam fidem destruere adorta sit, & quibus impietatum venenis viscera Ecclesiae, atque ipsa vitalia corporis Christi voluerit occupare, notiora sunt quam ut opere narrationis indigeant. Ex his tamen una est blasphemia, nequissimum & subtilissimum germen aliarum, qua dicunt, GRATIAM DEI

1 Al. *inferrent*.

DEI SECUNDUM MERITA HOMINUM DARI. Cum enim primum [1] tantam naturae humanae vellent adstruere sanitatem, ut per solum liberum arbitrium posset [2] assequi Dei regnum: eo quod tam plene [3] ipso conditionis suae praesidio juvaretur, ut habens naturaliter rationalem intellectum, facile bonum eligeret, malumque vitaret: & ubi in utraque parte libera essent opera voluntatis, non facultatem his qui mali sunt ad bonum deesse, sed studium. Cum ergo, ut dixi totam justitiam hominis ex naturali vellent rectitudine ac possibilitate subsistere, atque hanc definitionem [4] doctrina sana respueret, damnatum a catholicis sensum, & [5] multis postea haereticae fraudis varietatibus [6] coloratum, hoc apud se ingenio servaverunt, ut ad incipiendum, & ad proficiendum, & ad perseverandum in bono necessariam homini Dei gratiam profiterentur.

1 Al. om. *primum*. 2 Al. *possit*. 3 Al. *plane*.
4 Al. *diffinitionem*. 5 Al. om. *&*.
6 Al. *vanitatibus*.

CAP. II. *Fallacia professionis Pelagianae de necessitate Gratiae detegitur.*

SEd in hac professione, quo [1] dolo vasa irae molirentur irrepere, ipsa Dei gratia [2] vasis misericordiae revelavit: intellectum est enim, saluberrimeque perspectum, hoc tantum eos de gratia confiteri, quod quaedam libero arbitrio sit magistra, seque per cohortationes, per legem, per doctrinam, per creaturarum contemplationem [3], per miracula, perque terrores extrinsecus judicio ejus ostendat [4], quo unusquisque secundum voluntatis suae motum, si quaesierit, inveniat: si petierit, accipiat [5]: si pulsaverit, introeat. Quia scilicet gratiae ipsius vocatio hoc primum circa nos agat, ut nostrae facultatis arbitrium admoneat, nec aliud sit gratia, quam lex, quam propheta, quam doctor, cui circa omnes homines per universum mundum commune & generale sit studium, ut qui voluerint credant, & qui crediderint,

1 Al. *quod dolo*. Al. *quomodo*. 2 Al. *in vasis*.
3 Al. *per creaturam, per contemplationem*.
4 Al. *ostentet*. 5 Al. *recipiat*.

derint, justificationem merito fidei & bonae voluntatis accipiant: ac [1] si gratia Dei secundum hominum meritum tribuatur: atque hoc modo gratia non sit gratia: quia si meritis redditur, & non ipsa est bonorum creatrix, frustra gratia nominatur.

CAP. III. *Pelagianorum versutiae deprehensae. S.* AUGUSTINI *adversus eos doctrina non solum a Romana & Africana Ecclesia, sed per omnes mundi partes probata. Ejus obtrectatores occulti in apertum certamen provocantur.*

HAs autem versutias, quibus se filii tenebrarum, in similitudinem filiorum lucis transfigurare voluerunt, cum & Orientalium Episcoporum judicia, & Apostolicae Sedis auctoritas, & Africanorum conciliorum vigilantia deprehenderit: beatissimus quoque AUGUSTINUS, praecipua utique in hoc tempore portio domini sacerdotum, copiose, & pulchre [2], in multis voluminum disputationibus destruxerit [3], utpote inter multa Dei dona, quibus illum abundantissime spiritus veritatis implevit, ha-

C 2 bens

1 Al. *ac sic*. 2 Al. *copiosa & pulchra*.
3 Al. *in multorum voluminum disputatione destruxit*.

bens etiam hanc ſcientiae & ſapientiae ex Dei caritate virtutem, ut non ſolum iſtam adhuc in ſuis detruncationibus palpitantem, ſed etiam multas prius haereſes invicto verbi gladio debellaret. Cui inter tot certaminum palmas, inter tot triumphorum coronas, ad illuminationem Eccleſiae, & ad gloriam Chriſti, qua ipſe illuſtratus eſt, perfulgenti, quidam noſtrorum (quod de ipſis multum [1] dolendum eſt) occultis, ſed non incognitis ſuſurrationibus obloquuntur. Et prout ſibi obnoxias aliquorum aures opportunaſque repererint, ſcripta [2] ejus, quibus error Pelagianorum impugnatur, infamant: dicentes, eum liberum arbitrium penitus ſubmovere, & ſub gratiae nomine neceſſitatem praedicare fatalem. Adjicientes etiam duas illum humani generis maſſas, & duas credi velle naturas: ut ſcilicet tantae pietatis viro Paganorum, & Manichaeorum adſcribatur impietas. Quae ſi vera ſunt, cur ipſi tam negligentes, ne dicam tam impii, ſunt, ut tam abruptam perniciem ab Eccleſia non repellant? tam inſanis praedicationibus

1 Al. om. *multum* & additur poſt vocem *occultis*.
2 Al. *ſcripturas*.

nibus non resistant? nec saltem aliquibus scriptis eum, a quo talis emanat doctrina, conveniant? Magna enim gloria sua humano generi consuluerint, si AUGUSTINUM ab errore revocaverint: nisi forte modesti homines, novique censores, magnorum prius meritorum seni honorabiliter ac misericorditer parcunt, & securi, quia libros ejus nemo usquam recipiat, conquiescunt, atque [1] ignoverint. Immo noverint, non solum Romanam, Africanamque ecclesiam, & per omnes mundi partes universos promissionis filios cum doctrina hujus viri, sicut [2] in tota fide, ita in gratiae confessione congruere; sed etiam in ipsis his locis, in quibus adversus eum querimonia concitatur, esse, propitio Deo, plurimos, qui ad perceptionem Evangelicae Apostolicaeque doctrinae saluberrimis ejus disputationibus imbuuntur, & quotidie in membris corporis Christi, in quantum ea ipse multiplicat, dilatantur. Si recte reprehendimur, cur non

---

1 Al. *Atqui non noverint, immo noverunt &c.* Al. *atque ignoverint. Imo noverunt.* 2 Al. *sicut tota fide.*

non conteſtanter [1] arguimur ? Si arguendi non ſumus, cur occulta obtrectatione mordemur ?

CAP. IV. *Rumoris contra* PROSPERUM *cauſſa. Obtrectatores S.* AUGUSTINI *quid timidi & occulti. Caſſiano auctori Collationum, in quibus adverſus* AUGUSTINI *doctrinam diſputatur, reſipiſcentiam* PROSPER *adprecatur.*

SEd quis [2] neſcit, cur iſta privatim de ſtomacho garriant, & publice de conſilio conticeſcant ? Volentes enim in ſua juſtitia magis, quam in Dei gratia gloriari, moleſte ferunt, quod his [3], quae adverſum excellentiſſimae auctoritatis virum, inter multas collationes [4] aſſeruere, reſiſtimus. Nec dubitant, ſi quam hinc moverint quaeſtionem, in qualibet frequentia ſacerdotum, in qualibet congregatione populorum, centenis ſibi beatiſſimi AUGUSTINI voluminibus obviandum. Quae cum cordibus [5] audientium manifeſtare coeperint potentiſſimam Chri-

1 Vox ex Cod. Vat. excepta : ſonat quod in Legibus *conteſtato*. Al. *conſtanter*. 2 Al. *neſciat*. 3 Al. *in his*. 4 Collationum opus a Caſſiano editum intellige. Collationem XIII, in qua S. AUGUSTINI doctrina de Gratia Dei impugnatur, primum voce, deinde vero ſcriptis S. PROSPER confutavit, nempe libro *contra Collatorem*. 5 Al. *obviantium*.

Christianae fidei veritatem, & de fontibus divini eloquii praesentium animos inundare, quis fidelium, quis piorum, recognitis & commendatis sibi salutis suae caussis, amaritudinem istam volet fumosae recipere vanitatis? Ego quidem etiam hoc de divitiis misericordiae Dei [1] spero, quod quos nunc libero falli arbitrio suo, & ab [2] humilitatis via patitur evagari, non usquequaque, neque in finem sit intelligentia fraudaturus: sed hunc ipsum in longinquiora progressum, ideo ab eo tardius revocari, ut opus gratiae ejus majore gloria celebretur, cum sibi etiam advertantium corda subdiderit, quibus de virtutum studio exortum est periculum, & de morum probitate discrimen. Non quia quisquam carere his debeat, sed quia miserrimus eorum usus est, cum ex naturali putantur facultate [3] prodisse, aut ex largitate quidem gratiae, sed aliquo vel boni operis, vel bonae voluntatis merito praecedente venisse.

1 Al. omittitur: *Dei*. 2 Al. *humanitatis*.
3 Al. *prodesse*.

CAP. V. *Auctoritatibus sacrarum scripturarum Pelagianos abuti. Incommutabiles esse, nec posse ulla interpretatione in sensum alium detorqueri auctoritates, quae illos confutant.*

ASserunt quidem haec quibusdam sanctarum scripturarum testimoniis, sed non rationabiliter adsumptis. Ad defensionem enim alicujus definitionis ea promenda sunt, quae alteri intellectui, a quo videtur definitio dissonare, non cedant, & eam regulam, cui sunt aptata, non deserant. Dictum ergo ajunt libero arbitrio utentibus [1]: *Venite ad me omnes qui laboratis; & onerati estis, & ego vos reficiam. Tollite jugum meum super vos, & discite a me, quoniam mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Quod ad omnes homines volunt pertinere, laborantes in incerto istius vitae, oneratosque peccatis: ut qui voluerint mansuetudinem & humilitatem Salvatoris imitari, & jugum mandatorum ejus subire, inveniant requiem animabus [2] suis in spe [3] vitae

1 *Matth.* 11. 28. 2 Al. *animis*. 3 Al. *in spem*.

tae aeternae: qui autem haec facere noluerint, sua culpa careant salute, quam si voluissent, potuerant [1] obtinere. Sed audiant & dictum a Domino libero arbitrio utentibus: *Sine me nihil potestis facere*: [2] &, *Nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me, adtraxerit eum*: [3] &, *Nemo potest venire ad me, nisi datum ei fuerit a Patre meo*, [4] *& sicut Pater vivificat mortuos, ita & Filius quos vult vivificat*: &, [5] *Nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare*. Quae omnia cum sint incommutabilia, & nequeant ulla interpretatione in sensum alium detorqueri, quis ambigat tunc liberum arbitrium cohortationi vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi obediendique [6] generaverit? Alioquin sufficeret [7] moneri hominem, non etiam in ipso novam fieri voluntatem: sicut scriptum est, [8] *Praeparatur voluntas a Domino*: & sicut ait Apostolus [9]: *Deus est enim*,

1 Al. *potuerint*. Al. *potuerunt*. 2 *Joan*. 15. 5. 3 *Joan*. 6. 44. 66. 4 *Joan*. 5. 21. 5 *Luc*. 10. 22. 6 Al. *generavit*. 7 Al. *sufficere*. 8 *Prov*. 8. 35. *ex versione* LXX. 9 *Philip*. 2. 13.

enim, qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate. Pro qua bona voluntate, nisi quam in ipsis operatus est Deus; ut quod donaverat velle, donaret & facere?

CAP. VI. *Exemplum Cornelii centurionis a Pelagianis pro se adlatum, contra ipsos retorquetur. Conversio nostra ad Deum non ex nobis, sed ex Deo est.*

Dicunt etiam ad demonstrandam liberi arbitrii facultatem, magnum in centurione Cornelio exstare documentum: eo quod ante gratiae perceptionem [1] *timens atque orans Deum, eleemosynis, & jejuniis, & orationi spontaneo studio fuerit intentus*: atque ob hoc divino testimonio laudatus, donum regenerationis acceperit; neque intelligunt omnem illam praeparationem Cornelii per Dei gratiam fuisse collatam. Siquidem cum sanctus Petrus per visionem omnigenum [2] animalium de baptizando Cornelio, ac perinde de omnibus gentibus doceretur, atque ille immundum & indiscretum cibum Judaica observantia recusaret, trina ad eum vox facta [3] est, dicens:

1 *Act.* 10. 2. 2 Al. *omne genus.* 3 Al. *fit.*

cens: [1] *Quae Deus mundavit, tu ne commune dixeris*. Quo ſatis aperte oſtenditur, omnia bona opera, quae in Cornelio praeceſſerunt, Dei [2] gratiam ad emundationem ipſius inchoaſſe: ut cui Dominus jam impertierat hoc donum, non dubitaret Apoſtolus conferre ſacramentum: ne novae, & necdum revelatae vocationis vacillaret exordium, niſi per ipſa indicia praecedentium ſtudiorum Deum in adſumendis conſtaret operatum. *Non enim omnium eſt fides, nec omnes credunt Evangelio*: [3] ſed qui credunt, Dei aguntur ſpiritu; qui non credunt, libero avertuntur arbitrio. Converſio ergo noſtra ad Deum, non ex nobis, ſed ex Deo eſt; ſicut Apoſtolus dicit [4], *Gratia ſalvi facti eſtis per fidem, & hoc non ex vobis, ſed Dei donum eſt*: [5] *& non ex operibus, ne quis glorietur*.

CAP.

1 *Act.* 10. 15. 2 Al. *Dei gratia*.
3 2. *Theſſ.* 3. 2. 4. *Epheſ.* 2. 8.
5 Al. omittitur: *&*.

CAP. VII. *Justitia hominis vera nonnisi per Iesum Christum. Injustitiam infidelium non esse justitiam.*

AGnoscat se humana debilitas, & in primo homine universarum generationum damnata successio: & cum mortui vivificantur, cum caeci illuminantur, cum impii justificantur, confiteantur vitam, & lumen, & justitiam suam Jesum Christum: *Et qui gloriatur, in Domino glorietur*, non in se, qui cum esset impius, & caecus, & mortuus, a liberatore suo gratis accepit & justitiam, & lumen, & vitam. Non enim [1] juste agebat, & aucta est justitia ejus: nec ad Deum gradiebatur, & confirmatus est cursus ejus: nec diligebat Deum, & inflammata est caritas ejus. Sed cum esset sine fide, ac proinde impius, accepit spiritum fidei, & factus est justus: [5] *Justus autem ex fide vivit*: [3] &: *Sine fide nemo potest placere Deo*: &: [4] *Omne quod non est ex fide, peccatum est*: ut scilicet intelligat [5] justitiam infidelium non esse justitiam; quia sordet natura sine gratia.

CAP.

1 Al. omittitur: *juste*. 2 *Rom.* 1. 17.
3 *Hebr.* 11. 6. 4 *Rom.* 14. 23.
5 Al. *intelligas*.

CAP. VIII. *Caritatem & Fidem esse dona Dei. Laudabilia, quae sine caritate fiunt, non habere pietatis veritatem, sed similitudinem.*

Amissa quippe naturali innocentia, homo exul ac perditus ambulans sine via, profundiores intrabat errores: sed quaesitus, & inventus, & reportatus est, & in via, quae veritas & vita est, introductus, [1] ac dilectione in Deum, qui illum non diligentem prior dilexit, ignitus [2] est: sicut dicit beatus Apostolus Joannes: [3] *Non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam* [4] *ipse dilexit nos*: & iterum: *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos*: & idem dicit: *Carissimi, diligamus invicem, quoniam caritas ex Deo est*: &: *omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit* Deum: *quia Deus caritas est*. Cui beatus Paulus congruit, dicens: [5] *In Christo Jesu, neque circumcisio, neque praeputium valet aliquid: sed fides quae per dilectionem operatur*. Unde habetur

---

1 Al. *introductus ad dilectionem*. 2 Al. *agnitus est*. 3 1. *Ioan.* 4. *v.* 7. 8. 10. 19. 4 Al. *ipse prior*. 5 *Galat.* 5. 6.

tur haec fides connexa caritati, nisi unde eam ipse monstrat acceptam, dicens[1]: *Quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro ipso patiamini?* quod utique fieri sine magna caritate non poterat. Et iterum:[2] *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Sine qua caritate Apostolus, quantam fidem, quantamque scientiam, quas virtutes, quae studia, quos labores, nihil prodesse testatur? Quia scilicet multa laudabilia atque miranda possunt in homine reperiri, quae sine caritatis medullis habent quidem pietatis similitudinem, sed non habent veritatem.

CAP. IX. *Nemo caritatis dono inventus est dignus. Gratia justificans non ex bonis meliores, sed ex malis bonos facit; & liberum arbitrium liberat non adimit.*

HOc ergo tanto & tam ineffabili bono, nemo inventus est dignus; sed quicumque electus est a Deo, factus est dignus: sicut dicit Apostolus: [3] *Gratias agentes Patri, qui dignos nos fecit in partem*

1 *Philip.* 1. 29. 2 *Ad Rom.* 5. 5.
3 *Coloss.* 1. 3.

tem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suae. Et idem ad Timotheum: [1] *Conlabora*, inquit, *Evangelio secundum virtutem Dei, qui nos liberavit & vocavit vocatione sancta: non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum, & gratiam, quae data est nobis in Christo Jesu ante tempora saecularia*. Et ad Titum: [2] *Eramus*, inquit, *& nos aliquando insipientes & increduli, errantes, & servientes desideriis & voluptatibus variis, in malitia & invidia agentes, odibiles, odientes invicem. Cum autem benignitas & humanitas apparuit Salvatoris nostri, non ex operibus justitiae, quae fecimus* [3], *sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit*. Gratia igitur Dei quoscumque justificat, non ex bonis meliores, sed ex malis bonos facit; postea per profectum, ex bonis factura [4] meliores: non adempto libero arbitrio, sed liberato. Quod donec sine Deo solum fuit, mortuum fuit justitiae, vixitque peccato; ubi autem ipsum [5] illuminavit misericordia Christi, erutum est a regno diaboli,

1 2. *Tim*. 1. 8. 2 *Tit*. 3. 3. 3 Al. *quae fecimus nos*. 4 Al. *facit*. 5 Al. *eum*.

boli, & factum est regnum Dei, in quo ut permanere possit, ne ea quidem facultate sufficit sibi, nisi inde accipiat perseverantiam, unde accepit industriam.

CAP. X. *Perseverantiam esse donum Dei, tum ex Christi Domini precibus pro fide Petri, tum ex ipsius Petri lapsu, cum in se ipso nimium confideret, comprobatur.*

QUoniam & ipsius sancti Petri ardentissima fides in tentationibus defecisset, nisi pro [1] eo Dominus supplicasset, sicut Evangelista manifestat, dicens: *Dixit autem Jesus Petro:* [2] *Simon Simon, ecce Satanas postulavit, ut vos cribraret velut triticum. Ego autem rogavi pro te, ne deficiat fides tua: & tu tandem conversus, confirma fratres tuos, & roga, ne intretis in tentationem.* Et ut magis probaretur, liberum arbitrium nihil posse sine gratia: cui dictum fuerat, *Confirma fratres tuos, & roga ne intretis in tentationem*: quique responderat [3] utique ex libero arbitrio: [4] *Domine tecum paratus*

---

1 Al. *pro ea*. 2 *Lucae* 22. 31. & 32.
3 Al. *respondit*. 4 *Lucae* 22. 34.

tus sum & in carcerem, & in mortem ire: eidem praedicitur quod priusquam gallus cantet, ter Dominum negaturus sit. Quod quid est aliud, quam quod in fide defecturus sit? Certe rogaverat pro eo Dominus ne deficeret fides ipsius. Nec utique frustra rogaverat, cujus una erat cum eo, quem rogaverat, operatio. Sed ne libero arbitrio videretur stare, qui de se magna promiserat, permittitur periclitari, ut conturbatum ac deficientem ille respiciat & reficiat, sine quo nemo consistit, nemo persistit.

CAP. XI. *Caussam male sentiendi de Gratia esse horrorem praedestinationis definitae & gratuitae. Impium esse talem praedestinationem negare.*

AB hac autem confessione gratiae Dei, ideo quidam resiliunt, ne cum eam talem confessi fuerint, qualis divino eloquio praedicatur, & qualis opere suae potestatis agnoscitur, etiam hoc necesse habeant confiteri, quod ex omni numero hominum per saecula cuncta natorum, certus apud Deum, definitusque sit numerus praedestinati in vitam aeternam populi, & secundum propositum Dei vocantis electi. Quod quidem tam im-

pium est negare, quam ipsi gratiae contraire. Neque enim remotum est ab inspectione communi, quot saeculis, quam innumera hominum millia, & erroribus [1] suis impietatibusque dimissa, sine ulla veri Dei cognitione [2] defecerint. Sicut etiam in Actibus Apostolorum, Pauli & Barnabae verba declarant, dicentium [3] Licaoniis [4]: *Viri fratres, quid haec facitis? & nos mortales sumus similes vobis homines, adnuntiantes vobis, ut ab his vanis convertamini ad Deum vivum, qui fecit coelum & terram, mare, & omnia quae in eis sunt: qui in praeteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. Et quidem [5] non sine testimonio semetipsum relinquens, benefaciens eis, de coelo dans pluviam, & tempora fructifera, implens cibo & laetitia corda [6] vestra.* Cum utique si eis vel naturalis intelligentia, vel usus beneficiorum Dei ad capessendam vitam aeternam sufficere potuisset, nostro etiam tempore rationalis nos contemplatio, & temperies aeris, & fructuum copia ciborumque salvaret: quia scilicet me-

1 Al. omittitur: *&*. 2 Al. *cogitatione*.
3 Al. *Iconiis*. 4 *Act.* 14. 14. 5 Al. omittitur: *non*. 6 Al. *eorum*.

melius natura utentes, Creatorem nostrum propter quotidiana ipsius dona coleremus.

CAP. XII. *Neminem salvari nisi per Gratiam. Praedestinationis gratuitae ineluctabile argumentum esse parvulos, qui baptismate renati ante rationis usum moriuntur.*

Sed absit ab animis piorum, & Christi sanguine redemptorum, stulta nimium & perniciosa persuasio. Naturam humanam [1] non liberat extra unum mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Jesum; sine illo nemini salus est. *Sicut ipse fecit nos, & non ipsi nos* [2]: ita ipse reficit [3] nos, & non ipsi nos. Ac ne sibi facultas hominis precium reparationis hujus, vel post restitutionem sui, per opera videretur justitiae repensare, effuderunt se divitiae bonitatis Dei in ipsa quorumdam primordia parvulorum, in quibus nec praecedens eligitur, nec sequutura devotio, non obedientia, non discretio, non voluntas. De his enim loquor, qui mox ut nati sunt, renascun-

1 Al. *Naturam humanam natura humana non liberat: extra unum .... nemini salus est.*

2 *Ps.* 99. 3.   3 Al. *refecit.*

ſcuntur, & rapti ab hac vita aeternae beatitudini deputantur. Cum tamen innumerabilis multitudo, ejuſdem naturae, ejuſdem conditionis infantium, ſine regeneratione decedat; de qua dubitari non poteſt, quod partem in Dei civitate non habeat.

Cap. XIII. *Qua ratione dictum ſit quod* Deus vult omnes homines ſalvos fieri.

Et ubi eſt illud, quod nobis quaſi contrarium, a non intelligentibus ſemper opponitur [1]: quod [2] *Deus omnes homines velit ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*? Numquid non ſunt de omnibus hominibus, qui a praeteritis generationibus uſque in hoc tempus ſine Dei cognitione perierunt? Et ſi majoribus natu (quod non recte dicitur) mala opera, quae libero arbitrio commiſerant, obfuerunt; quaſi boni, non mali gratia liberentur: inter ſalvatos parvulos, & non ſalvatos parvulos quae meritorum potuit eſſe diſcretio? quid iſtos introduxit in regnum Dei? quid iſtos excluſit a Dei regno? Equidem ſi me-

1 Al. *opponitur de eo quod ſcriptum eſt*: Qui vult omnes &. 2 1. *Tim.* 2. 4.

ſi meritum [1] conſideres, non una pars ſalvari meruit, ſed utraque damnari: quia omnibus in Adae praevaricatione proſtratis, niſi quoſdam adſumeret miſericors gratia, maneret ſuper univerſos inculpata juſtitia. Quae autem ſit diſcretionis iſtius in ſecreto conſilio Dei cauſſa vel ratio, & ſupra facultatem humanae cognitionis inquiritur, & ſine fidei diminutione neſcitur: modo confiteamur neminem immerito perdi, neminem merito liberari, & omnipotentiſſimam Domini bonitatem omnes ſalvare, & omnes ad agnitionem veritatis imbuere, quos *vult omnes fieri ſalvos, & ad agnitionem veritatis venire*. Niſi enim ipſo vocante, docente, ſalvante, nemo venit, nemo eruditur, nemo ſalvatur. Quia etſi indifferenter omnibus hominibus jubentur praedicare doctores, & ſemen verbi ubique differere, tamen [2] *neque qui plantat, neque qui rigat eſt aliquid, ſed qui incrementum dat Deus*.

CAP.

1 Al. *meritorum donum*. 2 1. *Cor*. 3. 7.

CAP. XIV. *Gratiam dari gratuito confirmatur ex historia praedicationis evangelii per Apostolos.*

UNde cum Apoſtoli gentibus Evangelium praedicare coepiſſent, de parte quadam eorum qui audierant, Scriptura commemorat, dicens [1]: *Audientes autem gentes gaviſae ſunt, & glorificabant verbum Dei* [2], *& crediderunt quotquot erant praeordinati ad vitam aeternam.* Et alibi, cum multae mulieres audirent Paulum docentem [3]: *Quaedam*, inquit, *mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Tyatirorum* [4], *colens Deum, audivit, cujus Dominus aperuit cor ut intenderet his, quae dicebantur a Paulo.* Et rurſum eo ipſo tempore, quo ad omnes gentes praedicatio Evangelii mittebatur, quaedam loca Apoſtolis adire prohibentur [5] ab eo, *qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*: multis utique in illa retardatis atque averſis Evangelii mora, ſine agnitione veritatis, & ſine regenerationis conſecratione [6] morituris. Dicat ergo Scriptura quod geſtum eſt:

1 *Act.* 13. 48. 2 Al. *Domini.* 3 *Act* 16. 14. ſeq. 4 Al. *Tiatyrenorum.* 5 Al. *Apoſtolis adire prohibebatur.* 3 Al. *ſine regenerationis conſecrationis.*

est: *Transeuntes autem*, inquit, *Phrygiam & Galatiae regionem, vetiti sunt a sancto Spiritu loqui verbum in Asia. Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam, & non permisit illos spiritus Jesu.* Quid autem mirum, si inter ipsa Evangelicae praedicationis exordia, non poterant ire Apostoli, nisi quo eos spiritus Dei ire voluisset, cum videamus plerasque gentes modo primum Christianae gratiae fieri coepisse participes, alias autem nullum adhuc odorem boni istius attigisse?

CAP. XV. *Affectum ad obediendum Evangelio, & constantiam in eo praedicando dari a Deo. Certum esse apud Deum numerum praedestinatorum.*

AN dicendum est, voluntati Dei humanas obsistere voluntates, & tam feros tamque intractabiles horum hominum esse mores, ut Evangelium ideo non audiant, quia praedicationi impia corda non pateant? Et quis [1] istis corda mutavit, nisi [2] *qui finxit singillatim corda eorum*? Quis hujus rigoris duriciem ad obediendi mollivit affectum, [3] *nisi qui* po-

1 *Al. est quis*. 2 *Ps.* 32. 15. 3 *Matth.* 3. 9.

potens est de lapidibus Abrahae filios excitare? Et quis dabit praedicantibus intrepidam illaesamque constantiam, nisi ille qui ait Paulo [1]: *Noli timere, sed loquere, & ne taceas; propter quod ego sum tecum, & nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac civitate?* Puto autem quod nemo audeat dicere ullam mundi gentem, ullam terrae praetermittendam esse regionem, in qua non sint Ecclesiae tabernacula dilatanda, dicente Deo ad Filium [2]: *Postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terrae:* & iterum [3]: *Reminiscentur & convertentur ad Dominum universi fines terrae, & adorabunt in conspectu ejus omnes patriae gentium:* dicente quoque ipso Domino [4]: *Praedicabitur hoc Evangelium in universo mundo in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet finis.* Quaecumque ergo gentes nondum audierunt, audient Evangelium, & credent *quotquot ex eis praeordinati sunt in vitam aeternam.* Non enim alii venient in consortium hereditatis Chri-

1 *Act.* 18. 9. 2 *Psal.* 2. 8. 3 *Psalm.* 21. 28. 4 *Matth.* 24. 14.

Christi, quam qui ante constitutionem mundi electi sunt, & praedestinati, atque praesciti, *secundum propositum ejus, qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suae.* [1]

CAP. XVI. *Patienter ferendum quod Praedestinationis mysterium occultum sit. Hanc ignorantiam Sanctis non nocuisse, nec nostrae spei obesse.*

Confiteamur igitur opera Domini, & glorificemus misericordias ejus. Nec impatienter feramus, quod quae aut quanta sint electionis vasa non novimus. Quia & in anterioribus saeculis, quando de unius gentis populo dicebatur [2]: *Notus in Judaea Deus, in Israel magnum nomen ejus*: futura gentium latebat electio, & postmodum innotuit, quod revelatum ante non fuerat, sicut dicit Apostolus [3]: *Quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum, sicut nunc revelatum est sanctis Apostolis ejus, & Prophetis in spiritu, esse gentes coheredes, & concorporales, & comparticipes promissionis in Christo Jesu.* Et in Actibus Apostolorum:

1 *Ephes.* 1. 11. 2 *Psalm.* 75. 2. 3 *Ephes.* 3. 5.

rum [1]: *Obstupuerunt*, inquit, *ex circumcisione fideles, qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est*. Si enim hoc consilium vocationis suae Dominus, quamdiu voluit, abscondit ac distulit, & quando voluit revelavit, sanctisque ejus ignorantia ista non nocuit: cur spei nostrae obesse credimus, si, in quo numero, quibusve hominibus vasa misericordiae in gloriam praeparentur [2], occulitur? cum tamen constet regnum coelorum omnes ingressuros bonos, hoc eis donante Dei gratia: & nullos ingressuros malos, hoc ipsorum merente nequitia.

CAP. XVII. *Inepte obici, quod Gratia, quae donat & bene velle, & bene agere, liberum arbitrium destruit. Hominem sibi sufficere ad malum; a gratia autem sanari, & Deo non sibi suam sanitatem referre debere.*

NImium vero inepte, nimiumque inconsiderate ab adversantibus dicitur, quod per hanc Dei gratiam libero nihil relinquatur arbitrio. Quamvis enim in parvulis baptismum transeuntibus, manifestissime nullum opus, nullusque appetitus

1 *Act.* 10. 45. 2 Al. *praeparantur*.

titus eorum voluntatis exiſtat: & pleroſque utentes quidem libero arbitrio, ſed averſos a vero Deo, vitamque in flagitiis exigentes, liberatrix regeneratio in ipſo exhalandi ſpiritus fine ſanctificet: tamen ſi eam filiorum Dei partem, quae ad pietatis opera reſervatur, pio conſideramus [1] intuitu, nonne in eis non peremptum inveniemus liberum arbitrium, ſed renatum? Quod utique cum ſolum eſſet, ſibique permiſſum, non niſi in ſuam perniciem movebatur. Ipſum enim ſe excaecaverat, & ipſum ſe illuminare non poterat. Nunc autem idem arbitrium converſum eſt, non everſum: & donatum eſt ei [2] aliter velle, aliter ſapere, aliter agere, & incolumitatem ſuam non in ſe, ſed in [3] medico collocare. Quia necdum tam perfecta utitur ſanitate, ut ea quae ei nocuerant, nequeant jam nocere: aut ab inſalubribus [4] poſſit jam, viribus ſuis, temperare. Proinde homo qui in libero arbitrio fuit malus, in ipſo libero arbitrio factus eſt bonus: ſed per ſe malus, per Deum bonus, qui eum ita in illum initialem honorem alio initio reformavit,

1 Al. *conſideremus*. 2 Al. omitt. *aliter velle*.
3 Al. *mediatore*. 4 Al. *aut in ſalubribus*.

ut ei non ſolum culpam malae voluntatis & actionis remitteret, ſed etiam bene velle, bene agere, atque in his permanere donaret [1]: *Omne enim*, inquit Apoſtolus Jacobus, *datum optimum. & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum*. Qui quale ſit liberum arbitrium, quod humano ſpiritu agitur, & quale ſit quod a Deo regitur, evidenter oſtendit, dicens [2]: *Quod ſi zelum amarum habetis & contentiones in cordibus veſtris, nolite gloriari adverſum veritatem & mendaces eſſe. Non eſt iſta ſapientia deſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus & contentio, ibi inconſtantia & omne opus pravum. Quae autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, plena miſericordia & fructibus bonis, non dijudicans, ſine* [3] *ſimulatione*. Quicumque ergo his virtutibus ſtudent atque inhaerent, non ſua, ſed ſuperna ſapientia illuſtrati ſunt [4]: *Quoniam Dominus dat ſapientiam, & a facie ejus ſcientia & intellectus*. Et haec co-

1 *Jacob.* 1. 17. 2 *Jacob.* 3. 14. &c. 3 Al. *ſecundum ſimulationem*. 4 *Prov.* 2. 6.

eorum verissima [1] gloria est, si non in se, sed in Domino gloriantur.

CAP. XVIII. *S. Augustino per calumniam affingi quod fatum, & duplicem naturam inducat. Nihil fato geri, sed omnia Dei judicio ordinari. Unam esse naturam, sed quae ad rectitudinem, a qua per se discessit, per solam gratiam reformari potest. Gratiae in liberum arbitrium virtus.*

EA autem quae de fato, & de duabus massis, duabusque naturis stultissimo mendacio, in tanti [2] viri iniuriam jactitantur, neque ipsum quidem onerant, in cujus libris copiosissime hujusmodi destruuntur [3] doctores, & errores: nec nos perturbant, qui tales opiniones cum suis auctoribus execramur. Sed videant quomodo se a dedecore istius exuant falsitatis, qui possunt tam inepta confingere, si hi, quorum abutuntur [4] auribus, aliquantulum diligentiae ad cognoscenda ea quae praestantissimus [5] minister gratiae disputavit, intenderint: licet omnem istius inquisitionis moram, ipsi, qui haec loquuntur, praevenire

1 Al. *verissimè*. 2 Al. *intenti viri iniuriae jactitant*. 3 Al. omittitur: *doctores*. 4 Al. *imbuuntur aures*. 5 Al. *magister*.

deberent, proferendo atque explicando libros, ullamve eorum particulam demonstrando, quam, per dubium saltem, intellectum tali interpretationi obnoxium Vir sanctus ediderit. Sed prorsus nihil apud nos tale audierunt, nihil tale legerunt: quia non fato quicquam geri, sed omnia Dei judicio novimus ordinari. Nec ex duabus massis, duabusve naturis, sed ex una massa, quae est caro primi hominis, unam scimus omnium hominum creatam, crearique naturam: & eamdem per ipsius primi hominis liberum arbttrium, [1] *in quo omnes peccaverunt*, esse prostratam: nec ullo modo ab aeternae mortis debito liberam, nisi eam ad imaginem Dei [2] secundae creationis Christi gratia reformaverit [3], liberumque ejus arbitrium agendo, [4] adspirando, auxiliando, & usque in finem praeeundo servaverit.

CAP.

1 *Rom.* 5. 12. 2 Al. *secunda*. 3 Al. *reformaret*. 4 Al. *spirando*. Al. *sperando*.

CAP. XIX. *Veritatem doctrinae S.* AUGUSTINI *ex contradictione inclarescere. Claudit S.* PROSPER *epistolam hortando Rufinum, ut ipsos S. Doctoris libros legat.*

Unde quia perspicit Sanctitas tua (si tamen sermonis mei non obsistit obscuritas) frustra quosdam de nobis conqueri, & omnes illas ineptas quaestiones, vel [1] criminationes, ad exasperandos avertendosque animos eorum, quibus aliud volunt persuadere, contexi: confide [2]ergo in virtute [3] misericordiae Dei, quoniam haec contradictio sicut in aliis mundi partibus, ita & in his regionibus conquiescet: ut praedicatio summi hoc tempore in Ecclesia viri, etiam ab his a quibus ad praesens [4] refellitur, adjuvetur. Tu autem dilectissime & venerandissime mihi frater, si vere de his quaestionibus instrui desideras, sicut desiderare te convenit, ipsis beati Augustini disputationibus cognoscendis impende, cu-

1 Al. *&*. Al. omittitur : *quaestiones*. 2 Al. *confido ego*. 3 Al. *in virtutem*. 4 Al. *revellitur*.

curam, ut in confitenda Dei gratia defecatissimam ac saluberrimam Evangelicae Apostolicaeque doctrinae intelligentiam consequaris.

Gratia Dei & pax Domini nostri Jesu Christi custodiat te in omni tempore, & per viam veritatis dirigat in vitam aeternam.

S. PRO-

S. PROSPERI
LIBER
RESPONSIONUM
AD CAPITULA GALLORUM.

Pres-

PResbyteri quidam Galli, forte ex Massiliensibus, ut doctrinam S. AUGUSTINI de Gratia in odium adducerent, loca quaedam ex ejus libris, praecipue vero ex libro *de Praedestinatione Sanctorum*, in indiculum digesta disseminabant in vulgus, praefixo illis invidioso titulo: *Capitula damnationis*. Haec ex contextu avulsa, & compositis verbis conclusa, a sensu, quem in ipsis libris habent, quam maxime distabant; qua de re S. PROSPER, ut calumniam removeret, singulis capitulis respondit, & quidem S. FULGENTIO judice cap. 30. libri primi ad Monimum; *recta Fide, & copioso sermone*, ostendens ex ipsomet AUGUSTINO qui nam verus, & sincerus esset librorum illius sensus. Edidit hoc scriptum S. PROSPER S. AUGUSTINO jam mortuo, ut ex praefatione constat, ubi *Sanctae memoriae Episcopum* eum vocat.

S. PRO-

S. PROSPERI RESPONSIONES AD CAPITULA GALLORUM

PRAEFATIO.

DOctrinam, quam sanctae memoriae AUGUSTINUS Episcopus contra Pelagianos, inimicos gratiae Christi, & liberi arbitrii [1] decomptores, per multos annos Apostolice asseruit, litterisque mandavit, quibusdam visum est aut non intelligendo, aut [2] intelligi eam nolendo, reprehendere. Et

1 Seu, *decomtores*: *vox metaphorica, ducta, ut ferunt, ab iis, qui nimiam curam dant comae componendae; atque adeo ducta est a militia in qua Comites, Comptores, seu Comtores*. Al. *defensores*. Al. *deceptores*. 2 Al. *aut eam intelligere*. Al. *aut etiam*.

Et hoc quasi compendium cognitionis his, qui judicio eorum ducebantur, afferre: ut quae in libris praedicti viri damnabilia se reperisse jactabant, brevium capitulorum indiculis [1] publicarent: talique commento & detestationem ejus, quem impeterent, obtinerent [2]; & ab his, quae infamassent, curam exterriti lectoris averterent. Ne ergo hanc persuasionem temere quis recipiat, & talem putet sensum scriptis catholici inesse doctoris, qualem eum, qui frustra calumniantur, [3] ostentant, singulis capitulis, quae [4] damnationis [5] titulo praenotarunt, brevi & absoluta professione respondeo, in nullo recedens a tramite earum definitionum, quae in sancti viri disputationibus continentur: ut facile vel tenuis diligentiae advertat inspector, quam injustis opprobriis catholici praedicatoris memoria carpatur: & in quod peccatum cadant [6], qui aliena instigatione commoti, scriptorem celeberrimi nominis [7] promptius [8] habeant culpare, quam nosse.

CA-

---

1 Al. *praedicarent*. 2 Al. *detinerent*. 3 Al. *ostendunt*. 4 Al. *rationis*. 5 Al. *capitulo*. 6 Al. *cadunt*. 7 Al. *potius*. 8 Al. *habent*.

CAPITULA CALUMNIANTIUM QUIBUS SINGULIS RESPONDETUR.

CAPITULUM I.

OBIECTIO. *Quod ex praedeſtinatione Dei, velut fatali neceſſitate, homines ad peccata compulſi, cogantur in mortem.*

RESPONSIO. Praedeſtinationem Dei nullus catholicus [1] Chriſtianus negat: fatalem autem neceſſitatem, multi etiam non Chriſtiani refutant. Peccatum ergo ad mortem trahit, ſed ad peccandum neminem Deus cogit [2]: *Nemini enim mandavit impie agere*: &, [3] *Odiſti Domine omnes qui operantur iniquitatem: perdes* [4] *eos qui loquuntur mendacium*. Proinde qui praedeſtinationis nomine fatum praedicat, tam non eſt probandus, quam qui fati nomine veritatem praedeſtinationis infamat. Fati enim opinio vana eſt, & de falſitate concepta. Praedeſtinatio-

1 Al. omittitur: *Chriſtianus*. 2 *Eccl.* 15. 21. 3 *Pſalm.* 5. 7. 4 Al. *odit* ... *perdet*. Al. *&* *eos*, *qui &c.* omiſſa voce, *perdes*.

nationis autem fides, multa sanctarum auctoritate scripturarum [1] munita est: cui nullo modo fas est ea, quae ab hominibus male aguntur, adscribi, qui in proclivitatem [2] cadendi non ex conditione Dei, sed ex primi patris praevaricatione venerunt. De [3] hujus poena nemo liberatur, nisi per gratiam Domini nostri Jesu Christi, praeparatam & praedestinatam in aeterno consilio Dei ante constitutionem mundi.

CAPITULUM II.

OBIECTIO. *Quod ab eis, qui non sunt praedestinati ad vitam, non aufert [4] percepta baptismi gratia originale peccatum.*

RESPONSIO. Omnis homo, qui credens in Patrem & Filium & Spiritum sanctum regeneratur in baptismo, [5] tam a propriis peccatis, quae mala voluntate & actione contraxit, quam ab originali, quod

1 Al *fulta*. 2 Al. *in improbitatem*. Al. *improbitate*. 3 Al. *cujus*. 4 Al. *auferat*. 5 Al. inverso ordine · *tam ab originalibus, quam a propriis peccatis &c.*

quod a parentibus traxit, absolvitur. Sed [1] relapsum post baptismum ad infidelitatem & impios mores, qui negat originali peccato fuisse purgatum, tam falsa [2] opinatur, quam qui eumdem adserit, non aeterna morte esse damnandum. Qui enim recedit a Christo, & [3] alienatus a gratia finit hanc vitam, quid nisi in perditionem cadit? Sed non in id [4], quod remissum [5] est, recidit, nec [6] in originali peccato damnabitur: qui tamen propter postrema crimina ea morte afficietur, quae ei propter illa quae remissa sunt, debebatur. Quod quia Dei praescientiam nec latuit, nec fefellit: sine dubio talem numquam elegit, numquam praedestinavit, & periturum numquam ab aeterna [7] perditione discrevit.

CA-

1 Al. *Sed relapsuris . . . originale peccatum fuisse purgatum.* 2 Al. *falso.* 3 Al. *alienus.*
4 Al. *Sed si &c.* Al. *in quod.* 5 Al. *repromissum.*
6 Al. *nec jam originali.* 7 Al. *damnatione.*

CAPITULUM III.

OBIECTIO. *Quod non praedestinatis* [1] *ad vitam, etiam si fuerint in Christo per baptismum regenerati, & pie justeque vixerint, nihil prosit; sed tamdiu* [2] *reservantur, donec ruant & pereant: nec ante eos ex hac vita, quam hoc eis contingat, auferri.*

RESPONSIO. A sanctitate ad immunditiam, a justitia ad iniquitatem, a fide ad impietatem plerosque [3] transire non dubium est: & ad tales [4] praedestinationem filiorum Dei, [5] & coheredum Christi, non pertinere certissimum est. Quod [6] ergo hujusmodi in haec prolapsi mala, sine correctione poenitentiae defecerunt, non ex eo necessitatem pereundi habuerunt, quia [7] praedestinati non sunt: sed ideo praedestinati non sunt, quia tales futuri ex voluntaria praevaricatione praesciti sunt. Quod autem illos

---

1 Al. *Quod non praedestinati . . . nihil eis prosit*. 2 Al. *reserventur*. 3 Al. *transferri*. 4 Al. *& tales ad praedestinationem &c.* 5 Al. omittitur: *&*. 6 Al. *Qui*. 7 Al. *quod*.

los non eo tempore, quo in fide recta & bonis moribus erant, ab hac vita Deus abstulit: ad occulta ejus judicia, quae tamen numquam sunt injusta, referendum est. Quis enim nesciat intra unam conditionem mortalitatis humanae, ab unius horae infantia, [1] usque ad annosissimam senectutem, exitus morientium, impari aetatis fine variari? neque cujusquam animam vel citius vel tardius, quam Deus voluerit, a corpore quod [2] vivificat, abscedere? Si ergo aliquis [3] in vitae suae longitudine deseruit Deum, bono, quod erat ex Deo, male usus est. Nam longaevitas [4] non est nisi ex Deo. Et quod ex Deo est, nonnisi bonum est: & quod bonum est, mali caussa non est. Non itaque recte opinatur, qui putat [5] prorogatorem vitae, lapsuris auctorem esse peccati: cum uti que non peccatum sit diu vivere, sed male vivere: quod etiam in paucorum annorum aetate fieri potest. Igitur sicut bona opera ad inspiratorem eorum Deum, ita mala ad eos

 sunt

1 Al. omittitur: *usque*. Al. *novissimam*.
2 Al. *e corpore*. Al. *vivificabat*. 3 Al. *alius*.
4 Al. *longaevi aetas*. 5 Al. *praerogatorem*.

ſunt referenda qui peccant. Non enim relicti ſunt a Deo, ut relinquerent Deum: ſed reliquerunt & relicti ſunt, & ex bono in malum propria voluntate mutati ſunt. Atque ab hoc [1] licet fuerint renati, fuerint juſtificati, ab eo tamen qui illos tales praeſcivit, non ſunt praedeſtinati.

CAPITULUM IV.

Obiectio. *Quod non omnes homines* [2] *vocentur ad gratiam.*

Responsio. Non omnes vocari ad gratiam eos, quibus [3] omnibus Evangelium praedicatur, non recte dicitur, etiamſi ſint qui Evangelio non obediunt [4]: niſi ad eos reſpiciatur, quibus nondum ſacramentum crucis Chriſti, & redemptio ſanguinis ejus innotuit. Quia etiamſi conſtaret, quod jam in univerſis nationibus, & omnibus finibus terrae totus mundus Evangelium recepiſſet [5] (quod utique

1 Al. *ob hoc*. 2 Al. omittitur: *homines*.
3 Al. omittitur: *omnibus*. 4 Al. *obaudiant*.
5 Al. *ſuſcepiſſet*.

que futurum verissime praenuntiatum est) non esset tamen dubium, a tempore resurrectionis Domini usque ad praesentem aetatem fuisse homines, qui ab hac vita sine Evangelii cognitione [1] transierint: de [2] quibus dici possit, quod vocati non sint, quia nec spem vocationis audierint. Quod si quisquam hanc vocationis plenariam generalitatem, ita semper asserit celebratam, ut ab adscensione Domini in [3] coelum, ne unus quidem annus effluxerit, intra quem non ad omnes praedicatio missa pervenerit; videat [4] quomodo tunc Asianos vocatos probet, quando [5] Apostoli (sicut scriptum est) vetiti sunt a Spiritu sancto, loqui verbum [6] Dei in Asia; aut Bithynios, ad quos iidem Apostoli tentabant ire, & non permisit eos Spiritus [7] Jesu. Videat etiam quomodo tueatur denuntiationem ipsius Veritatis, dicentis: [8] *Praedicabitur hoc Evangelium* [9] *regni in universo orbe in testimonium omnibus gentibus*;

 & tunc

1 Al. *transierunt*. 2 Al. *ex*. 3 Al. *in coelos*. 4 Al. *videat etiam*. 5 *Act*. 16. 6. & 7. 6 Al. *Domini*. 7. Al. *Spiritus sanctus*. 8 *Matth*. 24. 14. 9 Al. omittitur: *regni*.

& tunc veniet finis. Nutat namque (quod dici [1] nefas eſt) fides verbi, ſi ante quadringentos annos Evangelio impletus eſt mundus, & adhuc Domini differtur adventus. Poſtremo [2] reſpiciat etiam inter Chriſtianos populos tot millia parvulorum, qui ab hac vita ſine baptiſmo tranſierunt. Tales quomodo [3] probentur vocati, quibus nec plantator praedicare, nec rigator potuit ſubvenire?

CAPITULUM V.

OBIECTIO. *Quod qui vocati ſunt, non aequaliter ſunt [4] vocati: ſed alii ut crederent, alii ut non crederent.*

RESPONSIO. Si vocatio in Evangelii tantum praedicatione intelligatur, non veraciter dicitur, quod aliis atque aliis, aliter atque aliter praedicetur: cum unus ſit Deus, una fides, una regeneratio, una promiſſio. Si autem [4] ad effectum plantationis & rigationis adſpicitur, aliud actum eſt cum eis, quorum exte-

1 Al. *dictu*. 2 Al. *reſpiciantur*. 3. Al. *& aliquo modo &c.* omiſſa voce, *tales*. 4 Al. *ſint*. 5 Al. *Si autem ad effectus*.

exteriores aures corporali voce pulſatae ſunt: aliud in [1] eis, quorum interiorem ſenſum Deus aperuit, & in quorum corde poſuit fidei fundamentum dilectionis [2] fervorem. Quoſdam autem ideo vocatos dicere, ut non crederent, nimis abſurdum eſt: quaſi vocatio eis cauſa infidelitatis exſtiterit, & praedicatio fidei fecerit infideles. Quamvis enim diſpenſatores verbi Dei quibuſdam ſint, ſicut [3] ſcriptum eſt [4], *odor vitae ad vitam*, quibuſdam autem *odor mortis ad mortem*: Deo tamen bonus Chriſti ſunt odor, qui praedicant Chriſtum crucifixum, [5] *Judaeis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam, ipſis autem vocatis Judaeis & Graecis, Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam*. Quod [6] ergo praedicatus Chriſtus crucifixus, Judaeis erat ſcandalum, & Gentibus ſtultitia, humanae voluntatis faciebat averſio. Quod vero ipſis vocatis Judaeis, & Graecis, Chriſtus erat Dei virtus & Dei ſapientia, divinae gratiae praeſtabat operatio.

CA-

---

1 Al. *eum eis*. 2 Al. *dilectioniſque*. 3 Al. *ut*. 4 2. *Cor*. 2. 16. 5 1. *Cor*. 1. 23. & 24. 6 Al. *Quod autem*.

CAPITULUM VI.

OBIECTIO. *Quod liberum arbitrium in homine nihil sit: sed sive ad bonum, sive ad malum praedestinatio Dei* [1] *in hominibus* [2] *operatur.*

RESPONSIO. Liberum arbitrium nihil esse, vel non esse, perperam dicitur: sed ante illuminationem fidei in tenebris illud & in umbra mortis agere, non recte negatur. Quoniam priusquam a dominatione diaboli per Dei gratiam liberetur, in illo profundo jacet, in quod se sua libertate demersit. Amat ergo languores suos, & pro sanitate habet, quod aegrotare se nescit, donec prima haec medela conferatur aegroto, ut incipiat nosse quod langueat, & possit opem [3] medici desiderare, qua surgat. Justificatus itaque homo, idest, ex impio pius factus, nullo praecedente bono merito, accipit donum, quo [4] dono adquirat

1 Al. omittitur: *Dei*. 2 Al. *in omnibus*. Al. *operetur*. 3 Al. *opem medicinae*. 4 Al. *quo medio*.

quirat & meritum: ut quod in illo inchoatum est per gratiam Christi, etiam per industriam liberi augeatur arbitrii, numquam remoto adjutorio Dei, sine quo nec proficere, nec permanere in bono quisquam potest. Praedestinationem autem Dei sive ad bonum, sive ad malum, in hominibus operari, [1] impiissime dicitur, ut ad utrumque homines quaedam necessitas videatur impellere: cum in bonis voluntas sit intelligenda de gratia, in malis autem voluntas intelligenda sine gratia.

CAPITULUM VII.

OBIECTIO. *Quod Deus quibusdam filiis suis, quos regeneravit in Christo, quibus fidem, spem, dilectionem dedit, ob hoc non det perseverantiam, quia non sunt a massa perditionis [2] praescientia Dei & praedestinatione discreti.*

RESPONSIO. Ex regeneratis in Christo Jesu, quosdam, relicta fide & piis moribus, apostatare a Deo, & impiam

1 al. *ineptissime.* 2 al. *per scientiam Dei & per praedestinationem.*

piam vitam in ſua averſione finire, multis (quod dolendum eſt) probatur exemplis. Sed horum [1] lapſum Deo adſcribere, immodicae pravitatis eſt: quaſi ideo [2] ruinae ipſorum impulſor atque auctor ſit, quia illos ruituros propria ipſorum voluntate praeſcivit, & ob hoc a filiis perditionis nulla praedeſtinatione diſcrevit. Nam quomodo eos haberet praeordinata in Chriſto electio, [3] quos diſcedentes a Chriſto habitura erat juſta damnatio? Cum autem dubium non ſit, donum [4] Dei eſſe perſeverantiam in bono uſque [5] ad finem, quam iſtos [6] ex eo ipſo, quod non perſeveraverunt, non habuiſſe manifeſtum eſt: non eſt calumniandum Deo quare iſtis non dederit, quod aliis dedit, ſed confitendum eſt, & miſericorditer eum dediſſe quod dedit, & juſte non dediſſe quod non dedit: ne quemadmodum ex libero arbitrio oritur cauſſa labendi, ita ex ipſo [7] oriri videatur [8] & ſtandi: cum illud humano fiat opere, hoc divino impleatur ex munere.

CA-

1 Al. *lapſus*. 2 Al. *quaſi Deus*. 3 Al. *praedeſtinata in Chriſto electio, cum dubium non ſit*. Al. *cui dubium non ſit*, intermediis verbis omiſſis.

4 Al. *dono*. 5 Al. *in*. 6 Al. *ipſos*. 7 Al. omittitur: *oriri*. 8 Al. omittitur: *&*.

CAPITULUM VIII.

OBIECTIO. *Quod non omnes homines velit* [1] *Deus salvos fieri, sed certum numerum praedestinatorum.*

RESPONSIO. Si circa universitatem generis humani salvandam, & in agnitionem veritatis vocandam, ita indifferens per omnia saecula [2] asserenda est voluntas Dei, ut usquequaque neminem hominum praetermisisse monstretur; impenetrabilis judiciorum Dei altitudo pulsatur. Quare enim [3] *in praeteritis saeculis dimiserit Deus omnes gentes ingredi vias suas*, quando [4] *Jacob elegit sibi Dominus* : & [5] *non fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis* : & cur [6] *qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei sit* : & quorum aliquando non misertus est, nunc autem misereatur : & [7] ubi dictum est : [8] *Non plebs mea vos, ibi vocentur filii Dei vivi;*

1 Al. *vult*. 2 Al. *per omnia ista saecula disponenda est*. 3 *Act.* 14. 15. 4 *Psalm.* 134. 4. 5 *Psalm.* 147. 20. 6 1. *Pet.* 2. 10. *Osee* 2. 24. 7 Al. *& hic ubi*. Al. *& id*. 8 *Osee* 1. 10. *Rom.* 9. 26.

vivi ; & quare [1] *quod quaerebat Iſrael non ſit conſecutus , electio autem conſecuta eſt* [2] *, ceteri vero excaecati ſunt* : impoſſibile eſt comprehendere , & periculoſae curioſitatis eſt quaerere : cum tamen , quod *nulla ſit apud Deum iniquitas* [3] , nemini liceat ignorare : nec alia gratia , aut alia fide , quemquam hominum ſive ante legem , ſive legis tempore juſtificatum eſſe credendum ſit , quam hac eadem , per quam Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſecundum conſilium voluntatis ſuae , in fine ſaeculorum venit quaerere & ſalvare quod perierat . Cauſſas vero operum & judiciorum Dei , qui ex toto ad humanas voluntates & actiones refert , quas tamen in parvulorum [4] adoptione aut abdicatione non invenit , & diſpenſationes Dei ex liberi arbitrii vult mutabilitate variari , profitetur ſibi ſcrutabilia judicia Dei , & veſtigabiles vias ejus : & quod doctor gentium Paulus [5] non audebat [6] attingere , hic ſe exiſtimat reſeratum poſſe vulgare : quodque

1 *Rom.* 11. 7 2 Al. *ſit* . 3 2. *Paralip.* 19. 7. 4 Al. *in adoptionem aut abdicationem* . 5 *Rom.* 11. 33. 6 Al. *audet* . Al. *audeat* .

que non minoris impietatis est, ipsam gratiam, qua salvamur, aut bonis meritis docet rependi, aut malis adfirmat arceri. Remoto ergo obscurarum turbine quaestionum, ad [1] revelatae nos gratiae latitudinem conferamus, dicamusque cum [2] Apostolo. [3] Quoniam [4] *Deus vult omnes homines salvos fieri: & in agnitionem veritatis venire*. Et iterum dicamus cum Apostolo, [5] *Qui est Salvator omnium, maxime fidelium*. Et audiamus Dominum dicentem Apostolis suis: [6] *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis*. Audiamus quoque ad Abraham promissionem Dei dicentis: [7] *In semine tuo benedicentur omnes tribus terrae*. Et si Filii promissionis sumus, non haesitemus diffidentia, sed cum patre nostro Abraham demus gloriam Deo, & plenissime credamus, quoniam [8] *quod promisit* [9], *potens est & facere*. Audiamus

 Da-

1 Al. *ad revelationem nos gratiae latitudine*.
2 Al. *cum Paulo*. 3 Al. *Quomodo*. Al. *Cum*.
4 1. *Tim*. 2. 4. 5 1. *Tim*. 4. 10. 6 *Matth*. 28. 19. & 20. 7 *Genes*. 28. 14. 8 *Rom*. 4. 20. & 21.
9 Al. *quod promisit Deus*.

David prophetantem [1]: *Commemorabuntur, & convertentur ad Dominum universi fines terrae, & adorabunt in conspectu ejus omnes patriae gentium*. Et alibi: [2] *Et benedicentur in ipso omnes tribus terrae, omnes gentes magnificabunt eum*. Et alibi: [3] *Omnes gentes, quascumque fecisti, venient, & adorabunt coram te Domine, & glorificabunt nomen tuum*. Quae promissiones, quia verissimae sunt, nec possunt ex ulla parte [4] mutare, in his implentur, qui salvi fiunt per universos fines terrae: quoniam [5] *quod* [6] *promisit Deus, potens est & facere*. Haec ergo est illa totius humani generis adsumptio, haec filiorum Dei adoptio, haec gentium plenitudo, praescita & praedestinata in Christo ante constitutionem mundi. Haec [7] est Jerusalem, quae ab initio usque in finem lapidibus vivis [8] & electis aedificatur; ut civitas fundata [9] in ipso angulari lapide Christo Jesu, in quo omnis aedificatio constructa, crescit in templum sanctum in

1 *Psalm.* 21. 28. 2 *Psalm.* 71. 17. 3 *Psalm.* 85. 9. 4 Al. *mutari*. 5 *Rom.* 4. 21. 6 Al. *quae*. 7 Al. *Haec Jerusalem .... ut ejus fundamenta*, nempe, ut Apostoli. 8 1. *Pet.* 2. 5.
9 Al. *fundata sit*.

in Domino. De his lapidibus nihil ejicitur, nihil minuitur, nihil rapitur. Veritas enim dicit: [1] *Omne quod dat mihi Pater, veniet ad me, & eum qui* [2] *venit ad me, non ejiciam foras*. Et iterum: [3] *Non creditis, quia non estis* [4] *de ovibus meis. Oves meæ vocem meam audiunt* [5]; *& ego* [6] *novi illas, & sequuntur me; & ego vitam aeternam do* [7] *illis, & non peribunt in aeternum, nec quisquam rapiet eas de manu mea*. Omnium ergo hominum cura est Deo: & nemo est, quem non aut Evangelica prædicatio, aut legis testificatio, aut ipsa etiam [8] natura conveniat. Sed infidelitatem hominum, ipsis [9] adscribamus hominibus: fidem autem hominum donum Dei esse fateamur, sine cujus gratia nemo currit ad gratiam. Et cum ducentis quatuordecim sacerdotibus, quorum constitutionem contra inimicos gratiae Dei totus mundus amplexus est, veraci professione, quemadmodum ipsorum habet sermo, dicamus: [10] *Gratia Dei* [11] per

1 *Joan.* 6. 37. 2 Al. *venerit*. 3 *Joan.* 10. 26. 4 Al. *ex*. 5. Al. *audient*. 6 Al. *agnosco*. 7 Al. *eis*. 8 Al. *ratio naturae*. 9 Al. *adscribimus*. 10 *dicimus*. 11 Al. *Gratiam Dei*.

per Jesum Christum Dominum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam nos per singulos actus adjuvari [1]*; ita ut sine illa nihil verae sanctaeque pietatis habere, dicere, vel cogitare valeamus* [3]. Neque haec dona ita ex Deo esse opinemur [4], ut quia ipsae naturae nostrae auctor est, per conditionem jam haec contulisse videatur. Quia dedit quidem ab initio hanc homini facultatem: sed omnes eam in illo amisimus, in quo omnes peccavimus. Unde alia creatione, alioque principio renovari egemus in Christo: in quo sumus nova creatura, novumque figmentum; & per quem nobis, nullis bonis, & multis malis meritis praecedentibus, donatur, ut simus ex vasis irae vasa misericordiae.

CA-

---

1 Al. *adjuvare*. 2 Al. *habere, cogitare, dicere, agere valeamus*. Al. *cogitare, dicere, agere &c.* omisso *habere*. 3 Episcopi CCXIV. qui Carthagine Concilium de Pelagii, & Coelestii caussa habuerunt A. Ch. CCCCXVIII. octo canones condiderunt, quos ad Zosimum Papam miserunt praefixa eis epistola, cujus fragmentum hic refert S. PROSPER, nec non in libro *contra Collatorem cap.* 5. Cetera hujus epistolae, cujus etiam Marius Mercator meminit, & de qua loqui videtur S. AUGUSTINUS *l.* 2. *contra Bonifacium c.* 3. *& c.* 4. §. 6. nec non *in lib. de peccato orig. c.* 8. desiderantur. 4 Al. *opinamur*.

CAPITULUM IX.

OBIECTIO. *Quod non pro totius mundi redemptione Salvator sit crucifixus.*

RESPONSIO. Nullus omnino est ex omnibus hominibus, cujus natura in Christo [1] Domino nostro suscepta non fuerit: quamvis ille natus sit in similitudine carnis peccati [2], omnis autem homo nascatur in carne peccati. Deus ergo Dei Filius, mortalitatis humanae particeps factus absque peccato, hoc peccatoribus & mortalibus contulit, ut qui nativitatis ejus consortes fuissent, vinculum peccati, & mortis evaderent. Sicut itaque non sufficit hominum renovationi, natum esse hominem [3] Jesum Christum, nisi in ipso eodem, de quo ipse ortus est, spiritu [4] renascantur: sic non sufficit hominum redemptioni, crucifixum esse Dominum Christum, nisi commoriantur ei, & consepeliantur in baptismo. Alioquin nato Salvatore in carne substan-

1 al. *in Domino nostro Jesu Christo.* 2 Rom. 8. 3. 3 al. additur: *Dominum.* 4 al. *renasceremur.*

tiae nostrae, & crucifixo pro omnibus nobis, non fuerat necessarium, ut renascceremur, & [1] similitudini mortis ejus complantaremur. Sed cum sine hoc sacramento nemo hominum consequatur vitam aeternam, non est salvatus per crucem [2] Christi, qui non est crucifixus in Christo. Non est autem crucifixus in Christo, qui non est membrum corporis Christi, nec est membrum corporis Christi, qui non per aquam & Spiritum sanctum induit Christum. Qui ideo in infirmitate nostra communionem subiit mortis, ut nos in virtute ejus haberemus consortium resurrectionis. Cum itaque rectissime dicatur Salvator pro totius mundi redemptione crucifixus, propter veram humanae naturae susceptionem, & propter communem in primo homine omnium perditionem: potest tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipsius profuit. Dicit enim Evangelista [3]: *Quia Jesus moriturus erat pro gente, & non* [4] *tantum pro gente, sed etiam ut filios Dei dispersos congregaret in unum.* [5] *In sua* enim *venit*:

1 Al. *similitudine*. 2 Al. *cruce*.
3 Joan. 11. 51. 4 Al. *non solum*. 5 Joan. 1. 11.

venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: qui non ex sanguinibus, n que ex [1] *voluntate carnis, neque ex* [2] *voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.* Diversa [3] ergo ab istis sors eorum est, qui inter illos censentur, de quibus dicitur [4], *Mundus eum non cognovit* [5], ut possit secundum hoc dici: Redemptor mundi dedit pro mundo sanguinem suum, & mundus redimi noluit; quia lucem tenebrae [6] non receperunt: & tenebrae receperunt, quibus dicit Apostolus, [7] *Fuistis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino*. Ipse vero Dominus Jesus, qui dixit [8] se venisse quaerere & salvare, quod perierat: *Non veni*, inquit [9], *nisi ad oves, quae perierant domus Israel*. Sed quae sint istae oves domus Israel Apostolus Paulus exponit [10] dicens: [11] *Non enim omnes* [12], *qui ex Israel, hi sunt Israelitae* [13], *neque qui sunt semen Abrahae*,

1 Al. *voluptate*. 2 Al. *voluptate*. 3 Al. *Divisa*. 4 Al. *dicitur: Lux lucet in tenebris & tenebrae eam non comprehenderunt, ut ec.* 5 *Jo.* 1. 10. 6 Al. *tenebrae* Judaei. 7 *Ephes.* 5. 8. 8 *Luc.* 19. 10. 9 *Matth.* 15. 24. 10 Al. *exponat*. 11 *Rom.* 9. *v.* 6. 7. & 8. 12 Al. *Non omnes*. 13 Al. *Israel*.

hae, omnes filii, sed in Isaac vocabitur tibi semen [1]: *idest, non qui filii carnis, hi filii sunt Dei: sed qui filii sunt* [2] *promissionis aestimantur* [3] *in semine*. In istis [4] ergo sunt illi, de quibus dictum [5] supra [6] memoravimus: [7] *Quia Jesus moriturus erat pro gente: & non tantum pro gente, sed etiam ut filios Dei dispersos congregaret in unum*. Quia non solum ex Judaeis, sed etiam ex gentibus, per eum, *qui vocat* [8], *quae non sunt, tamquam quae sunt*, & qui dispersos Israel congregat, filii Dei, filii promissionis in [9] unam ecclesiam congregantur [10]: ut impleatur quod promissum est Abrahae, cui dictum est, quod in semine ejus benedicendae [11] essent omnes tribus terrae.

CA-

1 *Gen.* 21. 12. 2 Al. om. *sunt*. 3 Al. *existimantur*. 4 Al. *In istis ergo illud est*. 5 Al. *dictum supra esse*. 6 Al. *commemoravimus*. 7 *Jo.* 11. 51. 8 Al. *vocantur per eum*. 9 Al. *in una Ecclesia*. 10 Al. *congregentur*. 11 Al. *benedicentur*.

CAPITULUM X.

OBIECTIO. *Quod quibusdam Evangelii praedicatio a Domino subtrahatur, ne percepta Evangelii praedicatione salventur.*

RESPONSIO. Si probari potest, quod ex quo Evangelium praedicatur, nemo prorsus fuerit, cui Christiana gratia adnuntiata non fuerit; non recte dicitur tacitum, quod ostenditur prædicatum. Si autem aliquo [1] modo inveniuntur homines, quibus Evangelium non fuerit praedicatum; non potest dici sine judicio Dei factum: quod nefas est ideo reprehendi, quia non potest comprehendi.

CAPITULUM XI.

OBIECTIO. *Quod per potentiam Deus homines [2] ad peccata compellat.*

RESPONSIO. Nullus catholicorum dixit aut dicit, quod Deus homines pie recteque viventes per potentiam [3] in pec-

1 Al. *aliquando*. 2 Al. *hominem*. 3 Al. *ad*.

peccata compellat, & innocentiae humanae potestas divina vim faciat, ut eam a proposito bonae conversationis excutiat. Non sunt Dei opera ista, sed diaboli, cujus gaudium est ruina sanctorum: sed [1] *allevat Dominus omnes qui corruunt* [2], *& erigit omnes elisos*; quibus dat [3] *poenitentiam* [4], *ut resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi* [5] *tenebantur ad ipsius voluntatem*. Cum vero aliquos a Deo aut traditos [6] desideriis suis [7], aut obduratos legimus, aut relictos; magnis [8] peccatis suis, hoc ipsos meruisse profitemur: quia talia eorum crimina praecesserunt, ut ipsi sibi poena fieri debuerint, quae eis etiam supplicium verteret in reatum [9]. Atque ita nec de judicio Dei querimur, quo [10] deserit meritos deseri; & misericordiae ejus gratias agimus, qua liberat non meritos liberari.

1 *Psalm.* 144. 14. 2 Al. *ruunt*. 3 1. *Tim.* 2. 25. 4 Al. *dat & poenitentiam*. 5 Al. *tenentur*. 6 Al. *retardatos*. 7 *Rom.* 1. 24.
8 Al. *magis*. 9 Al. *ut ipsi sibi poenas debuerint, quae eis etiam supplicium verterent in reatum*. 10 Al. *quo ita*. Al. *qui ita*. Al. *qui etiam*.

CAPITULUM XII.

OBIECTIO. *Quod quibusdam vocatis, & pie justeque viventibus, obedientia subtrahatur ut obedire desistant.*

RESPONSIO. Si Deus hominem sibi obedientem a pietate deturbat, & bene [1] currentem cadere facit: ergo pro bonis mala retribuit, & injuste punit, quod ut fiat impellit. Quid tam perversum, quid tam insanum dici aut cogitari potest? Sed in talem sensum [2] trahuntur, qui putant in omnibus hoc esse praescientiam Dei, quod & voluntatem: cum voluntas ejus numquam velit nisi bona, praescientia autem & bona [3] noverit & mala: sed bona, quae aut ipse [4] faciat, aut etiam ut nos faciamus, [5] impertit: mala autem, quae [6] omnino ipse non fecit [7], neque fieri suasit, aut [8] impulit. Vires itaque obedientiae non ideo cuiquam subtraxit, quia eum non praedestinavit; sed

1 Al. *bene viventem*. 2 Al. *trahunt*. 3 Al. *noscit*. 4 Al. *facit*. 5 Al. *imperat*. 6 Al. om. *quae*. 7 Al. *non faciat*. 8 Al. *suadet aut impellit*.

ſed ideo eum non praedeſtinavit, quia receſſurum ab [1] ipſa obedientia eſſe praevidit [2].

CAPITULUM XIII.

OBIECTIO. *Quod quidam homines non ad hoc a Deo [3] creati ſunt, ut vitam adipiſcerentur aeternam: ſed ut habitum tantummodo ſaeculi praeſentis ornarent, & ad utilitatem naſcerentur aliorum.*

RESPONSIO. Univerſos homines non ignoramus a Deo ſingillatim [4] creari, & de hac univerſitate alios damnandos cum diabolo, alios regnaturos eſſe cum Chriſto. Quod ergo etiam hi creantur, qui aeternae vitae participes non erunt, nulla eſt culpa creatoris, qui naturae auctor eſt, non vitii, quod natura contraxit. Ornari autem etiam talium conditione mundi hujus varietatem, quis non intelligat, [5] qui videat ſtudiis & operibus quorumdam impiorum tot commoda vitae praeſentis inſtructa in inventione

1 Al. *a ſe ipſa*. 2 Al. *praeſcivit*. 3 Al. om. *a Deo*. 4 Al. *creatos*. 5 Al. *cum videat*.

tione artium, in extructione urbium, in constitutione legum, in [1] confoederatione populorum? Quod si quaeritur an de istis [2], quos a vera religione impius error avertit, aliquid boni profectibus sanctorum, & incrementis ecclesiæ providentia divina contulerit: [3] inspiciatur primum ipsa crux Christi, in qua, [4] magno scelere Judaeorum, misericors voluntas Dei, ut pro redemptione nostra unicus Filius ejus occideretur, impleta est. Inspiciatur Apostolorum gloriosa tolerantia, inter persequentium fremitus unanimi [5] voce ad Deum clamantium [6]: *Convenerunt enim* [7] *vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Jesum, quem unxisti, Herodes & Pontius Pilatus, cum gentibus & populis Israel, ut facerent quae manus tua, & consilium praedestinavit fieri*. Inspiciantur denique innumerabilium Martyrum palmae, quibus de crudelissima infidelium saevitia felix est conlata victoria. Audiatur etiam Apostolus ecclesiam Dei ad perseverantiam pietatis

1 Al. *ordinatione*. 2 Al. *unde ex istis*. 3 Al. *adspiciatur*. 4 Al. *a magno*. 5 Al. *hac animi*. 6 *Act*. 4. 27. 7 Al. *ergo*.

tis [1] instituens: *In nullo*, inquit [2], *terreamini ab adversariis, quae est illis caussa perditionis, vobis autem salutis, & hoc a Deo. Vobis enim donatum est pro* [3] *Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini*. De illis quoque erroribus consulens nobis Dei bonitas [4] sentiatur, quos Deus in ecclesia [5] contra ecclesiam permisit exsurgere: non utique eos creans aut fovens; sed per ipsos diligentiam filiorum suorum ad [6] inquisitionem & custodiam veritatis exercens: dicente Apostolo, [7] *Oportet haereses esse* [8], *ut probati manifesti fiant in vobis*. Quis autem respiciens ad tenebras impiorum, & ad illuminationem fidelium [9], non ad gratias agendas Deo ex [10] ipsa fiat collatione ferventior: & ex ruina [11] pereuntium discat, in quae mala per liberum arbitrium [12] rueret, nisi ei per Dominum nostrum Jesum Christum Dei gratia subveniret?

CA-

1 Al. *invitans dicendo: in nullo autem*. 2 *Philip* 1. 28. 3 Al. *a Christo*. 4 Al. *pietas*. 5 Al. *pugnaturos contra ecclesiam*. Al. *impugnatores*. 6 Al. *inquisitione & custodia veritatis*. 7 1. *Cor.* 11. 19. 8 Al. additur: *& schismata*. 9 Al. *filiorum*. 10 Al. *&*. 11. Al. *in ruina*. 12 Al. *in quae mala liberum arbitrium veniret*.

CAPITULUM XIV.

OBIECTIO. *Quod qui Evangelicae praedicationi non credunt, ex Dei praedestinatione non credant: & quod Deus ita definierit, ut quicumque non credunt, ex ipsius constitutione non credant.*

RESPONSIO. Infidelitas non credentium Evangelio, nequaquam ex Dei praedestinatione [1] generatur. Bonorum enim Deus auctor est, non malorum. Praedestinatio igitur Dei semper in bono est, aut ad retributionem justitiae, aut ad donationem pertinens gratiae [2]: *Universae enim viae Domini misericordia & veritas*. Proinde infidelitas non credentium, non ad constitutionem Dei, sed ad praescientiam referenda est. Quae non ideo necessitatem non [3] credendi intulit, quia falli de ea, quae futura erat, infedelitate, non potuit. Fides autem & caritatis opera, atque in eis usque in finem perseverantia, quia homini per Dei gratiam conferuntur, re-

1 Al. *geritur*. 2 *Psalm.* 24. 10. 3 Al. *non credentium*.

cte & [1] ipsa, & quae eis retribuenda sunt, praedestinata dicuntur ex auctoritate Apostoli, qui ait: [2] *Gratia Dei salvi [3] facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, sed Dei donum est: non ex operibus, ne forte quis extollatur. Ipsius enim sumus figmentum, creati in operibus bonis, in Christo Jesu, quae praeparavit Deus, ut in illis ambulemus.* Tam ergo in errore est, qui infidelitatem impiorum ad Dei constitutionem refert, quam qui fidei justitiaeque sanctorum, non Deum profitetur auctorem. Qui enim quod acceperat perdidit, non inde id recipit unde perdidit, sed ab illo [4] recipit quod habeat, a quo quod amisit acceperat.

CAPITULUM XV.

OBIECTIO. *Quod idem sit praescientia, quod praedestinatio.*

RESPONSIO. Qui praescientiam Dei in nullo ab ipsius praedestinatione discernit, quod tribuendum est Deo de bonis, hoc ei etiam de malis conatur adscribere. Sed cum bona ad largitorem coo-

1 Al. *& ista.* Al. *recte & ipsa quae.* 2 Ephes. 2. 8. 3 Al. *salvi Dei.* 4 Al. *sed ab illo illud.* Al. *sed ab alio illud recipit qui habeat.*

cooperatoremque [1] eorum Deum, mala autem ad voluntariam rationalis creaturae nequitiam referenda sint: dubium non est, sine ulla temporali differentia Deum & praescisse simul, & praedestinasse, quae ipso erant auctore facienda[2], vel quae malis meritis justo erant judicio retribuenda; praescisse autem tantummodo, non etiam praedestinasse, quae non ex ipso erant caussam operationis habitura. Potest itaque sine praedestinatione esse praescientia: praedestinatio autem sine praescientia esse non potest.

S. PROSPERI SENTENTIAE XV. DE TOTIDEM CAPITULIS GALLORUM.

QUamvis ergo ad omnes objectiones seu querulae imperitiae, seu fallacis invidiae, planissime ac plenissime, quantum Dominus dedit, existimem esse responsum; professionem tamen sensus nostri etiam in brevia coartemus; ut sub paucorum verborum simplicitate, magis magisque

1 al. *cooperatoremque omnium, mala autem &c.*
2 al. *quae in ipso erant auctore finienda,*

gisque appareat, nos quod de supra [1] scriptis capitulis intelligimus, nulla circum loquendi arte praetexere, sed absolute [2] ac libere & prava respuere, & consensum probabilibus non negare.

SENTENTIA SUPER I.

QUisquis igitur ex praedestinatione Dei, velut fatali necessitate homines in peccata compulsos cogi dicit in mortem, non est catholicus. Nullo enim modo praedestinatio Dei iniquos facit, neque cujusquam omnino est caussa peccati.

SENTENTIA SUPER II.

ITem [3]: Qui dicit, quod ab his, qui non sunt praedestinati ad vitam, non auferat percepta baptismi gratia originale peccatum, non est catholicus. Sacramentum enim baptismatis, quo omnia prorsus peccata delentur, etiam in eis verum est, qui non sunt in veritate mansuri, & ob hoc ad vitam veram non sunt praedestinati. SEN-

1 Al. *dictis*. 2 Al. additur, *adhibere*.
3 Al. omittitur: vox *item* hic & in sequentibus.

SENTENTIA SUPER III.

ITem: Qui dicit, quod non praedestinati ad vitam [1], etiam si fuerint in Christo per [2] baptismum regenerati, & pie justeque vixerint, nihil eis prosit, sed tamdiu reserventur, donec ruant; nec ante eos ex hac vita, quam hoc eis contingat, auferri, tamquam ad constitutionem Dei talium hominum ruina referenda sit, non est catholicus. Quia non ideo Deus tempus aetatis cuiquam prolongavit, ut diu vivendo corrueret, & a fide recta in sua longaevitate deficeret: cum inter beneficia Dei numeranda sit ipsa longaevitas, qua homo melior debuit esse, non pejor.

SENTENTIA SUPER IV.

ITem: Qui dicit, quod non omnes vocentur ad gratiam, si de his loquitur, quibus Christus adnunciatus non est, non potest [3] reprehendi: quia scimus qui-

1 Al. *ad vitam aeternam, si*. 2 Al. *baptismate*.
3 Al. *reprehendi non debet*.

quidem in omnes fines terrae Evangelium destinatum, sed non putamus jam in omnibus terrae finibus praedicatum: nec possumus dicere, quod ibi sit gratiae vocatio, ubi matris Ecclesiae [1] adhuc nulla est regeneratio.

SENTENTIA SUPER V.

Item: Qui dicit, quod qui vocati sunt, non aequaliter vocati sint, sed alii ut crederent, alii ut non crederent, quasi cuiquam vocatio caussa fuerit non credendi; non recte dicit. Quamvis enim fides non sit nisi ex Dei dono, & hominis voluntate: infidelitas tamen non est, nisi ex sola [2] hominis voluntate.

SENTENTIA SUPER VI.

Item: Qui dicit, quod liberum arbitrium in homine nihil sit, sed sive ad bonum sive ad malum praedestinatio Dei in hominibus operetur, non est catholicus. Arbitrium enim hominis gratia Dei non abolet, sed adolet, & ab errore in viam

1 Al. omittitur: *adhuc*. 2 Al. om. *sola*.

viam revocat ac reducit: ut quod sua libertate erat pravum, spiritu Dei agente sit rectum. Praedestinatio quoque Dei semper in bono est: qui [1] peccatum, sola hominis voluntate commissum, aut remittendum novit cum laude misericordiae, aut plectendum cum laude justitiae.

SENTENTIA SUPER VII.

ITem: Qui dicit, quod Deus quibusdam filiis suis, quos regeneravit in Christo, quibus fidem, spem, dilectionem dedit, ob hoc perseverantiam non dederit, quia non sunt [2] a massa perditionis praescientia Dei [3], & praedestinatione discreti: si hoc vult firmare, quod Deus hujusmodi homines in bonis, quae donaverat, noluerit permanere, & ipse eis caussa aversionis exstiterit; contra justitiam Dei sentit. Quamvis enim omnipotentia Dei potuerit vires standi praebere lapsuris: gratia tamen ejus non prius eos deseruit, quam ab eis desereretur. Et quia hoc ipsos voluntaria facturos defectio-

1 Al. *quae*. 2 Al. *non sint*. 3 Al. om. *Dei*.

fectione praevidit, ideo in praedestinationis electione [1] illos non habuit.

SENTENTIA SUPER VIII.

ITem: Qui dicit, quod non omnes homines vult [2] Deus salvos esse, sed certum numerum praedestinatorum, durius loquitur, quam loquendum est de altitudine inscrutabilis gratiae Dei: qui & omnes vult salvos fieri, atque [3] *in agnitionem venire veritatis*: & [4] voluntatis suae propositum in eis implet, quos praescitos praedestinavit, praedestinatos vocavit, vocatos justificavit, justificatos glorificavit: nihil amittens de plenitudine gentium, & de omni semine Israel, cui praeparatum est in Christo regnum aeternum ante constitutionem mundi. Ex toto enim mundo totus mundus eligitur, & ex omnibus hominibus, omnes homines adoptantur. Nec potest ullo modo per infidelitatem atque inobedientiam multorum, Dei promissio vacillare, dicentis ad Abraham: [5] *In semine tuo benedicentur*

1 Al. *electionem*. 2 Al. *velit Deus salvos fieri*. 3 1. *Tim*. 2. 4. 4 Al. *sed*. 5 *Genes*. 22. 18.

tur omnes gentes. Quod autem [1] *promisit Deus* [2], *potens est & facere*: ut & qui salvantur, [3] ideo salvi sint, quia illos voluit Deus salvos [4] fieri; & qui pereunt, ideo pereant, quia perire meruerunt.

SENTENTIA SUPER IX.

ITem: Qui dicit, quod non pro totius mundi redemptione Salvator sit crucifixus; non ad sacramenti virtutem, sed ad infidelium respicit partem: cum sanguis Domini nostri Jesu Christi pretium totius mundi sit; a quo pretio extranei sunt, qui aut delectati captivitate, redimi noluerunt, aut post redemptionem ad eamdem sunt servitutem reversi. Non enim [5] cecidit verbum Domini, neque evacuata est mundi redemptio. Quia etsi non cognovit mundus Deum in vasis irae, cognovit tamen mundus Deum in vasis misericordiae: quae Deus, nullis eorum bonis meritis praecedentibus, eruit de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum Filii dilectionis suae.

1 *Rom.* 4. 21. 2 Al. omittitur vox, *Deus*.
3 Al. *in Deo salvi sint*. 4 Al. *fieri*. 5 Al. *Non autem excidit*.

SENTENTIA SUPER X.

ITem: Qui dicit, quod quibusdam Evangelii praedicatio a Domino subtrahatur, ne percepta Evangelii praedicatione salventur; potest objectionis invidiam declinare patrocinio ipsius Salvatoris, qui apud quosdam, quos ait [1] fuisse credituros, si mirabilium ejus signa vidissent, noluit operari; & quibusdam populis vetuit [2] Apostolos evangelizare; & nunc aliquas adhuc gentes patitur extra gratiam suam degere: cum tamen constantissima fide perceptum habeamus, in omnes mundi partes Ecclesiam [3] dilatandam; nec ante esse hoc saeculum finiendum, quam in universos fines terrae Evangelium dirigatur, & [4] *omnis lingua confiteatur, quoniam Dominus Jesus Christus in gloria Dei Patris est*.

SENTENTIA SUPER XI.

ITem: Qui dicit, quod per potentiam Deus homines in peccata compellat, merito reprehenditur. Nec enim Deus, qui

1 *Matth.* 11. 21. 2 Al. *voluit*. 3 Al. *dilatatam*. 4 *Philip.* 2. 11.

qui justitiae & bonitatis auctor est, & cujus omnia statuta & mandata contra peccatum sunt, quemquam ad [1] peccandum cogere, & ab innocentia in facinora praecipitare credendus est. Si qui autem tam profundae impietatis sunt, ut extra remedium correctionis habeantur, non a Deo incrementa iniquitatis accipiunt, sed per semetipsos deteriores fiunt: quia relinqui a Deo, ac sibi ac deceptoribus suis tradi propter praecedentia peccata meruerunt, ut eis peccatum sit ipsa etiam poena [2] peccati.

SENTENTIA SUPER XII.

ITem: Qui dicit, quod quibusdam vocatis, & pie justeque viventibus, obedientia subtrahatur, ut obedire desistant; male opinatur de [3] bonitate Dei atque justitia, ut videatur ad impietatem pios cogere, & innocentiam bonis adimere: cum ipse sit pietatis atque innocentiae [4] & largitor, & custos. Qui ergo Deo adhaeret, spiritu Dei agitur:

 qui

1 Al. *ad peccatum*. 2 Al. *delectatio*. 3 Al. *de bonitate atque justitia Dei*. 4 Al. omittitur: *&*.

qui autem a Deo recedit, propria voluntate obedire desistit.

SENTENTIA SUPER XIII.

ITem: Qui dicit, quod quidam homines non ad hoc a Deo creati sunt, ut vitam adipiscerentur aeternam, sed ut habitum tantummodo saeculi praesentis ornarent, & ad utilitatem nascerentur aliorum; melius loqueretur dicens, quod Deus qui creator est omnium, non frustra etiam eos condat, quos [1] praevidit vitae aeternae participes non futuros: quia etiam in malis hominibus bonum Dei opus est ipsa natura, & [2] laudabilis est in impiorum damnatione justitia. Non potest autem merito reprehendi, qui dicit, quod etiam talium conditione mundus ornetur; & quod hi, qui sibi sua iniquitate nocituri sunt, ad utilitatem nascantur aliorum: neque enim quamlibet innumerabilis multitudo impiorum indecora est mundo, aut inutilis

1 Al. *praevidet*. 2 Al. *& laudabilis; & impiorum damnatio justa*. Al. *& laudabilis est impiorum damnatio justa*.

tilis Dei regno: cum etiam per ipsorum veniat propaginem regeneranda generatio, & in eis tolerandis ac diligendis populus Dei fiat illustrior; [1] discens bonitatem & patientiam ab illo, [2] *qui pluit super justos & injustos, & solem suum oriri facit super bonos & malos*.

SENTENTIA SUPER XIV.

Item: Qui dicit, quod qui Evangelicae praedicationi non credunt, ex Dei praedestinatione non credant, & quod Deus ita definierit, ut quicumque non credunt ex ipsius constitutione non credant; non est catholicus. Sicut enim fides, quae per dilectionem operatur, Dei donum est: ita infidelitas constitutio Dei non est. Quia Deus poenas criminum novit ordinare, non crimina: nec [3] consequens est, ut quod non remiserit, ipse commiserit. Praedestinatus itaque vivit ex fide sibi donata: non praedestinatus perit in [4] infidelitate voluntaria, non coacta [5].

1 Al. *ducens*. 2 *Matth.* 5. 45. 3 Al. *Non*. 4 Al. om. *in*. 5 Al. *voluntate non coacta*. Al. *Non consequens est, ut quod non ipse commiserit*

SENTENTIA SUPER XV.

ITem: Qui dicit, quod idem sit praescientia quod praedestinatio, in bonis sine dubio operibus nostris duo ista [1] permiscet. Quae enim ex Dei munere habemus, & quae [2] praescita dicuntur, non possunt non esse praedestinata: & quae praedestinata appellantur, non possunt non esse praescita. In malis autem operibus nostris, sola praescientia Dei intelligenda est. Quia sicut praescivit & praedestinavit, quae ipse [3] fecit, & ut faceremus dedit: ita praescivit tantum, non etiam praedestinavit, quae nec ipse fecit, nec ut faceremus exegit.

S. PRO-

miserit praedestinatus, puniatur, qui vivit ex fide sibi donata; & non praedestinatus justum est, ut pereat in infidelitate voluntaria, non coacta.

1 Al. *permiscentur*. 2 Al. *ex praescientia dicuntur*. 3 Al. *facit*.

S. PROSPERI
LIBER
RESPONSIONUM
AD CAPITULA OBIECTIONUM
VINCENTIANARUM.

AD excitandam S. PROSPERO Augustinianae doctrinae adsertori, ac vindici invidiam, Vincentius quidam plures illi affinxit ineptas atque blasphemas sententias, quas cum S. PROSPER publice, privatimque circumferri intelligeret, *facile* licet, *& sufficienter subscriptione unius anathematis* intentatam calumniam effugere potuisset, maluit tamen, *sive ad calumniantium animos mitigandos, sive ad eos quorum auribus tale aliquid insonuisset instruendos*, singillatim excutere, ac refutare; *sub unoquoque ex sexdecim diabolici*, ut ipse eum vocat, *indiculi capitibus* verba ponens sensus sui, & fidei, quam contra Pelagianos ex Apostolicae Sedis auctoritate defendebat. Hinc exortus est S. PROSPERI liber inscriptus: *Pro* AUGUSTINI *doctrina responsiones ad Capitula Objectionum Vincentianarum*. Quis autem Vincentius iste fuerit haud liquet. Sunt qui Vincentium incusant celeberrimi Commonitorii adversus haereses auctorem, & qui Vincentio illi adtribuunt, quem multa cum laude Gennadius commemorat in *Catalogo de viris inlustribus* cap. LXXX. Sed levissimae conjecturae genus est nominis convenientia, *quam*, ut verbis utar S. AUGUSTINI in Brev. Collat. cap. 18. *in diversis personis generis humani consuetudo frequentare non cessat*. Quod vero ad tempus editionis harum responsionum, anno CCCCXXXI. aut XXXII. consignanda esse videtur.

S. PRO-

S. PROSPERI
RESPONSIONES
AD CAPITULA OBIECTIONUM VINCENTIANARUM.

PRAEFATIO.

QUidam Chriſtianae ac fraternae caritatis [1] obliti, intantum exiſtimationem noſtram, quoquomodo ſtudent laedere, ut ſuam ſe evertere, nocendi cupiditate, non videant. Contexunt enim, & qualibus poſſunt ſententiis, comprehendunt ineptiſſimarum quarumdam blaſphemiarum prodigioſa mendacia; eaque oſtendenda & ingerenda multis publice privatimque circumferunt; aſſerentes talia in noſtro eſſe ſenſu, qualia diabolico con-

1 Al. *veritatis*.

continentur indiculo. Quae falſo in nos, ad excitandam invidiam jactitari, facile & ſufficienter ſubſcriptione unius probaremus anathematis; niſi malignitas eorum, qui ſe gravari putant ſi de nobis bene ſentiatur, ipſam ſubſcriptionis noſtrae brevitatem ſuſpectam eſſet habitura. Unde ne hujus querelae inveniretur occaſio, neceſſarium convenienſque credidimus [1], ut ſive ad calumniantium animos mitigandos, ſive ad eos quorum auribus tale aliquid inſonuit inſtruendos, quantum adjuvante Domino fieri potuerit, plene lucideque pandamus, quid de perverſis definitionibus judicemus. Propoſitis igitur ſingillatim ſedecim capitulis, ſub unoquoque eorum, ſenſus noſtri & fidei, quam contra Pelagianos ex Apoſtolicae Sedis auctoritate defendimus, verba [2] ponemus: ut qui paululum ſe ad legenda haec dignati fuerint occupare, evidenter agnoſcant, impiarum profanarumque opinionum nullum cordibus noſtris inhaeſiſſe veſtigium; & blaſphemias, quas perſpexerint noſtra profeſſione damnari, in earumdem repertoribus cenſeant debere puniri.

CA-

1 Al. *credimus*. 2 Al. *ponimus*.

CAPITULA OBIECTIONUM ET RESPONSIONES.

CAPITULUM I.

OBIECTIO. *Quod*[1] *Dominus noster Jesus Christus non pro omnium hominum salute & redemptione sit passus*.

RESPONSIO. Contra vulnus originalis peccati, quo in Adam omnium hominum corrupta & mortificata natura est, & unde omnium concupiscentiarum morbus inolevit, verum & potens ac singulare remedium est mors Filii Dei Domini nostri[2] Jesu Christi: qui liber a mortis debito, & solus absque peccato, pro peccatoribus & debitoribus mortis[3] mortuus est. Quod ergo ad magnitudinem & potentiam pretii, & quod ad unam pertinet caussam generis humani, sanguis Christi redemptio est totius mundi. Sed qui hoc saeculum sine fide Christi, & sine regenerationis sacramento pertran-

1 Al. *Quia*. 2 Al. om. *nostri*. 3 Al. om. *mortis*.

transseunt, redemptionis alieni sunt. Cum itaque propter unam omnium naturam, & unam omnium caussam a Domino nostro in veritate susceptam, recte omnes dicantur redempti, & tamen non omnes a captivitate sint eruti; redemptionis proprietas haud [1] dubie penes illos est, de quibus princeps mundi missus est foras, & jam non vasa diaboli, sed membra sunt Christi. Cujus mors non ita impensa est humano generi, ut ad redemptionem ejus, etiam qui regenerandi non erant pertinerent: sed [2] ita, ut quod per unicum exemplum gestum est pro universis, per singulare sacramentum celebraretur in singulis. Poculum quippe immortalitatis, quod confectum est de infirmitate nostra & virtute divina, habet quidem in se ut omnibus prosit, sed si non bibitur, non medetur.

CA-

1 Al. *haud dubio*. 2 Al. om. *ita*.

CAPITULUM II.

OBIECTIO. *Quod Deus nolit omnes salvare, etiam si omnes salvari velint.*

RESPONSIO. Cum Veritas dicat: [1] *Si vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester coelestis dabit bona petentibus se?* qui fieri potest, ut Deus, qui etiam illos salvat, de quibus dici non potest, quod salvari velint, nolit aliquos salvare etiam si salvari velint, nisi aliquae caussae existant, de quibus, quamvis sint nobis incognoscibiles, [2] ille tamen bene judicat, de quo dici non potest, aliter eum quicquam facere debuisse, quam fecerit? Remota ergo hac discretione, quam divina scientia intra secretum justitiae suae continet, sincerissime credendum atque profitendum est, [3] *Deum velle, ut omnes homines salvi fiant.* Si quidem Apostolus, cujus ista sententia est, solicitissime praecipit, quod in omnibus ecclesiis piissime [4] custodiatur, ut Deo pro omnibus ho-

1 *Matth.* 7. 11. 2 Al. *ita*. 3 1. *Tim.* 2. 4.
4 Al. *custoditur*.

hominibus supplicetur: ex quibus quod multi pereunt, pereuntium est meritum: quod multi salvantur, salvantis est donum. Ut enim reus damnetur, inculpabilis Dei justitia est, ut autem reus justificetur, ineffabilis Dei gratia est.

CAPITULUM III.

OBIECTIO. *Quod*[1] *Deus majorem partem generis humani ad hoc creet, ut illam perdat in aeternum.*

RESPONSIO. Omnium quidem hominum Deus creator est: sed nemo ab eo ideo creatus est ut periret: quia alia est caussa nascendi, & alia est[2] caussa pereundi. Ut enim nascantur homines, conditoris est beneficium; ut autem pereant, praevaricatoris est meritum. [3] *In Adam* quippe, in quo omnium hominum praeformata natura est, *omnes peccaverunt*: eademque sententia, quam ille excepit, obstricti sunt. Neque ab hoc vinculo, etiam si propriis peccatis careant,

reant,

1 Al. *Quia*. 2 Al. omittitur: *caussa*.
3 *Rom.* 5. 12.

reant, resolvuntur, nisi in sacramento mortis & resurrectionis Christi per Spiritum sanctum renascantur. Nimis ergo impius & indoctus est, qui vitium naturae non discernit ab auctore naturae: a quo prorsus alienum est quicquid in unoquoque [1] damnandum est. Creat enim homines ut sint homines: nec multiplicandis generationum successionibus opificium suum subtrahit, secundum consilium bonae voluntatis suae reparaturus in multis quod ipse fecit, puniturus in multis, quod ipse non fecit; [2] *Sicut enim* [3] *per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per unius hominis obedientiam justi constituuntur multi.*

CAPITULUM IV.

OBIECTIO. *Quod* [4] *major pars generis humani ad hoc* [5] *creetur a Deo, ut non Dei, sed diaboli faciat voluntatem.*

RESPONSIO. Insanum omnino & contra rationem est, dicere, voluntatem Dei ex Dei voluntate non fieri: & dam-

1 al. *damnatum*. 2 al. omittitur: *enim*. 3 *Rom.* 5. 19. 4 al. *Quia*. 5 al. *creatur*.

damnatorem diaboli ejusque famulorum, velle ut diabolo serviatur. Sed hoc catholicis Pelagiani consequenter se objicere existimant, qui Adae peccatum transisse in omnes diffitentur: quoniam si primam nativitatem originalis culpa non obliget, non sint obnoxii diabolo parvuli, [1] nec indigeant erui de potestate tenebrarum, qui numquam a suo auctore discesserint. Nos autem, qui omnes in Adam periisse profitemur ([2] *venit enim Filius hominis quaerere & salvare quod perierat*) nec dicimus ideo creari quemquam hominem, ut diaboli faciat voluntatem; & agnoscimus omnem hominem non redemptum, [3] diabolo esse captivum. Praevaricatio enim hominum, dispositae a saeculis creationis ordinem turbare non potuit, & [4] merito creatura peccatrix poenalem dominationem illius patitur, cui relicto vero Domino, sponte se vendidit. Haec quippe servitus non institutio est Dei, sed judicium, quo fraus deceptoris diaboli facta est decepto & male credulo homini poena peccati. De qua nemo

1 Al. *ne*. 2 *Lucae* 19. 10. 3 Al. *diaboli*.
4 Al. o mittitur: *merito*.

nemo eruitur, nisi per mediatorem Dei & hominum hominem Christum Jesum, cujus gratuita gratia & multorum malis meritis non tribuitur, & nullorum bonis meritis praevenitur.

CAPITULUM V.

OBIECTIO. *Quod peccatorum nostrorum auctor sit Deus, eo quod malam faciat voluntatem hominum, plasmet substantiam, quae naturali motu*[1] *non possit nisi peccare.*

RESPONSIO. Hujus quoque obiectionis vanitas de illa procedit schola, in qua natura humana immunis a peccato Adae, & illaesa defenditur, ut quia omnes homines praevaricationis reos & [2] damnationi obnoxios nasci, periturosque nisi in Christo renascantur asserimus, eumdem videamur dicere auctorem culpae, quem profitemur conditorem esse naturae. Quod nos a sensu nostro penitus abdicamus, qui Deum justum, & bonum, sic humanae substantiae [3], & inte-

1 Al. *nihil*. 2 Al. *damnationis*. 3 Al. om. *&*.

riorum exteriorumque sensuum novimus creatorem, ut prorsus ab illo sit quicquid pertinet ad naturam, & prorsus [1] ab illo non sit quicquid contra naturam est. Peccatum autem contra naturam est, de quo mors & omnia, quae sunt mortis oriuntur. Quibus malis tunc se homo induit, quando illum fide obedientiaque privatum, in suas promissiones diabolus a Dei lege traduxit, omniaque sibi posteritatis ejus germina, per conditionem depravatae stirpis obstrinxit. [2] Unde si qua in Christo nova creatura est, libera fit diabolo, & subjicitur Deo reformata a deformitate sua ad imaginem ejus, qui creavit eam.[3] Quod nisi fiat, remanet in illo, in quo omnes moriuntur, non [4] habens sortem in eo, in quo omnes vivificantur. Non igitur cujusquam peccati auctor Deus, sed naturae creator est: Quae cum potestatem habuerit non delinquendi, sponte deliquit, & deceptori suo propria voluntate se subdidit. Nec naturali, sed captivo motu versatur in vitio, donec moriatur peccato & vivat Deo: quod sine

1 Al. *non ab illo sit*. 2 2. *Cor*. 5. 17. 3 *Coloss*. 3. 10. 4 Al. *non habet*.

ne gratia Dei facere non potest: quia libertatem, quam libertate perdidit, nisi Christo liberante non recipit: [1] *Non est enim aliud nomen sub coelo datum hominibus, in quo oporteat salvos fieri.*

CAPITULUM VI.

OBIECTIO. *Quod Deus tale in hominibus plasmet arbitrium, quale est daemonum: quod proprio motu nihil aliud* [2] *possit velle nisi malum.*

RESPONSIO. Totus quidem *mundus,* sicut ait Joannes Apostolus,[3] *in maligno positus est*: & multorum hominum talis est malitia, qualis & daemonum. Qualibus dicebat Dominus: [4] *Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali?* &: [5] *Vos de diabolo patre nati estis, & concupiscentias patris vestri facere vultis.* Sed hoc inter malos homines distat & daemones, quod hominibus etiam valde malis superest, si Deus misereatur, reconciliatio: daemonibus autem

1 *Act.* 4. 12. 2 al. *possit vel velit.* 3 1. Jo. 5. 19. 4 *Matth.* 12. 34. 5 Joan. 8. 44.

tem nulla est in aeternum servata conversio. Sicut ergo praevaricatoribus angelis non Deus indidit illam, quae in veritate non stetit, voluntatem: ita nec hominibus hunc affectum, quo diabolum imitarentur, inseruit. Mendax enim de proprio loquitur, & liber a mendacio non erit, nisi eum veritas liberaverit.

CAPITULUM VII.

OBIECTIO. *Quod haec sit voluntas Dei, ut magna pars Christianorum salva esse nec velit, nec possit.*

RESPONSIO. Si de his hoc dicitur, qui pietatem Christianae conversationis & fidei deserentes, in prophanos errores, aut in damnabiles mores irrevocabiliter transierunt, non dubium est, quod talem voluntatem habentes salvi esse nolunt: & quamdiu salvi esse nolunt, salvi esse non possunt. Sed nullo modo credendum est hujusmodi homines, in hanc desperationem ex Dei voluntate cecidisse, cum potius [1] *allevet Dominus omnes qui corruunt, & erigat omnes elisos.* Ne-

1 *Psalm.* 144. 4.

Nemo enim nisi illius gratia erigitur, nemo nisi illius gratia stabilitur. Dei ergo voluntas est, ut in bona voluntate maneatur: qui & priusquam deseratur neminem deserit; & multos desertores saepe convertit.

CAPITULUM VIII.

OBIECTIO. *Quod*[1] *nolit Deus, ut omnes catholici in fide catholica perseverent, sed velit*[2] *ut magna exinde pars apostatet.*

RESPONSIO. Non est dissimilis blasphemiae hujus impietas, a praecedente sententia: quod ergo ad illam, hoc etiam ad istam, quae in nullo est diversa, responsum sit.

CAPITULUM IX.

OBIECTIO. *Quod velit Deus, ut magna pars sanctorum a sanctitatis proposito ruat.*

RESPONSIO. Nec hujus definitionis insania aliud sonat, quam gemina obiectio praelocuta est. Unde mirandum est,

1 al. *Quia noluit*. 2 al. *sed magna* omissis vocibus *velit ut*.

est, objicientem tertio repetisse, quod semel dixisse suffecerat; sed ut res est, numerum criminationis augere voluit, quia sensum variare non potuit.

CAPITULUM X.

OBJECTIO. *Quod adulteria & corruptelae virginum sacrarum ideo contingant, quia illas Deus ad hoc praedestinavit, ut caderent.*

RESPONSIO. Detestanda & abominanda opinio, quae Deum cujusquam malae voluntatis, aut malae actionis credit auctorem: cujus praedestinatio numquam extra bonitatem, numquam extra justitiam est: [1] *Universae* enim *viae Domini misericordia & veritas*. Adulteria enim [2] maritatarum, & corruptelas virginum non instituere novit sancta divinitas, sed damnare; nec disponere, sed punire. Quae mala homines cum admittunt, suis concupiscentiis & cupiditatibus serviunt, quas ab illa prima voluntariae praevaricationis labe tra-

1 *Psalm.* 24, 10. 2 al. *maritorum*, al. *igitur*.

traxerunt: cum autem declinant a malo, & faciunt bonum, [1] *a Domino gressus hominis diriguntur, & viam ejus volet*. Propter quod dicit Apoſtolus: [2] *Oramus autem* [3] *ad Deum, ut nihil mali faciatis: non ut nos probati appareamus, ſed ut vos quod bonum eſt faciatis*. Non ergo caſus ruentium, nec malignitatem iniquorum, neque cupiditates peccantium praedeſtinatio Dei aut excitavit, aut ſuaſit, aut impulit: ſed plane praedeſtinavit judicium ſuum, quo unicuique retributurus eſt prout geſſit, ſive bonum, ſive malum. Quod judicium futurum omnino non eſſet, ſi homines Dei voluntate peccarent. Erit autem manifeſtiſſime: & omnis homo, quem diſcretio divinae ſcientiae in ſiniſtra conſtituerit parte [4], damnabitur: qnia non Dei, ſed ſuam exſecutus eſt voluntatem.

CA-

1 *Pſalm.* 36. 27. & 23. 2 2. *Cor.* 13. 7.
3 Al. *ad Dominum*. 4 Al. *damnabilis*.

CAPITULUM XI.

OBIECTIO. *Quod quando incestant patres filias, & matres filios; vel quando servi Dominos occidunt, ideo fiat, quia ita Deus praedestinavit, ut fieret.*

RESPONSIO. Si diabolo objiceretur, quod talium facinorum ipse auctor, ipse esset [1] incentor, puto quod aliqua ratione exonerare se hac posset invidia, & talium scelerum [2] patratores de ipsorum voluntate convinceret; quia etsi delectatus est furore peccantium, probaret tamen se non intulisse vim criminum. Qua ergo insipientia, quave dementia definitur, ad Dei referendum esse consilium, quod nec diabolo in totum adscribi potest, qui in peccantium flagitiis illecebrarum adiutor, non voluntatum credendus est esse generator? Nihil ergo talium negotiorum Deus praedestinavit ut fieret: nec [3] ullam animam nequiter, turpiterque victuram, ad hoc, ut taliter

1 al. *incestor*. 2 al. *talium criminum patratorem, de ipsorum voluntate vinceret*. 3 al. *illam*.

ter viveret, praeparavit: sed talem futuram non ignoravit, & de tali juste se judicaturum esse praescivit. Atque ita ad praedestinationem ejus nihil aliud referri potest, nisi quod aut ad debitam justitiae retributionem, aut ad indebitam pertinet gratiae largitatem.

CAPITULUM XII.

OBIECTIO. *Quod Dei praedestinatione efficiantur de filiis Dei filii diaboli, & de templo Sancti Spiritus templa daemonum, & de membris Christi membra meretricis.*

RESPONSIO. Praedestinatio Dei, etsi apud nos, dum in praesentis vitae periculis versamur, incerta est; apud illum tamen, qui fecit, quae futura sunt, incommutabilis permanet: nec quae illuminavit, obcaecat: nec quae aedificavit destruit: nec quae plantavit, evellit. [1] *Sine poenitentia enim sunt dona & vocatio Dei*: & [2] *firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognovit Dominus qui sunt ejus*. Nullo igitur modo praede-

1 Rom. 11. 29. 2 2. Tim. 2. 19.

ſtinatio [1] Dei facit, ut aliqui ex filiis Dei filii ſint diaboli, aut ex templo ſancti Spiritus [2] templa ſint daemonum, aut ex membris Chriſti, fiant membra meretricis: ſed potius praedeſtinatio facit, ut ex filiis diaboli fiant Filii Dei; & ex templo daemonum templum ſint [3] Spiritus ſancti; & ex membris meretricis membra ſint Chriſti. Quia ipſe alligat fortem, & vaſa ejus rapit, [4] eruens ea de poteſtate tenebrarum, & transferens de contumelia in gloriam [5]. Hi autem de quibus dicitur: [6] *Ex nobis exierunt, ſed non fuerunt ex nobis: ſi enim fuiſſent ex nobis, manſiſſent utique nobiſcum*; voluntate exierunt, voluntate ceciderunt. Et quia praeſciti ſunt caſuri, non ſunt praedeſtinati. Eſſent autem praedeſtinati, ſi eſſent reverſuri, & in ſanctitate ac veritate manſuri. Ac per hoc praedeſtinatio Dei, multis eſt cauſſa ſtandi, nemini eſt cauſſa labendi.

CA-

1 Al. om. *Dei*. 2 Al. *templum ſint*. 3 Al. *ſit*.
4 *Mar.* 3. 27. 5 *Coloſſ.* 1. 13. 6 1. *Jo.* 2. 19.

CAPITULUM XIII.

OBIECTIO. *Quod omnes illi fideles & sancti* [1], *qui ad aeternam mortem praedestinati sunt, quando ad vomitum suum relabuntur, vitio quidem suo hoc facere videntur, sed ipsius vitii caussa est divina praedestinatio, quae illis latenter subtrahit bonas voluntates.*

RESPONSIO. Idem blasphemiarum spiritus perseverat, & a praecedentibus mendaciis subsequens impietas non recedit: quam prorsus vera ratio reprobat, & incunctanter sana doctrina condemnat. Quia omnibus quidem a fide ad infidelitatem, a sanctitate ad turpitudinem relapsis, & ante finem vitae nulla emendatione purgatis, nihil aliud quam mors aeterna debetur: sed nefas est Deo adscribere caussas talium ruinarum; qui etsi ex aeterna scientia praecognitum habet, quid uniuscujusque meritis retributurus sit; nemini tamen per hoc quod falli non potest, aut necessitatem, aut vo-

L 2

1 al. omittitur: *& sancti*.

voluntatem intulit delinquendi. Si ergo a justitia & pietate quis deficit, suo in praeceps fertur arbitrio, sua concupiscentia trahitur, sua persuasione decipitur. Nihil ibi Pater, nihil Filius, nihil agit Spiritus sanctus: nec tali negotio quidquam divinae voluntatis intervenit: cujus opere multos scimus, ne laberentur, retentos; nullos autem, ut laberentur, impulsos.

CAPITULUM XIV.

OBIECTIO. *Quod pars magna illa Christianorum catholicorum fidelium, atque sanctorum, quae ad ruinam & perditionem praedestinata est, etiam si petat a Deo sanctitatis perseverantiam, non impetrabit: eo quod mutari non potest divina praedestinatio, quae illos praeordinavit, praeparavit, praeaptavit ut caderent.*

RESPONSIO. Ad praevaricationem legis, ad neglectum religionis, ad corruptelam disciplinae, ad desertionem fidei, ad perpetrationem qualiscumque peccati, nulla omnino est praedestinatio Dei: nec fieri potest, ut per quem a talibus malis surgitur, per eum in talia deci-

decidatur. Si ergo in sanctitate vivitur, si in [1] virtute proficitur, si in bonis studiis permanetur, manifestum munus est Dei, sine quo nullus [2] boni operis fructus acquiritur. Si autem ab his receditur, & ad vitia atque peccata transitur, nihil ibi Deus malae tentationis immittit, & recessurum non deserit ante quam deserat; & facit plerumque, ne deserat, aut etiam si discessit, ut redeat. Cur autem illum retineat, illum non retineat; nec possibile est comprehendere, nec licitum [3] vestigare; cum scire sufficiat, & ab illo esse quod statur, & non ab illo esse quod ruitur.

CAPITULUM XV.

OBIECTIO. *Quod omnes illi fideles & sancti, qui ad aeternam mortem praedestinati sunt, postea quam ceciderint, sic a Deo dispensentur, ut nec possint nec velint [4] per poenitentiam liberari.*

RESPONSIO. Non veraciter, nec sapienter hoc dicitur. Qui enim a fide & sanctitate exciderunt, sicut vo-

1 Al. *in virtutem*. 2 Al. *nullius*. 3 Al. *investigare*. 4 Al. *ne possint vel velint*.

luntate prolapsi sunt, ita voluntate non surgunt, & dominatum concupiscentiarum, quibus succubuerunt, sponte patiuntur. Si qui autem captivitatem suam gemunt, & judicantes semetipsos, ad misericordiam Dei mutato corde confugiunt, non sine spiritu divinae visitationis haec faciunt. [1] *Haec* enim [2] *mutatio dexterae excelsi*; qui innumeris lapsis dat poenitentiam, [3] *ut resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenebantur ad ipsius voluntatem*. Nemini autem Deus correctionis adimit viam; nec quemquam boni possibilitate dispoliat. Quia qui se a Deo avertit, ipse & velle quod bonum est, & posse sibi sustulit. Non est ergo consequens, sicut putant qui talia objiciunt, ut Deus, quibus poenitentiam non dederit, resipiscentiam abstulerit: & quos non levaverit, alliserit: cum aliud sit insontem in crimen egisse, quod alienum est a Deo; aliud criminoso veniam non dedisse, quod de peccatoris est merito.

CA-

1 *Psalm.* 76. 11. 2 Al. *Haec est enim*.
3 1. *Tim.* 2, 26.

CAPITULUM XVI.

OBIECTIO. *Quod magna pars illa fidelium atque sanctorum, quae ad aeternam mortem praedestinata est, quando dicit Deo in oratione Dominica*, Fiat voluntas tua; *nihil aliud, quam contra se petat, id est, ut cadant & ruant: quia voluntas Dei haec est, ut aeterna morte pereant.*

RESPONSIO. Non hoc Veritas dicit, quod haec sit voluntas Dei, ut fideles & sancti a fide atque innocentia ruant, & pereant in aeternum: sed Veritas dicit: [1] *Haec est voluntas ejus, qui me misit Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo quidquam, sed resuscitem illud in novissimo die.* Quod ergo Pater Filio dedit, Filius omnino non [2] perdit. Idem enim dicit: [3] *Omne quod dat mihi Pater ad me veniet, & eum qui venit ad me, non eiiciam foras.* Quod si per generalitatem vocationis, & per abundantiam bonitatis Dei, etiam non perseveraturi perseveraturis admixti sunt; hi cum a pietate deficiunt, non ex Dei opere, sed ex sua voluntate deficiunt; nec impelluntur ut cadant, nec eiiciuntur ut deserant: casuri tamen & recessuri ab eo, qui falli non

1 Joan. 6. 39. 2 Al. non perdet. 3 Jo. 6. 37.

potest, praesciuntur. Quamdiu itaque in oratione Dominica dicunt, *Fiat voluntas tua*; non hoc contra se petunt, quod Deus nullo modo ulla ratione facturus est, idest, ut cadant & ruant: ipsorum [1] enim hoc nequitia, ipsorum est consummatura libertas. Sed plane illud contra se petunt, quod dininae voluntatis esse non dubium est: ut scilicet, cum venerit Filius hominis in majestate sua, & sederit super thronum gloriae suae, congregentur ante eum omnes gentes, [2] & separet eos ab invicem, alios ad dextram, alios statuens ad sinistram; & audiant eum dextri dicentem: [3] *Venite benedicti Patris mei, possidete praeparatum vobis* [4] *regnum a constitutione mundi*; audiant & sinistri, [5] *Discedite a me maledicti in ignem aeternum, quem paravit Pater meus diabolo & angelis ejus*. Igitur qui facturi non sunt voluntatem [6] Dei, & petunt ut fiat voluntas Dei, in eo quod Dei voluntate faciendum est [7] audiuntur, ut imitatores diaboli cum diabolo judicentur. Qui enim voluntatem Dei spreverunt invitantem, voluntatem Dei sentient vindicantem.

1 Al. *Hoc enim ipsorum*. 2 Al. *ut*. 3 *Matth.* 25. 34. 4 Al. *paratum*. Al. *regnum paratum vobis*. 5 *Matth.* 25. 41. 6 Al. *voluntatem ejus*. 7 Al. *audiunt*.

S. PROSPERI
LIBER
RESPONSIONUM
AD EXCERPTA GENUENSIUM.

PResbyteri duo Genuenses Camillus, & Theodorus non ad infamandam doctrinam S. Augustini, sed eam recte intelligendi caussa S. Prospero miserunt excerpta quaedam ex libris S. Augustini *De Praedestinatione Sanctorum*, & *de Dono Perseverantiae*, rogantes illum, quem Augustinianae doctrinae scientissimum noverant, ut ipsis significaret, quo intellectu, quove judicio ea acciperet; ipsis enim vel insolita, vel minus clara esse videbantur. Annuit Prosper, & singulorum excerptorum rectum sensum, tum ex contextu antecedentium, consequentiumque verborum, tum ex aliorum sanctissimi Doctoris operum locis, luculentissime illis exposuit, petens tamen, ne ubi simplicitas erat obedientiae, praesumptionem putarent esse doctrinae. Quo anno haec contigerint haud liquet, sed certe post mortem S. Augustini.

S. PRO-

S. PROSPERI RESPONSIONES AD EXCERPTA GENUENSIUM.

CAMILLO & 1 THEODORO *venerabilibus Presbyteris*, PROSPER.

IN libris beatae memoriae Augustini Episcopi, quorum titulus est *De praedestinatione sanctorum*, quaedam sanctitatem vestram vel insolita aut minus clara moverunt, quae ad humilitatem meam, de contextu disputationis excerpta, misistis: ut quo intellectu, 2 quo-

1 Al. *Theodulo*. Al. *Theudulo*. Al. *Theodolo*.
2 Al. *vel quo judicio ea acceperim*.

quove judicio ea acciperem, noſceretis: quaſi plus in me, quam in vobis ad haec introſpicienda eſſet ingenii: ac non magis in hoc examine veſtrae facultatis [1] debueritis exercere menſuram, & ſi aliqua vos morabatur obſcuritas, decurrere ad Patrem luminum [2], a quo deſcendit omne datum optimum, & omne donum perfectum, & a quo datur ſpiritus ſapientiae & intellectus. Verumtamen praeceptis veſtris obſequium meum non ſubtraham, & adjuvante [3] Domino, [4] *qui ſapientiam praeſtat parvulis*, de capitulis iſtis, quid cum ſanctis & eruditis fratribus ſentiam, breviter indicabo; petens, ne ubi eſt ſimplicitas obedientiae, praeſumptionem eſſe putetis doctrinae. De excerptis itaque haec prima propoſuiſtis, in quibus verba ſunt ſancti Auguſtini Epiſcopi.

EX-

1 Al. *debueratis*. 2 *Jacob*. I. 17. 3 Al. *Deo*. 4 *Pſalm*. 18. 8.

[1] EXCERPTUM I.

Ex S. Augustini lib. de Praed. Sanct. cap. 3.

JAcob dilexi, Esau [2] autem odio habui [3]. *Ad hoc perduxi* [4] *ratiocinationem, ut dicerem: Non ergo elegit Deus opera cujusquam quae ipse daturus sit, sed fidem elegit in praescientia; ut quem sibi crediturum esse praesciret* [5], *ipsum elegerit* [6], *cui sanctum Spiritum daret, ut bona operando etiam vitam aeternam consequeretur. Nondum diligentius quaesieram, nec adhuc inveneram, qualis esset electio gratiae.*

EXCERPTUM II.

Ex S. Augustino eodem loco.

AC *deinde subjunxi: Quod ergo credimus, nostrum est; quod autem bona operamur, illius est, qui credentibus dat Spiritum sanctum.* [7] *Quod profecto non dicerem, si jam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quae* [8] *dantur in eodem spiritu. Utrumque ergo nostrum est propter arbitrium voluntatis:* [9] *utrumque tamen datum est propter spiritum fidei & caritatis.*

EX-

1 Al. *Dubium*. 2 Al. om. *autem*. 3 *Rom. 9. 23.*
4 Al. *produxi*. 5 Al. *praescivit*. 6 Al. *eligeret.*
7 Al. om. *quod*. 8 Al. *datur*. 9 Al. *& utrumq.*

EXCERPTUM III.

Ex S. Augustino ibidem.

AC per hoc, quod etiam postea dixi; Quia neque velle possumus, nisi vocemur: & cum post vocationem voluerimus, non sufficit voluntas nostra & cursus noster, nisi & Deus vires[1] *credentibus praebeat, & ducat*[2] *quo vocat: ac deinde subjunxi; Manifestum est ergo non volentis, neque currentis, sed miserentis Dei esse, quod bene*[3] *operamur: omnino verissimum est; sed parum de ipsa vocatione disserui, quae*[4] *fit secundum propositum Dei: non enim omnium qui vocantur talis vocatio*[5] *est, sed tantum electorum.*

RESPONSIO AD HAEC TRIA.

IN his tribus capitulis, licet divisa sint a disputationis[6] corpore, & eo ipso obscuriora sint facta, quod & praecedentibus, & mediis, & subsequentibus non cohaerent:[7] intelligo tamen quod unam atque[8] eamdem caussam scriptor exequitur

1 Al. *currentibus*. 2 Al. *perducat*. 3 Al. *operemur*. 4 Al. *fit*. 5 Al. om. *vocatio*. 6 Al. *a disputationis corpora*. 7 Al. *intelligendo*. 8 Al. *eamdemque*.

tur, de eis loquens, qui dicebant eum primo conversionis suae tempore meliora sensisse, quando aestimabat, quod fides qua Christiani sumus, non esset ex gratia, nec ex dono haberetur Dei, sed esset ex ipso homine & ex arbitrii libertate; modo autem errare eum, [1] quia assereret ipsam etiam fidem Dei esse donum, & ad hanc quoque pertinere quod dictum est: [2] *Quid autem habes quod non accepisti?* neque recte eum nunc electionem Jacob ad propositum Dei referre, quam prius ad praescientiam retulisset. Ad hanc ergo obiectionem respondet, se, ante quam cognosceret gratiae veritatem, & ante quam regendae praeponeretur Ecclesiae, in hac opinione ignoranter erravisse: sed in ipso episcopatus sui exordio, a sanctae memoriae Simpliciano Mediolanensi antistite, de Jacob electione & de Esau rejectione consultum [3], totam quaestionem ad hos geminos pertinentem, sagaciore diligentia ventilasse: & omnibus ratio-

1 Al. *qui*. 2 1. *Cor*. 4. 7. 3 Al. *consulto* omissa praepositione *a*, sed perperam, neque enim ab Augustino Simplicianus, sed a Simpliciano Augustinus consultus fuit, ut patet ex ep. 37. Operum S. Aug. tom. 2. edit. Pariſ. Monachorum S. Mauri.

ratiocinandi viribus hoc indubitanter agnovisse, quod electionem gratiae nulla merita humana praecedant: & quod fides, unde incipiunt omnia merita, donum sit Dei; ne gratia non sit gratia, si aliquid eam, propter quod tribuatur, antevenit. Itaque in eo quod dictum est, [1] *Jacob dilexi*, ostensum esse quid homini donaretur: & in eo quod dictum est, *Esau autem odio habui*, ostensum esse quid homini [2] deberetur. Hoc autem se in libro Retractationum secundo suo opere studiose recoluisse [3]: & cum omnes opiniones suas censoria gravitate discuteret, istam, quam obtrectatores ejus eligunt, improbasse, quam ante Pelagianae haeresis ortum futuro errori amicam esse praevidit, & revelata sibi gratiae veritate rejecit. Quae igitur ratio est, ut hanc viri hujus professionem non approbemus, qua nos ad castigandas opiniones nostras, si quas forte imprudenter incidimus, exemplo suae correctionis instituit; & qua docet a Deo nos accipere, quod ut accipiamus jubemur orare? Si

1 *Rom.* 9. 13. 2 Al. *debetur*. 3 *Retract. lib.* 2. *cap.* 1.

Si enim consideremus Pelagianae argumenta perfidiae, quid magis nititur obtinere, quam ut videatur gratia Dei secundum merita nostra dari, ut in eo ipso, in quo gratiam necessariam confitetur, meritis eam humanae voluntatis enervet? quam perversitatem omnino incurrit, qui fidem ad Dei munera non putat pertinere: aut ideo eam se jactitat ad Deum referre, quia ab ipso sit creata natura, cui rationabilem inseruit libertatem, per quam unusquisque & credere & non credere in sua habeat potestate; & de hoc naturali bono, [1] quod nullis praecedentibus meritis, cum crearetur, accepit, cetera dona mereatur. Hoc autem qui asserit, fatetur (credo) nobiscum, quod in primo Adam omnium hominum natura vitiata sit; nec negat eam in illo lapsu suas amisisse virtutes, quas nisi per gratiam recipiat, habere non possit. Quid est autem, quod eidem naturae solam fidem non vult esse praereptam, quam nisi primam amisisset, ceteris bonis omnibus non careret? Credendo enim Adam diabolo, non credidit Deo: & cum spiritu superbiae inebria-

1 Al. *qui*.

briatus esset, discessit a Domino cor ejus, & factus est servus apostatae, [1] dum liber vult esse justitiae. Cum itaque non haberemus continentiam, nisi Deus daret; nec haberemus dilectionem sanctam, nisi caritas Dei diffunderetur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis; [2] cum postremo nemo haberet sapientiam & intellectum, consilium & fortitudinem, scientiam & pietatem ac timorem Domini, nisi has virtutes Spiritus sanctus daret; [3] quomodo fides in Adam perdita, in quoquam filiorum ejus inveniretur, nisi eam idem Spiritus, qui omnia in omnibus operatur [4], infunderet? Unde si quod Adam perdidit, posteritas non amisit; ipsum solum laesit peccatum ejus, & non genus humanum. Sed *omnes in uno peccaverunt* [5], & praevaricationis merito tota ejus propago damnata est. Omnes igitur, quod Adam perdidit, perdiderunt. Perdidit autem primitus fidem, quam omnes, quia primam potuimus amittere, primam [6] egemus

1 *Sap.* 8. 28. 2 *Rom.* 5. 5. 3 *Isa.* 11. 2.
4 1. *Cor.* 12. 6. 5 *Rom.* 5. 12. 6 Al. *habemus*.

mus accipere. Placeat ergo nobis haec gratiae praedicatio, qua fides donum Dei esse defenditur, & in nullo nobis [1] poterit Pelagianus error illudere: qui, ut gratiam persuadeat debitam, fidem non vult esse donatam. Quia ergo nec justa, [2] nec rationabilis intelligitur eorum fuisse persuasio, qui hujus viri scientiam tot incrementorum profectibus aedificatam, tot annorum studiis expolitam, ad adolescentiae rudimenta revocabant; ut magis suffragaretur haereticis, quod inter initia conversionis suae imperite senserat, quam prodesset catholicis, quod pontificali diligentiae veritas revelarat: merito illos hoc praejudicio utentes, & in his, quae dudum abdicata fuerant, immorantes, pii doctoris gravitas notat, quod qui curaverunt omnes sensus ipsius indagare, noluerint cum ejus eruditione proficere. Sed jam consideremus quale sit, quod de subsequentibus adnotastis.

EX-

1 Al. *potuerit*. 2 Al. om. *nec justa*.

EXCERPTUM IV.

Ex S. Augustini lib. de Praed. sanct. c. 5.

Non quia credere, vel non credere, non est in arbitrio voluntatis humanae, sed in electis praeparatur voluntas a Domino.

RESPONSIO.

Jungamus quod sequitur [1], ut quod propositum est de connexo sermone sit clarius. *Ideo ad ipsam quoque fidem, quae in* [2] *voluntate est, pertinet, Quis enim te discernit? quid autem habes, quod non accepisti?* [3] *Multi audiunt verbum veritatis, sed alii credunt, alii contradicunt. Volunt ergo* [4] *isti credere, nolunt autem illi. Quis hoc ignoret? quis hoc neget? Sed cum aliis praeparetur, aliis non praeparetur voluntas a Domino;* [5] *discutiendum est utique, quid veniat de misericordia, quid de judicio. Quod quaerebat Israel, hoc non est con-*

---

1 S. August. de Praedest. Ss. cap. 5. & 6. 2 Al. om. *quae in voluntate est.* 3 1. Cor. 4. 7. 4 Al. *autem.* 5 Al. *discernendum.*

consecutus [1] : *electio autem consecuta est, ceteri vero excaecati sunt, sicut scriptum est* [2] : *Dedit illis spiritum compunctionis, oculos ut non videant, & aures ut non audiant usque in hodiernum diem. Et David dicit* [3] : *Fiat mensa eorum in laqueum, & in venationem, & in scandalum, & in retributionem illis : Obscurentur oculi eorum, ne videant, & dorsum eorum semper incurva. Ecce* [4] *misericordia & judicium : misericordia in* [5] *electionem, quae consecuta est justitiam Dei ; judicium vero in ceteros, qui excaecati sunt : & tamen illi quia voluerunt crediderunt ; illi, quia noluerunt, non crediderunt. Misericordia igitur & judicium, in ipsis voluntatibus facta sunt. Electio quippe* [6] *ista gratiae est non utique meritorum. Superius enim dixerat,* [7] *Sic enim &* [8] *in hoc tempore reliquiae per electionem gratiae salvae factae sunt. Si autem gratia, jam non ex operibus : alioquin gratia jam non est gratia. Gratis* [9] *ergo consecuta est, quod consecuta est electio. Non praecessit eorum aliquid quod*

1 *Rom.* 11. 7. 2 *Isaiae* 6. 9. 3 *Psalm.* 68. 23. 4 Al. *misericordiam*. 5 Al. *in electione*. 6 Al. *quippe istis*. 7 *Rom.* 11. 5. & 6. 8 Al. om. &. 9 Al. *Gratia*.

quod priores darent, & retribueretur illis.[1] *Pro nihilo*[2] *enim salvos fecit eos. Ceteris autem qui excaecati sunt (sicut ibi non tacitum est) in retributione factum est.*[3] *Universae viae Domini misericordia & veritas.*[4] *Investigabiles autem sunt viae ipsius. Investigabilis*[5] *igitur misericordia, qua gratis liberat, & veritas, qua juste judicat.*

Haec omnia apud pium catholicumque lectorem, quid offensionis pariunt? quid contradictionis incurrunt? Numquid falsum est, quod[6] *praeparatur*[7] *voluntas a Domino*? Numquid non[8] *quotquot spiritu Dei aguntur, hi Filii sunt Dei*? Numquid hominem ab homine natura discernit, ac non potius gratia ab infideli fidelem? Numquid potest ullus dicere habere se, quod non accepit? aut quasi de non accepto, sed proprio gloriari; quod si non accepisset, utique non haberet? Numquid dubium est, cum verbum veritatis praedicatur, alios voluntate credere, alios

---

1 *Psalm.* 55. 8. 2 Al. omittitur: *enim*.
3 *Psalm.* 24. 10. 4 *Rom.* 11. 35. 5 Al. *Investigabiles igitur sunt &c.* 6 *Prov.* 8. *secundum* LXX. 7 Al. *quod praeparatum est ita a Domino*.
8 *Rom.* 8. 14.

alios voluntate non credere? Sed cum illorum cor Deus aperuerit, illorum autem non aperuerit, discernendum est quid veniat de misericordia, quid de judicio. Post commemorationem autem apostolicae sententiae [1], quam propheticis testimoniis adstruit, quod justitiam Dei, quam Israel quaerens consecutus non est, electio sit consecuta per gratiam, ceteris ex retributione caecatis, numquid non verissime dictum est [2]: *Ecce misericordia & judicium: misericordia in* [3] *electionem, quae consecuta est justitiam Dei: judicium vero in ceteris, qui excaecati sunt?* Et paulo post: *Gratis ergo consecuta est, quod consecuta est electio. Non praecessit aliquid eorum, quod priores darent, & retribueretur illis: pro nihilo salvos fecit eos. Ceteris autem, qui excaecati sunt, sicut ibi non tacitum est, in retributione factum est.* Quis hic locus est [4] querimoniae, nisi apud inimicos gratiae: qui nisi ad retributionem referatur quod gratis datur, ad iniquitatem volunt pertinere quod redditur? Deinde quod de Pro-

1 *Rom.* 11. 7. 2 *S. August. ib. cap.* 6. 3 Al. *electione*. 4 Al. omittitur: *est*.

Propheticis intulit verbis. [1] *Universae viae Domini misericordia & veritas*: quis negavit? Aut quod de apostolico adnexuit [2] censu: [3] *Investigabiles sunt autem viae ipsius? Investigabiles igitur sunt, & misericordia qua gratis liberat, & veritas qua juste judicat*. Non est ergo sanarum mentium ista reprehendere; & investigabiles vias Domini, hoc est, dona misericordiae & judicia veritatis Pelagianorum elationi penetrabilia deputare. Quia secundum ipsos non latet consilium Dei, nec in occulto est divinae ratio voluntatis, si erga omnem hominem tam gratia Dei, quàm & ira de [4] merito est.

Post haec posuistis quod infra dictum est.

EXCERPTUM V.

Ex S. Aug. ib. cap. 8.

Fides igitur & inchoata, & perfecta, donum Dei est; & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris litteris repugnare.

1 *Psal.* 24. 10. 2 Al. *sensu*. 3 *Rom.* 11. 33. 4 Al. om. *de*.

RESPONSIO.

HOc qui non recipit, cujus videtur esse sententiae, nisi dicentis: fides per quam justificor, ex me est; & hoc bonum, ex quo justus vivit [1], non accepi per gratiam, sed habeo per naturam? Si ergo fides donum Dei non est, frustra Ecclesia pro non credentibus orat ut credant, & sufficit impiis magisterium legis adhiberi, de qua dictum est: [2] *Si ex lege est justitia, ergo Christus gratis mortuus est*: quod similiter dici potest etiam de natura. Frustra etiam Apostolus [3] gratias agit Deo pro his, qui Evangelium receperunt: cum hoc secundum Pelagianos non Dei sit praestitum munere, sed ex sola habeatur hominum voluntate: & frustra quibusdam precatur idem Apostolus [4], ut sit eis pax & caritas cum fide a Deo Patre & Domino Jesu Christo: ut jam non solum de fide, sed etiam pace & caritate, superbia haereticorum convincatur dicere, de proprio se has habere virtutes. Quod [5] si haec ex homi-

1 *Habac.* 2. 4. 2 *Gal.* 2. 21. 3 2 *Thess.* 2. 12. [4 *Ephes.*] 6. 23. 5 al. *Quae*.

homine sunt, quid obest ut non ex semetipso habeat & cetera bona, quae inferiora sunt, cum audeat sibi deputare quae summa sunt, & sine quibus alia, quamvis multa & clara, non prosunt? Non potest itaque merito refutari quod dictum est: *Fides igitur & inchoata & perfecta, donum Dei est*: quia eadem & Apostoli vox est, dicentis,[1] *Gratia salvi facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus, ne forte quis extollatur*. Et:[2] *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut patiamini pro eo*. Et iterum:[3] *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Jesum*. Quibus, & plurimis aliis testimoniis divinarum Scripturarum, indubitanter agnoscitur; quoniam, sicut ab hoc viro definitum est, *Fides & inchoata & perfecta, donum est Dei: & hoc donum*, inquit, *quibusdam dari, quibusdam non dari, omnino non* [4] *dubitat, qui non vult manifestissimis sacris litteris repugnare*. Non putemus

1 Eph. 2. 8. 2 Philip. 1. 29. 3 Heb. 12. 1.
4 al. non dubitet.

mus hoc veraciter dictum, si omnes homines fideles sunt: sed cum alii credant, alii vero non credant, dicatque Apostolus, [1] *Non enim omnium est fides*: quis non videat fidem, quam acceperunt qui habent, non accepisse qui non habent? Deinde ait.

EXCERPTUM VI.

Ex S. Aug. ib. cap. 8.

Cur autem non omnibus detur, fidelem movere non debet, qui credit ex uno omnes isse in condemnationem sine dubitatione justissimam: ita ut nulla esset Dei justa reprehensio, etiam si nullus inde liberaretur. Unde constat, magnam esse gratiam quod plurimi liberantur, & quid sibi deberetur, in eis, qui non liberantur, agnoscunt: ut [2] *qui gloriatur, non in suis meritis, quae paria videt esse damnatis, sed in Domino glorietur. Cur autem istum potius quam* [3] *illum liberet: inscrutabilia sunt judicia ejus,* [4] *& investigabiles viae ipsius. Melius enim & hic* [5] *audimus & di-*

1 1. *Thess.* 3. 2. 2 Al. *gloriantur... vident...* *glorientur.* 3 Al. *istum potius quam istum.* 4 *Rom.* 11. 33. 5 Al. *audiemus* omissa voce *dicimus.* Al. *aut dicimus.*

& dicimus : [1] O homo, tu quis es qui respondeas Deo? *quam dicere audeamus, quasi noverimus quod occultum esse voluit, qui tamen aliquid iniustum velle non potuit.*

RESPONSIO.

HAEC omnia si non recte dicta sunt, scrutabilia sunt judicia Dei, & vestigabiles viae ejus; nec occultum est, quare ille potius quam iste salvatur, & in se, non in Domino gloriabitur, qui, aliis vitio suo pereuntibus, electione dignus inventus est. Ac sic justitia quidem erit, quod plurimi damnantur: sed non erit gratia quod plurimi liberantur. Absint [2] haec a catholicis cordibus, absit talis impietas, ut quemquam putemus meritis suis erui de potestate tenebrarum, & in regnum Filii Dei debita, non gratuita adoptione transferri. Magno peccato periit Adam, & in illo omnes perierunt. Quia [3] omni homini damnata nativitate genito, hoc in Adam debetur ut pereat.

 Et

1 *Rom.* 9. 20. 2 Al. *Absit*. 3 Al. *Quia omni homini damnata nativitate in genitore, hoc est, in Adam, debetur*.

Et ſicut non poſſumus conqueri de eo quod in praeteritis ſaeculis dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas: ita juſtam non haberemus querelam, ſi cum eis, cum quibus nobis fuit cauſſa communis, ceſſante adhuc gratia periremus. Quae tamen ſicut tunc de omni mundo eruit paucos; ita nunc de univerſo genere hominum ſalvat innumeros: non ſecundum opera noſtra, ſed ſecundum ſuum propoſitum, & gratiam [1] quae data eſt nobis in Chriſto Jeſu ante tempora aeterna.

Subnexuiſtis etiam, quod poſt multa differens ait.

EXCERPTUM VII.

Ex S. Aug. ib. cap. 16.

Est ergo in malorum poteſtate peccare: ut autem peccando hoc vel hoc illa malitia faciant, non eſt in eorum poteſtate, ſed Dei dividentis tenebras, & ordinantis eas: ut [2] hinc etiam quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur niſi voluntas Dei.

RE-

1 2. *Tim.* 1, 9. 2 Al. *hic*.

RESPONSIO.

Quod cum ſit apertiſſimae veritatis, miror inter obſcura decerptum: quaſi non ex cohaerentibus potuerit omnis haeſitatio lectoris abſolvi. Inſpicite ergo quod ſequitur: *Legimus*, inquit, *in Actibus Apoſtolorum* [1], *quod cum dimiſſi a Judaeis Apoſtoli veniſſent ad ſuos, & indicaſſent* [2] *quanta eis ſacerdotes & ſeniores fecerunt, levaverunt illi vocem unanimes omnes ad Dominum, & dixerunt:* [3] *Domine tu es qui feciſti coelum, & terram, mare* [4], *& omnia quae in eis ſunt, qui per os Patris noſtri David ſancti pueri tui dixiſti: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania, adſtiterunt reges terrae, & principes convenerunt in unum, adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus? Convenerunt enim in* [5] *veritate, in civitate* [6] *iſta adverſus ſanctum puerum tuum Jeſum quem unxiſti, Herodes* [7] *& Pilatus & populus Iſrael, facere quanta manus tua*

1 *Act.* 4. 13. 2 Al. *indicaſſent eos quanta illis*. 3 *Pſalm.* 2. 2 4 Al. om. *mare*. 5 Al. om. *in veritate*. 6 Al. *in civitatem iſtam*. 7 Al. *& Pontius Pilatus*.

& consilium praedestinavit fieri. Si ergo quae per os patris nostri David Spiritus sanctus prophetavit, aliter intelligi ullo modo, quam ab Apostolis sunt intellecta, non possunt, & Herodes ac Pilatus & populus Israel fecerunt quanta manus Dei & consilium praedestinavit fieri; quid inconveniens ait admirabilis disputator *Est*, inquiens, *in malorum potestate peccare: ut autem peccando hoc vel hoc illa malitia faciant, non est in eorum potestate, sed Dei dividentis tenebras, & ordinantis eas: ut hinc etiam quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur nisi voluntas Dei*? Male [1] enim velle facillimum est malis: & eorum damnabilem voluntatem non dubium est a Dei potestate concludi, ut effectum cupiditatis suae, nisi ille permiserit, habere non [2] possint. Uti autem sapientiam & justitiam Dei etiam malorum operibus, quae ex ipsorum prodeunt appetitu, ad implenda consilia & judicia sua, nullus, vel tenuiter secundum pietatem doctus, ignorat; qui videt Dei Patris optimam voluntatem, non parcentis Filio suo, sed pro nobis omnibus tra-

1 Al. *Mala*. 2 Al. *possit*, nempe, voluntas malorum.

tradentis eum, pessima [1] traditoris Judae, & Judaeorum voluntate completam: & qui in Evangelicis paginis legit, dicente Pilato ad Jesum: [2] *Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittendi te?* respondisse Dominum: *non haberes in me potestatem ullam, nisi esset tibi* [3] *data desuper*. Dividit itaque Deus inter lucem & tenebras: nec ideo inculpabiles sunt tenebrae, quia eis bene utitur Deus, qui etiam de opere [4] ipsarum, quod filiis lucis in bonum procederet, ordinavit: tantum progredi sinens malitiam nocere cupientium, quantum eam sanctis suis vel castigandis novit utilem, vel probandis: ut hinc etiam quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur nisi voluntas Dei.

Sequitur deinceps quod in libro invenitur secundo.

EXCERPTUM VIII.

Ex S. Aug. ib. cap. 14.

AN quisquam dicere audebit, Deum non praescisse quibus esset daturus ut crederent, aut quos daturus esset Filio suo, ut ex eis

1 Al. *traditorum*. 2 Joan. 19. 10. 3 Al. *datum desuper*. 4 Al. *ipsorum*, nempe, malorum.

eis non perderet quemquam? Quae utique si praescivit, profecto beneficia sua, quibus nos dignatur [1] *liberare, praescivit. Haec est praedestinatio sanctorum, nihil aliud* [2]: *praescientia scilicet & praeparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicumque liberantur. Ceteri autem, ubi, nisi in massa perditionis justo divino judicio relinquuntur? Ubi Tyrii relicti sunt & Sidonii,* [3] *qui etiam credere potuerunt, si mira illa Christi signa vidissent. Sed* [4] *quoniam ut crederent, non eis erat datum, etiam unde crederent est negatum.*

RESPONSIO.

QUI istis resistunt, hoc sentire apertissime probantur, quod fides non sit donum Dei, & quod gratia non praeveniat liberum arbitrium, sed sequatur, & quod gratia Dei secundum merita nostra detur. Nam si aliquid conferri homini per gratiam confitentur, & id non accipit nisi fides, quae accepta non

---

1 Al. *dignaretur*. 2 Al. *Haec praedestinatio sanctorum nihil aliud est, quam &c.* 3 *Matth.* 11. 21. 4 Al. *quomodo*.

non eſt, in ipſa eſt meritum, cui non donum datur, ſed debitum redditur. In hac ſententia poſiti, conſequenter ſapiunt, eos eſſe praedeſtinatos in vitam aeternam, quos per liberae voluntatis arbitrium fideles futuros praeſcierit Deus, ut ipſa electorum praedeſtinatio non ſit niſi [1] retributio. Atque ita, in his qui praedeſtinati ſunt ſecundum propoſitum ejus qui univerſa operatur, non operetur Deus fidem: nec ulla ſint hominis merita, ſi Deus operatur univerſa. [2] Vere qui iſta ſentiunt, fidem non acceperunt, aut quam [3] acceperant, perdiderunt, ſequendo vaniſſimam Pelagianorum ſuperbiam, & in ſe non in Domino gloriando, qui operatur omnia in omnibus [4], bona profecto, non mala: & ſi omnia bona, utique & fidem, ſine qua nemo poteſt placere, & quae eſt virtutum omnium fundamentum. Quale eſt autem, ut cum Dei ſit aedificatio, [5] *Et niſi Dominus aedificaverit domum, in vanum laborent qui aedificant eam*; aut nolint iſti fun-

1 Al. om. *niſi retributio*. 2 om. *Vere*. 3 Al. *acceperunt*. 4 1. *Cor*. 12. 6. 5 *Pſalm*. 126. 1.

fundamentum ad aedificium pertinere; aut se velint inchoare, quod Dominus possit extruere? Non erit ergo illis principium Filius Dei, non fundabuntur in ipso angulari lapide Christo Jesu: nec de eis dictum est, [1] *Firmum autem fundamentum Dei stat*; quia [2] totam electionem [3] suam solubili arenae & succiduo cineri superponunt.

Agnoscamus itaque sapienter, pieque fateamur, praescisse incommutabiliter Deum quibus esset daturus ut crederent, aut quos daturus esset Filio suo, ut ex eis non perderet quemquam: & si haec praescivit, beneficia sua illum, quibus nos dignatur liberare, praescisse: & hanc esse praedestinationem sanctorum; praescientiam scilicet [4] & praeparationem gratiae Dei, qua certissime liberantur. [5] Ceteros autem quicumque non liberantur, quos a generali perditione humani generis gratia non exemit, justo noverimus judicio non exemptos: & quid nobis remissum sit, in eis discamus, de

quo-

---

1 2. *Tim.* 2. 19. 2 Al. *qui*. 3 Al. *elationem*. 4 Al. *praedestinationem scilicet*. 5 Al. additur: *quicumque liberantur*.

quorum queri damnatione non possumus. Non est enim iniquitas apud Deum [1], neque quisquam sub judicio ejus innocens perit. Sicut enim hic ipse insignis gratiae praedicator alibi ait: [2] *Reddit* [3] *omnino Deus & mala pro malis, quoniam justus est: & bona pro malis, quoniam* [4] *bonus est: & bona pro bonis, quoniam justus & bonus est: tantummodo mala pro bonis non reddit, quoniam iniustus non est. Reddit ergo mala pro malis, poenam pro injustitia: & reddit bona pro malis, gratiam pro injustitia: & reddit bona pro bonis, gratiam pro gratia.* Cum aliqui pereunt, non dubitemus ipsorum meritis deputari quod pereunt: quos utique posset Deus misericorditer liberare, si vellet. Et cum [5] aliqui liberantur, non audeamus definire, quod digni fuerint liberari; quos utique posset Deus juste damnare, si vellet. Quare autem non omnes, aut quare illos potius quam [6] illos liberet, nec necessarium est quaerere, nec possibile reperire: cum omissis discre-

1 2. *Par.* 19. 7. 2 *S. Aug. lib. de gratia & lib. arb. cap.* 23. 3 Al. *reddet.* 4 Al. *quomodo.* 5 Al. *alii.* 6 Al. *istos.*

ſcretionis iſtius cauſſis ſcire ſufficiat, quod nec miſericordia juſtitiam, nec juſtitia auferat miſericordiam apud eum, a quo nemo niſi juſte damnatur, nemo niſi miſericorditer liberatur.

De Tyriis vero & Sidoniis quid aliud poſſumus dicere, quam non eſſe eis datum ut crederent, quos etiam crediturus fuiſſe ipſa Veritas dicit, ſi talia, qualia apud non credentes facta ſunt, virtutum ſigna vidiſſent? Quare autem hoc eis negatum fuerit, dicant, ſi poſſunt, qui calumniantur: & oſtendant, cur apud eos Dominus mirabilia, quibus profutura non erant, fecerit, & apud eos, quibus erant profutura, non fecerit. Nos etiam ſi rationem facti, & profunditatem judicii ejus penetrare non poſſumus, manifeſtiſſime tamen ſcimus, & verum eſſe quod dixit, & juſtum eſſe quod fecit. Et non ſolum Tyrios & Sidonios, ſed etiam Corozain & Bethſaida [1] potuiſſe converti, & fideles ex infidelibus fieri, ſi hoc in eis Dominus voluiſſet operari. Neque enim ulli falſum videri poteſt quod Veritas ait: [2] *Nemo poteſt venire ad me, niſi* *fue-*

1 *Matth.* 11. 21. *Lucae* 10. 13. 2 *Joan.* 6. 66.

fuerit ei datum a Patre meo: Et,[1] *Vobis datum est nosse mysterium regni*[2] *coelorum, illis autem non est datum*. Et,[3] *Nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare*. Et: [4] *Sicut Pater vivificat mortuos, ita & Filius quos vult vivificat*. Et: [5] *Nemo potest dicere Dominum Jesum*, [6] *nisi in Spiritu sancto*. His divinarum vocum auctoritatibus eruditi gratias agamus Deo, qui dedit nobis spiritum fidei & virtutis, continentiae & caritatis, sapientiae & intellectus, consilii & fortitudinis, scientiae & pietatis ac timoris sui. Quae bona si non dedisset nobis, qui omnia operatur in omnibus, prorsus non haberemus in nobis; & cum his, qui non cognoverunt Dominum, aut cum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt [7], sed hoc ipsum suae sapientiae deputantes, stulti facti & [8] obscurato corde evanuerunt in cogitationibus suis, cum his, inquam, sederemus in

---

1 *Matth.* 13. 11. 2 Al. *Dei*. Al. *regnum Dei*.
3 *Matth.* 11. 27. 4 *Joan.* 5. 21. 5 Al. *Dominus Jesus*. 6 1. *Cor.* 11. 3. 7 *Rom.* 1. 21.
8 Al. *& obscurati corde*.

in tenebris & in umbra mortis, nec querelam habentes de poena, nec excusationem de ignorantia, nec praesidium de natura.

Nunc [1] jam quod sequitur, quale sit videamus.

EXCERPTUM IX.

Ex S. Aug. ib. cap. 16.

Sed ajunt, ut scribitis, neminem posse correptionis stimulis excitari, si dicatur in conventu Ecclesiae audientibus multis: Ita se habet de praedestinatione definita [2] sententia voluntatis Dei, ut alii ex vobis de [3] infidelitate, accepta obediendi voluntate, veneritis ad fidem, vel accepta perseverantia permaneatis in fide. Ceteri vero qui in peccatorum delectatione remoramini, ideo nondum surrexistis, quia necdum vos adjutorium gratiae miserantis erexit. Veruntamen si qui estis nondum vocati, quos gratia sua praedestinaverit eligendos, accipietis eamdem gratiam, qua velitis, & sitis electi. Et si qui obeditis, si praedestinati estis rejiciendi, subtrahentur [4] obediendi vires, ut obedire cessetis.

RE-

1 Al. *etiam*. 2 Al. *scientia*. 3 Al. omittitur: *de infidelitate*. 4 Al. *obedientiae*.

RESPONSIO.

Stupeo ſanctitatem veſtram, obiectionem calumniantium a perſona defenſoris gratiae non potuiſſe diſcernere, & verba obtrectantium ei ipſi, qui obtrectatoribus ſuis reſpondet, aptaſſe. Haec enim de doctrina catholici viri quidam nequiter & nugatorie jactitabant, quod qui talem Dei gratiam praedicaret, ut fides, & obedientia, ceteraeque virtutes, & in eis uſque in finem perſeverantia, non niſi ex dono Dei haberi poſſe credantur; conſequens eſſe, ut talibus verbis uteretur ad populum, & hujuſmodi denunciationibus omnem liberi arbitrii evitaret induſtriam. Quod quia piiſſimus Doctor ex litteris eorum, ad quos ſcribit, agnoverat, ideo ait [1]: *Sed ajunt, ut ſcribitis*: & poſtea: *Iſta cum dicunt*. Ex hoc [2] ergo potuiſtis advertere non ipſum haec dicere, ſed eos, de quibus dixit; *Sed ajunt, ut ſcribitis*; &, *Iſta cum dicunt*. Quod ſimiliter & Apoſtolus ait [3]: *Sicut aiunt nos quidam dicere, Faciamus*

 ma-

1 Al. *dicit*. 2 Al. om. *ergo*. 3 Rom. 3. 8.

mala, *ut veniant bona*. Inferius autem ubi plenius ad ista respondet, multo manifestius patet, quam [1] haec ab ipso numquam taliter dicta sint, & quantum ei hujusmodi praedicationis forma displiceat; quam corrigens & [2] mundans atque emendans, tolerabiliorem audientibus facit: quae vera sunt temperans, quae falsa sunt resecans, & post multa adjiciens [3]: *Jam vero quod illis verbis connectitur* [4], *miror si ullo modo potest in populo Christiano quisquam infirmus patienter audire, cum dicitur eis: Et si qui* [5] *obeditis, si* [6] *praedestinati estis reiiciendi*, [7] *subtrahentur obedientiae vires, ut obedire cessetis. Hoc enim dicere, quid videtur aliud esse, quam male dicere, aut mala quodam modo prophetare?* Et post haec cum diceret, qualiter de his loquendum esset in populo, proprii sensus verba connexuit dicens: *Illum etiam modum, quo utendum esse* [8] *in praedestinationis praedicatione nos diximus*, [9] *loquenti ad populum non*

---

1 Al. *quod*. 2 Al. *mandans*. 3 In lib. de dono Perseverantiae cap. 22. 4 Al. *adnectitur*. 5 Al. *obedistis*. 6 Al. *praesciti*. 7 Al. *subtrahuntur*. 8 Al. *utendum esse ad populum*. Al. *apud populum*. 9 Al. *loquendo*.

non existimo debere sufficere, nisi hoc, vel aliquid hujusmodi addat, ut dicat: Vos itaque etiam ipsam obediendi perseverantiam a Patre luminum[1]*, a quo descendit omne datum optimum, & omne donum perfectum, sperare debetis, & quotidianis orationibus poscere: atque hoc faciendo confidere, non vos esse a praedestinatione populi ejus alienos:*[2] *quia etiam hoc, ut faciatis, ipse largitur. Absit autem a vobis ideo desperare de vobis: quoniam spem vestram in ipso habere jubemini, non in vobis:*[3] *Maledictus enim omnis qui spem habet in homine: &,* [4] *Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine:* [5] *quia beati omnes qui confidunt in* [6] *eum.* [7] *Hanc spem tenentes:* [8] *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore, quoniam de vita aeterna, quam filiis promissionis promisit non mendax Deus ante tempora aeterna, nemo potest esse securus, nisi consummata fuerit ista vita, quae tentatio est super terram, sed faciet nos* [9] *perseverare in se usque ad hujus vitae finem, cui quotidie dicimus:* [10] *Ne nos inferas in tentationem.*

O 2 Vi-

1 Jacob. 2. 17. 2 Al. *qui*. 3 Hier. 17. 7. 4 Psalm. 117. 8. 5 Al. *quoniam*. Al. *quam*. 6 Al. *in eo*. 7 Al. *Et hanc*. 8 Psalm. 2. 11. 9 Al. omittitur: *nos*. 10 Matth. 6. 13.

Videtisne obsecro, quantum distet hic sermo ab eo, quem composuit malignitas obloquentium: qui studuerunt etiam ea, quae recte dicit, exquisita verborum fraude corrumpere? De quo idem [1] Doctor rectissime ait: *Dolosi autem vel imperiti medici est, etiam utile medicamentum sic alligare, ut aut non prosit, aut obsit*. Et iterum de simili ineptia: *Nempe*, inquit, *hoc verissimum est: ita sane, sed improbissimum, importunissimum, incongruentissimum: non [2] falso eloquio, sed non salubriter valetudini humanae infirmitatis [3] apposito*. Non igitur necesse est de his rationem reddere, quae & ab aliis dicta, & ab ipso ostendimus improbata: ita tamen, ut nihil sibi per falsorum admixtionem praeripi pateretur ex veris. Quamvis enim numquam tam insipienter locutus sit ad populum Christianum, & id quod mendax obtrectatio ineptissime finxit, [4] horruerit: pia tamen, constantique doctrina abundanter probavit, praedicandam esse Ecclesiae & praedestinationem, in qua est gratiae praeparatio; & gra-

1 Al. *auctor*. 2 Al. *falsum*. 3 Al. *appositum*. 4 Al. *inhorruerit*.

gratiam, in qua est praedestinationis effectus: & praescientiam Dei, qua ante saecula aeterna quibus esset collaturus sua dona, praescivit. Cujus praedicationis quisquis est impugnator, apertissimus est Pelagianae elationis adiutor.

Hoc autem quod in fine posuistis [1], superiori capitulo, ubi Tyriorum & Sidoniorum mentio facta est, debuit copulari: quia etiam in libri corpore, eidem caussae, sine cujusquam diversae disputationis interjectione, connexum est. Unde & responsio, quam praecedentibus subdidi, potest etiam ad ista sufficere: in quibus nulla est obscuritas, si de fide praedestinationis & gratiae Dei, ex qua est omnium bonorum origo, perseverantiaque meritorum, hoc teneatur, quod habet veritas.

S. PRO-

---

1 Lovanienses hoc loco adnotant videri fuisse hic aliquid positum, quod non ponitur, fortassis sententiam illam cap. 14. libri *de dono perseverantiae*, quae sic incipit: *Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio &c.*

S. PROSPERI
DE GRATIA DEI
ET LIBERO ARBITRIO HOMINIS
LIBER
CONTRA COLLATOREM.

GAlli refragatores calumniatoresque catholicae de Gratia Dei, & libero arbitrio hominis a S. AUGUSTINO expositae, strenueque propugnatae doctrinae, *tales erant*, describente eos S. PROSPERO (in lib. cont. collatorem c. I.) *ut nec ordo eorum in Ecclesia, nec ingenia despicienda viderentur; siquidem habentes speciem pietatis in studio, cujus virtutem diffitebantur in sensu, trahebant ad se multos ineruditos, & non habentia spirituum discretionem corda conturbabant*. Itaque ad eorum pervicaces conatus reprimendos, bene ac sapienter censuit S. PROSPER optimum fore si quem ceteri omnes, tum scientiae, tum sanctitatis laude inter eos praestare existimabant, adgrederetur, & qui scripta a se publicata diffiteri non poterat. Is erat Jo. CASSIANUS Presbyter, & Abbas Monasterii, quod ipsemet Massiliae aedificaverat, acris ingenii homo, neque solum in sacris, sed in humanioribus etiam litteris eruditus, & in disputando exercitatus: quem tamen S. PROSPER indigitare maluit ex titulo editi operis, quam ex proprio nomine, ideoque libro suo titulum fecit, *Contra Collatorem*, idest *contra Auctorem Collationum*, sic enim opus illud vocabatur, in quo CASSIANUS pia referens, quae cum orientalibus monachis colloquia habuerat, sententias sparsim interserit, quae cum doctrina S. AUGUSTINI non bene conveniunt. Quin etiam fere tota collatione XIII., in qua Chaeremonem Abbatem, quem jam pluribus laudaverat, loquentem inducit, & quam speciloso hoc titulo praenotavit, *De protectione Dei*, eidem Catholicae doctrinae multis, & aperte contradicit. Itaque hanc ipsam potissimum collationem S. PROSPER oppugnandam, refutandamque suscepit cum viginti & eo amplius anni jam effluxissent, ut ipsemet adnotat *cap.* I, ex quo catholica acies contra inimicos Gratiae Dei pugnabat & vincebat S. AUGUSTINI ductu, quem constat hanc pugnam instituisse an. circiter CCCCXII.

S. PRO-

S. PROSPERI
DE GRATIA DEI
ET LIBERO ARBITRIO HOMINIS
LIBER
CONTRA COLLATOREM.

CAP. I. *Calumniantium S.* AUGUSTINI *doctrinam hypocrisis, & audacia. Cur refellendi.*

Gratiam Dei, qua Christiani sumus, quidam dicere audent a sanctae memoriae AUGUSTINO episcopo non recte esse defensam, librosque ejus contra errorem Pelagianum conditos, immoderatis calumniis impetere non quiescunt. Quorum intus [1] perstrepens domestica malignitas non minus spernenda esset, quam foris latrans hae-

 retica

1 Al. *interstrepens*.

retica loquacitas: nisi ejectis extra ovile dominicum lupis [1], qui sub nomine ovium [2] sunt suffragarentur, essentque ejusmodi ut nec ordo [3] eorum in Ecclesia, nec ingenia despicienda videantur. Siquidem habentes speciem pietatis in studio [4], cujus virtutem diffitentur in sensu, trahunt [5] ad se multos ineruditos, & non habentia [6] spirituum discretionem corda conturbant [7]: atque in eum [8] statum deducere caussam Ecclesiae [9] moliuntur, ut dum nostros affirmant non veraciter pro gratia fuisse locutos, inimicos gratiae persuadeant iniuste esse damnatos. Non ergo negligendum est hoc malum, quod ab occultis, [10] parvisque seminibus augetur quotidie, & ab ortu suo latius longiusque distenditur: sed studendum est, in quantum Dominus adjuvat, ut fallacium calumniatorum hypocrisis detegatur, qui ex ipsa iniuriae magnitudine, quam

---

1 Al. *lupis sub nomine ovium suffragarentur*. 2 *Matth.* 7. 15. 3 Al. *nec ordo eorum, nec ingenia in Ecclesia*. Al. *nec corda eorum*. 4 2. *ad Timoth.* 3. 5. 5 Al. *trahant*. 6 Al. *spiritum discretionis*. Al. *spirituum discretiones*. 7 Al. *conturbent*. 8 Al. *in eo statu*. 9 Al. *moliantur*. 10 Al. *pravisque*.

quam in uno [1] cunctis, ac praecipue Apostolicae sedis [2] Pontificibus intulerunt, ab indoctis & parum cautis, excellentioris scientiae judicantur, & misero perversoque successu [3] facilem mendacio consensum eliciunt, quia reverentiam sibi praesumptione pepererunt. Nec enim, cum sint bonae opinionis viri, creduntur ullo modo tarditate intelligentiae, aut temeritate judicii, in [4] superfluae querelae [5] conclamationem potuisse prorumpere: ac non potius magno ingenio ac vehementi [6] studio laborasse, ut subtilissimi tractatoris disputationibus comprehensis, censura [7] nunc districtior & inspectio sagacior inveniret, quod antea securus favor & benignitas incuriosa non viderat.

Unde ergo haec [8] diligentia tam severi emersit examinis? Unde in hanc austeritatem supercilium [9] tetricae frontis ar-

1 Al. *in uno, ideſt, Auguſtino quem ſummi Pontifices laudaverunt.* 2 Al. *Pontificatui.* 3 Al. *facile.* Al. *facili.* 4 Al. *inſuper ſuae querelae.*

5 Al. *concluſione*, ſine praepoſitione *in*. 6 Al. omittitur: *ſtudio*. 7 Al. *tunc*. 8 Al. *haec ſententia.* 9 Al. *ſupercilio.* Al. *ſuperciliosae.* Al. *ſupercilium tam tetricae frontis ſe armavit.* Al. *tam tetricae frontis armavit?*

armavit, ut mensuras sensuum, pondera locutionum, numeros syllabarum insidiosus scrutator eventilet, magnumque se aliquid [1] conficere praesumat, si catholico praedicatori notam erroris affigat? Quasi incognitum aliquod opus, & [2] quod hactenus latuerit impetatur: ac non illa his morsibus doctrina lanietur, quae novorum haereticorum commenta disjecit, & diabolicum tumorem Pelagianae elationis elisit. Viginti [3] & eo amplius anni sunt quod contra inimicos gratiae Dei Catholica acies, hujus viri ductu, pugnat, & vincit. [4] Et vincit, dico, quia non patitur respirare [5] quos vicit, & in quorum excidium unam [6] cunctorum sacerdotum manu sententiam scripsit. Pulsi pontificio, & communione privati, querantur [7] de felicitate nostrae victoriae, & arment in nos linguas suas, qui exulare a veri-

1 Al. *facere*. 2 Al. *quo*. 3 Al. omittitur: *& eo*. Al. *Viginti amplius annis contra &c.* Hinc autem constat S. PROSPERUM haec scripsisse circa an. 432. cum S. AUGUSTINUS Pelagianam haeresim oppugnare coeperit an. 412. scriptis ad Marcellinum libris *de peccatorum meritis*, & *de baptismo parvulorum*. 4 Al. om. *&*. 5 Al. *quod vincit*. 6 Al. *excidium unum*. Al. *una*. 7 Al. *querantur quasi de felicitate &c.* Al. *queruntur .... armant*.

veritate, quam cives esse Ecclesiae, maluerunt: nostri autem concorporales, & comparticipes [1] gratiae Christi, cur de his armis, quibus communis fides est [2] defensa, causantur? Cur bellum confectum retractant, & munitiones securae dudum pacis infirmant? An [3] victores displicent, & victi placent: tantaque insolentia damnati foventur errores, ut pravitatis invidia, & auctores nostri pulsentur & judices? An vero ita se novorum [4] censorum norma exactior temperavit, [5] ut & nulla eorum quae excisa sunt, [6] afferat, & quaedam ex his quae defensa sunt, respuat? Ecce salva catholicae pace victoriae, salva indissolubilium reverentia [7] decretorum, parati sumus patronos doctrinae emendatioris audire, & circumcisas ab omni errore lineas [8] subtilissimae discretionis agnoscere. Constituatur in [9] medium, quod de [10] novis emersit ingeniis.

1 Al. *ac participes*. 2 Al. *defensata*. 3 Al. *Auctores displicent: tanta insolentia &c.* 4 Al. *sensuum*. 5 Al. *quod & nulla*. 6 Al. *asserant.... respuant*. 7 Al. *secretorum*. 8 Al. *subtilissimas*. 9 Al. *in medio*. Al. *Constituant in medium*, & periodus explicit in verbis, *intemperanter effudit*.
10 Al. *quod de novis semper emersit*.

CAP. II. *Jo. Cassiani liber* De protectione Dei *cur potissimum ad confutandum selectus. Definitionem Catholicam in eo primum statui, sed huic definitionem secundo loco positam primum subobscure, deinde vero apertissime adversari.*

ET ne ad obscurandam scientiam doctiorum [1] ea exagitare videamur, quae vulgus ignobile, & procax ineptorum loquacitas intemperanter effundit, unius potissimum definitiones, quem non dubium est illis omnibus in sanctarum Scripturarum studio praestare, referemus. Quas [2] etiam ob hoc solum interim in disceptationem [3] oportet adsumere [4], quia utrum ita se habeant, non potest dubitari, [5] Scriptae enim sunt, & [6] auctoris sui editione [7] publicatae: nec jam, an sint, quaerendum est: sed quid doceant, demonstrandum. Igitur in libro cujus praenotatio est, *De protectione Dei*, [8] vir quidam [9] sacerdotalis ordinis [10], qui dispu-

1 Al. *dictionum*. 2 Al. *Quarum secreta ob hoc solum oportet in medium adduci*. Al. *Quarum decreta ob hoc solum interim oportet in medium adduci*. Al. *Cujus decreta*. Al. *Quas etiam ob hoc solas*. 3 Al. *in disceptatione*. 4 Al. *adsumi*. 5 Al. *Scripta*, id est, decreta. 6 Al. *actoris*. 7 Al. *purgatae*. Al. *purgata*. 8 Seu Collat. XIII. 9 Scilicet, Jo: Cassianus. 10 Al. om. *ordinis*.

disputandi usu inter eos, [1] quibus cum degit, excellit, Abbatem quemdam [2] introducit de gratia Dei & libero arbitrio differentem, cujus se ostendit per omnia probasse, ac suscepisse sententiam: ut jam non cum illo nobis sit negotium, qui forte tales opiniones suas aut negando refutaret, aut corrigendo dilueret; sed cum isto, qui ad instrumentum inimicorum gratiae Dei, talem studuit proferre doctrinam.

Quae [3] tamen inter initia disputationis, a veritatis pietate non dissonat, & justo honorari praeconio mereretur, nisi praecipiti [4] laevoque progressu, ab inchoata rectitudine deviaret. Nam post comparationem agricolae, cui [5] formam sub gratia ac fide viventis aptavit, & cujus infructuosum esse dixit laborem, nisi per omnia Dei auxilio juvaretur, intulit definitionem catholicissimam [6] dicens. [7] *Quibus manifeste colligitur, non solum actuum, verum etiam cogi-*

1 Al. *cum quibus*. Al. *egit*. 2 Chaeremonem nomine. 3 Al. *Qui*. 4 Al. *lenique*. 5 Al. *cujus*. 6 Al. *catholicam*. 7 Cassiani verba Collatione XIII. cap. 3.

tationum bonarum ex Deo esse [1] *principium; qui nobis & initia sanctae voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quae recte cupimus, tribuit peragendi.* [2] *Omne enim datum bonum & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum: qui & incipit quae bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis, dicente Apostolo* [3]; *Qui* [4] *dat semen seminanti, & panem ad manducandum* [5] *praestabit; & crescere faciet fructus justitiae vestrae.* Hic, ne quis putaret nihil superesse, quod per liberum ageretur arbitrium, non irrationabiliter adjecit quo probaret, non auferri illud his donis, sed potius roborari, nisi [6] revolutum ad iniquitates suas, ab auxilio Dei se [7] malit avertere: *Nostrum vero est*, inquit, *ut quotidie adtrahentem nos gratiam Dei*

---

1 Al. *principia*. 2 *Jacob.* 1. 17. 3 2.*Cor.* 9. 10. 4 Al. *dicente etiam Apostolo Paulo, Quia qui &c.* Al. *& consummat in nobis, & panem ad manducandum praestat, & crescere facit fructus justitiae nostrae.* 5 Al. *ad manducandum praestabit, & crescere faciet.* 6 Al. *revolutus*, id est, homo. 7 Al. *mallet*. Al. *mallet avertere dicens*.

Dei humiliter ſubſequamur [1] : *vel certe dura cervice & incircumciſis, ut ſcriptum eſt*[2], *auribus eidem reſiſtentes, per Jeremiam mereamur audire* [3] : *Mumquid qui cadit, non reſurget ? aut qui averſus eſt, non revertetur ? Quare ergo averſus eſt populus iſte in Jeruſalem averſione contentioſa ? Induraverunt cervices ſuas, & noluerunt reverti ?* Et infra, [4] cum omnia virtutum ſtudia Dei gratia indigere docuiſſet, probabiliter addidit [5] dicens: [6] *Quae omnia ſicut deſiderari a nobis jugiter abſque divina inſpiratione non poſſunt : ita nec* [7] *perfici quidem ſine ejus auxilio ullatenus queunt.*

In ſeptimo autem capitulo [8], generalem volens oſtendere gratiam Chriſti, quae nullum uſquequaque [9] hominum praetermittat, & rebelles quoque [10] averſoſque non deſerat : *Adeſt igitur*, inquit, *inſeparabiliter nobis ſemper* [11] *divina protectio ;*

1 Al. *ſubſequamur : ne dura &c.* 2 *Act.* 7. 51. Al. omittitur, *ut ſcriptum eſt.* 3 Jer. 8. 4.
4 Al. *Item.* 5 Collat. XIII. c. 6. 6 Al. om. *dicens.* 7 Al. *ne.* 8 Nunc eſt cap. 8. 9 Al. *hominem.* 10 Al. *adverſoſque*, Al. *perverſoſque.*
11 Al. om. *ſemper.*

ctio ; tantaque est erga creaturam suam pietas Creatoris , ut non solum comitetur eam, sed etiam praecedat [1] *jugiter providentia .* In quo potest videri ob hoc comitem dixisse providentiam , quia [2] etiam deserentes se plerumque non deserat : vel quia omnes quos praevenit, eosdem etiam subsequatur . Sequitur [3] autem dicens : *Qui cum in nobis ortum quemdam bonae voluntatis inspexerit , illuminat eam* [4] *confestim , atque confortat , &* [5] *incitat ad salutem ; incrementum tribuens ei , quam vel ipse plantavit , vel nostro conatu viderit emersisse* [6]. Et hic potest adhuc dicere , illius se ortum bonae voluntatis significasse, cujus a Deo [7] sint plantata vel inspirata principia : quia ab illuminatis jam cordibus [8] possint salubres prodire conatus , qui ideo ipsius hominis proprii esse dicantur, quia jam bonorum conatuum acceperit facultatem , & eorum semina ad suum referantur auctorem .

Sed

1 Al. omittitur : *jugiter* . 2 Al. om. *etiam* . 3 Al. *enim* . 4 Al. omittitur : *confestim* . 5 Al. *atque dirigit* . 6 Al. *vel quae nostro conatu videtur emersisse* . 7 Al. *sunt* . 8 Al. *possunt . . . . dicuntur* .

Sed [1] capitulo nono ſubdit & dicit. *Unde non facile humana ratione diſcernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, a quaerentibus inveniatur, aperiatque pulſantibus: & rurſus inveniatur a non quaerentibus ſe;* [2] *palam appareat inter illos, qui illum non* [3] *interrogabant;* [4] *tota die expandat manus* [5] *ſuas ad populum non credentem ſibi* [6] *& contradicentem; reſiſtentes ac* [7] *longe poſitos vocet; invitos adtrahat ad ſalutem; peccare cupientibus, explendae copiam ſubtrahat* [8] *voluntatis: ad nequitiam properantibus, benignus obſiſtat.* Jam hic quaſi per inſcrutabilem diverſitatem introducitur definitio, qua [9] docetur multos ad gratiam venire ſine gratia, & hunc affectum petendi, quaerendi, [10] pulſandi habere quoſdam de vigilantia liberae voluntatis. Quae tamen in aliis tanta averſione obcaecata perhibetur, ut nullis cohortationibus ſit revocabilis, niſi per vim trahentis invita

1 Al. *Sed & in capitulo nono ſubdidit, & dixit.* 2 Al. *ut palam.* 3 Al. *non rogabant.* 4 Iſ. 65. 1. 5 Al. om. *ſuas.* 6 Al. *non credentem, ſed contradicentem.* 7 Al. *a longe.* 8 Al *voluptatis.* 9 Al. *doceatur.* 10 Al. *atque pulſandi.*

ta ducatur. Quasi non toto multiformis gratiae opere hoc in omnium agatur animis, ut ex nolentibus fiant volentes; aut quisquam ex his, qui jam judicio rationis utuntur, possit fidem nisi voluntate suscipere. [1] Unde tam ineptum est dicere, quod quisquam ad participationem gratiae tendat invitus, quam asserere quod ullus ad eam non spiritu Dei veniat incitatus.

Cito ergo hic disputator praemissae definitionis oblitus est, cito a sententia sua instabili [2] levitate dissensit. Dixerat enim, regulariter: *Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium*. Et ne hoc de doctrina extrinsecus adhibita deberet intelligi, vigilanter addiderat: *Qui nobis & initia [3] sanctae voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quae recte cupimus, tribuit peragendi. Omne enim datum [4] bonum, & omne [5] donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum, qui & incipit quae bona sunt, & exequitur & con-*

1 Al. *Sed quid tam ineptum est, quam dicere, quod.... invitus? Cito ergo &c.* 2 Al. *instabilitate & levitate discessit.* 3 Al. *initium.* 4 Al. *Omne datum optimum.* 5 Al. om. *omne*.

& consummat in nobis. Doctor catholice, cur professionem tuam deseris? Cur ad fumosam falsitatis caliginem relicta serenissimae veritatis luce devolveris? Quod in petentibus, quaerentibus, pulsantibusque miraris, cur non eidem gratiae, quae desideratur, adscribis? Vides bonos conatus, pia studia, & dubitas esse Dei [1] dona? [2] Latuerit opus gratiae donec fides insita cogitationis [3] claudebatur arcano: at ubi supplex oratio, ubi diligens inquisitio, ubi [4] apparet crebra pulsatio, quare non ex [5] qualitate operis subministrationem intelligis incitantis?

CAP. III. *Cassianum neque cum Catholicis, neque cum Pelagianis convenire. Docendo alios per gratiam, alios per legem & naturam justificari, in illud damnatum incidere*: Gratiam Dei secundum merita nostra dari. *Definitio ejus tertia*: Appetitum virtutum habere hominem a se ipso, *refellitur*.

ET [6] satis te contra Pelagianorum calumnias praecavere existimas, si quod in universitate vocatorum sentiendum est,

1 Al. *bona*. 2 Al. *Latuerat*. 3 Al. *claudatur*. 4 Al. omittitur: *apparet*. 5 Al. *ex aequalitate*. 6 Al. *Et satis te armas contra Pelagianorum calumnias, si &c.*

eſt, id nobis in [1] portione concedas. Sed nec cum haereticis tibi, nec cum catholicis plena [2] concordia eſt. Illi in omnibus juſtis hominum operibus, liberae voluntatis tuentur exordia; nos bonarum cogitationum ex Deo ſemper credimus prodire principia: tu informe neſcio quid tertium, & utrique parti inconveniens reperiſti, quo nec inimicorum conſenſum adquireres, nec in noſtrorum intelligentia permaneres. Quomodo autem non advertis, te in illud damnatum [3] incidere, quod, velis nolis, convinceris dicere, *Gratiam Dei ſecundum merita noſtra dari*; cum aliquid praecedere boni operis ex ipſis hominibus, propter quod gratia [4] conſequatur, affirmas? Non enim nullius meriti haberi poteſt petentis fides, quaerentis pietas, pulſantis inſtantia; precipue cum omnes ejuſmodi, & accipere, & [5] invenire, & intrare dicantur. In quo ſuperfluum, immo impium eſt, ſic velle meritis ante gratiam exiſtentibus locum facere, ut non ex toto verum

---

1 Al. *importune*. 2 Al. *diſcordia*. 3 Al. *damnatitium te in illud incidere, quo*. 4 Al. *gratiam conſequantur*. 5 Al. *& venire*.

verum ſit, quod ait Dominus: [1] *Nemo venit ad me, niſi Pater, qui miſit me, adtraxerit eum*. Quod nullatenus diceretur, ſi cujuſquam hominis [2] ſine Dei illuminatione eſſet credenda converſio: aut ullo modo ſe voluntas hominis ad Deum ſine Deo poſſet extendere, qui eum vocatum ad Filium trahit; non [3] reſiſtentem invitumque compellit, ſed [4] ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem reſiſtentis inclinat: ut cor audientis, obediendi in ſe delectatione [5] generata, ibi ſurgat, ubi premebatur; ibi diſcat, ubi [6] ignorabat; inde fidat [7], unde diffidebat; inde velit, unde nolebat. Etenim [8], *Dominus dabit* [9] *ſuavitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum*. Sed videamus qualia ſubſequantur: [10] *Cui* [11] *autem facile pateat, quomodo ſalutis ſumma noſtro tribuatur arbitrio? De quo dicitur:* [12] *Si volueritis, & audieritis me, quae bona ſunt*

1 *Joan.* 6. 44. 2 Al. om. *hominis*. 3 Al. *trahit reſiſtentem, invitumque compellit*. Al. *trahit non reſiſtentem, invitumque non compellit*. 4 Al. *&*. Al. *ſi*. 5 Al. *genita*. 6 Al. *ignorat*. 7 Al. om. *inde fidat unde diffidebat; inde velit unde nolebat*. 8 *Pſalm.* 84. 12. 9 Al. *benignitatem*.
10 Collat. XIII. cap. 7. 11 Al. *Cum*. Al. *Cui autem non facile*. 12 *Iſ.* 1. 19.

na sunt terrae manducabitis. Et quomodo[1] *non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei? Quid etiam sit illud, quod*[2] *Deus reddet*[3] *unicuique secundum opera ejus*; Et,[4] *Deus est, qui operatur in vobis*[5] *& velle, & perficere, pro bona voluntate*[6]: *& hoc non ex vobis, sed Dei donum est: non ex operibus ut ne quis glorietur*? Et[7] cetera, quae collecta de Scripturis, quasi alterno sibi sensu adversa collegit, ut donis gratiae studium humanae committat industriae; & hominum omnium divisione facta, alii sint quos gratia Dei salvet, alii quos lex & natura justificet. Sed lex potest, ne quid mali fiat, jubere, a malo autem non potest liberare. Notum facit mandatum, sed obediendi non praestat affectum: nisi[8] quod est occidens per imperium litterae, fiat vivificans per spiritum gratiae.

Post haec concludit, dicens: *Nisi quod in his omnibus & gratia Dei, & libertas nostri declaratur arbitrii: &*[9] *quia etiam suis*

1 *Rom.* 9. 16. 2 *Matth.* 16. 17. 3 Al. *reddit*. 4 *Philip.* 2. 13. 5 Al. *nobis .... pro bona voluntate nostra .... ex nobis &c.* 6 Al. *voluntate vestra*. 7 Al. *Ecce tamquam collecta ... collidit*. 8 Al. *qui*. 9 Al. om. &.

suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus[1] *possit extendi, semper vero a Domino indigeat adjuvari*. Et ubi est, quod regulari definitione praemissum est: *Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui & incipit quae bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis*? Ecce hic etiamsi bonis coeptis necessarium Dei fateris auxilium, ipsos tamen laudabiles motus appetitusque virtutum, remota gratia Dei, nudae libertati adscribis arbitrii, ut boni salubresque conatus nequeant quidem proficere, nisi Deus adjuvet;[2] possint tamen, etiamsi non a Deo inspirentur[3], incipere.

CAP. IV. *Definitio quarta Cassiani*: Per naturae bonum aliquando bonarum voluntatum prodire principia, *refellitur*. *Apostoli locus*: Velle enim adjacet mihi, *quomodo sit intelligendus*.

DEinde ut evidentius definias, quid homo ex libero arbitrio habeat, quid sumat ex[4] gratia, addis, & dicis[5]:

1 Al. *potest . . . . . . indiget*. 2 Al. *possunt*.
3 Al. *possint tamen esse; etiam si non a Deo incipiente inspirentur*. 4 Al. *ex gratia Dei*. 5 Collat. XIII. cap. 9.

Nec enim cum voluerit quis, sanitate perfruitur: aut de aegritudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Doces ergo, non posse quidem hominem per semetipsum apprehendere sanitatem, sed habere eum a semetipso desiderium sanitatis; & sua tantum sponte venire ad medicum, non etiam hoc ipsum medici esse, quod veniat. Quasi vero anima ipsa non langueat, & corpori suo remedium sana prospiciat. Atqui totus homo ex ipsa & cum ipsa in profundum miseriae suae [1] decidit, ubi [2] eam priusquam a medico notitiam suae calamitatis accipiat, jacere delectat, amantem [3] semper errores suos, & amplectentem falsa pro veris. Cujus salus prima est, ut sibi incipiat displicere, & vetustatem suae debilitatis odisse; sequens vero est, ut & sanari desideret, & a quo [4] sananda sit, noverit. Quae curationem [5] ipsius sic praecedunt, ut ei ab illo, qui [6] aegram sanaturus est, inserantur; ne, cum ei nullo [7] modo haec frustra [8] inesse pos-

1 Al. om. *suae*. 2 Al. *eum*. 3 Al. om. *semper*. 4 Al. *sanandus*. 5 Al. *illius*. Al. *ejus*. 6 Al. *quia*. Al. *qui eum gratia*. 7 Al. *ullo*. 8 Al. om. *frustra*.

possint, merito videatur salvata [1], non gratia.

Deinde adiicis: *Ut autem evidentius clareat, etiam per naturae bonum (quod beneficio Creatoris indultum est) nonnumquam bonarum voluntatum prodire principia: quae tamen, nisi a Deo dirigantur, ad consummationem [2] virtutum pervenire [3] non possunt [4], Apostolus testis [5] est dicens: [6] Velle enim adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Falso ergo secundum hanc definitionem ante dixisti: *Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium; qui, & incipit quae bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis.* Sed hoc nullo modo ex aliqua parte potest esse falsum, cui nequaquam inferri contraria debuerunt: ut quod recte professus es ex gratia incipere, id postea firmares [7] per naturae bonum, & per liberum arbitrium nos habere. Dixit [8] quidem beatus Apostolus: [9] *Velle enim adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Sed [10] idem [11] dixit: [12] *Non*

 quia

1 Al. *salvatus.* 2 Al. om. *virtutum.* 3 Al. *provenire.* 4 Al. *non possint.* 5 Al. *testatur.* 6 *Rom.* 7. 18. 7 Al. *confirmares.* 8 Al. *Dicit quidem Apostolus.* 9 *Rom.* 7. 18. 10 Al. *itidem.* 11 Al. *dicit.* 12 2. *Cor.* 3. 5.

quia[1] *idonei ſimus cogitare aliquid a nobis*[2] *quaſi ex nobis ipſis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*. Et[3] idem dixit: [4] *Deus eſt enim, qui operatur in*[5] *vobis, & velle, &*[6] *perficere, pro bona voluntate*. Non ergo Apoſtolus ſibi contrarius eſt. Sed[7] cum donatum nobis fuerit bonum velle, non ſtatim invenimus & facere, niſi quaerentibus, petentibus, atque pulſantibus, ut[8] qui dedit deſiderium, praeſtet effectum. Vox[9] namque iſta dicentis[10]: *Velle enim adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*, vocati eſt, &[11] jam ſub gratia conſtituti: qui condelectatur quidem legi Dei ſecundum interiorem hominem, ſed videt aliam legem in membris ſuis, repugnantem legi mentis ſuae, & captivantem ſe in lege peccati. Et quamvis acceperit ſcientiam recte volendi, virtutem tamen in ſe non invenit ea,[12] quae optat, operandi: donec pro bona voluntate, quam ſumpſit, mereatur

---

1 Al. *non quod*. Al. *quia non*. 2 Al. *ex nobis quaſi ex nobis*. Al. *quaſi a nobis*. Al. *aliquid ex nobis ipſis, ſed*. 3 Al. *Et iterum*. 4 *Phil*. 2. 13. 5 Al. *nobis*. 6 Al. *& operari*. 7 Al. *Sed quia cum donatum*. 8 Al. om. *ut*. 9 Al. om. *namque*. 10 *Rom*. 7. 18. 11 Al. om. *& jam*. 12 Al. *eorum*.

tur virtutum [1] facultatem invenire quam quaerit.

CAP. V. *Definitio quinta Cassiani*: Errare qui bonam voluntatem ex gratia nasci, & qui ex bona voluntate gratiam pendere dicunt; sapere vero qui utrumque sequuntur, *demonstratur Catholicis iniuriosa, & refellitur ex definitionibus summorum Pontificum, & Conciliorum*.

POst haec ponis plurima testimonia, quibus nunc validum, nunc infirmum liberum arbitrium demonstretur. Quasi quidam sint, qui propriis viribus impleant, quod alii facere nisi Deo [2] adjuvante non possunt; aut ob aliud homo accipiat praeceptum, nisi ut divinum quaerat auxilium. Concludis ergo, & dicis. [3] *Et ita sunt haec quodammodo* [4] *indiscrete permista, atque confusa, ut quid ex quo pendeat; inter multos magna quaestione volvatur, idest: Utrum, quia initium bonae voluntatis praebuerimus, misereatur nostri Deus: an quia Deus misereatur, consequamur bonae voluntatis initium. Multi enim singula haec credentes, ac justo ami-*

[1] Al. *mereatur invenire qui quaerit*. Al. *qui faciat*. [2] Al. *Deo non adjuvante*. [3] Collat. XIII. cap. II. [4] Al. *indiscreta, permista &c.*

amplius asserentes, variis, sibique contrariis sunt erroribus involuti. Ecce, ut tibi videtur, quae [1] permista erant, discreta sunt: & quae explicari non poterant, absoluta. Duos enim [2] esse sibi contrarios definis errores, quibus [3] qui inter liberum arbitrium & gratiam quid tenendum sit nesciunt, implicentur. Et in uno [4] constituis eos qui dicunt, ideo nostri misereri Deum, quia ex nobis praebita sunt bonae initia voluntatis, significans sine [5] dubio Pelagiani dogmatis sectatores, qui [6] dicunt, gratiam Dei dari secundum merita nostra: in alio autem illos ponis, qui dicunt, ex misericordia Dei [7] bonarum voluntatum prodire principia; eos intelligi volens, qui inimicos gratiae debellarunt. Si ergo error est, initia bonae voluntatis non adjuto divinitus homini adscribere, & error est, confiteri quoniam praeparatur voluntas a Domino, quo dirigendi [8] sumus, ut utrumque vitemus? *Si*

---

1 Al. *confusa*. 2 Al. om. *esse*. 3 Al. *quibus inter liberum arbitrium & gratiam contentiose disputantes, quia tenendum sit, implicentur*. 4 Al. *constituisti*. 5 Al. *procul dubio*. 6 Al. *qui dicunt gratiam dari secundum merita nostra*. 7 Al. *a Deo*. 8 Al. *quo dirigendi sumus? Utrumque vitemus*.

Si utrumque, inquis, *ſequamur*, *nos nulli errori* [1] *adquieſcimus*. Tu nos ſubdis duobus, & geminas, ſicut intelligis, pravitates: dividendo damnas, miſcendo juſtificas. Hac lege, hac [2] regula poteris praedicare, quod tam errent qui [3] dicunt, ſemper eſſe fallendum [4]: quam qui definiunt, numquam eſſe fallendum; ſed ut in neutro peccetur, utrumque ſectandum: quia nec ſemper declinanda falſitas [5], nec ſemper negligenda ſit veritas. Fallit te prorſus opinio tua. De duobus malis unum fieri bonum non poteſt: unam virtutem duo vitia non gignunt: unum verum duo falſa non faciunt. Quae enim paria ſunt merito [6], non minuuntur coeundo, ſed creſcunt. Non itaque oportuit eos, qui bonarum voluntatum initia ex Dei aſſerunt inſpiratione generari, ea ſententia reprehendi, qua arguuntur qui ad haec liberum arbitrium putant ſibi ſine ope gratiae poſſe ſuffi-

1 Al. *adquieſcemus*. 2 Al. *ac*. 3 Al. *qui dicunt numquam eſſe fallendum*, *quam qui definiunt ſemper eſſe fallendum*. 4 Notatur XVII. collat. Caſſiani, in qua docet quandoque eſſe licitum mentiri.
5 Al. *quia nec ſemper declinanda ſit ſeveritas*.
6 Al. *merito non minuuntur*.

sufficere. Harum enim definitionum una ab Ecclesia expugnata est, alia [1] defensa: nec eis ullo modo hujus novi foederis congruit pactum, quo catholica sit corruptior, quam [2] Pelagiana correctior.

Multi, inquis, *singula haec credentes ac justo amplius asserentes, variis* [3] *sibique contrariis sunt erroribus involuti*. Placet igitur tibi, cum haereticis catholicos, cum victis damnare victores: & eos erroris nota adurere, qui errorem ab Ecclesia depulerunt? Secundum quippe tuam censuram, qua sanctarum & fidelium voluntatum [4] non in omnibus hominibus ex Deo vis esse principium (quasi multum gratiae tribuas, si hoc eam in quorumdam operari mentibus adquiescas) erravit Papa INNOCENTIUS, & [5] Petri sede dignissimus, qui cum de istis loqueretur, qui in libero arbitrio gloriantur: [6] *Nam quid*, inquit [7], *nos de eorum post hac rectum mentibus aestimemus* [8], *qui sibi se pu-*

1 Al. *altera*. 2 Al. om. *quam*. 3 Al. *variis sibi contrariis*. 4 Al. *asseris non in omnibus hominibus ex Deo esse principium*. 5 Al. *beatissimi* PETRI. 6 Al. *Numquid*. 7 In epistola ad episcopos Concilii Carthaginensis §. 3. 8 Al. *existimemus, qui sibi reputant deberi*.

se putant debere, quod boni sunt? Et iterum cum de primi hominis scriberet lapsu: *Liberum enim*, inquit, *arbitrium olim ille perpessus, dum suis inconsultius utitur bonis, cadens in praevaricationis profunda demersus* [1] *est, & nihil quemadmodum exinde surgere* [2] *posset, invenit; suaque in aeternum libertate deceptus, hujus* [3] *ruinae jacuisset oppressu, nisi eum post Christi pro sua gratia* [4] *relevasset adventus.* Erraverunt ORIENTALES EPISCOPI [5], in quorum judicio Pelagius, *eos qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari*, ut catholicus posset videri, anathematizare compulsus est. Erraverunt AFRICANA [6] Episcoporum CONCILIA [7], quae decretis suis constituere, [8] *utrumque Dei donum esse, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus: ut aedificante caritate scientia non possit inflare: quia sicut de Deo* [9] *scriptum est:* [10] *qui* [11] *docet hominem scientiam:*

* §.6. 1 Al. *demersus, nihil*. 2 Al. *possit*. 3 Al. *hujus ruina jacuisset oppressus*. Al. *hujus iniuriae*. Al. *latuisset*. 4 Al. *revelasset*. Al. *nisi cum past sua gratia relevasset divinus adventus*. 5 Vide S. AUGUSTINUM in lib. de gestis Pelagii *cap.* 14. 33. 35.
6 Al. *Africanarum*. 7 Nempe Milevitanum & Carthaginensia 8 Verba Can. v. Concilii Carthagine habiti an. 418. 9 Al. *de ea*. 10 *Ps.* 93. 10.
11 Al. *ille est qui*.

tiam: ita ſcriptum eſt, [1] *Caritas ex Deo eſt*. Erraverunt DUCENTI QUATUORDECIM SACERDOTES [2], qui in epiſtola quam ſuis coſtitutionibus [3] praetulerunt, ita ad [4] Apoſtolicae Sedis antiſtitem beatum ZOSIMUM ſunt [5] adlocuti: *Conſtituimus, in Pelagium atque Caeleſtium per venerabilem Epiſcopum Innocentium de beatiſſimi Apoſtoli Petri Sede prolatam manere ſententiam, donec apertiſſima confeſſione fateantur, gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, non ſolum ad cognoſcendam, verum etiam ad faciendam juſtitiam, nos per actus ſingulos adjuvari; ita ut ſine illa nihil verae* [6] *ſanctaeque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus*. Erravit ſacroſancta beati Petri Sedes, quae ad univerſum orbem Papae ZOSIMI ore ſic loquitur: *Nos tamen inſtinctu Dei* (*omnia bona enim ad auctorem ſuum referenda ſunt, unde naſcuntur*) *ad fratrum &* [7] *coepiſcoporum noſtrorum conſcientiam univerſa retulimus*. Erraverunt [8] AFRI EPISCOPI ad eumdem Papam ZOSIMUM reſcri-

1 *Joan*. 4. 7. 2 Scilicet Patres ejuſdem Concilii Carthaginenſis habiti an. 418. 3 Al. *protulerunt*. 4 Al. om. *ad*. 5 Al. *ſunt locuti*. 6 Al. *juſtaeque*. Al. *verae, juſtae, ſanctaeque*. 7 Al. *& epiſcoporum*. 8 Al. *Africani*. Al. *Africae*.

ſcribentes [1], eumque in ſententiae [2] ſuae ſalubritate laudantes cum [3] ajunt: *Illud vero, quod in litteris tuis, quas ad univerſas [4] provincias curaſti eſſe [5] mittendas, poſuiſti, dicens: Nos tamen inſtinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem ſuum referenda ſunt, unde naſcuntur) ad fratrum & [6] coepiſcoporum noſtrorum conſcientiam univerſa retulimus: ſic accepimus dictum, ut illos qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem, diſtricto gladio veritatis, velut curſim tranſiens amputares. Quid enim tam libero feciſti arbitrio, quam quod univerſa in noſtrae humilitatis conſcientiam retuliſti? Et tamen inſtinctu Dei factum eſſe, fideliter ſapienterque vidiſti, veraciter fidenterque dixiſti. Ideo utique, quoniam praeparatur voluntas a Domino* [7], *& ut boni aliquid agant, paternis inſpirationibus ſuorum ipſe tangit corda* [8] *filiorum.* [9] *Quot quot enim ſpiritu Dei aguntur, hi filii ſunt Dei; ut nec noſtrum ſentiamus deeſſe arbitrium, & in bonis quibuſ-*

1 Accepta nimirum celeberrima Zoſimi Tractoria.
2 Al. *in ſententiae hujus*. Al. *ſuae hujus*.
3 Al. *laudantes dicunt*. 4 Al. *ad univerſos curaſti &c.* 5 Al. *praemittendas*. 6 Al. *& epiſcoporum*. 7 Prov. 8. ſecundum LXX. 8 Al. *fidelium*. 9 Rom. 8. 14.

busque [1] *voluntatis humanae singulis motibus, magis illius valere non dubitemus auxilium*. Videsne regulas tuas invictarum constitutionum soliditate confractas, & in fidei [2] structura pravas [3] rimosasque juncturas, velut [4] Jerichuntinos muros ad sacerdotalium tubarum ruisse concentum?

CAP. VI. *Quaestionem de origine sanctarum voluntatum contra Pelagianos peremptorie definitam fuisse. Nullum esse periculum liberi arbitrii ex gratia Dei.*

CUm enim de sanctarum origine voluntatum, & fidei caritatisque principiis, inter nostros & Pelagianos quaestio versaretur, non ancipiti victoria, nec dubio [5] diremtum est fine certamen, ut adhuc nobis de iniquissima hujus [6] foederis tui pace tractandum sit. Prostrata est inimica acies; bellum confectum [7] est; victores sumus per illum, qui [8] *fecit potentiam in brachio suo, qui dissipavit superbos mente cordis ipsorum: deposuit potentes*

1 Al. *ac voluntatis*. 2 Al. *in fido instructore*. 3 Al. *ruinosasque*. 4 Josue 6. 20. 5 Al. *direptum*. 6 Al. *febris tuae*. 7 Al. *confractum*. 8 *Lucae* 1. 52. & 53. & 72. &c.

tentes de sede, & *exaltavit humiles*: *esurientes implevit bonis*, & *divites dimisit inanes*: per illum, *qui faciens misericordiam cum patribus nostris*, *memor fuit testamenti sui sancti*, & [1] *jurisjurandi quod juravit ad Abraham patrem nostrum*, *daturum se nobis*, *ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati*, *serviamus ipsi in sanctitate & justitia in conspectu ejus omnibus diebus nostris*: per illum, *qui* [2] *dedit nobis victoriam per* JESUM CHRISTUM *Dominum nostrum*: per illum, a quo [3] *non spiritum hujus Mundi accepimus*, *sed spiritum qui ex Deo est*, *ut sciamus*, *quae a Deo donata sunt nobis*. Quid de elisarum argumentationum ratiunculis fracta studes arma colligere? Quid cineres extincti dogmatis refovendo, deficientis fumi nidorem in redivivam flammam conaris accendere? Non est periculum liberi [4] arbitrii [5] ex gratia Dei, nec voluntas aufertur cum in ipsa bene velle generatur. Nam si ideo non putanda est nostra, quia formatur, regitur, ordinatur,

1 Al. & *jusjurandum*. 2 1. *Cor*. 15. 57.
3 1. *Cor*. 2. 12. 4 Nonnullae editiones apponunt in margine: *ex libero arbitrio*. 5 Al. om. *ex*.

tur, imbuitur: spoliantur [1] libertate filii Dei [2] qui aguntur spiritu Dei;[3] perdunt vigorem rationalis animi, & omni voluntariae devotionis laude privantur, quibus datur spiritus sapientiae [4], & intellectus, consilii & fortitudinis, scientiae & pietatis, ac timoris Domini [5]. Prorsus qui his reformationibus se non putant indigere, de veteris morbi consuetudine in phrenesim [6] transierunt: [7] respuunt remedium, clamant, insaniunt, reluctantur; sed si [8] promissionis sunt filii, quiescent [9] & sanabuntur.

CAP. VII. *Rationes, quibus Cassianus suadere contendit posse quosdam per liberum arbitrium sine gratia, quod alii nisi per gratiam non possent, refutantur. Ut Matthaei & Pauli, sic Zacchaei, & Latronis conversionem fuisse pariter ex gratia. Quod nemo venit ad Christum nisi adtrahatur.*

SEd jam videamus quid inferat sobrietas disputantis: qui ut vitium vitio pelleret, & errorem errore curaret [10] contrarias sibi definitiones nova arte confudit:

---

1 Al. *spoliantur ergo*. 2 Al. *quia qui*. 3 *Rom.* 8. 14. 4 *Is.* 11. 2. 5 1. *Cor.* 12. 8. 6 Al. *transeunt*. 7 Al. *respuentes*. 8 Al. *repromissionis*. 9 Al. *quiescunt & sanantur*. 10 Al. *curet*.

fudit: utque hoc compositionis suae poculum securis auditoribus propinaret, exemplis voluit colorare quod miscuit. Ait enim: [1] *Si enim dixerimus, nostrum esse bonae voluntatis principium: quid fuit in persecutore Paulo? quid in publicano Matthaeo? Quorum unus cruori ac suppliciis innocentum, alius [2] violentiis ac rapinis publicis incubans, adtrahitur ad salutem? Sin vero gratia Dei semper inspirari bonae voluntatis principia dixerimus: quid de Zachaei fide? quid de illius in cruce latronis pietate [3] dicimus? qui desiderio suo vim quamdam regnis caelestibus inferentes, specialia vocationis monita praevenerunt?*

Per istam ergo [4] bonorum principiorum dissimilitudinem probare nititur, hoc posse quosdam per liberum arbitrium sine adjutorio Dei, quod quidam, nisi Deo cooperante, non possint. Et hoc vult de quorumdam tardiore obedientia, & quorumdam sequaciore consensu intelligi. Quasi [5] ubi dura infidelitas Deo subditur, & Evangelio, quod diu impugnavit,

1 Collat. XIII. cap. 11. 2 Al. *alter*. 3 Al. *dicemus*. 4 Al. *horum*. Al. *quorumdam*. 5 Al. *Quod, . . . operatur*.

vit, repente succumbit, ibi mutationem hominis dextera operetur Excelsi [1]: ubi autem tranquillam cohortationem [2], solumve rumorem, sine ulla haesitatione diffidentiae, docilis auditor amplectitur, bonum talis conversionis humanae sit tantummodo voluntatis. Quasi vero potentia Dei [3] eos tantum ad Filium adtrahat, quos aut voce increpaverit, aut poena obtriverit, aut terrore [4] tremefecerit; illorum autem mentibus nihil suae virtutis admoveat, qui ad promissiones Redemptoris sui, spe alacri, & avido desiderio cucurrerunt. Sed Veritas dicit: [5] *Nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Si ergo nemo venit, nisi adtractus: omnes [6] qui quocumque modo veniunt, adtrahuntur. Trahit igitur [7] ad Deum contemplatio elementorum, omniumque quae in eis sunt ordinatissima pulchritudo: *Invisibilia enim ejus, a creatura mundi, per ea, quae*

1 *Psalm.* 76. 11. 2 Al. *post tranquillam cohortationem solum, veros mores, sine &c.* 3 Al. *gratiae Dei*. Al. *Dei Patris*. 4 Al. *tremere fecerit*.
5 *Joan.* 6. 44. 6 Al. *omnes quocumque modo venient*. 7 Al. *itaque ad Dominum*. Al. *namque*.

quae facta sunt [1], *intellecta conspiciuntur*. Trahunt rerum gestarum [2] relatores; animum audientis [3] inflammant, *narrantes laudes Domini* [4] *& virtutes ejus, & mirabilia ejus, quae fecit*. Trahit timor: [5] *Principium enim sapientiae timor Domini*. Trahit laetitia, quoniam: [6] *Laetatus sum in his, quae dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus*. Trahit desiderium, quoniam: [7] *Concupiscit & deficit anima mea* [8] *in atria Domini*. Trahunt divinae [9] lectiones: [10] *Quam dulcia enim faucibus meis eloquia tua, super mel & favum ori meo*. Et quis perspicere aut enarrare possit, per quos [11] affectus visitatio Dei animum ducat humanum, ut quae fugiebat, sequatur; quae oderat, diligat; quae fastidiebat, esuriat; ac subito commutatione mirabili, quae clausa ei fue-

---

1 *Rom.* 1. 20. 2 Al. *relationes*. Al. *Trahunt rerum gestarum cognitio, & divinorum operum relatores*. Al. *Trahit rerum gestarum cognitio*. 3 Al. *animum audientis. Inflammant &c.* 4 *Psalm.* 77. 4. 5 *Prov.* 1. 7. 6 *Psalm.* 110. 10. 7 *Psalm.* 121. 1. 8 Al. om. *mea*. 9 Al. *Trahunt delectationes*. Al. *Trahit delectatio lectionis*. 10 *Psalm.* 118. 103. 11. Al. *quot*. Al. *quo affectu visitatio Dei ducat hominem*.

fuerant, fiant [1] aperta; quae onerosa, sint levia; quae amara, sint dulcia; quae obscura, sint lucida? [2] *Haec autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult*. Quoniam [3] *Deus, qui dixit de tenebris* [4] *lumen splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiae claritatis Dei in* [5] *facie Christi Jesu*: idest, in manifestatione Filii sui, qui est in sinu [6] Patris.

Qui ergo illuxit in corde Matthaei publicani,& Pauli tunc Ecclesiam persequentis, ipse & in corde Zacchaei, & in corde crucifixi latronis cum Domino, illuxit: nisi Domini vox forte otiosa [7] fuit, cum Zacchaeum, qui quaerebat videre [8] Jesum quis esset,compellare dignatus est,dicens; [9] *Zacchaee festina* [10], *descende, quoniam hodie in domo tua oportet me manere*: & non praeparavit [11] sibi ejus animum, cujus elegit hospitium. Denique cum murmurarent omnes, cur [12] ad virum peccatorem introiisset [13] hospitari, & [14] Zacchaeus

---

1 Al. *sint*. 2 1. *Cor*. 12. 14. 3 1. *Cor*. 4. 6. 4 Al. *lucem*. 5 Al. *in faciem*. 6 Al. *in gloria*. 7 Al. *fuerit*. 8 Al. *eum*. 9 *Lucae* 19. 5. 10 Al. *festinans*. 11 Al. *praeparaverit*. 12 Al. *quod*. 13 Al. om. *hospitari*. Al. additur, *Dominus*. 14 Al. om. *&*.

chaeus jam poenitentiam agens, dimidio bonorum suorum in pauperes erogato, redditurum se in quadruplum fraudata [1] promitteret, Dominus ait: *Hodie salus huic domui facta est, quia* [2] *& hic filius est Abrahae*. Et ne lateret caussa hujus salutis, adjecit: *Venit autem* [3] *Filius hominis quaerere, & salvum facere quod perierat*: ut quem agnoscebamus salvum factum, sciremus a quaerente praeventum. In latronis quoque justificatione, etiam si nulla operantis gratiae intelligerentur [4] indicia, nonne cum omnibus credentibus etiam ipsum acciperemus adtractum? dicente Domino: [5] *Omnia mihi tradita sunt a Patre meo*; &: [6] *Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me*? Inter omnia [7] autem hunc vel traditum esse, vel tractum, etiam ipsius confessio [8] docet, qui cum aliquamdiu blasphemasset in JESUM CHRISTUM, [9] repente est mutatus, & [10] dixit: [11] *Domine memor esto mei, cum* [12] *vene-*

1 Al. *cum . . . promitteret*. 2 Al. *quia hic est*. Al. *quia ecce hic filius Abrahae*. 3 Al. *enim*.
4 Al. *intelliguntur*. 5 *Lucae* 10. 22. 6 Jo. 12. 32. 7 Al. *omnes*. 8 Al. *doceat*. 9 Al. *postea*. 10 Al. *dicit*. 11 *Lucae* 23. 42. 12 Al. *dum*.

veneris in regnum tuum. Sed unde in uno homine tanta compugnantium vocum sit orta diversitas, instruat nos beatus [1] Apostolus, & dicat: [2] *Nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesu; & nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi in Spiritu sancto*: ut non dubitemus in ejusdem hominis voluntate, & de proprio [3] fuisse quod blasphemavit, & de Spiritu sancto fuisse, quod credidit. Frustra igitur disputator iste, ad inscrutabilem unius gratiae [4] varietatem, argumentum [5] definitionis suae voluit aptare; ut portio justificatorum solius voluntatis suae motibus ad Christum venire credatur, portio autem reluctans trahi, & invita compelli [6]: cum Deus sit [7] qui operatur omnia in omnibus, sive alios sic, alios autem sic adtrahere velit, ad quem nemo, nisi aliquo modo trahatur, venit.

CAP.

---

1 Al. om. *beatus*. Al. add. *Paulus*. 2 1. *Cor.* 12. 3. 3 Al. om. *fuisse*. 4 Al. *veritatem*.
5 Al. *& augmentum*. Al. *inscrutabilem unius gratiae varietatem ad argumentum &c.* 6 Al. *trahatur, & invita compellatur*. 7 1. *Cor.* 12. 6.

CAP. VIII. *Definitio sexta Cassiani* : Liberum arbitrium, & gratiam pari modo conferre ad salutem hominum, *confutatur*. *Quomodo voluntas non auferatur a Gratia*. *Cassianus & libero arbitrio infensus*, *& Gratiae ingratus convincitur*.

POst haec subjicit testimonia sacrae historiae, quibus ostendit, observantiam mandatorum Dei, consummationemque virtutum divinae gratiae deputandam: quod & nos promptissime confitemur. Et commemoratis exemplis de Balaam [1], quem volentem Israeli [2] maledicere, Deus in benedictionis verba transtulerit: & de Abimelech, qui peccare non permissus sit in Rebeccam [3]: & de Joseph a fratribus vendito, [4] quorum malam voluntatem in bonum Deus [5] verterit: recurrit ad confirmationem definitionis suae, ut liberum arbitrium, quod gratiae se dicit jungere, a parte quadam humani generis, quantum in ipso est auferat, & in quadam parte constituat, dicens: *Haec enim duo*,

1 *Numer*. 13. 2 Al. *Israelitis*. 3 Al. *in Saram*; quae lectio respicit cap. 20. Geneseos, lectio autem quae in textu est cap. 37. 4 *Gen*. 37. 26. 5 Al. *vertit*.

duo, id est, vel gratia [1] *vel liberum araitrium, sibi quidem invicem videntur adversa; sed utraque concordant, & utraque* [2] *nos pariter debere suscipere* [3] *pietatis ratione colligimus: ne unum horum homini subtrahentes, ecclesiasticae fidei regulam excessisse videamur.*

Ecclesiasticae fidei [4] regula est, praedicante Apostolo: [5] *Nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi in Spiritu Sancto.* Ecclesiastica regula est: [6] *Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti quid gloriaris, quasi non acceperis?* Ecclesiastica regula est: [7] *gratia Dei sum id, quod sum: & gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi; non autem ego, sed gratia Dei mecum.* Et: [8] *Misericordiam consequutus sum, ut fidelis essem.* Ecclesiastica regula est: [9] *Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis.* Ecclesiastica regula est: *Gra-*

---

1 Al. *Haec enim duo gratia & &c.* Al. *gratia Dei.* 2 Al. *utraque concordant, & utrumque.* Al. *utraque concordant, & utrumque.* 3 Al. *suspicere... collegimus.* 4 Al. *Ecclesiastica regula est.* 5 1. Cor. 12. 3. 6 1. Cor. 4. 7. 7 1. Cor. 15. 10. 8 1. Cor. 7. 25. 9 2. Cor. 4. 7.

[1] *Gratia salvati*[2] *estis per fidem: & hoc non ex vobis; Dei enim donum est. Non ex operibus, ne forte quis extollatur*. Ecclesiastica regula est: [3] *In nullo terreamini ab adversariis: quae est illis caussa perditionis, vobis autem salutis, & hoc a Deo; quia vobis datum est per Christum*[4]*, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut patiamini pro eo*. Ecclesiastica regula est: [5] *Cum tremore & timore*[6] *vestram ipsorum salutem operamini. Deus enim est qui operatur in nobis & velle, & operari pro bona voluntate*. Ecclesiastica regula est: [7] *Non quia idonei sumus cogitare aliquid a nobis quasi*[8] *ex nobis ipsis; sed sufficientia nostra ex Deo est*. Hanc regulam firmat [9] Deus, dicens: [10] *Nemo potest venire ad me, nisi datum fuerit* [11] *ei a Patre meo*. Et: *Omne quod dat mihi Pater, venit*[12] *ad me*. Et: [13] *Sine me nihil potestis facere*. Et:[14] *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos*. Et: [15] *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius*.

1 *Ephes*. 2. 8. 2 Al. *salvi facti estis*. 3 *Philip*. 1. 28. 4 Al. *donatum est pro Christo*. 5 *Philip*. 2. 12. 6 Al. *cum metu & tremore*. 7 2. *Cor*. 3. 5. 8 Al. *ex nobis metipsis*. 9 Al. *confirmat Dominus*. 10 Joan. 6. 66. 11 Al. omittitur: *ei*. 12 Al. *veniet*. 13 Jo. 15. 5. 14 *Ib*. v. 16. 15 *Luc*. 10. 22.

lius, & cui voluerit Filius revelare. Et: [1] *Sicut Pater vivificat mortuos, ita & Filius quos vult vivificat*. Et: [2] *Beatus es Simon Barjona, quoniam caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in caelis est*.

Hac regula nulli hominum aufertur voluntas: quia virtus gratiae, non hoc in voluntatibus operatur, ut non sint, sed ut ex malis bonae, & ex infidelibus sint fideles: & [3] quae ex semetipsis erant tenebrae, lux efficiantur in Domino: quod mortuum erat, vivificatur [4]: quod jacebat, erigitur: quod perierat, invenitur. [5] Hoc in omnibus prorsus hominibus, qui eruuntur de potestate tenebrarum, & transferuntur in regnum filii dilectionis Dei, sine cujusquam exceptione personae agere credimus gratiam Salvatoris. Quia, sicut hic idem probabiliter, sed non stabiliter definivit, dicimus atque defendimus: *Non solum actuum, verum etiam cogitationum bona-*

1 Jo. 5. 21. 2 *Matth*. 16. 17. 3 Al. *& qui*.
4 Al. *vivificatur ... erigatur ... inveniatur*.
5 *Hoc in omnibus invenitur &c. ... Hoc sine cujusquam &c.*

bonarum ex Deo esse principium : qui nobis & initia sanctae voluntatis inspirat , & virtutem atque[1] *opportunitatem eorum, quae recte cupimus , tribuit peragendi .*[2] *Omne enim datum bonum*[3] *, & omne donum perfectum desursum est , descendens a Patre luminum ; qui & incipit quae bona sunt , & exequitur & consummat in nobis .* In qua sententia si auctor ipsius permaneret , ecclesiasticam regulam non excederet : neque simul & libero arbitrio insensus[4] , & gratiae Dei esset ingratus : quorum duorum[5] dum unum in Paulo & Matthaeo , aliud in Zachaeo & latrone indicat[6] operatum , non intelligit , in illis[7] se liberum arbitrium , in istis gratiam sustulisse .

1 Al. *operationem* . 2 Jac. I. 17. 3 Al. *optimum* . 4 Al. *offensus* . 5 Al. om. *duorum* . 6 Al. *dicit* . Al. *judicat* . 7 Al. *in illo* . . . . . *in isto &c.*

CAP. IX. *Initium bonae voluntatis semper ex gratia. Primum hominem creatum esse absque vitio; & libero arbitrio discessisse a bono: in quae mala inciderit. Alienum esse a Catholica Fide dicere, quod tam sanum sit in Adae posteris liberum arbitrium, quam in Adam fuit ante peccatum. Definitio septima Cassiani:* Concepisse Adam post praevaricationem scientiam mali, sed non amisisse scientiam boni, *refellitur.*

DEinde adjecit: *Nam cum viderit nos Deus ad bonum velle deflectere* [1], *occurrit, dirigit, atque confortat.* [2] *Ad vocem enim clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi: &*, [3] *Invoca me, inquit, in die tribulationis tuae, & eripiam te, & glorificabis* [4] *me.* Quis non videat, quod haec doctrina meritum libero assignat arbitrio, quo [5] praeveniatur gratia, quae [6] ei famuletur reddens debitum, non conferens donum? Quae definitio in Episcoporum Palestinae synodo, etiam Pelagio anathematizante [7] damnata est. In eo enim qui bonum incipit velle [8], & cupit

1 Al. *flectere.* 2 *Isa* 30. 19. 3 *Psalm.* 49. 15. 4 Al. *magnificabis.* Al. *honorificabis.* 5 Al. *quod.* Al. *quod praeveniat gratiam.* 6 Al. *cuique.* Al. *eique.* Al. *unicuique.* 7 Al. *a Pelagio anathemate damnata est.* 8 Al. *Eo enim quod bonum quis incipit velle.*

cupit ab iniquitate atque ab errore discedere, gratiam Dei hoc ipsum profitemur operari; Quoniam [1] *a Domino gressus hominis diriguntur, & viam ejus volet*. Et, [2] *omnis vir videtur sibi justus* [3], *dirigit autem corda Dominus*. Et, [4] *a Domino diriguntur gressus viri; mortalis autem quomodo intelligit vias suas?* Et [5] quod ait Apostolus: [6] *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timorem* [7]: *sed accepistis spiritum adoptionis filiorum* [8], *in quo clamamus, Abba, Pater*.

Post haec sequitur [9], & dicit [10] *Nec enim Deus talem hominem fecisse credendus est, qui nec velit umquam, nec possit bonum. Alioquin nec liberum ei permisit arbitrium, si ei tantummodo malum* [11], *ut velit & possit, bonum vero nec velle nec posse concessit. Et quomodo stabit illa Domini post praevaricationem primi hominis lata sententia:* [12] *Ecce Adam factus est sicut unus ex nobis, sciens bonum & malum?*

---

1 *Psalm.* 36. 23. 2 *Prov.* 21. 2. 3. Al. *omnis via viri recta sibi videtur*. 4 *Prov.* 20. 24. 5 Al. *Et quomodo*. 6 *Rom.* 8. 15. 7 Sic Gr. εἰς φόβον. Al. *in timore*. 8 Al. om. *filiorum*. 9 Al. *persequitur*. 10 Collat. XIII. c. 12. 11 Al. *si ei tantummodo malum & velle & posse*. 12 *Gen.* 3. 22.

Non enim talis ante fuisse putandus est, qui boni esset prorsus ignarus. Alioquin velut quoddam irrationabile atque insensatum [1] *animal eum fatendum est fuisse formatum: quod satis absurdum, & a catholica fide omnimode* [2] *alienum est. Quinimmo secundum sententiam sapientissimi Solomonis* [3], *fecit Deus hominem rectum: idest, ut tantum boni scientia jugiter frueretur. Sed ipsi quaesierunt cogitationes multas. Facti enim sunt, ut dictum est, scientes bonum & malum. Concepit ergo Adam post praevaricationem, quam non habuerat, scientiam mali, boni vero, quam acceperat, scientiam non amisit.*

Rectum atque omni vitio carentem creatum esse hominem primum, in quo omnium hominum concreata natura est, dubitare fas non est, eumque tale accepisse liberum arbitrium, ut si auxiliantem [4] sibi Dominum [5] non desereret,

---

1 Al. om. *atque insensatum*. Al. *velut irrationale quoddam animal eum fecisse credendus est*. Al. *putandus est*. 2 Al. *omnibus modis*. Al. *omnimodis*. 3 *Eccl.* 7. 30. 4 Nempe *auxilio sine quo*. Vide AUGUSTINUM de Correpti. & Gr. cap. 10. 11. 12. 5 Al. *Deum*.

ret [1], posset [2] in bonis, quae naturaliter acceperat perseverare quia vellet: & merito voluntariae perseverantiae in eam [3] beatitudinem pervenire [4], ut nec vellet decidere in deteriora, nec posset. Sed ipso libero arbitrio, quo quamdiu voluit bonus mansit, a proposita [5] sibi lege discessit, nec denuntiatae sibi mortis supplicium formidavit, deserens Deum, & sequens diabolum: rebellis Domino servatori [6], & inimico obediens peremptori. *Fuit ergo Adam, & in illo fuimus omnes; periit Adam, & in illo perierunt omnes*; quod ita non falso dixit beatus [7] AMBROSIUS: sicut non falso ipsa Veritas ait: [8] *Venit* [9] *filius hominis quaerere & salvare quod perierat*. Naturae enim humanae, in illa universalis praevaricationis ruina, nec substantia erepta [10] est, nec voluntas; sed lumen decusque virtutum, quibus fraude invidentis exuta est. Perditis autem per quae ad aeternam atque inamissibilem corporis ani-

1 Al. *non deseruisset*. 2 Al. *possent in nobis*. 3 Al. *eamdem*. 4 Al. *perveniret*. 5 Al. *ab apposita*. 6 Al. *salvatori*. 7 S. AMBROSIUS *lib. 7. in Lucae cap. 15.* 8 *Luc. 19. 10.* 9 Al. *venit enim*. 10 Al. *praerepta*.

animaeque [1] incorruptionem poterat pervenire, quid ei remansit, nisi quod ad temporalem pertinet vitam, quae tota est damnationis & poenae [2]? Propter quod, natos in Adam renasci oportet in Christo, ne in illa quis inveniatur generatione, quae periit. Nam si posteri Adae in illis virtutibus naturaliter agerent, in quibus Adam fuit ante peccatum; non essent [3] natura filii irae, non essent [4] tenebrae, nec [5] sub potestate [6] tenebrarum, Salvatoris denique gratia non egerent: quia non frustra boni essent, nec justitiae praemio fraudarentur: habentes ea bona, quorum amissione primi patres de paradiso exulare meruerunt: Nunc autem, cum sine sacramento regenerationis aeternam mortem nemo possit evadere: nonne ex ipsius remedii singularitate apertissime patet, in quam profundum malum totius humani generis natura demersa sit, illius praevaricatione, in quo [7] omnes peccaverunt, & quic-

1 Al. *animique.* 2 Al. *& poena?* 3 *Ephes.* 2. 3. 4 *Ephes.* 5. 8. 5 Al. *nec.* 6 *Colos.* 1. 13. 7 *Rom.* 5. 12.

quicquid ille perdidit, perdiderunt? Perdidit autem primitus fidem, perdidit continentiam, perdidit caritatem, spoliatus est sapientia & intellectu, caruit consilio & fortitudine: & impie altiora sectando a veritatis scientia, & obedientiae pietate dejectus est: nec ipso saltem timore sibi reliquo [1], ut ab interdictis vel metu caveret poenae, qui non abstineret [2] amore justitiae. Liberum ergo arbitrium, idest, rei sibi placitae spontaneus appetitus, ubi usum bonorum, quae acceperat, fastidivit, & vilescentibus sibi felicitatis suae praesidiis, insanam cupiditatem ad experientiam praevaricationis intendit, bibit omnium vitiorum venenum, & totam naturam hominis intemperantiae suae ebrietate [3] madefecit. Inde, priusquam edendo carnem Filii hominis, & bibendo sanguinem ejus lethalem digerat cruditatem, labat [4] memoria, errat judicio, nutat incessu: neque ullo modo idoneus est ad illud bonum

1 Al. *sibi relicto*. 2 Al. *qui abstinebat amore justitiae*. 3 Al. *intemperantia sua madefecit*. 4 Al. *labitur*.

num eligendum & concupiscendum, quo se sponte privavit. Quia non sicut potuit Deo non impellente corruere, ita potest Deo non erigente consurgere.

Non igitur recte dictum est; *Nec enim talem Deus hominem fecisse credendus est, qui nec velit umquam, nec possit bonum.* Quasi nos istam hominis debilitatem a Creatore dicamus conditam, & non peccati merito ab homine contractam. Qui ergo putat consequens esse, ut si liberum arbitrium obcaecatum esse dicatur [1], obcaecatio ipsa ad naturae referatur auctorem, vult persuadere, quod tam sanum [2] sit in Adae posteris liberum arbitrium, quam [3] in Adam fuit ante peccatum: quod satis [4] alienum a catholica fide ducimus [5]. Quid enim peccato laesum est, si id laesum non est, unde peccatum est? Nisi forte dicatur in Adae posteros poenam transisse, non culpam [6], quod omni

1 Al. *ut liberum arbitrium sic caecatum esse dicatur, ut caecatio.* Al. *obcaecatio.* 2 Al. *tam secutum sanum sit.* 3 Al. *quod.* 4 Al. *omnimodo satis.* 5 Al. *dicimus:* Al. *quod a catholica fide dicimus alienum.* 6 Al. *non culpam transiisse sed poenam.*

ni modo[1] falso[2] dicitur, & ob hoc forte non dicitur. Nimis enim impium est, hoc de Dei sentire justitia, quod a praevaricatione liberos cum reis voluerit esse damnatos[3]. Patet ergo culpa, ubi non latet poena, & societas peccati convincitur de communione supplicii: ut quod est humanae miseriae, non de institutione Creatoris, sed de retributione sit judicis.

Illud etiam[4] inepte positum est, & contra sensum omnium tractatorum[5], quod ad probandam[6] liberi arbitrii incolumitatem connexuit dicens: *Et quomodo stabit illa Domini post praevaricationem primi hominis illata sententia*:[7] *Ecce Adam factus est sicut unus ex nobis, sciens bonum & malum*? Quasi diabolus Adae vera promiserit, & Adam transgrediendo mandatum Dei profecerit in similitudinem Dei, & hoc ei fuisse collatum[8] pronunciaverit Deus: cum in his verbis

1 Al. *omnino*. Al. *omnimodo*. 2 Al. *falsum*. Al. *falsum est*. 3 Al. *damnandos*. 4 Al. *enim*. 5 Al. *& contra omnium sensum tractatur*. 6 Al. *probandum*. 7 *Genes.* 3. 22. 8 Al. *hoc ei fuisset collatum quod pronunciavit* (Al. *pronunciaverit*). *Deus*.

significatum [1] sit potius, quid non fuerit assecutus [2], qui superbiae ingressus viam, quod habebat amisit, dum quod non acceperat concupivit. Non minus autem in ipsa hujus sensus conclusione peccatum est, dum dicitur: *Concepit ergo Adam post praevaricationem, quam non habuerat scientiam mali: boni vero, quam acceperat* [3], *scientiam non amisit*. Scientiam boni Adam tunc habebat, quando bonum sanctumque mandatum Dei fideli corde servabat, & erat justus manens in imagine Creatoris sui, legisque ejus non obliviscens. Postquam autem se, hoc est, imaginem & templum Dei deceptori suo vendidit [4], perdidit boni scientiam, quia perdidit bonam [5] conscientiam. Justitiam enim iniquitas depulit, humilitatem superbia destruxit, continentiam concupiscentia elisit, infidelitas rapuit fidem, captivitas abstulit libertatem: nec potuit illic ulla portio residere virtutum, quo tanta irruperat turma [6] vitiorum: [7] *Nemo enim potest duobus Dominis*

1 Al. *significaverit*, scilicet, Deus. 2 Al. *consecutus*. 3 Al. *habuerat*. 4 Al. *subdidit*. 5 Al. *boni*. 6 Al. *turba*. 7 *Luc.* 16. 13.

nis servire. Et: [1] *Qui facit peccatum, servus est peccati*. Et: [2] *A quo quis superatus est, ei & servus* [3] *addictus est*. Nemo autem servit nisi cum aliqua libertate: & nemo liber est [4], nisi cum aliqua servitute, dicente Apostolo: [5] *Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis* [6] *justitiae. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis* [7], *in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc vero* [8] *liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum* [9] *in sanctificatione* [10]; *finem vero vitam aeternam*. Qui itaque servit diabolo, liber est a Deo: qui autem liberatus [11] servit Deo, liber est diabolo: ut appareat malam libertatem potuisse haberi ex humanae voluntatis defectu: bonam autem [12] libertatem non potuisse recipi, sine liberatoris auxilio.

1 *Joan.* 8. 34. 2 2. *Pet.* 2. 19. 3 Al. om. *&*. Al. *ejus & servus est*. 4 Al. *& nemo libertate liber est*. 5 *Rom.* 6. 20. 21. *&* 22. 6 Al. *eratis*. 7 Al. om. *in illis*. 8 Al. *Nunc autem liberi*. 9 Al. om. *vestrum*. 10 Al. *in sanctificationem*. 11 Al. *libertus*. Al. *liberatur*. 12 Al. *voluntatem*.

CAP. X. *Locus Apostoli de gentibus sine lege facientibus quae legis sunt, exponitur. Cassianum ex eo perverse arguere non amisisse humanum genus post praevaricationem Adae scientiam boni. Humano generi sapientiam quamdam ex naturae a Deo conditae reliquiis superesse ad temporalis vitae utilitatem, sed quae justificari ex se non potest. Nullum bonae voluntatis motum esse qui non sit ex Spiritu sancto.*

SEd ne haec primi hominis calamitas in progeniem ejus transisse videatur: quam integro sit [1] omnium hominum natura judicio, exemplo gentium probaturus hic doctor [2] addit, & dicit: [3] *Denique non amisisse genus humanum post praevaricationem Adae scientiam boni, etiam Apostoli* [4] *sententia evidentissime declaratur, qui dicit: Cum enim gentes* [5] *, quae legem non habent, naturaliter, quae legis sunt, faciunt: hi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente eis conscientia* [6] *ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam*

1 Al. *quam suo inter se sensit omnium &c.* 2 Al. *addidit & dixit.* 3 Collat. XIII. cap. 12. 4 *Rom.* 2. 14. 5 Al. *Quoniam gentes .... ea quae legis sunt.* 6 Al. om. *ipsorum.*

etiam defendentibus, in die qua judicabit Deus occulta hominum[1].

Si de his Apoſtolus loquitur, qui ex praeputio ſunt vocati, & cum eſſent longe, facti ſunt prope, credentes in eum[2], qui quorum aliquando non miſertus eſt, nunc autem miſeretur, & juſtificans circumciſionem ex fide, & praeputium per fidem, duos condidit in ſemetipſo, deſtructoque pariete inimicitiae Judaeorum & gentium, in uno novo homine fecit pacem; concludens omnia in incredulitate, ut promiſſio ex fide Jeſu Chriſti daretur credentibus: ſi, inquam, de his Apoſtolus loquitur, in quorum cordibus digito ſuo Deus, id eſt, Spiritu ſancto ſcribit novum Teſtamentum, ut legis plenitudinem & opera caritatis naturaliter exequantur, reformata ſcilicet renovataque natura; quid hinc[3] ſuperbiſſimi ſenſus novitas adjuvatur, cum reconciliatio inimicorum non poſſit niſi gratiae Mediatoris adſcribi? [4] *Omnes enim pec-*

1 Al. additur, *ſecundum evangelium meum per Jeſum Chriſtum Dominum.* 2 Al. *in eum. Quorum aliquando non miſertus, & juſtificans .... in ſemetipſo. Et utrumque parietem .... in uno homine ſolvens: fecit pacem.* 3 Al. *hujus.* 4 Rom. 3. 23. & 24.

peccaverunt, & egent gloria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius. Ergo gratia gloria Dei est, non meritum liberati. *Quis enim* [1] *prior dedit ei, ut retribueretur* [2] *illi*? Nihil boni operis ex mortuis, nihil justitiae procedit ex impiis: omnis ipsorum salus [3] gratuita est. Et ideo gloria Dei est, ut qui gloriatur, in illo, cujus gloria eguit, glorietur.

Sin autem (quod magis vult hic disputator intelligi) de illis ista dicuntur, qui, alieni a gratia Christiana, quaedam ad similitudinem legalium mandatorum proprio judicio [4] sanciebant, intelligentes, mores civitatum concordiamque populorum non posse aliter contineri, nisi & [5] recte factis praemia, & peccatis [6] poenae decernerentur: sicut dictum est [7] ab ipsa sapientia Dei [8], *Ego ex ore altissimi prodivi; & in omni gente* [9] *primatum tenui; requiem quaesivi in Jacob, & inveni*. Ergo quis ambigat, hanc sapientiam humano generi ad temporalis vitae utilitatem,

1 *Rom.* 11. 35. 2 Al. *& retribuetur*. 3 Al. *tota ipsorum salus gratia est*. 4 Al. *sentiebant*. 5 Al. *ut*. 6 Al. *decernerentur; quis ambigat &c.* omissis ceteris. 7 *Eccl.* 24. 5. 10. & 11. 8 Al. *Deo*. 9 Al. *in omnem gentem*.

tem, ex naturae a Deo conditae [1] superesse reliquiis? Si enim nec ad ista terrena ordinanda rationalis animi vigeret ingenium, non vitiata esset, sed extincta natura. Quae tamen etiamsi excellentissimis artibus, & cunctis mortalium [2] eruditionum polleat disciplinis, justificari ex se non potest, quia bonis suis male utitur, in quibus sine cultu veri Dei impietatis immunditiaeque [3] convincitur, & unde se defendi existimat [4], accusatur. Cum ergo Paulus [5] definiat, quod non ex operibus legis justificatur [6] omnis caro: & quoniam in [7] Christo neque circumcisio, neque praeputium valeat aliquid, sed nova creatura: quid iste [8] impiam infidelium libertatem naturalibus instruit bonis, & propriis vult justificare principiis? Quid ad renovationem lacessitae [9] vetustatis, idoneam definit praevaricatricis scientiae nuditatem [10]? Quasi ista scientia vel ex naturae opibus resi-

1 Al. *ex natura a Deo condita superesse reliquum.*
2 Al. *moralibus.* 3 Al. *immutata aeque convincitur.* 4 Al. *aestimat.* 5 *Rom.* 3. 20. 6 Al. *justificabitur.* 7 *Galat.* 5. 6. 8 Al. *quid est quod impiam .... naturalibus instructam bonis, propriis vult &c.* 9 Al. *miserae.* 10 Al. *libertatem.*

residua consecuta [1], vel ex legalis doctrinae eruditione quaesita, possit sui perceptione praestare, ut quod faciendum noverimus, etiam facere diligamus: aut ullus sit bonae voluntatis motus, nisi quem creaverit diffusae per Spiritum sanctum caritatis [2] afflatus: [3] *Sine fide enim impossibile est* [4] *placere*. Et: [5] *Omne quod non est ex fide, peccatum est*. Et: [6] *In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium: sed fides quae per dilectionem operatur*.

CAP. XI. *Liberum arbitrium nec voluntatem boni, nec possibilitatem habere nisi per gratiam. Cur homini imperentur ea, quorum facultatem non invenit in sua natura. Definitio octava Cassiani*: Non id solum adscribendum humanae naturae, quod malum est, *Pelagiana convincitur*. *Merita hominum nulla nisi ex gratia*.

POst haec in conclusione testimoniorum, quibus probare voluit, quod hi qui per increpationem propheticam surdi appellantur & caeci, possint ex facultate naturae & aures suas aperire ad audien-

1 Al. om. *consecuta*. 2 Al. *affectus*. 3 *Heb.* 11. 6. 4 Al. additur, *Deo*. 5 *Rom.* 14. 23. 6 *Galat.* 5. 6.

diendum, & oculos suos [1] ad videndum. (quasi non de iisdem dicat Dominus: [2] *Et dabo eis cor aliud, & spiritum novum dabo eis, & evellam cor lapideum de carne eorum: Et dabo eis cor carneum, ut in praeceptis meis ambulent, & justificationes meas observent, & faciant eas*) addit [3], & dicit [4]. *Denique ut possibilitatem boni eis inesse significaret* [5], *increpans eos* [6], *Quid* [7] *autem ex vobismetipsis* [8] (*inquit*) *etiam non judicatis quod justum* [9] *est? Quod utique non eis dixisset, nisi eos judicio naturali, quod aequum est scisset posse discernere*. Jam non solum voluntatem boni, sed etiam possibilitatem libero adscribit arbitrio: tamquam ideo ab eis [10] exigatur intelligentia, ideo justitia reposcatur, quia possint haec sine Dei donis, de naturae proferre [11] bonis. Imperantur autem ista homini, ut ex ipso praecepto Dei [12] quo ei hoc, quod accepit, [13] indicitur,

1 Al. om. *suos*. 2 *Ezech*. 11. 19. & 36. 26.
3 Al. *addidit*. 4 Coll. XIII. cap. 12. 5 Al. *designaret*. 6 Al. *Pharisaeos*. 7 *Luc*. 12. 57.
8 Al. *ex vobis ipsis*. 9 Al. *bonum*. 10 Al. *ab eo*. 11 Al. *proferri*. 12 Al. omittitur: *Dei*.
13 Al. *hoc quod accepit judicetur*.

tur, agnoscat [1] id se [2] suo vitio perdidisse; & non ideo iniquam esse exactionem, quia ad reddendum quod debet idoneus non est; sed a litera [3] occidente confugiat ad spiritum vivificantem, & facultatem quam [4] non invenit in natura, quaerat ex gratia. Quod si facit, magna est misericordia Dei [5]: si non facit, justa est poena peccati.

Deinde [6] ad plenitudinem praemissae disputationis, regulari sententia [7] pronuntiat, dicens: *Unde cavendum nobis est, ne ita ad Deum* [8] *omnia sanctorum merita referamus, ut nihil nisi id quod malum atque perversum est, humanae adscribamus naturae*. Quid evidentius, quid expressius secundum Pelagii Caelestiique commentum ab ullo discipulo eorum [9] potuit definiri? Illi dicunt, *Gratiam Dei secundum merita nostra dari*; & iidem [10] dicunt, *Gratiam Dei non ad singulos actus dari*: hic intra unam sententiam blasphemiam utramque conclusit, dicens: *Caven-*

1 Al. *Ignorat*. 2 Al. *seipsum id*. 3 Al. *nisi*. Al. *si*. 4 Al. add. *ante*. 5 Al. *Domini*. 6 Al. *denique*. 7 Al. *regulam*. 8 Al. *Dominum*. 9 Al. om. *eorum*. 10 Al. *& ideo*.

Cavendum nobis esse; ne ita ad Deum omnia sanctorum merita referamus, ut nihil nisi quod malum atque perversum est, humanae adscribamus naturae. Vult ergo esse multa propria hominum merita, quae non sint gratiae largitate collata, quibus ad augendas naturales divitias quaedam de sursum munera debeantur. Vult nos gratiam Dei non ad singulos actus accipere: ac proinde [1] non pro omni bono opere semper orare. Atque ita consequens [2] erit, ut in Dei muneribus nullum meritum esse credendum sit; quandoquidem sine merito sit, quem Deus in omnibus [3] semper adjuverit: aut si etiam in his quae Deus tribuit, aliqua merita collocantur [4], constet etiam ipsa adquiri propria facultate [5] potuisse; & ideo in aliquibus oporteat nos adjuvari [6], ut possibilius fiat per gratiam, quod non erat impossibile per naturam. Ecce jam in ista paucorum brevitate verborum, non duarum tantum, sed multarum impietatum numerosa connexio est: quae si scrupulosioris

1 Al. *perinde*. 2 Al. *Atque ita sensit*. 3 Al. om. *in omnibus*. 4 Al. *aliqua merita esse loquantur*. 5 Al. *potestate*. 6 Al. *juvari*.

fioris diligentiae diſcretione tractetur, in nullo a damnati erroris catena abſoluta monſtrabitur.

CAP. XII. *Rationes refelluntur, quibus Caſſianus ſtabilire contendit, religioſas cogitationes, & ſancta conſilia, nulla Dei inſpiratione concepta, de naturali poſſe prodire ſapientia. Bonam voluntatem ita eſſe hominis propriam, ut nonniſi inſpirante Deo concipiatur. Naturalia bona mortalem vitam honeſtare poſſe, non vero aeternam conferre. Converſionem hominis non ſine ipſo, ſed ab ipſo non incipere.*

SEd ne ſuſpicionibus agere videamur, & latebras ſenſuum ultra verba rimari, quid adcreſcat cognitis, doceant quae ſequuntur. Qui ergo inter principia diſputationis ſuae dixerat, *Non ſolum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo eſſe principium; qui nobis & initia ſanctae voluntatis inſpirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quae recte cupimus, tribuit peragendi*: nunc volens probare, quod religioſae cogitationes & ſancta conſilia, nulla Dei inſpiratione concepta, de naturali poſſint[1] prodire ſapientia, ponit verba Solomonis, dicentis:[2] *Voluitque*[3] *David pater meus aedificare*

[1] Al. *poſſunt*. [2] 3. Reg. 8. 17. [3] Al. *voluit*.

ficare domum nomini Domini Dei Israel: & ait Dominus ad David Patrem meum: Quod cogitasti in corde tuo aedificare domum nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum mente pertractans: verumtamen non tu aedificabis domum nomini meo. Deinde ut ostendat, quomodo hoc intelligendum sit, infert ipse[1] tractator:[2] *Haec ergo cogitatio, atque iste tractatus regis David, utrumne bonus & ex Deo, an malus & ab homine fuisse dicendus est? Si enim bona & ex Deo fuit illa cogitatio, cur ab eo, a quo inspirata est, eidem negatur effectus? Si autem mala, & ex homine fuit, cur laudatur a Domino? Restat ergo ut & bona, & ex homine fuisse credatur: in quem modum etiam nostras quotidie cogitationes possumus judicare. Neque enim aut soli David bonum ex semetipso cogitare concessum est, aut nobis, ne quid boni[3] umquam sapere, aut cogitare possimus, naturaliter, denegatur.*

Nullo modo hoc testimonio atque argumento probari[4] potest, quod piae cogitationes ex solo libero arbitrio, & non ex Dei inspiratione nascantur. Non enim

1. Al. om. *ipse tractator*. 2. Collat. XIII. c. 12.
3 Al. *ne bonum umquam*. 4 Al. *probare*.

enim ideo voluntas David, quae utique bona erat, non ex Deo fuisse credenda est, quia templum sibi Dominus non ab eo aedificari, sed a filio ipsius voluit. Quaerendum ergo est, de quo spiritu processerit affectus istius [1] voluntatis; nempe de illo Dei [2], in quo dicebat: [3] *Si introiero in tabernaculum domus meae, si ascendero in lectum* [4] *stratus mei: si dedero somnum oculis meis, aut palpebris meis dormitationem, aut requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob*. Quod cum Propheta concupisceret, non ignorabat verum illud, perfectumque templum ab illo esse condendum, qui cum esset Filius Dei, factus est etiam filius David [5], quique cum videret templum a Solomone constructum dicebat: [6] *Solvite templum hoc, & in triduo suscitabo illud. Dicebat autem de templo corporis sui*. Ut ergo hoc templum praefiguraretur, quod in Christo & in Ecclesia disponebatur, merito ad instructionem [7] ejus non David eligitur,

1 Al. *ipsius*. 2 Al. om. *Dei*. 3 *Psalm.* 131. 3.
4 Al. *strati*. 5 Al. *filius David; unde ait Evangelista: Dicebat &c.* omissis quae interjacent.
6 Joan. 2. 19. 21. 7 Al. *extructionem*. Al. *constructionem*.

gitur, sed filius David: ut per filium hominis significaretur Filius Dei & hominis, & per templum dissolubile indicaretur tabernaculum incorruptibile, ad cujus condendam imaginem & voluntas David probata est, & opus in eum translatum est, cujus persona magis eidem imagini congruebat. Atque ita & ex Deo erat hoc velle David, & ex Deo erat, hoc facere Salomonem [1].

Quod ut exemplis magis lucescat, requiramus ubi fieri Deus noluerit [2], quod homines facere Deo volente voluerunt. Dominus Apostolis suis praecepit, dicens: [3] *Euntes ite, & docete* [4] *omnes gentes, baptizantes eos* [5] *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis*. Quod cum Apostoli [6] audirent, sine dubio non verba nuda per corporales sonos exterioribus tantum auribus acceperunt [7], sed virtute viventis [8] verbi accensa est in cordibus eorum inextinguibilis flamma caritatis, qua ardentissime vellent Evangelium

1 Al. *hoc fieri a Salomone*. 2 Al. *voluerit*.
3 *Matth.* 28. 19. 4 Al. *euntes docete*. 5 Al. *eas*. 6 Al. *audissent*. 7 Al. *perceperunt*. 8 Al. *jubentis*.

gelium Christi omnibus gentibus praedicare[1]. Sed cum vetiti[2] sunt loqui verbum in Asia[3], &, cum tentarent ire in Bithyniam, prohibiti sunt a spiritu Jesu: numquid non ex Deo hanc voluntatem habebant, quod etiam istorum optabant ad fidem corda convertere, quos occulto judicio Deus Evangelium tunc nolebat audire? Aut quod Ecclesia quotidie pro inimicis suis orat, id est, pro his qui necdum[4] crediderunt, numquid non ex spiritu Dei facit? Quis hoc dixerit, nisi qui hoc non facit, aut qui putat fidem non esse donum Dei? Et tamen quod pro omnibus[5] petitur, non pro omnibus obtinetur. Nec est iniquitas apud Deum, qui saepe postulata non tribuit, quae postulare[6] donavit.

Bonam igitur voluntatem, eam scilicet, qua adhaeretur[7] Deo, nec negandum

1 *Act.* 16. 6. 7. 2 Al. *sed cum voluissent loqui.*
3 Al. *sed cum vetiti sunt verbum in Asia loqui, & ire in Bithyniam prohibiti sunt.* Al. *sed cum voluissent loqui verbum in Asia, & in Bithyniam prohibiti sunt &c* Al. *sed cur vetiti sunt loqui verbum in Asia, & ire in Bithyniam? Prohibiti sunt a Spiritu sancto.* 4 Al. add. *Deo.* Al. *nondum.*
5 Al. *& tunc cum pro omnibus petitur.* 6 Al. *postulari.* 7 Al. *adhaeret.*

dum est hominis esse propriam, & confitendum est Deo inspirante conceptam. Nam cum nemo sit bonus,[1] nisi solus Deus; quale erit bonum, quod auctorem non habet bonum? Naturae quippe humanae, cujus creator est Deus, etiam post praevaricationem manet substantia, manet forma, manet vita, & sensus, & ratio, ceteraque corporis atque animi bona, quae etiam malis vitiosisque non desunt: sed non in his habet veri boni[2] perceptionem, quae mortalem vitam honestare possunt[3], aeternam autem conferre non possunt. Neque enim ignotum est, quantum[4] Graecae Scholae, Romana eloquentia, & totius mundi inquisitio, circa inveniendum summum bonum, acerrimis studiis, & excellentissimis ingeniis laborando, nihil egerint; nisi ut evanescerent in cogitationibus suis, &[5] obscuraretur cor insipiens eorum, qui ad cognoscendam[6] veritatem semetipsis ducibus utebantur. Si ergo

 quis

1 *Luc.* 18. 19. 2 Al. *veri perfectionem.* Al. *sed non in aliis.* Al. *sed non in illis veri boni perceptio est.* 3 Al. *possint.* 4 Al. *quod.* Al. *quantum Graeciae scholae, quantum Romana &c.* Al. *Romanaque &c.* 5 *Rom.* 1. 21. 6 Al. *ad noscendam.* Al. *ob cognoscendam.*

quis de aerumnosis vanitatibus & insaniis fallacibus erubescens, tenebras esse & mortem quicquid pro lumine ac vita amplectebatur, intelligit, & ab his se conatur abstrahere; non est ab ipso, quamvis non sine ipso sit, ista conversio; nec propria virtute ad principia salutis enititur: sed agit hoc [1] occulta & potens gratia Dei, quae remotis [2] terrenarum opinionum & operum mortuorum favillis, torrem [3] obruti cordis exagitat, & desiderio veritatis inflammat: non ut invitum hominem subigat, sed ut subjectionis cupidum faciat; nec ut ignorantem trahat, sed ut intelligentem sequentemque praecedat. Manens enim liberum arbitrium, quod [4] utique cum ipso homine Deus condidit, a vanitatibus & cupiditatibus suis, in quas neglecta Dei lege defluxit [5], non a se ipso, sed a Creatore mutatur, ut quicquid in eo in melius [6] reficitur, nec sine illo sit qui sanatur, nec nisi ab illo sit qui medetur, cujus sumus nova creatura, novumque figmen-

1 Al. *haec*. 2 Al. *dimotis*. 3 Al. *terrorem*. Al. *scintillam*. Al. *torrem mortui cordis*. 4 Al. *unicuique*. 5 Al. *fluxerat*. 6 Al. om. *in melius*.

figmentum, creati in Christo Jesu in operibus bonis [1], quae praeparavit Deus, ut in illis ambulemus.

CAP. XIII. *Definitio nona Cassiani*: Inesse omni animae naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta, *ex dogmate de peccato originali confutatur. Remansisse post peccatum Adae rationalem animum; sed virtutis habitaculum illum esse non virtutem. In impiis nullas esse virtutes veras, & omnia eorum opera bona esse polluta. Non solum perfectionem, sed ipsa principia verarum virtutum ex gratia. Auctoritas ex libro Pastoris a Cassiano adhibita reiicitur. Donum Dei esse caritatem.*

NUnc jam videamus quò disputantis progrediatur intentio. [2] *Dubitari ergo* (inquit) *non potest, inesse quidem omni animae naturaliter virtutum semina, beneficio Creatoris inserta. Sed nisi haec opitulatione Dei* [3] *fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non peterunt pervenire* [4]*; quia secundum beatum Apostolum, neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Adiacere autem homini in quamlibet partem ar-*

1 *Ephes.* 2. 10. 2 Collat. XIII. c. 12. 3 Al. om. *Dei*. 4 Al. *pervenire*. *Adjacere autem &c.* omissis, quae interjacent,

bitrii libertatem, etiam liber ille qui dicitur Pastoris, apertissime docet, in quo duo angeli unicuique nostrum adhaerere dicuntur, id est, bonus & malus; in hominis vero optione consistere, ut eligat quem sequatur. Et idcirco manet in homine liberum semper arbitrium, quod [1] *gratiam Dei possit vel negligere, vel amare.*

Si dubitari non potest, *inesse omni animae naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta*: solus Adam praevaricatus est, & in peccato ejus nemo peccavit; in nullis iniquitatibus concepti sumus [2], & in nullis nos matres nostrae peperere delictis; non fuimus [3] natura filii irae, nec fuimus [4] sub potestate tenebrarum: qui manentibus in nobis naturaliter virtutibus, filii potius nati sumus pacis & lucis. ABSIT AB ANIMIS PIORUM FALLACIS DOCTRINAE INSIDIOSA DECEPTIO. Virtutes cum vitiis habitare non possunt: *quae enim participatio*, inquit Apostolus [5], *justitiae cum iniquitate? aut quae societas lucis ad tenebras?* Virtus namque principaliter Deus est: cui non

1 Al. quo. 2 Psalm. 50. 7. 3 Ephes. 2. 3. 4 Coloss. 1. 13. 5 2. Cor. 6. 14.

non aliud eſt habere virtutem, quam eſſe virtutem. Hujus cum participes ſumus, habitat Chriſtus [1] in nobis, qui eſt Dei virtus & [2] Dei ſapientia: habitat fides, ſpes, caritas, continentia, intellectus, conſilium, fortitudo, ceteraeque virtutes. Cum vero ab hoc bono [3] recedimus [4], omnia nobis e contrario oriuntur ex nobis: diſcedente enim pulcritudine, quid ſuccedat niſi deformitas? abeunte ſapientia, quid reſideat niſi inſipientia? non regnante juſtitia, quid dominetur niſi iniquitas?

Virtutum itaque ſemina, quae beneficio Creatoris inſerta ſunt, praevaricatione primi parentis everſa ſunt: nec haberi queunt, niſi eo reſtituente qui dederat. Reformabilis enim eſt natura humana formatori [5] ſuo, & eorum bonorum, quae habuit capax eſt: ut per mediatorem Dei & hominum hominem Jeſum Chriſtum, in eo ipſo quod ei remanſit, poſſit recuperare quod perdidit. Remanſit autem ei rationalis animus, qui non virtus, ſed virtutis habitaculum eſt. Ex [6] participatione,

1 Al. om. *Chriſtus*. 2 1. *Cor.* 1. 24. 3 Al. *honore*. 4. Al. *cedimus*. 5. Al. *a formatore ſuo*. 6 Al. om. *Ex*.

tione enim ſapientiae, & juſtitiae, & miſericordiae, non ſapientia, neque juſtitia, neque miſericordia; ſed ſapientes & juſti & miſericordes ſumus. Quae bona, quamvis rationale noſtrum vitiis occupatum ſit, & praevaricantibus nobis Dei templum ſpiritus immundus invaſerit; poſſunt tamen rurſus in ipſum rationale confluere per eum,[1] qui mundi principem foras mittit, &[2] ligans fortem vaſa ejus rapit, fugatoque mundi hujus ſpiritu dat[3] ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quae a Deo donata ſunt nobis.[4] *Qui* autem *ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus*.

Puto autem iſtum veri ſimilitudine decipi, & in ſpecie falſarum errare virtutum, dum ea bona, quae non poſſunt niſi ex Dei munere haberi, etiam in impiorum animis[5] exiſtimat reperiri; ideo ſcilicet, quia multi eorum ſint juſtitiae, temperantiae, continentiae, & benevolentiae ſectatores: quae omnia non fruſtra quidem, neque inutiliter habent, mul-

1 Jo. 12. 31. 2 Mar. 3. 27. 3 1. Cor. 2. 12.
4 Rom. 8. 9. 5 Al. *largitur nobis Spiritum*.
6 Al. *aeſtimat*.

multumque ex eis in hac vita honoris & gloriae consequuntur: sed quia in iis studiis non Deo, sed diabolo serviunt, licet habeant temporalem de vana laude mercedem, ad illam tamen [1] beatarum virtutum non pertinent veritatem. Et ita [2] manifestissime patet, in impiorum animis nullam habitare virtutem, sed omnia opera eorum immunda esse, atque polluta, habentium sapientiam non spiritalem sed animalem, non coelestem sed terrenam, non Christianam sed diabolicam, non a Patre luminum sed a principe tenebrarum; dum & ipsa quae non haberent [3] nisi dante Deo, subdunt ei qui primus recessit a Deo.

Qui ergo dicit, sine ullo opere gratiae *naturaliter omni animae semina inesse virtutum*; quid laborat ostendere, nisi de istis seminibus quaedam germina [4] praecedentium Dei gratiam pullulare meritorum? Denique ut videretur aliquid gratiae tribuisse: *Ad perfectionis*, ait, *incrementum semina haec pervenire non poterunt, nisi opitulatione Dei fuerint excitata*: ut

1 Al. om. *tamen*. 2 Al. *etiam*. 3 Al. *dum per ea ipsa quae... subduntur ei*. 4 Al. *semina*.

ut ſcilicet opitulatio Dei ſit cohortatio atque doctrina, mens autem, quae virtutum eſt opulenta ſeminibus, utatur facultate quam poſſidet; ad hoc tantum juvanda, ut earum virtutum adprehendat culmina, quarum ſibi ſcit ineſſe principia. Igitur ſecundum [1] iſtum humana anima ſic aedificabitur in Dei templum, ut non accipiat fundamentum [2], praeter quod aliud nemo poteſt ponere, quod eſt Chriſtus Jeſus. Quando autem hoc fundamentum incipitur [3], niſi quando fides in audientis corde generatur? Quae ſi naturaliter inerat, non coeptum [4] ibi eſt aliquid, ſed ſuperſtructum [5]. Superfluè ergo infidelis videbatur, qui fidem habebat antequam crederet. Hoc autem & de aliarum virtutum principiis poteſt dici, quas gratia augere debeat quia ſunt, non donare quia [6] deſunt. Sed aliud nos omnia ſanctarum ſcripturarum eloquia docent. [7] Legimus principium eſſe ſapientiae timorem Domini, & legimus donum Dei hanc eſſe virtutem.

---

1 Al. *iſtud*. 2 1. *Cor.* 3. 11. 3 Al. *accipitur*.
4 Al. *non conceptum*. 5 Al. *ſuperinſtructum*.
6 Al. *quae*. 7 *Prov.* 1. 7.

tem: [1] *Timor Domini* [2], inquit, *ſuper omnia ſe ſuperpoſuit. Beatus homo* [3], *cui donatum eſt habere timorem Domini* [4]. Cum ergo timor Dei principium ſit ſapientiae; quae virtus haberi poteſt ſine ſapientia, cui [5] ex timore principium eſt? Beatus Petrus Apoſtolus, [6] *Gratia vobis*, inquit, *& pax adimpleatur in recognitione* [7] *Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui nunc omnia nobis* [8] *divina virtute ſua, quae ad vitam & pietatem pertinent, donavit*. Numquid ait, Qui virtutum ſemina, quae naturaliter habebamus inſerta, opitulatione ſua excitavit in nobis [9]? Sed ait: *Qui nunc omnia nobis, quae ad vitam & pietatem pertinent, donavit*. Quod dicendo, cujus virtutis initium in natura poſuit, quod non ab eo collatum [10] ſit, qui cuncta donavit? Propter quod & beatus Paulus: [11] *Quid enim habes*, inquit, *quod non accepiſti? Si*

1 *Eccl.* 25. 14. & 15. 2 Al. *Timorem*, inquit *Dei ſuper haec omnia poſuit*. Al. *ſuper haec omnia Dei: Beatus &c.* Al. *ſuper haec omnia ſuperpoſuit*. Al. *ſuper omnia poſui*. 3 Al. om. *homo*. Al. *vir*. 4 Al. *Dei*. 5 Al. *cujus*. 6 2. *Pet.* 1. 2.
7 Al. *in cognitione*. 8 Al. *in nobis*. 9 Al. *excitavit in nobis; an quae ad vitam & pietatem pertinent, donavit*, omiſſis quae interjacent.
10 Al. *collocatum*. 11 1. *Cor.* 4. 7.

autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?

Ergo omnia quae ad vitam & pietatem pertinent, non per naturam, quae vitiata est, habemus; sed per gratiam, qua natura reparatur [1], accepimus. Nec ideo existimare debemus, in naturalibus thesauris principia esse virtutum, quia multa laudabilia [2] reperiuntur etiam in ingeniis impiorum, quae ex natura quidem prodeunt: sed quoniam ab eo, qui naturam condidit, recesserunt, virtutes esse non possunt. Quod enim vero illuminatum est lumine, lumen est; & quod eodem lumine caret, nox est: *Quia* [3] *sapientia hujus mundi*[4] *stultitia est apud Deum.* Ac sic, vitium est quod putatur esse virtus [5]; quandoquidem stultitia est, quod putatur esse sapientia. Quando [6] autem fieri potest, ut qui in naturalium virtutum seminibus, quae iste [7] magnificat, glo-

1 Al. *sed per naturam, quae gratia reparatur.*
2 Al. *laudanda.* 3 1. Cor. 3. 19. 4 Al. *Quid sapientia hujus mundi? Stultitia est.* 5 Al. *sapientia, quandoquidem . . . . putatur esse virtus.*
6 Al. *Quomodo autem fieri potest, ut is qui in naturalium virtutum seminibus exuberare se putat, quas ipse magnificas esse gloriatur . . . . . . subiiciat.*
7 Al. *ille.*

gloriantur, ipsas virtutes suas ei doctrinae subjiciant provehendas, quae dicit: [1] *Si quis videtur inter vos sapiens esse, stultus fiat, ut sit sapiens?* & : [2] *Quia in sapientia Dei non cognovit hic mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes?* Quid illa inscientius [3] sapientia, quid illa praesumptione magis ineptum, magisque ridendum, nisi spiritus Dei aspernationem subegerit superborum, rationesque illas, quae ignotae [4] veritati [5], canina facundia repugnabant, gratiae suae virtute destruxerit: ut semen verbi praesulcata [6] cordis terra concipiat, & dignos aeternis horreis fructus Dei agricultura producat?

Post illud autem nullius auctoritatis [7] testimonium, quod disputationi suae de libello Pastoris inseruit, ex quo [8] osten-

---

1 1. *Cor.* 5. 18. 2 1. *Cor.* 1. 21 3 Al. *inscientium*. Al. *Quid illa scientia, scientiaeque praesumtio magis ineptum cernat*. Al. *Quid illa scientiae sapientiaeque praesumptio magis ineptum esse censeat, magisque ridendum*. Al. *Quid ulla inscientiae &c.*

4 Al. *ignitae*. 5 Al. *virtuti*. 6 Al. *praesulcati*. 7 Al. *Illud autem nullius est auctoritatis est &c... Postea vero addidit &c.* 8 Al. *& quo*.

dere voluit, inter boni & mali angeli [1] contrarias suasiones, ita omnem hominem naturali judicio & propriae discretioni esse commissum, ut ei non plus a Deo praesidii, quam a diabolo sit periculi,[2] addidit definitionis [3] suae regulam, dicens: *Et idcirco manet in homine liberum semper arbitrium, quod* [4] *gratiam Dei possit vel negligere, vel amare*. In qua sententia etiam hoc quod ait, remanere [5] in homine liberum semper arbitrium, ex aliqua parte non constat; siquidem multa millia infantium in regnum Dei adsumptorum, aut a regno Dei extraneorum, sine ullius suae voluntatis arbitrio gratiam Dei aut accipiant, aut amittant; multique excordes ad omnia prorsus & fatui, per sacramentum regenerationis ab aeternae mortis vinculis eruantur. Accipiamus tamen ita hoc dictum, ut ad eos proprie pertineat haec definitio, qui uti possunt libera voluntate. Itane libera est ista libertas, ut quantum [6] ex se habeat fastidii ut negligat gratiam Dei, tan-

1 Al. om. *angeli*. 2 Al. add. *postea vero*.
3 Al. *definitioni*. 4 Al. *quo*. 5 Al. *manere*.
6 Al. *tantum*.

tantum ex se habeat delectationis [1] ut diligat? Itane illum vetustae [2] infidelitatis glacialem rigorem nullus meridiani caloris spiritus relaxavit, & torpor mentis obstrictae de suo algore concaluit; & [3] dicente Domino, [4] *Ignem veni mittere in terram*, nulla ad cor frigidum scintilla pervenit, & cinis mortuus a semetipso in flammam caritatis exarsit? Nihil tale in istis [5] gratiae amatoribus [6] factum est, quale illi experti sunt, qui dicebant, [7] *Nonne cor nostrum erat ardens* [8], *cum essemus cum illo in via, & aperiret nobis Scripturas*? Sed nec illud in eisdem actum est, quod in [9] Lydia, civitatis Thyatirorum [10] purpuraria, quae inter mulieres, quibus illic Apostolus praedicabat [11], sola tunc ostenditur credidisse, *Cujus*, inquit, *cor aperuit Dominus* [12], *ut intenderet his quae a Paulo dicebantur*? Et tanta est secundum istum liberii arbitri incolumi-

1 Al. *dilectionis*. 2 Al. om. *vetustae*. Al. *Itane vetustae ullum &c.* 3 Al. *ut*, deinde vero, *pervenerit... exarserit*. 4 *Luc.* 12. 49. 5 Al. *in istius*. 6 Al. *damnatoribus*. Sententia, prout legitur in textu, figurata est. 7 *Luc.* 24. 32. 8 Al. *ardens in nobis*. 9 Al. *de*. 10 Al. *Thiatirenorum*. 11 *Act.* 1. 14. 12 Al. *Deus*.

lumitas [1], & facultas, ut caritatem, quae in omnium arce virtutum est, non ex Dei munere, sed ex sola habeant voluntate [2]. Quid ergo in anima a suo aedificatore reparatur [3]? aut qua largitate gratiae fiet ornatior, si illa sunt ei propria, sine quibus non possunt prodesse donata? Sed Apostolus [4], qui profitetur sine caritate non operationes miraculorum, non scientiam, non fidem, non prophetiam, non erogationes divitiarum, non ipsam saevissimorum suppliciorum prodesse tolerantiam; unde habeatur ipsa caritas non tacet: [5] *Quoniam caritas*, inquit, *Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*. Et, [6] *Pax*, inquit, *fratribus cum caritate* [7] *& fide, a Deo Patre & Domino Jesu Christo*. Sanctus etiam Joannes Apostolus instruat nos, unde hujus boni coeperimus esse participes. [8] *Carissimi*, inquit, *diligamus nos invicem, quia dilectio ex Deo est*. Et ne possemus [9] opinari, ideo dile-

1 Al. *vel incolumitas vel facultas, ut... habeat.*
2 Al. *libertate.* 3 Al. *parabitur.* 4 1. Cor. 13. 2. & 3. 5 Rom. 5. 5. 6 Ephes. 6. 23. 7 Al. *& caritas cum fide.* 8 1. Joan. 4. 7. 9 Al. *possimus.*

dilectionem dictam ex Deo, quia in natura hominis hic satus [1] esset affectus, paulo post ait: [2] *Non quod nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos*. Et iterum: *Nos diligamus Deum, quia prior dilexit nos*. Agnoscat ergo humana egestas, hoc quod de quibuslibet bonis recte dicitur, multo rectius sibi dici de eo, sine quo bona cuncta non prosunt: [3] *Quid enim habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis*.

CAP. XIV. *Definitio decima Cassiani*: Job suis, non Dei viribus vicisse diabolum, dedisse tamen Deum tantam tentatori potestatem, quantam noverat habere Jobum resistendi virtutem, *redarguitur*. *Cassianum ad praecipitia Pelagiana gradatim decurrisse*.

POst haec autem [4], cum tantum homini tribuisset ante gratiam, quantum ei [5] fructuosissimum est habere per gratiam, addidit quaedam perplexa, atque confusa ad vigorem liberi arbitri demonstrandum; & de his quae jam donatis si-

1 Al. *salvus*. Al. *solus*. Al. *salutis*. Al. *hic esset affectus*. 2 Jo. *Ib.* *v.* 10. & 19. 3 1. *Cor.* 4. 7. Sed al. omittitur haec Apostolica sententia. 4 Al. om. *autem*. 5 Al. *fuerat fructuosissimum, addidit quaedam perplexe atque confuse*. Al. *addit*.

bi viribus [1] facit, vult illa munire, [2] quae ei naturaliter inesse definit, ut quod est per adjutorium Dei perfecisse, hoc sit ex liberi arbitrii libertate [3] coepisse. Verum haec ut tolerabilia transeamus: quia & nos liberum arbitrium ideo dicimus, bonae voluntatis affectum fideique principium operante gratia concepisse, ut per haec quae illi nullo merito praeeunte donata sunt, ea quae operaturo [4] sunt promissa mereatur; ab illo semper petens posse aliquid boni facere, qui ait: [5] *Sine me nihil potestis facere*. His itaque praetermissis [6], id quod de sancti Job passionibus posuit, retractemus, ait enim [7]: *Quod etiam in Job probatissimo athleta suo cum eum diabolus expetisset ad singulare certamen, divinam legimus providisse justitiam. Si enim contra inimicum non sua virtute, sed Dei solius fuisset gratia protegente congressus, & absque ulla virtute patientiae [8] suae divina tantum opitulatione suffultus, multiplices illas, ac tota inimici*

---

1 Al. *virtutibus*. 2 Al. *unire*. Al. *venire*.
3 Al. om. *ex*. Al. om. *liberi*. Al. *per arbitrii libertatem*. 4 Al. *operaturis*. 5 Joan. 15. 5.
6 Al. *praemissis*. 7 Collat. XIII. cap. 14.
8 Al. *sapientiae*.

ci crudelitate quaesitas tentationum moles & exitia[1] *pertulisset: quomodo non illam calumniosam diabolus, quam prius emiserat vocem, adversus eum justius iterasset:*[2] *Numquid Job gratis colit*[3] *Deum? Nonne tu vallasti eum, ac domum*[4] *ejus, & universam substantiam ejus per circuitum? Sed aufer manum tuam, hoc est, sine eum suis mecum viribus decertare, nisi in faciem tuam benedixerit*[5] *tibi. Sed cum nullam hujuscemodi querimoniam calumniosus hostis post conflictum audeat iterare; non Dei, sed illius se victum viribus confitetur. Licet etiam gratia Dei non in totum illi defuisse credenda sit, quae tantam tentatori tribuit potestatem, quantam & illum resistendi noverat habere virtutem: non eum ab illius impugnatione sic protegens, ut nullum virtuti humanae relinqueret locum, sed hoc tantum procurans, ne violentissimus inimicus animam ejus amentem faciens, & impotem sensu*[6], *impari eum atque iniquo certaminis pondere praegravaret?*

Quis haec praedicari a catholicis[7] inter

1 Al. *exitium*. 2 *Job*. 1. 9. 3 Al. *colet*. 4 Al. om. *ac domum ejus*. 5 Al. om. *tuam*. Al. *maledixerit*. 6 Al. *sensus*. 7 Al. *praedicari catholicis*.

ter catholicos crederet, nisi quae in collocutionibus [1] domesticis saepe defensa sunt, etiam scripta legerentur? Itane in omnibus hominibus intelligentiae caligat obtutus, & a cunctis Ecclesiae filiis spiritus scientiae & pietatis abscessit, ut non erubescant ingerere se judiciis legentium tam inhonesta [2] mendacia? Vir gravis, doctor sapiens, verax magister, redde nobis catholicam definitionem, qua inter initia disputationis tuae aures nostras mentesque cepisti. Pronuntiaveras fidem Christiana voce [3] ecclesiasticam: *Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium: qui nobis & initia sanctae voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quae recte cupimus, tribuit peragendi. Omne enim datum optimum* [4], *& omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, qui & inspirat quae bona*

---

1 Al. *colluctationibus*. 2 Al. *tam inanes fabulae, tam inhonesta &c.* Al. *ut non erubescat ingerere judiciis legentium tam inhonesto mendacio.* Al. *non erubescat ingerere judicio legentium tam inanes fabulas, tam inhonesta mendacia vir gravis &c.*

3 Al. *fidem Christianam voce ecclesiastica.* Al. *fide Christiana, voce ecclesiastica.* 4 Jacob. 1. 17.

bona sunt, & exequitur & consummat in nobis; & hujus [1] sententiae soliditate omnia hostilium reliquiarum machinamenta confregeras. Cur professione mutata, quod destruxisti aedificas: quod tuebaris impugnas? Cur invictissimae veritatis arce deserta [2], gradatim ad praecipitia Pelagiana decurris? Qui enim definieras, neque sanctarum cogitationum, neque piarum voluntatum, neque bonorum actuum ex nobis esse principia; sed inspiratione Dei gratiaeque ejus auxilio bona in nobis cuncta generari, & ad profectum, perfectionemque perduci; paulo post coepisti donis gratiae liberi arbitrii aequare conatus; ut principia, quae Deo adsignaveras, posse hominem a semetipso habere monstrares, dicendo, *Quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit* [3] *extendi, semper vero a Domino indigeat adjuvari*: & iterum dicendo, *Etiam per naturae bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, nonnumquam bonarum voluntatum prodire principia; quae tamen nisi a* Do-

1 Al. *hujus enim*. 2 Al. *destructa*. 3 Al. *posset .... indiget*.

Domino dirigantur, ad consummationem virtutum [1] *pervenire non possint*. Et post haec, ut quosdam praeveniri a gratia [2] ostenderes, in quorumdam autem praeeuntibus meritis caussam percipiendae gratiae collocares, dixisti, *Quid ex quo pendeat dubitari; id est, utrum, quia initium bonae voluntatis praebuerimus, misereatur nostri Deus: an quia Deus misereatur, consequamur bonae voluntatis initium*. Quas duas regulas ne in ambiguo relinqueres, utramque [3] exemplis ut tibi visum est idoneis munire curasti; unam de Pauli & Matthaei [4] coactitia conversione confirmans, aliam [5] de Zacchaei & Latronis voluntaria fide roborans, quorum desiderium tam violentum [6] dicis fuisse, *ut ad invadendum regnum coelorum specialia vocationis monita* [7] *praevenirent*. Deinde progressu disputationis, ut incolumitatem interioris hominis patefacias, ipsum *Adam concepisse quidem, quam non habebat scientiam* [8] *mali; sed quam acce-*

1 Al. omittitur: *virtutum*. 2 Al. *ad gratiam*. 3 Al. *utrumque*. 4 Al. *coactiva*. 5 Al. *alteram*. 6 Al. *tam volens*. 7 Al. *merita*.
8 Al. *conscientiam mali, sed quod acceperat, etiam scientiam boni non amisisse*.

ceperat boni scientiam non amisisse confirmás. Cumque hoc etiam ex comparatione impiorum probare voluisses, in id usque prolapsus es, ut proclamares: *Cavendum nobis esse, ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referamus, ut nihil nisi quod malum est, humanae adscribamus naturae*. Et ne hanc naturam ullas in praevaricatione Adae crederemus amisisse virtutes, definisti tam incolumes esse omnium hominum [1] animas naturaliter, quam fuit primi hominis ante peccatum, dicendo: *Dubitari ergo non potest, inesse omni animae naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta*. Consideratis ergo his definitionibus tuis, non est occultum, quantum ab illius sententiae sanitate desciveris, in qua, quod tribuendum erat gratiae, fallaciter praedicando, catholicarum tibi aurium judicia conciliare voluisti; quibus de praemissae professionis [2] fronte securis, facile sequentia irreperent, si prima placuissent.

CAP.

1 al. *animos*. 2 al. *praemissae promissionis*.

CAP. XV. *Cassiani argumentum, quo probare contenderat Job vicisse diabolum suis non Dei viribus, exploditur; & sanctum virum auxilio Dei vicisse demonstratur.*

SEd hactenus ne in totum videreris a praefixa regula discrepare, ita virtutum meritorumque principia a libero arbitrio ad [1] gratiam transtulisti, ut ipsos bonorum desideriorum [2] voluntarios motus sine auxilio Dei nec provehi faterreris [3] posse, nec perfici. Nunc vero remoto longius Deo, & a sustentatione hominis separato, tantam libero arbitrio potentiam tribuis [4], ut non solum amissionem multiplicium facultatum, & totius simul familiae ac necessitudinum acerbissimum finem constanter aequanimiterque suscipiat; sed ipsius quoque corporis proprii ineffabiles cruciatus proposito nudae voluntatis evincat. Et ut dubitari hinc disputante te nequeat, sancti Job constituis exemplum, qui adversus illam insignem diabolicae saevitiae crudelitatem sine Dei praesidio decertarit: & argumento

1 Al. *ad liberum arbitrium a gratia*. 2 Al. om. *desideriorum*. 3 Al. *patereris*. 4 Al. *tribuisti*.

mento probare niteris, quod ipse cruentissimus inimicus confessus sit, non Domini, sed Job se virtute superatum, in eo, quod sibi in graviore conflictu gratiam Dei obstitisse non dixit: quasi vir ille in damnis atque orbitatibus debuerit superna protectione circumtegi, in carnis autem suae, animaeque tormentis non eguerit adjuvari. Si ergo hac magnitudine animi, quam [1] illata per singulos omnesque artus tot mortium poena [2] non superat, nihil [3] inter sanctorum palmas memorabilius, nihil invenitur illustrius; eamque [4] adseris, ex humana tantum virtute subsistere: quid erit laudis ac meriti, quod inter studia [5] quietis ac pacis nequeat arbitrii obtinere libertas, quam in tanti fine certaminis de suis viribus coronasti?

Quaero igitur abs te, videaturne tibi vir iste, cum illis quae legimus suppliciis probaretur, habuisse in [6] se Spiritum sanctum? Si habuisse dicis: certum est quia

1 Al. *qua illata*. 2 Al. *qua illatam ... mortium poenam*. 3 Al. *nihil plus inter*. Al. *intra*.
4 Al. *eaque*. Al. *cumque*. 5 Al. *studio*.
6 Al. om. *in se*.

quia Deus, quem non deseruit, adjuvit: si autem recessisse ab eo Spiritum sanctum dixeris, propheticus te ejusdem sermo convincit,[1] dicentis:[2] *Scio enim*[3] *quod Redemptor meus vivat*[4], *& in novissimo die*[5] *de terra surrecturus sim*[6], *& rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum*[7]: *quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius: reposita est haec*[8] *spes mea in sinu meo*. Quod si de incarnatione Domini nostri Jesu Christi, ac resurrectione ejus, qui est primitiae dormientium, & de spe redemptionis, quae in ipso reposita est omnibus sanctis, recte intelligitur prophetatum; manifeste apparet, non discessisse a templo suo gratiam Dei; & fecisse jam tunc Dominum in hoc[9] sancto suo, quod postea in Apostolis & Martyribus suis spondebat esse faciendum, dicens:[10] *Cum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini, dabitur*

1 Al. *dicens*. 2 *Job*. 19. 25. 3 Al. om. *enim*. 4 Al. *vivit*. 5 Al. om. *die*. Al. *novissima*. 6 Al. *sum*. 7 Al. *Deum Salvatorem meum*. 8 Al. om. *haec*. 9 Al. om. *hoc*. 10 *Mat.* 10. 19.

tur enim vobis in illa hora quid loquamini: non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Quid cum idem sanctus ineptis consolatoribus responderet, nonne [1] in Dei fidebat auxilio, dicens, [2] *Qui deridetur ab amico suo, sicut ego, invocabit Dominum* [3], *& exaudiet eum* [4]? Aut nesciebat ex [5] illo se habere quod habebat, de quo ait, [6] *Apud ipsum sapientia & fortitudo, ipse habet consilium & intelligentiam*: & de [7] quo dicit, [8] *In cujus manu anima omnis viventis, & spiritus universae carnis hominis*: & iterum, [9] *Expecto*, inquit, *donec veniat immutatio mea: vocabis, & ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram: tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parcis* [10] *peccatis meis: signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam.* Non ergo deseruerat Dominus [11] quem curabat: neque opem suam abstulerat ab eo, cui purificatoria remedia, quibus clarius nitesceret, admovebat.

1 Al. *non in Dei.* 2 *Job.* 12. 4. 3 Al. *Deum* 4 Al. *& ipse exaudiet.* 5 Al. *ab illo.* 6 *Ibidem v.* 13. 7 Al. *& quod.* 8 *Ib. v.* 10. 9 *Ib. c.* 14. *v.* 14. *&c.* 10 Al. *parces.* Al. *parcens.* 11 Al. *Deus.*

Ad hanc passionum[1] tolerantiam, in qua hic sanctus[2] emicuit, etiam ille erat praeparatus a Domino, qui dicebat, [3] *Nam etsi ambulem in medio umbrae mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es*: & illud: [4] *Salus autem* [5] *justorum a Domino, & protector eorum est in tempore tribulationis*. Ad hanc tolerantiam etiam ille erat praeparatus[6] a Domino, qui & credere in Christum, & pro Christo pati referebat ad Christum, dicens, [7] *Justificati igitur ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem & accessum habemus per fidem*[8] *in gratiam istam*[9], *in qua stamus, & gloriamur in spe gloriae filiorum Dei: non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit: quia caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*. Et iterum: [10] *Quis nos*

1 om. *passionum*. 2 Al. *spiritus emicuit*.
3 *Psalm*. 22. 4. 4 *Psalm*. 36. 39. 5 Al. om. *autem*. 6 Al. *paratus*. 7 *Rom*. 5. 1. & *seq*.
8 Al. om. *per fidem*. 9 Al. *in gratia ista*. Al. *in gloria*. 10 *Rom*. 8. 35. & *seq*.

nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Sicut scriptum est: [1] *Quia propter te mortificamur tota die, aestimati* [2] *sumus ut oves occisionis; sed* [3] *in his omnibus* [4] *superamus per eum qui dilexit nos*. Hujus tolerantiae fortitudo unde descenderit [5], beatus Petrus, & in illo omnis Ecclesia, Veritatis ipsius voce discebat, dicentis, [6] *Ecce Satanas postulavit ut cerneret* [7] *vos velut triticum; ego autem rogavi pro te, Petre, ne deficiat fides tua*. Quisquis igitur in tribulationibus [8] non deficit, ab illo se non dubitet adjuvari, ad quem quotidie corda universorum fidelium clamant, [9] *Ne inferas* [10] *nos in tentationem, sed libera nos a malo*: quoniam [11] *Custodit Dominus* [12] *animas sanctorum suorum, de manu peccatorum liberabit eos*.

Quod autem dicis, *Gratiam Dei ab Job ex eo intelligendum* [13] *non penitus recessisse*, *quod*

1 *Psalm.* 43. 22. 2 Al. *existimati*. 3 Al. *&* 4 Al. om. *his*. 5 Al. *descenderet*. 6 *Luc.* 22. 31. 7 Al. *cribraret*. 8 Al. *in tribulatione*. 9 *Matth.* 6. 13. 10 Al. *Ne inducas*. 11 *Ps.* 96. 10. 12 Al. *Deus*. 13 Al. *intelligendam*.

quod tentatori ejus tantam [1] *Deus tentandi dederit potestatem, quantam & [2] illum resistendi noverat habere virtutem:* nonne rectius veraciusque loquereris, si ubi dixisti, *Quantam & illum resistendi noverat habere virtutem*; diceres [3] potius, *Quantam & illi resistendi noverat se dedisse virtutem?* In ejus enim verbi correctione [4] totam istam gloriam, quam humanis viribus adsignare voluisti, sobrietate aliqua temperasses, ut illa mirabilis in tanta afflictione patientia, & [5] Dei adjutorio & libero hominis adscriberetur arbitrio. Sed veritus es naturae humanae minuere laudem, si ei profitereris a Deo datam esse virtutem. Ideo [6] conflictus illius atque victoriae non vis credi cooperatorem Deum fuisse, sed tantummodo spectatorem: ut cui persuadere poteris [7], per naturalem liberi [8] arbitrii facultatem tam arduum certamen [9] evictum, dubitare non audeat in levioribus caussis

---

1 Al. *tantam Deus tribuit potestatem*. 2 om. *&*. 3 Al. *potius adfirmares*. 4 Al. *Unius enim verbi correctio ..... temperasset*. 5 Al. om. *&*. 6 Al. *Itaque idem ... non vis credere*. 7 Al. *poterit*. 8 Al. om. *liberi*. 9 Al. *victum*. Al. *tam arduo certamine victum*.

caussis multo liberiores esse bonae voluntatis effectus; atque ita in illius [1] damnatae sententiae foveam cadat, qua dicitur, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus [2] implere per gratiam; tamquam etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possemus etiam sine illa implere divina mandata. Quod quia catholici Pontifices dignum anathemate censuerunt; utendum nobis est eo, quo usi sunt testimonio, dicentes, [3] *De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait, Sine me difficilius potestis facere; sed ait* [4]*: Sine me nihil potestis facere.*

CAP. XVI. *Definitio Cassiani undecima.* Nullius laudis, & meriti dignum fuisse Centurionem si id in eo Christus quod ipse donaverat praetulisset. *Contra* S. PROSPER *ostendit, quod laus, & meritum per gratiam non aufertur; &, sine praejudicio gratiae, tum fidei, tum bonis operibus laudem ac meritum tribui.*

HIs autem definitionibus tuis, quas credidisti idonea auctoritate munitas, tamquam de consensu legentium securus

1 Al. *damnatam sententiam cadat*. Al. *in jus damnatae sententiae cadat*. 2 Al. *possemus*. 3 Verba Concilii Carthaginensis, an. 418. Can. VI.
4 *Joan.* 15. 5.

curus, adjungis, solere [1] interdum Deum ad fidem nostram probandam plus offerre quam sufficit, ut quam firma [2] sit credentium fides, possit agnosci: & hoc exemplo illius Centurionis ostendis, qui cum pueri sui posceret [3] curationem, Dominusque se ad domum ejus iturum esse promitteret, [4] respondit, [5] *Non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed dic tantum verbo, & sanabitur puer meus*: in quo eum Dominus tali admiratione laudaverit, ut pronuntiaret, non se invenisse tantam fidem in Israel. Et [6] exigua conclusione pene totum [7] Pelagianum dogma confirmas dicendo: [8] *Nullius enim laudis esset ac meriti, si id in eo Christus* [9], *quod ipse donaverat, praetulisset*. Falso ergo scriptum est: [10] *Quia nemo potest esse continens, nisi Deus det*. Falso praedicavit Apostolus, cum de eadem virtute loqueretur, dicens [11]: *Volo autem omnes homines esse sicut meipsum: sed unusquisque proprium habet donum a Deo, alius sic, alius*

1 Al. *solere autem*. 2 Al. *infirma*. 3 Al. *quaereret*. 4 Al. *responderit*. 5 *Matth*. 8. 8.
6 Al. *At*. 7 Al. *totum tu*. 8 Collat. XIII. c. 14. 9 Al. *Dominus*. 10 *Sap*. 8. 21. 11 1. *Cor*. 7. 7.

alius autem[1] *ſic*. Falſo docuit & ille qui dixit: [2] *Si quis indiget ſapientia*[3], *poſtulet a Deo, & dabitur ei*. Nec ſecundum veritatem dictum eſt: [4] *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum*: &, [5] *Nemo poteſt accipere quidquam, niſi datum fuerit ei de coelo*. An dicendum eſt, omnes quidem virtutes inter Dei dona numerandas; ſed in illis hominem, quas de proprio habuerit, eſſe laudabilem? & ibi eſſe merita, ubi Dei dona non fuerint? Igitur ſecundum regulam tuam, quibus donatum eſt, ut non ſolum crederent in Chriſtum, ſed etiam ut paterentur pro ipſo, & laudem & meritum perdiderunt: nec habent veram gloriam, qui non in ſe, ſed in Domino gloriantur. Sed rectius[6] audimus Prophetam dicentem, [7] *Maledictus homo qui ſpem habet in homine, & firmat carnem brachii*[8] *ſui, & a Domino diſcedit cor ejus*: & illum, qui ait, [9] *Diligam te Domine virtus mea*: &, [10] *In Domino laudabitur anima mea*: &, [11] *Fortitudo mea, & laudatio mea Dominus*;

---

1 Al. *vero*. 2 *Iac*. 1. 5. 3 Al. *ſapientiam poſtulet*. 4 Jac. 1. 17. 5 *Ioan*. 3. 27. 6 Al. *audivimus*. 7 *Hier*. 17. 5. 8 Al. *brachium ſuum*. 9 *Pſ*. 17. 1. 10 *Pſ*. 33. 3. 11 *Pſ*. 117. 14.

minus. Ut manifestissime [1] noverimus, nec laudem eos ullam habere nec meritum, in quibus non [2] inveniuntur, quae nisi Dominus dederit, non habentur.

Sic autem putasti de testimonio laudatae fidei praejudicium donis gratiae posse generari; quasi fides, ubi ostenderetur laudata, non doceretur esse donata. Laudat Apostolus Romanorum fidem, & pro hoc bono eorum [3] agit gratias Deo [4], dicens: [5] *Primum quidem gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra adnuntiatur in universo mundo*. Ad Corinthios quoque simili scribit affectu dicens: [6] *Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quae data est vobis in Christo Jesu, quia in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia*. Numquid agendo gratias Deo, credentibus sustulit [7] laudem? aut laudando credentes, meriti negavit auctorem? De Ephesiorum etiam fide quid sentiat, audiamus: [8] *Propterea*, inquit,

1 Al. *manifesté*. 2 Al. *in quibus ea inveniuntur*. 3 Al. om. *eorum*. 4 Al. om. *Deo*. 5 *Rom.* 1. 8. 6 1. *Cor.* 1. 4. 7 Al. *abstulit*. 8 *Ephes.* 1. 15.

quit, *& ego audiens fidem vestram, quae est in Domino* [1] *Jesu, & dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens* [2] *in orationibus meis, ut Deus Domini nostri Jesu Christi Pater gloriae, det vobis spiritum sapientiae & revelationis, in* [3] *agnitione ejus illuminatos oculos cordis vestri.* Habebant ergo isti fidem, habebant & opera caritatis, quae nec laude poterant carere, nec merito: sed pro his virtutibus Apostolus gratias Deo agere non cessat, sciens a Patre luminum haec dona venisse; a quo se etiam petere protestatur, ut quibus dedit fidem, quae per dilectionem operatur, det Spiritum sapientiae & intellectus; & [4] inde se Ephesii noverint accepisse quod habeant, a quo discunt sperare quod non habent. Pro Philippensibus quoque similes Deo gratias agit, & meritum eorum laudemque non supprimit [5], dicens: [6] *Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri, semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum*

 gau-

1 Al. *in Christo Jesu*. 2 Al. add. *semper*.
3 Al. *in agnitionem*. 4 Al. *ut inde .... quod habebant a quo discunt & sperare*. 5 Al. *omittit*.
6 *Philip.* 1. 3.

gaudio deprecationem faciens super communicatione[1] *vestra in Evangelio, a prima die usque nunc, confidens hoc ipsum, quia qui coepit in vobis*[2] *opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu*[3]. Cujus hic humanae laudis ac meriti[4] nunc in Deo caussa suspensa est? Quid virtutis aut[5] pietatis exceptum est, quod non ex gratiae fonte profluxerit, ubi ab initio usque ad[6] finem, & inchoatio & perfectio boni operis Domino deputatur? Cui canitur de sanctis suis: [7] *Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in justitia tua exaltabuntur: quoniam gloria virtutis eorum tu es*.[8]

CAP. XVII. ***Cassianus ut Catholicus videatur Pelagianos se damnare verbo tenus profitetur. Convincitur reus Pelagiani illius dogmatis,*** **Gratiam Dei secundum merita nostra dari.**

CONsiderandum sane est in hac sententia tua, quantum adjuves eos qui dicunt, *Gratiam Dei secundum merita no-*

1 Al. *communicationem*. 2 Al. *in nobis*. 3 Al. *Domini nostri Jesu Christi*. 4 Al. *Cujus humanae... non hic caussa*. 5 Al. *ac*. 6 Al. *in*. 7 *Psalm.* 88. 16. & 17. 8 Al. *tu es, & in beneplacito suo exaltabitur cornu nostrum*.

noſtra dari: quos tamen, ut catholicae fidei defendaris umbraculo, profanae opinionis eſſe profiteris, dicens: *Nemo autem aeſtimet*[1] *haec a nobis ob hoc fuiſſe prolata, ut nitamur adſtruere, ſummam ſalutis in noſtrae fidei ditione conſiſtere, ſecundum quorumdam profanam opinionem, qui totum libero arbitrio deputantes, gratiam Dei diſpenſari ſecundum meritum uniuſcujuſque definiunt*. Sed miror valde quomodo non vides, aut ab aliis aeſtimas non videri, quod teipſum tuo ore condemnas. Dicendo enim quod *Centurio, cujus fides Domini voce laudata eſt, nullius laudis eſſet ac meriti, ſi id in eo Deus*[2]*, quod ipſe donaverat, praetuliſſet*: definiſti Centurionem illum[3] non donatam fidem habuiſſe, ſed propriam; ac perinde nihil ejus principiis collatum fuiſſe per gratiam; in eadem autem fide cauſſam fuiſſe & laudis & meriti, quorum neutrum haberet, ſi id, cui & laus debetur, & meritum, Dominus contuliſſet. Fruſtra ergo ut invidiam damnati erroris evadas, ſum-

1 Al. *exiſtimet*. 2 Al. *Dominus*. Al. *in eo quod*. 3 Al. *ipſum*.

mam salutis negas in fidei nostrae ditione consistere: cum omnino salus [1] nisi ex fide esse non possit: [2] *Justus enim ex fide vivit*. Quoniam Veritas dicit: [3] *Amen amen dico vobis, quoniam qui audit verbum meum, & credit in eum qui me misit, habet vitam* [4] *aeternam, & in judicium non veniet, sed* [5] *transibit de morte ad* [6] *vitam*: & iterum: [7] *Haec est voluntas Patris mei, ut omnis qui videt Filium & credit in eum habeat vitam aeternam: & ego* [8] *resuscitabo eum in novissimo die*: & iterum: [9] *Haec est* [10] *autem vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum*. Cum itaque huic fidei, quam ideo meritis & laudibus honorasti, quia mavis eam inter liberi arbitrii bona, quam inter Dei dona numerari, aeternam beatamque vitam constet esse praeparatam [11]; quomodo hoc vulnus declinabis, quo teipsum configis [12], pronuntiando eos profanos, qui gratiam dispensari secundum merita humana definiant;

1 Al. *cum omni modo*. Al. *nonnisi ex fide esse possit*. 2 *Rom.* 1. 17. *Habac.* 2. 4. 3 Joan. 6. 24. 4 Al. om. *aeternam*. 5 Al. *venit . . . transit*. Al. *transiet*. 6 Al. *in*. 7 Joan. 6. 40. 8 Al. *resuscitem*. 9 Joan. 17. 3. 10 Al. *enim*. 11 Al. *paratam*. 12 Al. *quod ipse cogis*.

niant; & afferendo, quod nec laudem conftet habere, nec meritum eos, qui ex dono gratiae fint fideles? Quoquoverfum ergo te conferas, a temetipfo &[1] vinciris, & vinceris. Si enim gratiam merita non praecedunt, & fides non poteft effe fine meritis, fides gratiam non praecedit[2], & omni modo ex gratia[3] habetur, quicquid illud eft ex quo meritum[4] nafcitur[5], quod ante gratiam non habetur[6].

CAP. XVIII. *Caffiani definitio duodecima*: Quorumdam Chriftianorum falvatorem effe Deum, quorumdam vero fufceptorem. *Contra S.* PROSPER *evincit omnium ufquequaque fidelium & falvatorem, & fufceptorem effe Chriftum. Principia, profectus, & perfeverantiam in bonis dona Dei effe. Opitulationes divinae gratiae ftabilimenta effe voluntatis humanae.*

UT igitur definitionum tuarum abfurditas non fibi repugnare videatur, inconvenientia[7] mifcere conaris, & unitatem membrorum corporis Chrifti in

Z 3

1 Al. om. &. 2 Al. *praecedet*. 3 Al. *per gratiam*. Al. *pro gratia*. 4 Al. *ex quorum merito*. 5 Al. *nofcitur*. 6 Al. *non habet*. 7 Al. *inconvenientiam*.

in duobus generibus fidelium nova praesumptione constituis: in uno scilicet, ad quod pertineat illud, quod in [1] principio dixisti, *Non solum actuum, sed* [2] *etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui & incipit quae bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis*: in alio autem cui congruat regula ista, qua dicis, *Centurionem nec laudem ullam habiturum fuisse* [3], *nec meritum, si id in eo Dominus, quod ipse donaverat, praetulisset*. Et licet totum disputationis tuae textum ad has duas formulas, quae nullo modo conformes possunt esse, produxeris [4]; nunc tamen distinctius, atque expressius quid volueris firmare, pronuncias, dicens: [5] *Per haec igitur exempla, quae de Evangelicis protulimus monumentis, evidentissime poterimus advertere, diversis atque innumeris modis, & inscrutabilibus viis Deum salutem humani generis procurare: & quorumdam quidem volentium ac sitientium cursum ad majorem incitare* [6] *flagrantiam; quosdam vero etiam nolentes invitosque compellere; & nunc quidem, ut* im-

1 Al. *inter principia*. 2 Al. *verum*. 3 Al. *esse*. 4 Al. *perduxeris*. 5 Collat. XIII. cap. 17. 6 Al. *excitare*.

impleantur [1] *ea, quae utiliter a nobis desiderata conspexerit adjuvare; nunc vero etiam ipsius sancti desiderii inspirare principia; & vel initium boni operis, vel perseverantiam* [2] *condonare. Inde est quod orantes, non solum protectorem ac salvatorem, sed etiam adjutorem ac susceptorem* [3] *Dominum proclamamus. In eo enim, quod prior advocat, & ignorantes nos, atque invitos adtrahit ad salutem; protector atque salvator* [4] *noster est: in eo autem, quod adnitentibus nobis opem ferre, refugientesque* [5] *suscipere ac munire consuevit, susceptor ac refugium nominatur.*

Hac ergo discretione [6] praescripta, erit, ut definis, in una Ecclesia ista diversitas, ut Dominus noster Jesus Christus, de quo dictum est, [7] *Et vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum*; & de quo dictum est, [8] *Nec enim est aliud nomen sub coelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*; non omnium Christianorum,

 sed

1 Al. om. *ut impleantur*. 2 Al. *donare*. 3 Al. *protectorem, sed etiam susceptorem*, omissis quae interjacent. 4 Al. om. *noster*. 5 Al. *fugientesque*. 6 Al. *praescriptione*. 7 *Matt.* 1. 21. *Luc.* 1. 31. 8 *Act.* 4. 12.

ſed quorumdam ſalvator, quorumdam vero ſuſceptor ſit: ut hi tantum ſalvati, quos ad ſuſcipiendam [1] gratiam Deus averſos, reluctanteſque compulerit; hi autem ſuſcepti ſint, qui vocationem ſpontanei curſus fervore praevenerint [2]: & illis quidem conferatur gratuitum [3] donum, iſtis vero debitum praemium rependatur: illi nullius ſint laudis ac meriti, qui nihil boni habeant niſi quod acceperint; iſti autem & gloria abundent, & remuneratione diteſcant, qui propria facultate ditati [4], quod non acceperant obtulerunt: atque ita Jeſus Chriſtus alios liberatos [5] invenerit, alios liberarit; & non ad omnes pertineat quod [6] ait, [7] *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos*; ſi ſunt, a quibus cum eos non elegiſſet, electus eſt: non ad omnes pertineat, [8] *Nemo poteſt venire* [9] *ad me niſi datum fuerit ei a Patre meo*, ſi ſunt, qui non dante Patre ad Filium venire potuerunt: non ad omnes pertineat, quod ait Evangeliſta, [10] *Erat lu-*

1 Al. *percipiendam*. 2 Al. *praevenerunt*. 3 Al. *gratiarum*. 4 Al. *devoti*. 5 Al. *liberos*. 6 Al. *qui*. 7 Joan. 15. 16. 8 Joan. 6. 66. 9 Al. *nemo venit ad me*. 10 Joan. 1. 9.

lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; si sunt, qui aut ita in hunc mundum venerunt, ut non essent tenebrae; aut ita lux esse coeperunt, ut illuminatione veri luminis non egerent [1]: nec de omnibus adoptatis accipiendum sit, quod ait Apostolus, [2] *Qui eruit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum Filii dilectionis suae*; si quidem ipsi rumpant [3] vincula sua, & jugo veteris captivitatis excusso, a dominatione diaboli, in regnum Dei libera alacritate transcurrant. Haec si possunt intra unam Ecclesiam praedicari, ut neutra opinio alteri cedat, sed invicem sibi utraque succumbat; potest fieri, ut recipiamus quod Pelagiani tenent, & Pelagiani recipiant quod tenemus. Sed hoc modo non tam illi Catholici, quam nos erimus (quod absit) Pelagiani. Contrariorum enim permixtio meliorum defectio est: quia cum virtus vitium recipit, non a vitio, sed a virtute disceditur.

Nullo

1 Al. *egeant*. 2 *Coloss.* I. 13. 3 Al. *rumpunt*... *transcurrunt*. Al. *ruperant*..... *transcurrerant*.

Nullo igitur modo Chriſtiana corda ſuſcipiunt, quod perſuadere conatus es, Eos qui gratia Dei ſunt quod ſunt, nec laudem ullam habere, nec meritum; &, Ab eo, qui venit ſalvare quod perierat, partem Chriſtianorum ſalvatam, partem vero eſſe ſuſceptam: quoniam diſcipuli Evangelicae Apoſtolicaeque doctrinae, non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes, inſaniam iſtam [1] ſuperbae elationis horreſcunt. In toto quippe Eccleſiae corpore, atque in ſingulis membris, quod mortuum erat, vivificatum eſt: quod captivum erat, redemptum eſt: quod caecatum erat, illuminatum eſt: quod perierat, quaeſitum eſt: quod errabat [2], inventum eſt. Nec ſecundum novam iſtam [3] partitionem aliorum ſalvator, aliorum ſuſceptor; ſed omnium uſquequaque fidelium & ſalvator, & ſuſceptor eſt Chriſtus. Nec merito ac laude [4] privantur, qui unde aeterna bona mereantur accipiunt: tantoque beatiores fiunt, quanto pauciora habuerint, quae ipſorum ſunt, & quanto plura, quae Dei

1 Al. om. *iſtam*. 2 Al. *erraverat*. 3 Al. om. *iſtam*. 4 Al. *nec laude*.

Dei sunt. Non enim conturbat nos superbientium inepta querimonia, qua[1] liberum arbitrium caussantur auferri, si & principia, & profectus, & perseverantia in bonis usque in finem, Dei dona esse dicantur. Quoniam OPITULATIONES DIVINAE GRATIAE, STABILIMENTA SUNT VOLUNTATIS HUMANAE. Volentes oramus: &[2] tamen [3] *misit Deus spiritum*[4] *in corda nostra clamantem, Abba, Pater*. Volentes loquimur: & tamen si pium est quod loquimur, non sumus nos loquentes, *sed*[5] *Spiritus Patris nostri, qui loquitur in nobis*. Volentes operamur salutem nostram: & tamen id ipsum [6] *velle atque operari*,[7] *Deus est*, [8] *qui operatur in nobis*. Volentes diligimus Deum, & proximum: & tamen[9] *caritas ex Deo*[10] *est, diffusa in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*. Hoc de fide, hoc de tolerantia passionum, hoc de pudicitia coniugali, hoc de continentia virginali, omnibusque virtutibus sine exceptio-

1 Al. *quia*. Al. *quae... caussatur*. 2 Al. *sed*. 3 *Gal.* 4. 6. 4 Al. *spiritum suum*. 5 *Matth.* 10. 20. *Mar.* 13. 11. 6 Al. *ipsum*. 7 Al. *Dei est*. 8 *Philip.* 2. 17. 9 *Rom.* 5. 5. 10 Al. *sed tamen caritas a Deo est diffusa*.

ceptione profitemur; quòd [1] nisi donatae essent nobis, non invenirentur in nobis: & [2] quòd liberum arbitrium naturaliter homini inditum, maneat in natura, sed qualitate & conditione mutata per Mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Jesum, qui ipsam voluntatem ab eo quod perverse volebat, avertit, & in id quod ei bonum esset velle, convertit; ut delectatione affecta, fide mundata, spe [3] erecta, caritate accensa, liberalem susciperet servitutem, & servilem abiiceret [4] libertatem.

CAP. XIX. *Conjunctim repetit* S. PROSPER *duodecim definitiones Cassiani brevi censura singulis opposita.*

EX his [5] igitur definitionibus, quas hactenus, quaedam praetermittendo [6] discussimus, non obscurum atque [7] ambiguum [8] est, quid [9] de gratia Dei sentiant,

1 Al. *quae nisi donata.* 2 Al. *Eo quod.* Al. *Non quod .... non maneat.* 3 Al. *recta.* 4 Al. *amitteret.* 5 Al. *Restat igitur ex his ambiguum esse.* Al. *Reseratis igitur definitionibus.* 6 Al. om. *quaedam.* Al. *permittendo.* Al. *praemittendo.*
7 Al. *neque.* 8 Al. *ambigue.* 9 Al. *quod de Gratia dissentiant.*

tiant, qui ſinceriſſimis ejus defenſoribus obloquuntur; & pacem victricis Eccleſiae, reſumptis de damnatorum ſchola quaeſtiunculis, inquietant; quas ſi, ut audivimus, retexamus, fiet ſermonis noſtri immoderata prolixitas: cum ex his [1] quae de ipſorum ſtilo [2] innotuerunt, facile pius lector intelligat, ad quae praecipitia perveniatur his [3] callibus, & in iſtam [4] lutulentorum rivorum coenoſam uliginem, cujus voraginis humor exſudet [5]. Neceſſarium ſane exiſtimo ante concluſionem voluminis, ea quae oſtendimus non congruere [6] CATHOLICAE VERITATI, breviter conjunctimque digerere: ut quae interjectis reſponſionibus noſtris, poſſent [7] recordationem legentium [8] effugere, facilius [9] ſimul decurſa recolantur.

Prima ergo definitione dictum eſt:

Non ſolum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo eſſe principium [10], qui

---

1 Al. *de his*. 2 Al. *quae ipſorum ſcholae*.
3 Al. *hiſce*. 4 Al. *in iſta .... molagine*. Al. *molligine*. Al. *luculentorum rivorum canora multigine*. 5 Al. *exſudat*. 6 Al. om. *catholicae*.
7 Al. *poſſunt*. Al. *poſſint*. 8 Al. *legentis* 9 Al. *fidelius*. Al. *fidelibus ſimul recurſa*. 10 Al. *principia*.

qui nobis & initia sanctae voluntatis inspirat, & virtutem, atque opportunitatem eorum, quae recte cupimus, tribuit peragendi. Omne enim datum[1] *optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, qui & incipit quae bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis.*

Quod & nos valde[2] amplectimur, catholicumque esse confitemur[3].

Secunda definitione dictum est:

Adest igitur inseparabiliter nobis divina protectio: tantaque est erga creaturam suam pietas Creatoris, ut non solum comitetur eam, sed etiam praecedat jugiter providentia, quam expertus Propheta confitetur, dicens:[4] *Deus meus, misericordia ejus praeveniet me. Qui cum in nobis ortum quemdam bonae voluntatis inspexerit, illuminat eam, atque confortat, & incitat ad salutem, incrementum tribuens ei, quam*[5] *vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emersisse.*

Jam

1. Al. *donum optimum*. 2 Al. om. *valde*.
3. Al. om. *esse*. Al. *profitemur*. 4 Ps. 58. 11.
5. Al. *qualem*.

Jam hic a praemissa definitione discedit[1] & quod totum gratiae datum fuerat, ex parte nunc libero arbitrio deputatur.

Tertia definitione dictum est:

Nisi quod in his omnibus, & gratia Dei, & libertas nostri declaratur arbitrii[2], *qua etiam*[3] *suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, semper vero a Domino indigeat adjuvari. Nec enim cum voluerit quis, sanitate perfruitur, aut de aegritudinis morbo pro*[4] *arbitrii sui desiderio liberatur.*

Quasi medicus noster[5] non etiam hoc donet morbidis, ut &[6] veram desiderent sanitatem.

Quarta definitione dictum est:

Ut autem evidentius clareat, etiam per naturae bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, nonnumquam bonarum voluntatum prodire principia, quae tamen nisi a Domi-

---

1 Al. *descenditur*. 2 Al. om. *nostri*. Al. *arbitrii nostri*. 3 Al. *quia etiam*... *indiget*. 4 Al. om. *pro*. 5 Al. *non jam*. 6 Al. om. *&*.

Domino dirigantur, ad consummationem[1] *virtutum pervenire non possunt; Apostolus testis est*[2], *dicens: Velle enim*[3] *adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*[4].

Quasi Apostolus ex naturali affectu, & non ex gratiae dono bonam habeat voluntatem, [5] qui profitetur ex Deo sibi esse sufficientiam etiam cogitandi.

Quinta definitione dictum est:

Et ita sunt haec quodammodo indiscrete permixta atque confusa, ut quid ex quo pendeat, inter multos magna quaestione volvatur: id est, utrum quia initium bonae voluntatis praebuerimus, misereatur nostri Deus; an[6] *quia Deus miseretur, consequamur bonae voluntatis initium. Multi enim singula haec credentes, ac justo amplius adserentes, variis sibique contrariis sunt erroribus involuti. Si enim dixerimus, nostrum esse bonae principium voluntatis, quid fuit in persecutore Paulo? quid in publicano Matthaeo? quorum unus cruori ac sup-*

1 Al. *perfectionem*. 2 *Rom*, 7. 18. 3 Al. om. *enim*. 4 Al. *non possum*. 5 2. *Cor*. 3. 5. 6 Al. *Dominus, aut quia*.

ſuppliciis innocentum, alius violentiis ac rapinis publicis inhians[1] *adtrahitur*[2] *ad ſalutem. Sin vero gratia*[3] *ſemper inſpirari bonae voluntatis principia dixerimus, quid de Zacchaei fide? quid de illius in cruce latronis pietate dicemus? qui deſiderio ſuo vim quamdam regnis coeleſtibus inferentes, ſpecialia vocationis monita praevenerunt.*

In errore eſſe dicitur & is, qui ex gratia naſci bonam aſſerit voluntatem, & is, qui dicit, gratiam ex bona voluntate pendere; & tamen utraque ſententia ſuſcipienda decernitur[4], dum unius in Paulo & Matthaeo, alterius in Zacchaeo & latrone forma praefigitur.

Sexta definitione dictum eſt:

Haec ergo duo, id eſt, gratia[5] *vel liberum arbitrium, ſibi quidem invicem videntur adverſa, ſed utraque concordant, & utraque*[6] *nos pariter debere ſuſcipere pietatis ratione colligimus: ne unum horum*

 ho-

1 Al. *incubans*. 2 Al. *trahitur*. 3 Al. *per gratiam*. 4 Al. *dicitur*. 5 Al. *vel gratia*. 6 Al. *utrumque*.

homini subtrahentes, ecclesiasticae fidei regulam excessisse videamur.

Quasi ita utrumque recipiendum sit, ut in aliis hominibus [1] voluntas gratiam, in aliis gratia praeveniat voluntatem; & non ita ut in omnibus voluntas gratiam subsequatur. Quoniam secundum ipsos, si aufertur liberum arbitrium cum a gratia praevenitur, aufertur gratia cum a libero arbitrio praevenitur.

Septima definitione dictum est:

Concepit ergo Adam post praevaricationem, quam non habuerat, scientiam mali: boni vero, quam acceperat, scientiam non amisit.

Cum utrumque sit falsum, quia & a quanto malo Adam [2] cavere deberet, Deo monente praedidicit; & in quanto bono esset constitutus, dum diabolo credidit, oblitus est. Sicut autem pessima scientia mali est [3], malum esse: ita pessima ignorantia boni est, bonum non esse.

Octa-

---

1 Al. om. *hominibus*. 2 Al. om. *Adam*.
3 Al. *malum atque perversum est*.

Octava definitione dictum est:

Unde cavendum nobis est, ne ita ad Deum omnia sanctorum merita referamus, ut nihil nisi id quod malum est, humanae adscribamus naturae.

Quasi natura ante gratiam non sit in damnatione, non sit in caecitate, non sit in vulnere: aut non gratis justificati sint, quorum inde sunt [1] merita, unde justitia.

Nona definitione dictum est:

Dubitari ergo non potest, inesse omni animae naturaliter virtutum semina, beneficio Creatoris inserta; sed nisi haec opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire.

Quasi de spiritalibus bonis nihil Adam praevaricando perdiderit: & virtus non ut habeatur danda, sed ut facilius [2] perfectionem apprehendat, hortanda sit.

Decima definitione dictum est:

Quod etiam in Job probatissimo athleta suo, cum eum diabolus expetiisset ad singulare

1 al. *sint*. 2 al. om. *facilius*. al. *perfectius*.

lare certamen, divinam legimus providisse justitiam: si enim contra inimicum non sua virtute, sed Dei solius fuisset gratia protegente congressus, & absque ulla virtute patientiae suae, divina tantum opitulatione suffultus, multiplices illas, ac tota inimici crudelitate quaesitas tentationum moles & exitia pertulisset; quomodo non illam calumniosam diabolus, quam prius emiserat, vocem adversus eum justius iterasset: Numquid Job gratis colit[1] *Deum? Nonne tu vallasti eum, ac domum ejus*[2], *& universam substantiam ejus per circuitum? Sed aufer ab eo*[3] *manum tuam, id est, sine eum suis mecum viribus decertare, nisi in faciem tuam*[4] *benedixerit tibi. Sed cum nullam hujuscemodi querimoniam calumniosus hostis post conflictum audeat*[5] *iterare; non Dei, sed illius se victum viribus confitetur. Licet etiam gratia Dei non in totum illi defuisse credenda sit, quae tantam tentatori tribuit tentandi*[6] *potestatem, quantam & illum resistendi noverat habere virtutem.*

Si Deus[7] scivit tantummodo[8] quid Job pos-

1 Al. *colet*. 2 Al. om. *ac domum ejus*. 3 Al. om. *ab eo*. 4 Al. om. *tuam*. 5 Al. *ausit*.
6 Al. om. *tentandi*. 7 Al. *si ipse Deus . . . . . quod Job*. 8 Al. *tantum*.

posset, non etiam donavit ut posset; testis patientiae ejus, non auxiliator fuit. Et in quo erit necessarium gratiae adjutorium, si humanis solis [1] viribus tanta illa est parta [2] victoria?

Undecima definitione dictum est
de Centurionis fide:

Miratur eum Dominus, atque collaudat, cunctisque illis, qui ex Israelis populo crediderant, praefert dicens, Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. Nullius enim laudis esset ac meriti, si id in eo Dominus, quod ipse donaverat, praetulisset.

Impius sensus, qui putat beatiorem esse hominem, cui Deus nihil dederit, quam cui universa contulerit.

Duodecima definitione dictum est.

Inde est, quod orantes non solum protectorem, sed etiam susceptorem Dominum proclamamus. In eo enim quod prior advocat, & ignorantes nos atque invitos adtrahit

1 Al. *solum*. 2 Al. *facta*.

trahit ad salutem, protector atque salvator est: in eo autem, quod adnitentibus nobis opem ferre, refugientesque suscipere, ac munire consuevit, susceptor, ac refugium nominatur.

Huic sententiae is potest praebere consensum, qui se a Christo non vult esse salvatum.

CAP. XX. *Errores in definitionibus Cassiani contenti summatim colliguntur.*

His itaque definitionibus hoc docetur, hoc scribitur, hoc editis disputationibus praedicatur: Quod Adam peccante, anima ejus laesa non fuerit, sanumque in eo manserit, unde peccavit: si quidem scientiam boni, quam acceperat, non amiserit; nec potuerint [1] posteri ejus id perdere, cujus damnum nec ille pertulerit. Inesse autem omni animae naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta, ut possit qui voluerit, judicio naturali Dei gratiam praevenire, & adjutorium ejus, quo facilius ad perfectionem perveniat, promereri: Quia nullius sit laudis ac meriti, qui donatis

1 al. *potuerunt*.

natis bonis, non propriis adornatur. Cavendum quoque esse, ne ita ad Deum omnia sanctorum merita referantur; quasi per se nihil boni possit agere ipsa humana natura: cum tanta sit virium ejus integritas, ut contra ipsum diabolum, saevitiamque ejus usque ad extrema supplicia, sine auxilio Dei valeat dimicare. Hanc autem possibilitatem in omnibus esse [1] hominibus naturalem, sed non omnes ingeneratis [2] sibi uti velle virtutibus. Tantam autem circa universos homines bonitatem esse Creatoris, ut alii ab eo, quia sponte veniant, suscipiantur laudati: alii quia resistunt [3], adtrahantur inviti: atque ideo [4] volentium susceptor, nolentium vero salvator sit. Et cum pars Ecclesiae ex gratia, pars autem ex libero justificetur arbitrio; gloriosiores sint, quos natura provexerit, quam quos gratia liberarit: quia ad omne opus bonum tam libera sit voluntas in Adae posteris, quam in Adam fuerit [5] ante peccatum.

CAP.

1 Al. *omnibus inesse*. 2 Al. *ingenitis*. 3 Al. *resistant*. 4 Al. *atque adeo .... ut cum pars Ecclesiae*. 5 Al. *fuit*.

CAP. XXI. *Exprobrat* S. PROSPER *Massiliensibus quod* S. AUGUSTINI *doctrinam iisdem querelis, & conviciis impeterent, quibus eam jam oppugnaverant Pelagiani, & praecipue Julianus; & ostendit horum machinas fuisse jam fractas auctoritate Ecclesiae latas memorans contra Pelagianos sententias ab Innocentio I. Palaestina synodo, & Africanis conciliis, necnon a Zosimo, Bonifacio, & Caelestino. Cavillantes S. Caelestini testimonium de auctoritate novissimorum librorum* S. *Augustini ad alios* S. *Doctoris libros provocat, ubi eadem doctrina propugnatur.* Sixtum *Papam repressurum fore novos gratiae inimicos confidit.*

EN cujus dogmatis sunt magistri, qui ut catholicarum mentium castitatem, gratiae defensoribus [1] calumniando corrumpant, praecipuum nostro tempore in doctrina ecclesiastica virum rabido ore discerpunt [2], creduntque se omnia auctoritatum munimina posse convellere, si hanc pastoralis speculae validissimam turrim crebra Pelagiani arietis illisione pulsaverint. [3] *Firmum* quidem *fundamentum Dei stat*: sed congruenter isti non desunt partibus suis. Dignum quippe est, ut quorum sequuntur sententiam, imitentur insaniam. Nec enim alia possunt

1 Al. *defensores*. 2 Al. *concerpunt*. Al. *decerpunt*. 3 2. *Tim*. 2. 19.

ſunt dicere, quam quae damnatorum querelis, & procaciſſimi [1] Juliani ſunt vulgata convitiis. Paria ſunt unius ſeminis germina [2], & quod latebat in radicibus, manifeſtatur in fructibus. Non ergo cum iſtis nova acie dimicandum eſt; nec quaſi contra ignotos hoſtes ſpecialia ſunt ineunda certamina. Tunc iſtorum machinae fractae ſunt, tunc in ſuperbiae ſuae ſociis ac principibus corruerunt, quando beatae memoriae Innocentius nefandi erroris [3] capita apoſtolico mucrone percuſſit [4]: quando Pelagium ad proferendam in ſe ſuoſque ſententiam, Palaeſtinorum Epiſcoporum Synodus [5] coartavit [6]: quando Africanorum conciliorum decretis beatae recordationis Papa Zoſimus ſententiae ſuae robur adnexuit, & ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteras omnium armavit antiſti-

1 Al. *procaciſſimis*. V. infra p. 296. n. 6. 2 Al. *gramina*. 3 Al. *dogmatis*. 4 Cum ſuis nimirum ad Concilium Milevitanum, & Carthaginenſe *Reſcriptis* datis die XXVII. Jan. An. Ch. CCCCXVII.

5 Al. *cohortatus eſt*. 6 Primum licet *Reſcripta* memoret INNOCENTII Papae, quorum auctoritate *cauſſa finita eſt*, ut loquitur S. AUGUSTINUS *ſerm.* 131. n. 10. haec tamen ſynodus, Dioſpoli a Palaeſtinis Epiſcopis habita eſt multo ante, nempe An. CCCCXV.

tum [1] : quando ſanctae memoriae Papa Bonifacius piiſſimorum Imperatorum catholica devotione gaudebat , & contra inimicos gratiae Dei non ſolum apoſtolicis , ſed etiam regiis utebatur edictis [2]: & quando idem , cum eſſet doctiſſimus , adverſus libros tamen Pelagianorum beati Auguſtini Epiſcopi reſponſa poſcebat .

Unde & venerabilis memoriae Pontifex Caeleſtinus , cui ad catholicae Eccleſiae praeſidium multa Dominus gratiae ſuae dona largitus eſt , ſciens damnatis non examen judicii , ſed ſolum paenitentiae [3] remedium eſſe praeſtandum ; Caeleſtium , quaſi non diſcuſſo negotio [4] audientiam poſtulantem , totius Italiae finibus juſſit extrudi : adeo [5] & praeceſſorum ſuorum ſtatuta , & decreta ſynodalia inviolabiliter ſervanda cenſebat , ut quod ſemel meruerat abſcindi , nequaquam

1 Miſſa ſcilicet ad omnes Epiſcopos an. Ch. CCCCXVIII. epiſtola ſua , quae Tractoria dicitur , & quae per *totum orbem ſubſcriptionibus ſanctorum patrum eſt roborata* , teſte MARIO MERCATORE .

2 . Vide Baronium An. 419. n. LVII. & Criticen Pagii n. XXI. & XXII. 3 *ſententiae* . Al. *non examen judicii ſolum , ſed &c.* 4 Al. *non diſcuſſi negotii* . Al. *ingenii* . 5 Al. *ab eo & praeceſſorum* .

quam admitteret retractari. Nec vero segniore cura ab hoc eodem morbo Britannias liberavit, quando quosdam inimicos gratiae solum suae originis [1] occupantes, etiam ab illo secreto exclusit Oceani, & ordinato Scotis Episcopo [2], dum Romanam insulam studet servare catholicam, fecit etiam barbaram Christianam. Per hunc virum etiam Orientales Ecclesiae gemina peste purgatae sunt, quando Cyrillo Alexandrinae urbis antistiti, gloriosissimo [3] fidei catholicae defensori, ad [4] exsecandam Nestorianam impietatem apostolico auxiliatus est gladio, quo etiam Pelagiani, dum cognatis confoederantur erroribus, iterum prosternerentur. Per hunc virum intra Gallias istis ipsis, qui sanctae memoriae Augustini scripta reprehendunt, maleloquentiae [5] est

1 Erat enim Britannus eorum princeps Pelagius.
2 Scilicet *Palladio*, de quo idem S. PROSPER in *Chronico* BASSO, ET ANTIOCHO Coss. haec adnotat: *Ad Scotos in Christum credentes ordinatur a Papa Caelestino Palladius, & primus Episcopus mittitur.*
3 Al. *gloriosissimae*. 4 Al. *excindendam*. Al. *execrandam*. Al. *extirpandam*. Al. *excidendum*.
5 Al. *malae eloquentiae*.

est ademta libertas, quando consulentium [1] actione suscepta, & librorum, qui errantibus displicebant, pietate laudata [2], quid oporteret de eorum auctoritate sentiri, sancto manifestavit eloquio, evidenter pronuntians, quantum sibi praesumptionis istius novitas displiceret, qua auderent quidam adversum antiquos magistros insolenter insurgere, & indisciplinata calumnia praedicationi veritatis obstrepere [3]: AUGUSTINUM [4], inquiens, *sanctae recordationis virum, pro vita sua, atque pro meritis, in nostra semper communione [5] habuimus; nec umquam hunc sinistrae suspicionis saltem rumor adspersit; quem tantae scientiae olim fuisse meminimus, ut inter magistros optimos etiam a meis semper decessoribus [6] haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt [7], utpote qui ubique cunctis & amori fuerit, & honori.*

Con-

1 Al. *consultantium*. Consulentes fuerunt idem S. PROSPER & Hilarius. 2 Loquitur de libris *De praedestinatione sanctorum*, & *De dono perseverantiae*. 3 Verba CAELESTINI Papae I. in ep. ad Galliarum episcopos cap. 2. 4 Al. *ait enim, Augustinum*. 5 Al. *commendatione*. 6 Al. *praedecessoribus*. 7 Al. *senserant*.

Contra istam clarissimae laudationis tubam, contra istam sacratissimi testimonii dignitatem audet quisquam malignae interpretationis murmur emittere? & perspicuae, sincerissimeque sententiae nubem obliquae ambiguitatis obtendere? ut scilicet quia in epistola Papae hujus [1] librorum, pro quibus actum est, non expressus est titulus, hinc eos appareat non probatos, & istam in sanctum [2] Augustinum laudationem pro [3] anteriorum Scriptorum meritis fuisse collatam [4]. Maneat plane, maneat ista conditio, ut horum librorum novitas repudiata videatur, si in eadem caussa ejusdem viri dissentit [5] antiquitas: & aut [6] inutile aut incongruum judicetur, quod ab his, quae contra Pelagianos condidit, dissonans invenitur. Ut itaque omittamus ea volumina, in quibus ab exordio episcopatus sui, multo priusquam impugnatores gratiae exurgerent, pro gratia disputa-

 vit:

1 Al. om. *hujus*. 2 Al. *sancto Augustino*.
3 Al. *pro autoramentis*. 4 Hinc coniicitur Caelestinum obiisse paulo post quam dederat epistolam suam, neque enim Massilienses ita eludere illam tentassent si Caelestinus adhuc superstes consuli potuisset.
5 Al. *dissentiat*. 6 Al. *& ut*.

vit : legantur tres ad Marcellinum ipſius libri [1] . Ad ſanctum Paulinum Nolanum Epiſcopum [2] epiſtola retractetur . Ad beatiſſimum [3] quoque apoſtolicae ſedis tunc presbyterum Xiſtum , nunc vero Pontificem , emiſſae paginae recurrantur . Ad ſanctum Pinianum [4], ad [5] Valerium comitem [6], ad ſervos Chriſti Timaſium & Jacobum [7], diſtinctim edita volumina revolvantur . Sex libri priores contra Julianum , unus ad ſanctum Aurelium Carthaginienſem [8] Epiſcopum de geſtis Palaeſtinis [9] : alius ad Paulum & Eutropium ſacerdotes , contra Pelagii & Caeleſtii quaeſtiones [10] : & ad beatae memoriae Papam Bonifacium quatuor volumina recenſeantur [11] . Et ſi [12] in his omnibus operibus , multiſque aliis quae enu-

1 Quorum titulus *De peccatorum meritis*. 2 Al. om. *Epiſcopum* . 3 Al. *beatum* . 4 Lib. *De gratia Chriſti & de peccato originis* . 5 Al. *& Valerium* . 6 Lib. *De nuptiis & concupiſcentia* .

7 Lib. *De natura & gratia* . 8 Al. *Carthaginis* . 9 ſeu *De geſtis Pelagii* . 10 Lib. *De perfectione juſtitiae* . 11 Al. *libri quatuor explicentur* . Horum titulus : *Libri quatuor contra duas epiſtolas Pelagianorum* . 12 Al. *Ac ſic . . . . praeceſſit . Agnoſcant &c.*

enumerare longum est, idem doctrinae spiritus, eadem praedicationis forma praecessit; agnoscant calumniatores, superfluo se obiicere, quod his libris non speciale, neque discretum testimonium sit perhibitum, quorum in cunctis voluminibus norma laudatur. Apostolica enim sedes [1], quod a praecognitis [2] sibi non discrepat, cum praecognitis probat: & quod judicio jungit, laude non dividit. Qui ergo hos proxime editos libros refutant, anterioribus acquiescant; & iis quae pro gratia christiana prius sunt scripta, consentiant. Sed non faciunt [3]: sciunt enim omnia Pelagianis [4] esse contraria, & nihil sibi posse competere ad consequentium resolutionem, si confiteantur in praecedentibus consistere veritatem.

Igitur hujusmodi hominum pravitati non tam disputationum studio, quam auctoritatum privilegio resistendum est: ut de prostrati dudum dogmatis [5] corpore nul-

1 Al. *fides*. 2 Al. *cognitis*. 3 Al. *facient*.
4 Al. *Pelagiana sibi esse &c.* 5 Al. *ut prostrati dudum corporis dogmata, in corpore nullum membrum sinant assurgere*.

nullum membrum ſinatur aſſurgere. Quia notum eſt, ita falſitatis iſtius haberi verſutias [1], ut ſi ſenſerit praetenta correctionis imagine, aliquos [2] ſibi faventium, radicis ſuae germen excipere, totam ſe velit ex ſui parte minima reparare [3]. Ubi enim non aliud habet ſumma quam portio, non eſt devotionis dediſſe prope *totum*, ſed fraudis retinuiſſe [4] vel minimum. Quod ne hypocritarum obtineatur inſidiis, confidimus Domini protectione praeſtandum, ut quod operatus eſt in Innocentio, Zozimo, Bonifacio, Caeleſtino, operetur & in [5] Xiſto [6]: & in cuſtodia

1 Al. *ita ſe falſitatis iſtius habere verſutias, ut ſi eis liceat praetentae &c.* 2 Al. *aliquod.* 3 Al. *poſſit in exigua ſui parte &c.* 4 Al. *reſtituiſſe.* 5 Al. om. *&*. 6 Sixtus Caeleſtinum excepit an. Ch. 431. Neque vero fuit inanis S. PROSPERI ſpes de Sixto Papa III. concepta; idem enim S. PROSPER in Chronico ad an. CCCCXXXIX. haec memoriae commendavit: *Hac tempeſtate* JULIANUS *Eclanenſis* (al. Athelanenſis) *jactantiſſimus Pelagiani erroris adſertor, quem dudum amiſſi Epiſcopatus intemperans cupido agitabat, multimoda arte fallendi correctionis ſpem praeferens, molitus eſt in communionem Eccleſiae irrepere. Sed his inſidiis* SIXTUS *Diaconi* LEONIS *hortatu vigilanter occurrens nullum aditum peſtiferis conatibus patere permiſit: & ita omnes Catholi-*

ſtodia dominici gregis haec ſit pars gloriae huic reſervata [1] paſtori, ut ſicut illi lupos abegere [2] manifeſtos, ita hic depellat [3] occultos: illo auribus ſuis doctiſſimi ſenis [4] inſonante ſermone, quo collaborantem ſecum hortatus eſt, dicens [5]: *Sunt enim quidam, qui juſtiſſimè damnatas impietates* [6] *adhuc liberius defendendas putant, & ſunt qui occultius penetrant domos: & quod in aperto clamare jam metuunt, in ſecreto ſeminare non quieſcunt. Sunt autem qui omnino ſiluerunt, magno timore compreſſi, ſed adhuc corde retinentes, quod ore jam proferre non audent: qui tamen eſſe fratribus poſſunt ex priore ipſius dogmatis defenſione* [7] *notiſſimi. Proinde alii ſeverius* [8] *coercendi; alii vigilantius veſtigandi* [9]; *alii tractandi quidem lenius, ſed non ſegnius ſunt docendi, ut ſi non timentur* [10], *ne perdant, non tamen negligantur ne pereant.* CAP.

tholicos de rejectione fallacis beſtiae gaudere fecit, quaſi tunc primum ſuperbiſſimam haereſim Apoſtolicus gladius detruncaſſet. 1 Al. *ſervata.* 2 Al. *ejecere.* Al. *abjecere.* 3 Al. *expellat.* 4 Al. add. *Auguſtini.* 5 Verba S. Auguſtini in epiſtola ad Sixtum cap. 1. 6 Al. *ſunt enim quidam juſtiſſimè damnati, qui impietates &c.* 7 Al. *impietate* 8 Al. *ſunt coercendi.* 9 Al. *inveſtigandi.* 10 Al. *non timent.* Al. *non timeant.*

CAP. XXII. *Conclusio Operis. Qua ratione cum reprehensoribus S.* AUGUSTINI *agere oporteat usquedum per Ecclesiae Principes, & legitimos judiciorum ministros a fraterna societate divisi non sint.*

SUfficienter, ut arbitror, demonstratum est, reprehensores sancti Augustini & vana obiicere, & recta impugnare, & prava defendere: peremptorumque armis intestinum bellum moventes, dictis [1] divinis, atque humanis constitutionibus rebellare. Quorum tamen dum adhuc non sunt a fraterna societate divisi, toleranda magis est intentio, quam desperanda correctio: ut donec Dominus per Ecclesiae principes, & legitimos judiciorum suorum ministros, haec quae per paucorum superbiam, & quorumdam imperitiam sunt turbata, componat; nobis Deo adjuvante sit studium [2] quieta modestaque patientia odiis dilectionem reddere; & ineptorum vitare conflictus; veritatem non deserere, nec cum falsitate certare; semperque a Deo pete-

1 Al. om. *dictis*. 2 Al. om. *quieta modestaque patientia*.

petere, ut in omnibus cogitationibus, in omnibus voluntatibus, in omnibus sermonibus, atque actionibus nostris, ipse teneat primatum, qui [1] dixit se esse principium. [2] *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloria in* [3] *saecula. Amen.*

S. PRO-

1 Jo. 8. 23. 2 Rom. 11. 36. 3 Al. *in saecula saeculorum.*

S. PROSPERI
CARMEN
DE INGRATIS.

Sancti Prosperi Aquitani opus prae caeteris celebre & clarum est Carmen *de Ingratis*, in quo expositis Pelagianorum erroribus jam damnatis Massilienses monachos ejusdem criminis convincit reos; nobile sane opus, & eximium, in quo mira facilitate, elegantia, & dignitate sanctissima Fidei nostrae dogmata, & quas in aliis suis prosa exaratis operibus, praesertim vero in epistola ad Rufinum exponit, gravissimas sententias versibus mille comprehendit: unde elogium illud si quis alius jure optimo vindicare sibi potest: *Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci*. Et quidem ex eo factum esse videtur quod apud se constituerit tali scriptionis genere, aliorum Patrum tum Graecorum, tum Latinorum exempla imitatus, adoriri, oppugnare, ac refellere errantes monachos Massilienses incautis indoctisque Semipelagianismum propinantes; ut nimirum medicinam adhiberet, quae poeseos dulcedine condita placeret pluribus, & potentior esset atque efficacior. Praestitit autem hoc s. Prosper adhuc superstite, ut videtur, s. Augustino, ita enim de eo canit v. 105. & seq.

. . . . , . . *nam cibus illi*
Et vita, & requies Deus est, omnisque voluptas
Unus amor Christi est, unus Christi est honor illi;
Et dum nulla sibi tribuit bona, fit Deus illi
Omnia, & in sancto regnat sapientia templo.

S. PRO-

S. PROSPERI
IN CARMEN
ΠΕΡΙ ΑΧΑΡΙΣΤΩΝ
ID EST
DE INGRATIS*

PRAEFATIO.

UNde voluntatis ſanctae ſubſiſtat origo,
Unde animis pietas inſit,& unde fides:
Adversũ ingratos, falſa & virtute ſuperbos,
Centenis decies verſibus excolui.

 Quod

* Cum nemo magis laboret ingrati animi vitio, quam qui ſuis viribus adtribuit quae debet miſericordiae & omnipotentiae Dei; enimvero *Ingratorum* nomen tum Pelagianis,tum Semipelagianis optime convenit. Sed hic eo nomine illi praecipue notantur, quos poſteritas modo Maſſilienſes, modo vero Semipelagianos vocavit; hos enim urgere, ac refutare intendit s. PROSPER: de Pelagianis vero ob id ſolum loquitur, ut ex eorum damnatione, a Maſſilienſibus perinde ac ab Orthodoxis conceſſa, concludat, quid ſentiendum foret de nova quae inter utroſque agebatur quaeſtione

Quod si tranquilla studeas cognoscere cura,
  Tutus ab adverso turbine, Lector, eris.
Nec libertate arbitrii rapiere rebellis,
  Ulla nec audebis dona negare Dei:
Sed bona, quae tibi sunt, operante fatebere Christo,
  Non esse ex merito sumpta, sed ad meritū.

---

ne De initio bonae voluntatis & fidei, ut ipsemet luculenter fatetur v. 234.
Haec tantum in medium, quae jam sunt gesta vocemus,
Ut facile ex illis quale hoc sit discutiatur,
Quod disceptantes dudum in diversa movemur.

S. PRO-

S. PROSPERI
ΠΕΡΙ ΑΧΑΡΙΣΤΩΝ
HOC EST
DE INGRATIS
CARMEN.

Pars I. Occasio Operis, & quanti momenti illud sit. Auxilii divini invocatio. Dogmatum Pelagii recensio. Quid Ecclesia late per orbem universum egerit contra Pelagianos. Africanorum Episcoporum ope fuisse illos potissimum debellatos. S. Augustini *laus. Pelagianam haeresim jam extinctam in Semipelagianis reviviscere coepisse. Inducuntur Pelagiani hos interpellantes, ut secum velint societatem inire. Semipelagianos nullo modo posse hoc recusare. Pelagianorum oratio, qua postulant aut recipi iterum in Ecclesia, aut secum Semipelagianos quoque expelli cum in eadem doctrina conspirent.*

COngenitae in Christo [1] gẽtis mihi castus ab alto
Insinuatus amor; proprias excedere vires
Me jubet, atque pias accendere carmine mentes:
Ne post confectum celebris victoria [2] bellum,
Securos animos incauta pace resolvat;

1 *per baptismum*. 2 *de Pelagianis relata*.

Ceu metus eliso jam nullus ab hoste supersit;
Nec caput attriti virosum palpitet anguis.
Unde igitur commenta mali sopita resurgant,
Quemve ipso de fine [1] dolum nova promat origo,
Da fari, Pater omnipotens, artemque malignam
Pandere, prostratus qua rursum nititur error.
Dogma, quod antiqui satiatum [2] felle draconis,
Pestifero vomuit coluber sermone Britannus [3],
Hac primos homines cretos ditione [4] ferebat,
Ut seu praescriptum mandatum transgrederentur,
Sive inculpati, servata lege, manerent,
Mortem istam prorsus, qua carnem vita relinquit [5],
Oppeterent, quae non peccato parta, sed ipso
Instituente Deo, comes esset fixa creatis.
Progenitos igitur nullum traxisse reatum
De patribus [6]: neque dissimiles nunc nascier illo
Ortu primorum, qui libertate male usi
Peccarunt, forma nocui non semine proli [7].
Posse autem insontes omnes virtutis in arce [8]
Vitam agere, & menti ingenitum servare decorem,
Arbitrio quoniam subsistat recta volentis

Na-

---

1 *caussae Pelagianae*. 2 *imbutum*, *saturum*. 3 *Pelagius natus est inter divisos toto orbe Britannos. Dicitur autem* coluber, *utpote mirus dissimulandi artifex*. 4 *conditione*. 5 *Periphrasis mortis corporalis*. 6 *Adam & Eva*. 7 Non quod ex illo (*Adamo*) traxerint aliquod vitium, qui ex illo propagati sunt, sed quod eum primum peccantem imitati sunt omnes qui postea peccaverunt, *ut Pelagiani se explicant apud s. Aug.* in Lib. de N. & Gr. cap. 8. 8 *in summa perfectione*.

Naturalis [1] honos, lexque insita cordibus intus
Hoc moneat, quod scripta foris: cui gratia Christi
Addita, perfugium lapsis generaliter in se
Condiderit, sacro si vellent fonte [2] novari:
Ut sponte adtractum venia solvente reatum,
Sponte sua in vires proprias natura rediret;
Quoque per errores esset spoliata vigore,
Hunc servare semel posset purgata receptum.
Tam dives vero hoc donum baptismatis esse [3],
Et tam multa homini conferri foedere in isto,
Ut parvis etiam, vitioque carentibus omni
Congruat, ut qui sunt geniti bene, sint meliores,
Naturaeque bonum adjecto illustretur honore.
Nullum autem ex cunctis exortem muneris hujus,
Judicio genitum esse Dei; sed quemque mereri
Libertate sua, ut capiat promissa vocantis,
Quae sint aversis indebita, debita rectis [4].
  Talia cum demens late diffunderet error,
Com-

1 *ingenitus*. 2 *baptismo*. 3 Al. esset, *sed incongrue*. 4 S. Prosper *in Chronico ad an.* 413. Luciano, al. Lucio Consule *haec Pelagio tribuit falsa dogmata*: Unumquemque ad justitiam voluntate propria regi, tantumque accipere gratiae, quantum meruit: quia Adae peccatum ipsum solum laeserit, nec posteros ejus obstrinxerit; unde & volentibus possibile sit carere omni peccato: omnesque parvulos tam insontes nasci, quam primus homo ante praevaricationem fuit; nec ideo baptizandos, ut peccato exuantur, sed ut sacramento adoptionis honorentur; *hic vero addit alia etiam duo: Moriturum nempe hominem etiamsi non peccasset; & gratiam sumendi baptismatis ex merito & libertate hominis omnino pendere.*

Commentisque rudes traheret lethalibus aures;
Adfuit, exhortante Deo, provisa per orbem
Sanctorum pia cura Patrum, non dispare motu
Conficiens diros jaculis coelestibus hostes.
Iisdem namque simul decretis spiritus unus
Intonuit. Pestem subeuntem prima [1] recidit
Sedes ROMA Petri, quae pastoralis honoris
Facta caput mundo, quicquid non possidet armis
Relligione tenet. Non segnior inde [2] Orientis
Rectorum cura emicuit [3], captumque nefandi
Dog-

1 *Quid sibi velit haec vox* Prima *certant eruditi. Apud alios prioritatem dignitatis significat, apud alios prioritatem temporis. Baronius respicere eam putat Papam Siricium, qui Jovinianum damnavit Pelagianorum aliqua ex parte antesignanum; Jo. Salinas Anastasium Innocentii decessorem, quasi Rufinum quemdam natione Syrum, a quo Pelagius errores suos didicit, libellum illum Fidei edere compulerit, in cujus anathematismo* 11. *damnatur asserere*, Quemvis s. virum .... sine Dei auxilio posse esse perfectum. *Sunt etiam, qui sic intelligunt quasi decreta Conciliorum Africanorum, & Epistolas Innocentii pro unica Pelagii damnatione habenda sint: & qui voces* prima, & inde *usurpatas autumant non ut historiae inserviant, sed vitandae confusionis gratia dum plura uno veluti tempore simul gesta narrantur. Ast ego probabilius duco s. Prosperum ita esse locutum quia docente s. Augustino serm.* 131. *tunc* caussa finita est, *cum Innocentius I. Africanis Conciliis rescripsit. Itaque etiam in lib. contra Collatorem cap.* 21. *eodem ordine enumerat latas contra Pelagianos sententias.* 2 *ex eo tempore, quo pestis Pelagiana subibat. Marca coniicit s. Prosperum in Occidente scribentem uti hoc verbo habita ratione climatum.* 3 *Synodum intelligit a* XIV. *episcopis praeside Joanne Jerosolimitano Diospoli habitam an. Ch.* 415.

Dogmatis auctorem constrinxit lege benigna
Commentum damnare suum [1], nisi corpore Christi
Abjungi, & sancto mallet grege dissociari.
Lene quidem hoc, nimiumq; malos tolerasse videtur
Judicium; sed sancta fides examine in illo
Vicit oborturam diro de semine prolem:
Prospectum namque est, divino & munere cautum,
Ut licet instantem declinans bestia poenam,
Perfidiae secum sensus tenuisset eosdem;
Ipsa tamen proprium germen damnando necaret,
Ore malam extinguens sobolem, quam protulit ore.
Tunc etiam Bethlei praeclari nominis hospes,
Hebraeo simul, & Graio, Latioque venustus
Eloquio, morum exemplum, mundique magister
HIERONYMUS libris [2] valde excellentibus hostem
Dis-

---

1 *Pelagius intentata in eum accusatione a duobus episcopis Gallis Herote & Lazaro, qui sedibus suis pulsi in Palaestina degebant, compulsus est a Diospolitana synodo damnare subtilissimum illud haeresis suae germen :* Gratiam Dei secundum merita hominum dari; *quod cum praestitisset dimissus est. Sed* quod negavit ore, corde servavit, *ut inquit S. Augustinus lib.* 1. *contra Julianum cap.* 5. *& idcirco s. Hieronymus eam synodum quasi miseram & infelicem deplorat. Nihilominus tamen s. Augustinus honorifice de ea semper loquitur, & quidem plurimum contulerunt ad reprimendam subeuntem haeresim tum Judicium illud Palaestinorum Patrum, tum professio Pelagii, qualiscumque fuerit, ut optime in his ipsis versibus innuit* s. PROSPER. 2 *Dialogorum praecipue, & ep. ad Ctesiphontem, quae edita sunt circa tempora synodi Diospolitanae, ut colligitur ex Orosio in Apologia.*

Dissecuit [1]; noscique dedit, quo turbine veram
Vellent exortae lucem obscurare tenebrae.
Quid loquar, & curam magna [2] quã gessit in urbe
Constantinopoli, docto bonus ore sacerdos
ATTICUS, antiqua Legatos haereticorum
Confutando fide? de qua [3] tunc impia corda,
Quamvis se obducta tegerent [4] velamine forma
Judicii, & tacitae [5] tulerunt [6] tormenta repulsae. [7]
Praetereo quanto fuerit bene mota tumultu
Clara EPHESOS [8], non passa suis consistere tectis

Vasa

---

1 *Non solum quia acri stilo eum perstrinxit, sed etiam quia praecipuum locum tenebat eos inter qui, ut loquitur synodus Milevitana in ep. ad Innocentium Papam* §. 3. ejus sensus diligentius indagare potuerunt. 2 *Forte* magnam. *M. Mercator* in Commonitorio *de Caelestio narrat, quod*, sub sanctae memoriae Attico episcopo urbem Constantinopolitanam petiit, ubi in similibus detectus, MAGNO STUDIO sancti illius viri ex praedicta alma urbe detrusus est. 3 *urbe*. 4 *jus appellationis quamvis praetenderent*. 5 *etiam tacitae &c.* 6 *Virgilium imitatur Ecl.*4. *v.*61. al. tulerant. al. tulerint. 7 *Scilicet Atticus* ita eos persecutus est pro Rege (*Christo*) communi, ut iis NE STANDI QUIDEM illic copia praestaretur, *ut loquitur Caelestinus P. in ep. ad Nestorium. Incongruae mihi videntur aliorum explicationes, nec aliunde probari potest conjectatio illa Norisii, qui censet Hist. Pelag. lib.*2. *cap.* 6. *gratiae Dei inimicos Constantinopoli ejectos fuisse ab Attico primum* (tunc) *in seipsis, deinde in legatis.* 8 *In Ephesina synodo damnatos esse Pelagianos animadvertit Photius Cod.* 54. *& constat ex ipsius synodi epistola ad Caelestinum Papam* §. 6. *sed hi versus aliò tendunt si s.* AUGUSTINO, *ut videtur, superstite editi sunt. Fortassis, cum ubique gentium post Zosimi Papae Tra-*

ctoriam

Vasa irae, & morbi flatus, & semina mortis.
Quaque fide tellus etiam TRINACRIA [1] fervens,
Agmen vipereum propriis exegerit oris.
Tu caussam fidei flagrantius, AFRICA, nostrae [2]
Exequeris: tecumque suum jungente vigorem
Juris Apostolici solio, fera viscera belli
Conficis, & lato prosternis limite victos.
Convenere tui de cunctis urbibus almi
Pontifices, geminoque [3] senum celeberrima coetu,
Decernis quod Roma [4] probet, quod regna [5] sequatur.
Nec

---

ctoriam damnari se viderent, Ephesum confugere memores quod Caelestius Carthagine privatus communione ecclesiastica ibi ausus est per obreptionem, *ut tradit M. Mercator*, locum praesbyterii petere; *sed populari tumultu repulsi sunt: nisi forte contra ipsum potius Caelestium mota sit seditio cum compertum est quod Ephesinae Ecclesiae illusisset.* 1 *Inimici gratiae Dei ab an. 414. in Siciliam jam irrepserant, ut constat ex epistola Hilarii Syracusani ad s. Augustinum. Anno* 419. *cum ibidem aliqui Episcopi damnationi Pelagianorum subscribere recusarent, sedibus suis pulsi sunt.* 2 Al. nostra, *quasi nostrarum partium, uti mox* nostri *dicuntur Episcopi Afri.* 3 *Geminum hunc coetum nonnulli accepere pro Conciliis Carthaginensi & Milevitano habitis sub Innocentio I., sed rectius intelliges de duobus Carthaginensibus celebratis sub Zosimo.* 4 *per Zosimum una cum Clero Romano, unde non solum Zosimo, ut apud s. Aug. lib. 6. contra Julianum, sed etiam Clericis Romanis ut legere est apud eumdem s. Augustinum lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. praevaricationis notam Pelagiani inurebant. Ille autem de clero, qui eis anathema in populo frequentissimo prior pronuntiavit, Sixtus fuit, qui postea in Petri cathedra Caelestinum excepit. V. ep. s. Augustini ad eumdem Sixtum.* 5 *per episcopos toto orbe diffusos; Tractoria enim Zosimi* per totum orbem,

Nec sola est illic synodorum exerta potestas,
Ceu quos non possent ratione evincere nostri,
Vi premerent: discussae artes, virusque retectum est
Haeretici sensus [1], nullumque omnino relictum,
Docta fides quod non dissolveret argumentum.
Condita sunt,& scripta [2] manent, quae de cataractis
AEter-

orbem, *ut tradit M. Mercator*, subscriptionibus Patrum est roborata; *unde inanis illa, & mendacissima Pelagianorum querela ad Rufum Thessalonicensem a s. Augustino relata lib.* 4. *contra duas ep. Pelagian. cap.* 12: Simplicibus episcopis, sine congregatione synodi, in locis suis sedentibus, extorta subscriptio est. *Sed hic s. Prosperi locus intelligi etiam potest de* imperialibus legibus, *quibus repulsos fuisse Julianum, aliosque episcopos epistolae Tractoriae subscribere detrectantes, narrat M. Mercator, nam etiam in lib. contra Collatorem cap.* 21, *cum sententiam Zosimi Papae adversus Pelagianos latam memoraverit, subicit:* Sanctae memoriae Papa Bonifacius . . . contra inimicos gratiae Dei non solum Apostolicis, sed etiam Regiis utebatur edictis.

1 *Africani Patres hoc praestiterunt cum primum Pelagiana caussa ad eos delata est. Legesis epistolas Conciliorum Carthaginensis & Milevitani ad Innocentium, & Innocentii rescriptum ad Concilium Carthaginense. Quod vero ad Concilia Carthaginensia sub Zosimo; eorum primum adeo copiose de Caelestio & ejus caussa ad Zosimum scripsit, ut hic acceptas litteras* voluminis *nomine appellaverit: alterum vero octo canones condidit, & luculentam eis epistolam ad Zosimum praefixit, cujus meminit M. Mercator, nec non s. Aug. lib.* 2. *ad Bonif. c.* 3. *& lib. de pecc. orig. c.* 8. *fragmentum autem refert idem s.* PROSPER *cont. Collat. cap.* 5. *& lib. Resp. ad Capitula Gallorum cap.* 8. 2 *Octo laudatos canones intelligere videtur, qui Concilio Milevitano nullo jure adscripti olim fuere. Idem s.* PROSPER *in Chronico ad an.* 418.
Con-

Aeterni fontis fluxere undante meatu,
Et ter centenis [1] procerum sunt edita linguis:
Sic moderante suam legem bonitate severa [2],
Ut qui damnato vellent de errore reverti,
Acciperent pacem [3], pulsis qui prava tenerent.
An [4] alium in finem posset procedere sanctum
Concilium, cui dux Aurelius [5], ingeniumque
AUGUSTINUS erat? quem Christi gratia cornu [6]
Uberiore rigans, nostro lumen dedit aevo
Accensum vero de lumine: nam cibus illi,
Et vita, & requies, Deus est; omnisque voluptas
Unus amor Christi est, unus Christi est honor illi:
Et dum nulla [7] sibi tribuit bona, fit Deus illi
Omnia, & in sancto regnat [8] sapientia templo.
Istius ergo inter cunctos, qui de grege sancto
Insanas pepulere feras [9], industria major,

Concilii apud Carthaginem habiti CCXIV. Episcoporum ad Papam Zosimum decreta perlata sunt; quibus probatis, per totum mundum haeresis Pelagiana damnata est.

1 *Poetice, ut infra* v.198. mille senum. 2 *Etiam in Zosimi Papae Tractoria Pelagius & Caelestius* toto christiano orbe damnati sunt nisi correcti etiam egerint poenitentiam, *ut narrat s. Augustinus ep.* 190. *num.* 22. *& in libro de pecc. orig. cap.* 22. *de iisdem loquitur ut* prius aut in locum poenitentiae redactis, aut, si id recusaverint, omnino damnatis. 3 *veniam, atque adeo communionem ecclesiasticam.* 4 *Forte*, Anne alium. 5 *Episcopus Carthaginensis, ac Primas totius Africae.*
6 *Alludit ad cornu seu vas olei, quo ungebantur Reges & Sacerdotes Hebraeorum.* 7 *contra id quod faciunt* Ingrati. 8 *Ex hisce versiculis conjicitur* s. PROSPERUM *cecinisse hoc carmen s. Augustino adhuc superstite.* 9 *Pelagianos.*

Majus opus, totum praeſtantius imbuit orbem.
Nam quocumque gradum convertit callidus hoſtis,
Quâque per ambages anceps iter egit opertas,
Hujus ab occurſu eſt praeventus, mille viarum
Inſidiis aditum non repperientibus ullum.
Cumque foris rabies avidorum excluſa luporum
Frenderet, inque omnes mendacia verteret artes;
Ne mentes ullarum ovium corrumpere poſſet,
Neu dubia obliquis turbaret corda querelis,
Iſtius ore viri fecit Deus: iſtius ore
Flumina librorum mundum effluxere per omnem,
Quae mites [1] humileſque bibunt, campiſq; animorũ
Certant vitalis doctrinae immittere rivos.
Jamque procelloſae disjecto turbine noctis,
Heu! nova bella, novi partus oriuntur in ipſo
Securae matris [2] gremio: quae creſcere natis
Viſa ſibi, diſcors horret conſurgere germen,
Degeneres pavitans inimico ex ſemine foetus,
In quibus ante diu, ſpecie [3] fallente, benignus
Errarat genitricis amor, cum obducta decoris
Moribus, externae ſtirpis tegeretur origo.
Sic veris ſubeunt falſa, & diſcrimine caeco
Fronte placent, quae fine latent: ſic laudis amore,
Vir-

1 *Nota quibus virtutibus inſtructus ſit oporteat qui Eccleſiae doctrinam de gratia Dei & diſcere & docere vult.* 2 *Eccleſiae, quae ſecura videbatur Pelagianis damnatis. Sic ſupra v.* 5. ſecuros animos.

3 *Habebant enim primi illi Semipelagiani* ſpeciem pietatis in ſtudio, & apud ſimpliciores magnam de probitatis contemplatione reverentiam obtinebant, *ut ejuſdem s. Proſperi verbis utar in lib. contra Collatorem cap.* 1. *& in ep. ad. s. Auguſtinum.*

Virtutum ſtudium corrumpitur; atque ab honeſto
Principio in vitium exitur plerumque tumoris:
Quo quidam inflantur nūc turpiter,atque perempti [1]
Dogmatis extinctas tentant animare favillas;
Dum libertatem arbitrii, affectumque volendi
In naturalis [2] motus virtute locantes,
Tam bona quemque docent ſectari poſſe ſuopte
Ingenio [3], quam poſſe ſubeſt cuique in mala ferri [4].
Quod qui confirmas, quinam diſtabis [5] ab illis, [6]
Qui dicunt nullo peccati vulnere laeſum
Naturale bonum, cumque illo lumine naſci
Nunc omnes homines,quod primis ingeneratum eſt?
An vero excerpis quaedam, quae parte reciſa [7]
Suſcipias, cordiſque ſinu purgata recondas?
Dic igitur quidnam inde probes, quid vero refutes,
Et de damnatis quid ſit, quod crimine ſolvas.
An dextram pacis palam [8] dare te pudet hoſti?
Nec tutum eſt ulla pulſos ex parte tueri [9]
Simpliciter? Quos non dubitas excludere templo, [10]

 Pel-

1 *In libro contra Collat. cap. 6.* extincti. 2 Al. *ex conjectura*, naturali. 3 *facultate volendi*. 4 *Placet commentarii loco deſcribere ejuſdem ſancti Proſperi verba in ep. ad s. Auguſtinum eumdem Semipelagianorum errorem ita referentis*: Quantum quiſque ad malum tantum habeat facultatis ad bonum; parique momento animum ſe vel ad vitia, vel ad virtutes convertere. 5 Al. qui non. al. tu non. 6 *Pelagianis*. 7 *unde* Semipelagianiſmi *nomen a dimidiato nimirum Pelagianiſmo*. 8 *Si cui ſyllabae quantitas immutata non placeat, legat*: pacemque palam. 9 ex parte tueri, *non vero ex parte* pulſos. 10 *tamquam haereticos*.

Pelle animo. Nova te discordia dividit abs te:
Corde foves, quod in ore premis. Cõiungere [1] amicis
Mentibus, & tecum cupidis componere foedus
Lege [2] tua: jam parce minis, & congrue pactis.
Ecce pererratis terrarum finibus adsunt,
Implentesque tuas lacrymosis questubus aures
Incipiunt: Pulsi mundo, nullaque recepti
Sede vagi, tandem fama exhortante redimus,
Quaeque placent vobis amplectimur: edita nobis
Doctrinae vestrae est pietas; nihil inficiando
Discutimus: liceat vobiscum jungere sensum.
Immortalem hominem factum si creditis, & nos
Credimus; inciderit mortem peccando, suamque
Progeniem culpa & letho devinxerit omnem:
Nullus non egeat sacro baptismate Christi,
Infantesque etiam [3] purgentur fonte lavacri:
Dum [4] nostri decus arbitrii, lumenque creatum
Principio, quod sponte potest insistere rectis,
Manserit illaesum, nec viribus absit ab illis,
Quas condente Deo generaliter omnis in Adam
Suscepit natura hominis, nec suppetat ulli

De

---

1 *ironicè*. 2 *conditionibus a te praescriptis*.
3 *Nota vim verbi* purgentur. *Quod parvuli baptizarentur numquam Pelagiani rejecerant; immo vero Caelestius in Carthaginensi concilio aperte dixit:* Infantes in remissionem peccatorum baptizandos esse ideo confitemur propter regulam fidei, *ut legitur in auctore Praedestinati haer.* 88. 4 *Nota errorem, quem maxime cordi erat Pelagio stabilire, & quomodo eum admitterent etiam Semipelagiani.*

De non accepta arbitrii virtute querela :
Cum ſine delectu ſeu lex , ſeu gratia Chriſti
Omnem hominem ſalvare velit : donumq; vocantis
Sic ſit propoſitum , ut nullus non poſſit ad illud
Libertate ſua , proprioque vigore venire ;
Sitque ſalus dignis ſalvari ex fonte volendi .
Haec ſi veſtra fides , veſtra eſt doctrina , remotis
Quae veſtro exemplo rejecimus , addite ſanctis
Nos gregibus , tandemque boni [1] defendite veſtros.
  Talia ſubmiſſus ſi defleat hoſtis apud te,
Quid referes ? quo te affectu comperta movebunt ?
Conſultas , trepidas , nutas , cunctaris , & haeres ?
Quove anceps ſe praecipitet ſententia , volvis ?
Injuſtum eſt animis cognatis non dare pacem :
Et quos una fides , eadem ſapientia nectit ,
His communem aditum Sanctorũ ad Sácta [2] negare.
Jungere ſed foedus cum talibus [3] , & violare
Sanctorum decreta patrum [4] , regumque piorum [5] ,
Scriptas lege Dei leges contemnere , multum
Hoſtile eſt , nimiumque audax , & pernicioſum .
  Ergo Petri ſolium Romam , & Carthaginis altae
[6] Concilium repetant humiles : eademque perorent,
Quae fruſtra hic trepido [7] ſunt deplorata favori .

1 Al. bonis . al. bonos . 2 *ad templa , & ſacramenta* . 3 *Fingit quid formidarent Semipelagiani* . 4 *Pontificum Romanorum & ſynodorum contra Pelagianos* . 5 *Theodoſii & Valentiniani , Honorii , Conſtantii &c. qui leges contra Pelagianos tulerant* . 6 *Carthaginenſe an.* 418. *cujus ſententiam Zoſimus confirmavit* . 7 *trepidanter ob Leges Eccleſiaſticas & Imperiales Pelagianis favebant Maſſilienſes* .

Sed cum mille fenum [1] prudentia pervigil olim
(Perfpectum notumque tenens, quod tota nefandae
Haerefeos fumma exigua fub parte tegatur [2],
De qua plena mali labes renovetur, & omne
Commenti corpus per fingula membra refurgat;)
Antiquas adhibentem artes rejecerit hoftem,
Limitibufque fuis fteterit [3] cenfura falubris:
Numquid non juftus poterit dolor abdita cordis
Rumpere, & in tales miferos excire querelas,
Ut dicant: Quaenam ifta, Patres, in cordibus almis
Juftitia eft? quo [4] fine graves, quo fine feveri,
Claudere terrarum nobis perfiftitis orbem?
Nofne fumus toto mundo [5], quorum undique vobis
Sit fufpecta fides, quos non tolerare queatis?
Si noftra a veftro vel fyllaba [6] diffonet ore,
Non verbis jam nos, argumentifve tuemur,
Judicium exemplo [7] petimus. Quod pace [8] manente
Libera multorum [9] vox adftruit, hoc fine bello
Cedatur nobis. Non noftra inventa fovemus,
Nec primis ftudiis infiftimus: ecce recifum eft
Unde olim certamen erat: veftrifque [10] reverfi [11]

Ce-

1 *Poetice pro magno numero*. 2 *Idipfum notat s.* PROSPER *in lib. contra Collat. cap. ult. & s.* LEO *P. in ep. ad Nicetam Aquilejenfem*. 3 *rata & firma remanferit damnatio Pelagii, & Caeleftii, eorumque fectatorum*. 4 *quoufque*. 5 *foli ex cunctis hominibus*. 6 *quafi folum vocibus diffiderent ab Orthodoxis*. 7 *ab exemplo Semipelagianorum*. al. extemplo, *fed incongrue*. 8 *falva communione ecclefiaftica*. 9 *Semipelagianifmus ab ortu fuo multos infecit*. 10 *Semipelagianis*. 11 *v. fupra v*. 160.

Cedimus, & quaecumque illis placuere probamus.
Quid ſupereſt culpae? quo [1] nos decet uſque repelli?
Si vero haec etiam, quae nos pia ducimus [2], abſunt
A veris, & veſtra illis bene cura repugnat:
Cur extra invidiam, poenamque erroris habentur
Qui damnata docent, & per clara oppida [3] tuti
His magnos implent populos, quae nos perhibentes
Plectimur, & nulla ſinimur conſiſtere terra?
Haec in pontificum ſancto deprompta ſenatu,
Quam curam exigerent, & quae decreta moverent,
Perſpicis. An quoniam culpa ſecurus operta
Non premeris ſynodo, nec te poenae metus urget,
Spernis propoſiti ſpeciem terroris, & iſthaec,
Plena velut vanis ſimulacris ſomnia rides?
Ergo gerendorum eventu, & fine remoto,
Haec tantũ in mediũ quae jam ſunt geſta vocemus:
Ut facile ex illis, quale hoc ſit diſcutiatur, [4]
Quod [5] diſceptantes dudum in diverſa movemur.

S. PRO-

1 *quouſque*. 2 *una cum Semipelagianis*.
3 *nempe Maſſiliae, aliiſque locis in Gallia, ut ait Hilarius Proſperi amicus in ep. ad S. Auguſtinum*. 4 Al. *ex conjectura*, vocamur. 5 *Forte*, Quo.

S. PROSPERI

CARMEN

DE INGRATIS.

Pars II. Tria capita haereseos Pelagianae proponuntur, quae ipsi Semipelagiani fatebantur damnata. Semipelagianorum doctrina exponitur. Quod de gratia Dei omnibus ex aequo oblata asserebant, exemplo refellitur eorum infidelium, quibus Evangelium numquam praedicatum fuit. Quomodo omnipotentiae Dei detraherent, dum misericordiam ejus extollere videbantur in eo, quod velit omnes homines salvos fieri. Gratiae natura & vis describitur, ut pateat eorum doctrinae perversitas qui dicebant, quod solum a libero arbitrio pendet, ut quis gratiam amplectatur, aut respuat, & unus perseveret, alter non perseveret. Fidem donum esse gratuitum, & neminem posse illam mereri. Quales sint virtutes infidelium. Pelagii dogmata ex Semipelagianorum doctrina resurgere.

INter multa suis quae tradidit haeresiarches [1],
(Quod cognoscis) ait; naturā, quae bona facta est,
Nullis cum vitiis in quoquam omnino creari,
Nec cuiquam primi culpam nocuisse parentis;
Et quoniam tales nascantur nunc quoque, qualis
Ille fuit nostri generis pater ante reatum;
Posse hominem sine peccato decurrere vitam,
Si velit, ut potuit nullo delinquere primus

Li-

1 *Pelagius.*

Libertate sua. Nempe haec damnata fateris
Conciliis [1], mundique [2] manu. Connectit & illud
Idem auctor, quod lex ita sanctos miserit olim
Coelorum in regnum, sicut nunc gratia mittit.
Hoc quoque judicio sancto [3] scis esse peremtum.
Objectum est [4] aliud, ipsum dixisse magistrum [5]
Quod meritis hominum tribuatur gratia Christi,
Quantum quisque Dei donis se fecerit aptum.
Sed nimis adversum hoc fidei, nimiumq; repugnans
Esse videns, dixit se non ita credere [6], & illos
Damnari dignos quorum mens ista teneret.
Quo cernis, cum judicibus damnantibus ista
Consensisse reum: nec quemquam haec posse tueri;
Quae tamen ipse suis rursum excoluisse libellis
Detegitur, reprobum in sensum fallendo reversus.
Nunc igitur, quoniam quid nostris displicuisset
Ostensum est: quam sana fides sit vestra patescat. [7]
Gratia qua Christi populus sumus [8], hoc cohibetur
Limite vobiscum, & formam hanc adscribitis illi,
Ut

---

1 *Africanis &c.* 2 *imperialibus legibus Theodosii & Valentiniani, Honorii, Constantii &c.* 3 *Synodi Diospolitanae.* 4 *in eadem synodo.* 5 *Pelagium.* 6 *cum Palaestini Patres hunc errorem Pelagio objecissent*, respondit: Haec utrum Caelestii sint, ipsi viderint, qui dicunt ea Caelestii esse; ego numquam sic tenui, sed anathematizo qui sic tenent. *V. s. Aug. in lib. de gestis Pelagii cap.* 14. 7 *Incipit exponere Semipelagianorum doctrinam.* 8 *Nota de qua Gratia actum sit, & agatur.*

Ut cunctos vocet illa quidē, invitetque [1]; nec ullū [2]
Praeteriens ſtudeat communem adferre ſalutem
Omnibus, & totum peccato abſolvere mundum.
Sed proprio quemque arbitrio parere vocanti,
Judicioque ſuo, mota ſe extendere mente
Ad lucem oblatam, quae ſe non ſubtrahat ulli,
Sed cupidos recti juvet, illuſtretque volentes.
Hinc adjutoris Domini bonitate magiſtra
Creſcere virtutum ſtudia, ut quod quiſque petendū
Mandatis didicit, jugi ſectetur amore.
Eſſe autem edoctis iſtam communiter aequam
Libertatem animis, ut curſum explere beatum
Perſiſtendo queant: finem, effectumque petitum
Dante Deo, ingeniis qui numquam deſit honeſtis.
Sed quia non idem eſt cunctis vigor, & variarum
Illecebris rerum trahitur diſperſa voluntas;
Sponte aliquos vitiis ſuccumbere, qui potuiſſent
A lapſu revocare pedem, ſtabileſque manere.
  Jam quia ſummatim, ut potuit, ſententia veſtra
Decurſa eſt: Dic [3] unde probes, quod gratia Chriſti
Nullū omnino hominem de cunctis qui generantur
Praetereat, cui non regnum vitamque beatam
Im-

1 *Hi verſus Semipelagianorum doctrinam exprimentes cum imprudenter accepti & imprudenter citati fuerint pro doctrina Eccleſiae a s. Proſpero propugnata, celebri opuſculo argumentum praebuerunt, cui titulus:* La Renard pris, Vulpes capta. Lovanii 1649. 2 al. nec illum. 3 *Incipit confutare expoſitos Semipelagianorum errores.*

Impertire velit? Nec enim vel tempore nostro
Omnibus in terris jam certum est insinuatum
Christi Evangelium: ne dicam, exordia doni [1]
Non potuisse simul toto decurrere mundo.
Illa quidem ad cunctos ferri sunt jussa [2]; sed uno
Tempore non agitur, quod tempore dicitur uno.
Dumque suis aditus Domino pandente ministris
Crescunt primitiae, fuerint omnino necesse est
Quaedam terrarum partes, ubi gratia nondum
Corda hominum tenebris absolverat [3] impietatis,
Et dira innumeri demersi nocte peribant,
Cum multae accepto fulgerent lumine mentes.
An bonitas divina quidem non destitit omnes
Velle vocare homines, sed non simul apta fuerunt
Corda [4], quibus possent conferri dona salutis;
Dum morum obsistit feritas truculenta magistris,
Difficilesque aditu transcurrit [5] gratia gentes:
Ut quoniam lucem offerri voluisset, & ipsis
Demonstrare [6], Deus: sua quemque adversa voluntas
Ar-

---

1 *evangelii*. 2 *Matth.* 28. 19. 3 al. absorpserat, *sed incongruè*. 4 *Semipelagianorum effugium praevenit, quod ita etiam refert in ep. ad Rufinum cap.* 15. An dicendum est, voluntati Dei humanas obsistere voluntates, & tam feros tamque intractabiles horum hominum esse mores, ut Evangelium ideo non audiant, quia praedicationi impia corda non pateant? 5 *praeterit*. 6 *Forte*, se monstrare. *His autem versibus haec alia respondent ejusdem s. Prosperi verba in ep. ad s. Augustinum* §. 5. Quandoquidem, ajunt, inexcusabiles sint, qui & ad unius veri

Arguat, & culpa obſtringat, quia lumine primo [1]
Per vitia oppreſſo, ſit facta indigna ſecundo? [2]
  Quod ſi firmatur, [3] nequicquam plectimus illos,
Qui nullum innatum [4] vitium naſcentibus ajunt,
Incolumique omnes cum libertate creari;
Gratia quos Chriſti meritorum examine juſto
Eligat, & dignos vitâ vocet, accipiatque.
Namque utrumque ſimul [5] ſapitis, qui dicitis, omnes
Omnibus oblatum potuiſſe apprendere munus;
Naturae quoniam non ſit detracta facultas:
Nec ſine juſtitia pereant, qui mentis honorem
Sordibus obruerint vitiorum, ut lumen ab alto
Emiſſum, indigna nollet requieſcere ſede.
Sic, quod naſcendo eſt unum [6], diſtare volendo;
Ut meritum ad paucos [7], natura ſpectet ad omnes.
  Sed tamen haec aliqua ſi vis ratione tueri,
Et credi tam ſtulta cupis: jam pande quid hoc ſit,
Quod bonus ōnipotenſque Deus, non omnia ſubdit
Corda ſibi, pariterque omnes jubet eſſe fideles?

veri Dei cultum potuerint inſtrui intelligentia naturali: & Evangelium ideo non audierint, quia nec fuerint recepturi.

1 *intelligentia naturali*. 2 *praedicatione Evangelii*. 3 *Nota effugium Semipelagianorum, & quomodo in duos Pelagii errores inciderent* 1. *Naturam humanam eſſe adhuc integram, ut in Adamo*. 2. *Gratiam ſecundum merita dari*. 4 al. illatum. 5 *cum Pelagianis*. 6 *nempe, omnes nativa arbitrii libertate eſſe aequales, ſed effici inaequales diſpari ejuſdem uſu*. 7 *ita ut pauci mereantur, quod merendi omnes habent naturalem facultatem*.

Nã ſi nemo uſquã eſt, quẽ non velit eſſe redemptũ,
Haud dubie impletur quicquid vult sũma poteſtas.
Non omnes autem ſalvantur, magnaque pars eſt
Quae ſedet in tenebris mortis, nec vivificatur.
An varii [1] motus animorum talia gignunt?
Libertaſque facit cauſſam non omnibus unam?
Ergo [2] hominis valida arbitrio divina voluntas,
Aut etiam invalida eſt, operis cui finis in illo eſt. [3]
Quem fruſtra juviſſe velit, niſi praeferat [4] ille
Affectum, cujus comitetur gratia curſum.
At ſi dimota certandi nube, ſerenis
Quae ſunt vera oculis mecum intueare modeſte:
Et vetera exemplis manifeſtis plena videbis
Saecula, & in noſtro cognoſces tempore multa,
Quae doceant, virtute Dei converſa malorum [5]
Corda, quibus recti nihil umquã inſederat, & quae
Nullum juſtitiae ſignum ſenſumve gerebant.
Namque ut nunc ſaevas [6] gentes, & barbara regna, [7]
Ignoti prius aut ſpreti nova gratia Chriſti
Adtrahit, & terra templum ſibi condit in omni:

Sic

1 *Alterum Semipelagianorum effugium praevenitur.* 2 *Refutantur Semipelagiani ab abſurdo.* 3 *homine.* 4 *prius concipiat.* 5 *Semipelagiani refutantur ab exemplis.* 6 *Scotos intellige, qui tunc temporis ad fidem Ch. converſi ſunt s. Caeleſtini Papae induſtria.* 7 *Sic quoque in lib. cont. Collat. c. 21. de Caeleſtino Papa loquens:* ordinato, *inquit*, Scotis epiſcopo, dum Romanam inſulam ſtudet ſervare catholicam, fecit etiam barbaram chriſtianam.

Sic prius, immites populos, urbesque rebelles,
Vincente obstantes animos pietate, subegit.
Non hoc consilio tantum hortatuque benigno
Suadens atque docens, quasi normam legis haberet
Gratia: sed mutans [1] intus mente, atque reformans,
Vasque novum ex fracto fingens, virtute creandi [2].
Non istud monitus legis, non verba prophetae,
Non praestata [3] sibi praestat natura, sed unus
Quod fecit reficit. Percurrat Apostolus orbem,
Praedicet, hortetur, plantet, riget, increpet, instet,
Quâque viam verbo reseratam invenerit, intret:
Ut tamen his studiis auditor promoveatur,
Non doctor, neque discipulus, sed gratia sola
Efficit, inque graves adolet [4] plantaria fructus.
Haec [5] semen fidei radicem adfigere menti,

---

1 *Nota quanta & qualis sit Gratiae virtus, & efficacia.* 2 *Sic ps.* 50. *v.* 12. Cor mundum crea in me Deus: *& Eph.* 2. 10. Creati in Christo Jesu in operibus bonis. *Eadem omnipotentia, quae nos creavit ex nihilo, reformat & convertit nos non ex merito.* 3 *sibi dimissa.* Al. prostrata *ut infra v.* 898. *& haec lectio confirmatur etiam ex eo, quod in eamdem sententiam inferius v.* 408. naturalis sapientia... semel acta in praeceps *dicitur.* 4 *Servius in illud Virgilii Ecl.* 8. *v.* 65. Verbenasque adole pingues: Adole, *inquit*, idest incende, sed κατ' εὐφημισμὸν dicitur, nam adole, est, auge. *Itaque s. Prosper Virgilium imitatur, & eleganter sententiam illam Apostoli expressit* 1. *Cor.* 3. 7. *Neque* qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. 5 *sequentibus septem versiculis, qui toti pe-*

Eque ſinu cordis validum jubet edere germen.
Haec maturandam ſegetem ſervatque fovetque,
Ne lolium & tribuli, & vanae dominentur avenae;
Ne ventus frangat, torrens trahat, aeſtus adurat:
Neu cum ſe nimium laeta, & praefortis in altum
Extulerit, turpi procumbat ſtrata ruinâ.
Et nos iſta, inquis [1], ſentimus [2] de bonitate
Ac virtute Dei, quae ni foveatque regatque
Quos vocat, & tutos peccato praeſtet ab omni,
Non ſua ſervabit quemquam prudentia, nec ſe
Perficiet ſolis naturae viribus ullus.
Sed quia jam in nobis & velle & nolle creatum eſt,
Arbitriique ſui quo vult intendere motus
Libertas accita [3] poteſt, patuitque per aurem [4]
Judicio cordis [5], quo mundum propoſuiſſet [6]
Con-

---

ne ſunt ex Virgilianis verſibus expreſſi, ſ. Proſper poetice docet Gratiae donum eſſe principium Fidei, incrementa, perſeverantiam.

1 al. inquit. 2 *Nota quid tunc Semipelagiani concederent videri volentes non diſſentire ab Eccleſiae Fide. Sic autem Caſſianus definiebat quod*, ſuis interdum motibus homo ad virtutem appetitus poſſit extendi, ſemper vero a Domino indigeat adjuvari, *& quod*, bonarum voluntatum principia niſi a Deo dirigantur, ad conſummationem virtutum pervenire non poſſint; *unde acriter a Proſpero in libro contra eum ſcripto, ſeu contra Collatorem, reprehenditur cap. 3. & 4.* 3 *accerſita ad deliberandum, ſeligendumque, ſi quid animo obverſatur.* 4 *revelatum, & praedicatum eſt redemptionis myſterium.* 5 *intelligendi volendique facultatibus.* 6 *propoſuerit.*

Consilio servare Deus: mens excita longum
Excutiat somnum; seque illi subdat & aptet,
Qui cupidam & fidam [1] promissa in gaudia [2] ducat.
Hoc est nobiscum quod te sentire ferebas?
Haec sincera fides? haec Christi gratia tecum est?
Cujus opus, fixo distinctum limite [3], totum
Extra hominẽ statuis [4] clausa penitus fore [5] mentis:
Vixque Deum sensus [6] carnis permittis adire,
Per quos sumpta foris animus dijudicet intus,
Seque ferat, quoquo librata examina pondus
Presserit arbitrii: veluti cum voce loquentis,
Aut rerum actarum specie [7] quas vidimus, aut quas
Legimus, exoritur secreta cordis in aula
Nunc amor, aut odiũ, nunc spes, metus, ira, dolorq;,
Nec tamen hos motus scriptor, narrator, & auctor [8]
Insevere animo (qnamvis forte hoc quoque vellent)
Sed de perceptis [9] mens judex sponte movetur,

---

1 *quia secundum Semipelagianorum hic loquentium placita praeire requirebantur desiderium pietatis, & fides: ni mavis intelligere de desiderio continuato, cui gratiam, & perseverantiam acceptam referebant.*
2 *aeternam vitam, secundum Evangelicam sententiam.* *Matth.* 25. 23. al. praemia. 3 *V.* v. 260.
4 al. clausae. 5 *janua. Ovid. Fast. lib.* 2. v. 738. custos in fore nullus erat. 6 *aures, oculosve.* 7 Al. species. 8 Al. actor, *ex conjectura; sed vox* auctor *pro* actore *alibi quoque usurpata reperitur.* 9 Al. praeceptis, *secundum Virgilianum illud Aen.* 6. v. 105. Omnia praecepi, atque animo mecum ante peregi.

Et pro more [1] suo, quantum se exercuit istis,
Transit in affectum quem confirmaverit ex se,
Illa volendo sequens, istis nolendo resistens.
At vero õnipotens [2] hominem cum gratia salvat,
Ipsa suum consummat opus: cui tempus agendi
Semper adest, quae gesta velit: non moribus illi
Fit mora [3], non caussis anceps suspenditur ullis.
Nec quod sola potest, cura officioque ministri
Exsequitur, famulisve vicem committit agendi:
Qui quamvis multa admoveant [4] mandata vocantis,
Pulsant, non intrant animas. Deus ergo sepultos
Suscitat, & solvit peccati compede vinctos.
Ille obscuratis dat cordibus intellectum:
Ille ex injustis justos facit, indit amorem
Quo redametur amãs: & amor quẽ cõferit ipse est[5].
Hunc itaque affectum, quo sumunt mortua vitam,
Quo tenebrae fiunt lumen, quo immunda nitescunt,
Quo stulti sapere incipiunt, aegrique valescunt,
Nemo alii dat, nemo sibi, non littera legis,

Nec

1 *pro quibus est moribus, ac ingenio.* 2 *Epitheton adeo Gratiae proprium, ut interdum* Omnipotentia, & Gratia *pro synonimis usurpata reperiantur; quin etiam* Gratia *ex hoc uno quod* omnipotens *est, efficax per se ipsam est sine laesione libertatis hominis, cujus* voluntatem *ita* in aliud mutat, *ut ipse homo* illud, in quod mutatur, voluntarie velit, *ut verbis utar s. Th. 2. sent. dist. 25. q. 1. art. 2. ad 1.* 3 *Contra illud Semipelagianorum v. 299.* Dum MORUM obsistit feritas. 4 *ut pulsent*, al. admoneant. 5 *Ex ep. 1. Jo. cap. 4.*

Nec naturalis ſapientia, quae ſemel acta
In praeceps, labi novit, conſurgere neſcit.
Et licet eximias ſtudeat pollere per [1] artes,
Ingeniumque bonum generoſis moribus ornet;
Caeca tamen finem ad mortis per devia currit,
Nec vitae aeternae veros adquirere fructus
De falſa virtute poteſt: vanamque [2] decoris
Occidui [3] ſpeciem, mortali perdit in aevo.
Omne etenim probitatis opus, niſi ſemine verae
Exoritur fidei, peccatum [4] eſt, inque reatum
Vertitur [5], & ſterilis cumulat ſibi gloria poenam [6].
Uſque adeo donū eſt quod credimus, & data gratis
Gratia, non meritâ ditat mercede vocatos:
Nec juſtorum operum diſcernit facta, ſed omnes
Sola ex immundis mundos facit, utque legentem
Lectus

---

1 *Sic quoque in lib. contra Collat. c.* 10. Etiamſi excellentiſſimis artibus, & cunctis mortalium polleat diſciplinis, juſtificari a ſe non poteſt; quia bonis ſuis male utitur, in quibus ſine cultu veri Dei, impietatis immunditiaeque convincitur, & unde ſe defendi exiſtimat accuſatur. 2 al. unamque, *quaſi opera infidelium bona ſint ſpecie tantum, nempe apud nos, nam apud Deum, qui veritatem diligit, nihil valent.* 3 *qui cito tranſit.*
4 *Sententia Apoſtoli in ep. ad Rom.* 14. *v.* 23. Omne autem, quod non eſt ex fide, peccatum eſt.
5 *Opus enim moraliter, aut mavis dicere ex officio bonum, vertitur in reatum cum ad Deum non refertur, cui omnis gloria debetur.* 6 *Qui gloriatur in ſemetipſo non ſolum ſterilem gloriam captat, ſed etiam damnificam cum honorem Deo debitum uſurpet.*

Lectus [1] amet, non hoc ſtudio, ſed munere ſumit. [2]
Nam ſi ſpectatrix meritorum eſt gratia, & illis
Se tribuit, quorum eſt animus purgatior, & quos
Per libertatem arbitrii ſibi repperit aptos;
Inſontes tantum, juſtoſque adſumere ſolos [3]
Debuit, & veri cupidos, ac recta volentes;
Perverſos autem, & ſcelerum aſſuetudine turpes,
Deturbare procul, lucemque negare tenebris.
Atqui Salvator [4] mundi non praemia juſtis
Solvere, nec ſanis venit conferre medelam:
Sed quod diſperſum exciderat, fractũ atque [5] jacebat,
Quaerere, & inventum reparare, ac reddere curae.
Denique ne quiſquam ex morũ ſplendore putetur
Cenſeri, aut fidei merito ád bona ſumma vocari,
Ceu non divino ſit munere mentibus ipſa
Inſpirata fides: recole innumerabile vulgus
Retro ſenum & juvenum, qui caeca turpiter uſi
Libertate animi, per cultus daemoniorum,
Per magicas artes, per amorem rapta tenendi,
Per ſtupra, per caedes vitam duxere nefandam:
Et tamen incumbente obitu, jam limite in ipſo [6]
Extremi flatus, miſerantem nocte remota
Cognovere Deum [7]: purgatoriſque lavacri

Mu-

1 *eligentem Deum homo electus*. 2 *non ex labore, & ex merito accipit, ſed dono gratuito*.
3 al. ſolum. 4 *Ex Matth.* 9. v. 13. 5 *nota intenſivam vim vocis. Sic Horat. epiſt. lib.* 1. *ep.* 16. *v.* 49. renuit, negat atque Sabellus. 6 Al. limine in ipſo. 7 *cognovere quia ipſe miſerando fecit ut cognoſcerent*.

Munere, nulla mali linquentis signa prioris,
Exempti mundo mutarunt tartara coelo.
Quae merita hic numeras? si praecedentia cernas,[1]
Impia: si quaeris post addita, nulla fuerunt.
Si vero merito adscribis, voluisse renasci:
Nempe utero fidei parta est tam recta voluntas:
Porro fidem quis dat, nisi gratia? sic, bene velle
Gratia dat tribuendo fidem, quae credita poscat,
Quaeque voluntatis meritum creet, ipsaque solo
Nascatur spirante Deo, mentemque reformans,
De cinere algenti sopitum suscitet ignem.
Ergo voluntatis genitrix [2], operumque creatrix [3]
Non est ex merito: quoniam quod non fit ab illa,
Non bene fit: Quem non recto via limite ducit,
Quanto plus graditur, tanto longinquius errat.
Sive igitur meritum, credens existere posse
Ante fidem, donas virtutibus impietatis: [4]
Sive illam vis esse tuam, non munere dantis
Sumptam, sed genitam de libertate volendi:
Nullam habet in vobis salvatrix gratia sedem;
Inflato exclusa arbitrio, quod fronte superba
Erigitis, spatio ut gravius majore ruatis.
Divinorum operum quod ponitis in redimendis
Principium? Mandata Dei facere ante lavacrum,

Nosse

1 Al. cernis. 2 *nam ut paulo ante dictum est:* bene velle gratia dat. 3 *Fides, de qua mox:* quaeque voluntatis meritum creet. 4 *comparatis ante fidem.*

Noſſe, & amare Deum, promiſſis credere [1] Chriſti,
Quaerere, pulſare, & petere, propriũ omnibus eſſe
Aſſeritis [2], qui ſe ſtudeant aptare vocanti.
Anne ab aquis [3] divina manus renovare receptos
Incipit? & vitae cauſa eſt ſua cuique voluntas:
Ut merces operum ſit gratia, judiciumque
De pretio, quo, quod donum perhibetur [4], ematur?
An vero auxilium verbo Deus inchoat, & ſe
Voce miniſtrorum mundo declarat in omni:
Ut pulſante aures ſermone illecta voluntas
Judicio praecurrat opem; nec gratia jam ſit
Gratia [5], quae legis fungens vice, jure monentis
Solum agat: atque agro cum plantatore miniſtret,
Terraque ſeminibus det, non Deus, incrementum:
Ubere ceu glebae [6] ſubſiſtat, & arte colentis
Exoritura ſeges: neque quicquam cordis in arvo
Praeſulcet divina manus, quo temperet aequor [7]
Edo-

1 *Fidem, ſpem, & caritatem habere.* 2 *volebant Maſſilienſes, ut tradit ipſe s. Proſper in ep. ad Auguſtinum*, ad conditionem uniuſcujuſque hominis pertinere, ut per diſcretionem boni, & mali ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum ejus, poſſit ſuam dirigere voluntatem, atque ad hanc gratiam, qua in Chriſto renaſcimur, pervenire, per naturalem ſcilicet facultatem, petendo, quaerendo, pulſando. 3 *baptiſmatis: quaſi tunc Gratia inciperet, ut mox deſcripta verba ex ep. ad s. Auguſtinum clarius explicant.* 4 *in Scripturis ſanctis.* 5 *Scilicet quia ut ſequitur*, jure monentis agat; *quod legis eſt, non gratiae.* 6 *ex Virg. Aen.* 1. *v.* 535. & 111. *v.* 164. Al. gleba. al. ſeu. 7 *planities campi nondum aratro ſubacti.*

Edomitum, faciatque ſatis gaudere novales? [1]
Talibus adſumptis inimico ex dogmate, nonne
Perſpicuum eſt quantum damnatos confoveatis,
Dum cuique ad verae capienda exordia vitae
Naturam affectum fidei conferre docetis:
Dumque aliud non eſt vobiſcum gratia, quam lex,
Quamque propheta monẽs, & quã doctrina miniſtri?
Scilicet ut tale arbitrium generaliter inſit
Semine damnato genitis in corpore mortis, [2]
Quale habuit nondum peccati lege ſubactus
Primus homo: & nullũ in prolem de vulnere vulnus
Tranſierit, niſi corpoream per conditionem:
Quae ſic exterius reſpondeat, ut nihil intus
Imminuat, teneatque ſuum ſubſtantia mentis
Splendorem, & nulla poenali nocte prematur.
Addite quod ſupereſt tumidi, ruituraque vani
Congerite, & cauſſis [3] cauſſas aptate ſequentes.
Et quia nil primae periit virtutis apud vos;
Dicite ab illaeſis animis procedere veram
Juſtitiam, regno dignam coeloque locandam:
Ut fruſtra [4] Chriſtus ſit mortuus. Edite multos
Arte

---

1 *Novalis dicitur non ſolum campus, qui alternis annis ſeritur, ſed etiam novus & numquam antea, ſed tunc primum ad ſementem proſciſſus. Servius in illud Virg. Ecl.* 1. *v.* 71. Impius haec tam culta novalia miles habebit? *Subdit:* Novalia etiam dicuntur, unde ſylva tollitur; *Plinius lib.* 17. *c.* 5. Talis fere eſt in novalibus caeſa vetere ſylva.

2 *Phraſis Apoſtoli in ep. ad Rom.* 7. *v.* 24.

3 al. ac anſis anſas. 4 Al. ut fruſtra.

Arte & ſponte ſua ſanctos ab origine mundi,
Abſque Deo placuiſſe Deo: decretaque legis
Tunc data, cum pejor mos, & corruptior aetas
Terrore inſtanti & formidine mortis egeret.
Dicite plectentes apices, mortiſque miniſtros [1]
Hoc expleſſe operis, quod gratia vivificatrix.
Nunc agite, & quoniam fuerit ſine lege voluntas
Libera, quam ſcripti munibat pagina cordis:
Sic [2] vitam aeternam adquiri potuiſſe, vacante
Hac ope [3] quae legem ſupereminet, ut ſine lege
Ex naturali potuit virtute capeſſi:
Nunc autem, ſtudiis vergentibus in mala multa,
Creviſſe auxilium: non quo ceſſante, ſalutem
Non caperet per difficiles natura labores,
Sed quo conatus operum affectuſque juvante,
Propoſitam citiùs ferret mens libera palmam.
Dicite, cum infantes renovantur, non renovari
Inſontes animas, & ſola carne renaſci
Exterius lotos, non exiſtentibus illis [4]
Interius maculis: quoniam licet edere rectae
Signa voluntatis nequeant, tamen hoc magis omni
Sorde vacent, ſuper auctoris [5] quod conditionem
De proprio nihil addiderint, quod fons aboleret.
Haec ſi non veſtris ſpirant de cordibus, & vos
Non

---

1 *Litteram legis, quae* occidit, *& eſt* miniſtratio mortis, *ut legitur*. 2. *Cor.* 3. 6. *&* 7. 2 *ideſt, dicite cum Pelagianis. Videſis s. Auguſtinum lib.* 6. *cont. Jul. c.* 24. 3 *ſine auxilio gratiae*. 4 al. ullis. 5 *Adami; alii intelligunt Dei creationem*.

Non cum damnatis eadem ratis extulit alto
Mergendos pelago [1], submittite vela tumoris,
Nobiscumque humiles placido consistite portu.
Edite constanter [2] naturae vulnera victae,
Exutam virtute animam, caecataque cordis
Lumina, & in poenam propriam [3] jaculis superatis [4]
Armatum arbitrium, numquam consurgere posse;
Inque novos lapsus semper nitendo revolvi:
Cui sua sit laqueus sapientia, morsque subactum
Detineat, nisi vera salus ex munere Christi
Adsit, & oppressam dignetur gratia mentem.
  An vestrum sublimem animum pudet ista fateri,
Ne sub tam multis morbis sit vilior aeger?
Cum nihil ex omni majorum dote supersit,
Quo medici mereatur opem, & mercede [5] valescat.
Ergo in castra gradum revocate hostilia, & illis
Addite vos, quorum ingenio & fallacibus armis
Luditis, ejusdem vibrantes spicula linguae.
Exsultate bonis naturae, & mentis honorem
Omnibus a saeclis illaesum [6] stare docete,

1 *Alludit ad Pelagii nomen dum elegantissimae metaphorae insistit.* 2 *in fatendis naturae vulneribus constate vobis ipsis. Fatebantur nimirum peccatum originale, & inficiabantur, quae illud necessario consequuntur*, difficultatem & ignorantiam.

3 *armis rationis & libertatis. Hisce armis cum arbitrium male sit usum in Adamo, modo in posteris uti non potest bene nisi moveatur & roboretur a gratia: unde sequitur:* Cui sua sit laqueus sapientia.

4 al. superantis, *idest Diaboli.* 5 *non gratis sed soluta mercede curetur.* 6 al. illapsum, *quasi non lapsum.*

Neu vos in totum retegatis dogmate nudo,
Corporeo tantum decurrere tramite poenam [1]
Peccati perhibete, animi nihil imminuentem:
Vulnere transfixos abſolvite crimine, & ipſam
Juſtitiam accuſate Dei, tranſire ſinentis
Supplicium, quò non vultis tranſire reatum.
Sed non injuſtus Deus eſt; manifeſtaque Pauli
Vox docet [2], uno omnes homines cecidiſſe ruente:
In quo tota ſimul ſeries proſtrata nepotum
Deperiit, nec habet quiſquam quo ſurgere poſſit
Ad vitam, ſacro niſi rurſum naſcitur ortu.
Quotquot enim ſummo juſtos numeratis [3] ab aevo,
Hac ope non dubium eſt ſalvatos, quam modo toto
Latius omnipotens exercet gratia mundo.
Haec, ſicut dictum eſt, non judex eſt meritorum,
Quae niſi plena malis non invenit: & niſi donet
Quae bona ſunt, nihil efficiet bene caeca voluntas.
Haec ut cujuſquam ſtudio affectuque petatur,
Ipſa agit, & cunctis dux eſt venientibus ad ſe;
Perque ipſam niſi curratur, non itur ad ipſam.
Ergo ad iter per iter [4] ferimur. Sine lumine lumen
Nemo videt, vitam ſine vita inquirere mors eſt.

S. PRO-

---

1 *Nempe morbos, & mortem ipſam. Huic loco lucem adfert s. Proſper contr. Collat. cap. 9.*
2 *Ad Rom.* 5. 12. 3 *Erat hoc praecipuum Semipelagianorum ſtudium veteres juſtos enumerare, quaſi ſine gratia juſte vixiſſent, quod innuit etiam v.* 509. Al. numeravit, *ideſt Paulus, & tunc alluditur ad cap.* 11. *ep. ad Heb.* 4 *per gratiam ad gratiam, qua itur ad gloriam.* Al. pariter, *ſed inepte.*

S. PROSPERI
CARMEN
DE INGRATIS.

Pars III. *Semipelagiani obiicientes, quod necessitas gratiae ad bonum velle & agere libertatem arbitrii destruit, meritum tollit, & poenas nemini deberi evincit, refelluntur proposita & explicata Ecclesiae doctrina de peccato originali. Qui sint hujus peccati effectus in humana natura. Sola Gratia Christi sanari posse liberi arbitrii vulnera a peccato Adae illi inflicta. Exemplo parvulorum statim post Baptismum decedentium probatur, Gratiam non ex merito dari, sed secundum Dei beneplacitum. Misericordiae Dei esse quod aliquibus detur Gratia, & nullo pacto injustum quod aliis non detur, cum possit omni jure neminem liberare. Non esse perscrutandum cur ex hominibus, eadem licet caussa omnes implicet, alii eligantur, alii relinquantur. Id ignorare obesse nihil. Non posse Dei judicia non esse aequa licet occulta. Quantum ab inimicis gratiae cavendum sit. Quicumque sibimet uni; aut etiam gratiae, sed quam meruit, virtutes suas adscribit, eum non proficere, sed eo ipso deficere, & perire.*

HIc vanam insano profertis corde querelam,
Omne opus arbitrii sublatum vociferantes,
Currere currentum si non, & velle volentum est: [1]

1 *Semipelagianorum sententiam invidiose exprimit Apostoli verbis in ep. ad Rom.* 9. 16.

Nec vitiis poenam deberi, aut praemia laudi, [1]
Si vel naturam obſtrictam mala velle neceſſe eſt,
Vel noſtro [2] adſcribi nequeunt bene geſta labori.
Numquid non eadem ſapiunt, eademque perorant
Veſtri illi, quorum ructatis verba, magiſtri?
Sed quia conſimili cognata ſuperbia queſtu
Proſilit; & vobis nunc reſpondetur, & illis.
Inviolata Dei qnondam & ſublimis imago
In primo cuncti fuimus patre, dum nemore [3] almo
Degit, & edicto parens cavet arbore ab una.
At poſtquam rupta mandati lege ſuperbum
Conſilium mixtum invidiae de fonte recepit,
Corruit, & cuncti ſimul in genitore cadente
Corruimus; tranſcurrit enim viroſa [4] per omnes
Peccati ebrietas [5], corrupti & cordis in alvo

Per-

---

1 *Virtuti*. *Sic Virg. Aen.* 1. *v.* 465. Sunt hic etiam ſua praemia laudi. 2 *quaſi tunc ſolum noſter ſit labor cum gratiam praevenit*. 3 *Appoſite nemus vocat Paradiſum voluptatis, quia, ut ait Feſtus*, nemora ſignificant ſilvas amoenas. 4 *Imitatur Virg. Georg.* 1. *v.* 58. *Eſt autem* viroſus *idem ac foetidus, aut venenatus. Sic ſupra v.* 7. viroſum *vocat* caput anguis, *ideſt haereſeos Pelagianae.*

5 *Liberum arbitrium ex peccato Adam, ut idem s. Proſper cont. Collat. c.* 9. *loquitur*, bibit omnium vitiorum venenum, & totam naturam hominis intemperantiae ſuae ebrietate madefecit. Inde prius quam edendo carnem Filii hominis, & bibendo ſanguinem ejus, lethalem digerat cruditatem; labat memoria, errat judicio, nutat inceſſu.

Perſiſtit, cruda fervet carbunculus [1] eſca.
Hinc animi vigor obtuſus, caligine tetra
Induitur, nec fert divinae fulgura lucis
Lumen iners: hinc arbitrium per devia lapſum
Claudicat, & caecis conatibus, inque ligatis [2]
Motus ineſt, non error abeſt: manet ergo voluntas
Semper amans aliquid quo ſe ferat, & labyrintho
Fallitur, ambages dubiarum ingreſſa viarum:
Vana cupit, vanis tumet & timet: omnimodaque [3]
Mobilitate ruens [4], in vulnera vulnere ſurgit.
Hoc itaque arbitrium cum ſanat gratia, tolli
Dicitis, & perimi vita aſpirante putatis.
Quid mirum rabido ſi corde phreneticus aeger
Morbũ amat, & pellit medicum? Cognoſcite tandem
Antiqui commenta doli [5]: & deſueſcite cãptas
Aures vipereo rurſum praebere ſuſurro.
Parcite de fractis praecerpere [6] noxia poma
Arbitrii ramis: non haec vos eſca reformat,

1 *Tumoris, ſeu ulceris genus ita dictum a carbonis igniti ſimilitudine, vehementer enim exulceratam partem inflammat*; *ideo* fervet. 2 *&* in ligatis, *aut illigatis*. *Tmeſis ex Virg. Aen.* 10. *v.* 794.
3 al. *quocumque fertur*. 4 al. vigens. 5 *Nota, arbitrium laeſum arbori vetitae, gratiam arbori vitae, & opera gratiae & arbitrii illorum arborum fructibus comparari. Reformatio vero interior, quam libero arbitrio Pelagius promittebat, comparatur promiſſo ſerpentis: Gen.* 3. *v.* 5. Eritis ſicut Dii ſcientes bonum, & malum. 6 *praecerpere, non decerpere, ut intelligas fructus praevenientes gratiam.*

Nec speciem angelici nutrit cibus ille [1] decoris.
Sed vetitorum avidos, & tetra bile tumentes,
De fastiditae [2] procul abripit arbore vitae.
Hujus [3] ope & fructu vescendum est, ut revalescens
Languida mens, etiam propriis bene viribus uti
Possit, & in Christo inveniat, quod perdidit in se.
Non igitur, quisquis terreni veste parentis
Exueris, priscum naturae perdis honorem,
Sed recipis: sic adquirens quibus ante carebas,
Ut tua sint, si collatis utare modeste,
Et quod habes, hoc te acceptum fatearis habere.
Fons igitur meriti est lucis Pater [4]: inde quod in nos
Fluxerit, hoc nobis majorum est caussa bonorum,
Dum largitori sua reddimus, eque relatis
Augemur, nostrumque bonum fit gloria dantis.
Sed qui judicium arbitrii meritumque tueris,
Quique hominum studiis adscribis dona vocantis;
Infantum discerne animos [5], & differe quales
Affectus, qualesque habeant haec pectora motus.
Da teneris mores, & libertate volendi
Instrue, vix aurae tenuis lactisque capaces.
Nulla tibi arbitrii respondent signa, nec ullis
Dissociare pares meritis potes: omnibus una est
Natura, & pariter nequeunt bona vel mala velle.

Et

---

1 al. iste. 2 Al. fastidita, *ex conjectura*.
3 *gratiae*. 4 *Jac.* 1. 17. 5 *Nota argumentum ineluctabile, unde evidenter constat gratiam non secundum humanae voluntatis studia dari, sed secundum Dei beneplacitum*.

Et tamen ex istis miseratrix gratia quosdam
Eligit, & rursum genitos baptismate transfert
In regnum aeternum, multis in morte relictis,
Quorum caussa fuit similis de vulnere eodem.
Nec meritis istud poteris aptare parentum:
Ceu pia profuerit redimendis cura bonorum,
Abstuleritque aliis aliena ignavia vitam:
Cum videas multos sanctis genitoribus ortos,
Nullo salvari studio potuisse suorum,
Expositisque aliis ob turpia crimina matrum, [1]
Missam externorum curam, quae stercore raptos
Per fontem vitae, coelesti traderet aulae.
Quid si diversum hunc finem, quo gratia Christi
Unum alio pereunte legit [2], donatque salute,
In geminis etiam videas: quod dividis uno
Tempore conceptos atque uno tempore natos,
Non ullos potes arbitrii praetendere motus.
Cessat opus, cessat meritum, nihil editur impar,
Sed Deus & tales discernit, quo mage Christi
Excellat bonitas, quae sola est caussa vocatis
Et fidei & meriti: quoniam sapientia dives
Hoc etiam tribuit multis, ut sancta operatis,
In finem vitae, fieret de munere merces.
Non autem recte [3], nec vere dicitur, illos,

Qui

---

1 *Legesis s. August. in ep. ad Vitalem: & in lib. de Dono persev. cap.* 12. *nec non lib.* 6. *contra Julianum cap.* 14. 2 *eligit.* 3 *Nota Semipelagianorum objectationem, & quomodo eam refutet s. Prosper ex doctrina peccati originalis.*

Qui sunt exortes divini muneris, & quos
Gratia neglexit degentes mortis in umbra,
Peccati non esse reos, quia recta gerendi
Non data sit virtus. Naturae compede vinctos
Procubuisse negant [1], nec ab uno germine credunt
Omnigenam prolem cum poena & crimine nasci.
Quod qui non renuit, videt hujus pondera culpae
Tam valida pariter miseris incumbere mole,
Ut si nulla etiam cumulent mala, sit tamen unũ hoc
Sufficiens scelus, ad mortem nascendo [2] luendam.
Hanc igitur legem, quam per se nemo resolvit,
Si merito & juste positam impositamque [3] fatemur,
Cur querimur quod non omnes salvantur [4] ab illa?
Cum si progeniem super omnem irrupta maneret,
De cunctis juste damnatis non quereremur.
An quod de toto ferretur, non toleratur
De parte? & melius foret omnia debita cogi,
Quam summa ex solida clementer multa remitti?
Quis vero exemptus squallenti carcere pulset
Invidia miserantis opem, quia non simul omnes
In lucem veram tenebris eduxerit [5] iisdem?
Cum poenam qua mersus erat, non experiatur,
Quam misere ferat addictus, nisi liber ab illa.
Deni-

1 *qui nempe ita ratiocinantur.* 2 *ad merendam mortem satis est natum esse.* 3 *juste positam, & merito impositam, nempe cum comminatione poenae.*
4 Al. solvantur, *ex conjectura, ut nimirum respondeat superiori versiculo:* quam nemo resolvit: *& sequenti voci* irrupta. 5 Al. eduxit.

Denique tunc illum socialem mente benigna
Concipit affectum, quo submissa [1] prece Christum
Conciliet miseris, sueta qui nocte gravati
Nulla gerunt vota effugii. Tantum nocet error [2]
Ut juvet errare, & veteris contagia morbi
Tam blande obrepunt, ut quo languetur ametur.
Unde ergo haec oritur querimonia? non movet illos
Talis cura; quibus necdum est sua poena dolori;
Et qui se nulla credunt a luce relictos,
Qui vero tenebris exempti in lumine vivunt,
Gaudent, & quantum sibi sit bonitate vocantis
Dimissum, ex illis discunt qui debita solvunt.
Vos igitur soli queruli, solique superbi:
Vos soli INGRATI, [3] quos urit gratia: cujus
Omne opus arbitrio vultis subsistere [4] vestro,
Et quod non cuncti mortales atria vitae
Ingrediuntur, ita ex ipsis pendere putatis,

Ut

---

1 Al. cum summa. 2 *In Resp. ad 6. cap. Gallorum idipsum s. Prosper ita describit:* Amat ergo *(id est liberum arbitrium)* languores suos, & pro sanitate habet, quod aegrotare se nescit, donec prima haec medela conferatur aegroto, ut incipiat nosse quod langueat, & possit opem medici desiderare, qua surgat. 3 *S. Aug. de Dono persev. cap.* 8. Et gratis a Deo datur gratia, & justo ejus in aliis judicio demonstratur, quid iis, quibus datur, conferat gratia. Non itaque simus INGRATI, quod secundum beneplacitum voluntatis suae, in laudem gloriae gratiae suae tam multos liberat misericors Deus de tam debita perditione, ut si inde neminem liberaret, non esset injustus. 4 Al. consistere.

Ut tam ex judicio [1] constet cujusque quod intrat,
Quam quod non intrat: ceu par in utrũque facultas
Suppetat, & tam sit proprium bona quã mala velle [2]
I procul insana impietas, artesque malignas
Aufer, & auctorem comitare exclusa [3] Britannum. [4]
Nos humiles tenuesque sumus, grex parvus, [5] & altis
Inniti metuens, quia sufficientia nostra [6]
Ex Christo est: si quid recti [7] sapimus volumusque,
Illi debemus, qui vincula nostra resolvit,
Proque malis bona restituit, non inveniendo
Quod merito legeret [8], sed donans quo legeretur [9],
Ut de perceptis prodiret caussa merendi:
Deque datis in danda, gradus industria crescens
Scanderet, atque bonum fieret Deus omnibus unũ.
Cur vero humani generis de germine toto
Pars quædã in Christo rursum generanda legatur, [10]
Pars pereat, cum caussa eadẽ simul implicet omnes:
Nec discernantur merito [11], qui munere [12] distant:
Non satis audemus scrutari, nec per opertas
Ire vias, callesque gradu pulsare remotos,

Mul-

---

1 *electione*. 2 *Vide superius v.* 141. & 142. 3 *ejecta ab Ecclesia*. 4 *Pelagium*. 5 *Luc.* 12. 32. 6 2. *ad Cor.* 3. 5. 7 Al. recte. 8 *eligeret*. 9 *nempe, Deus a nobis; seu potius donans meritum, quo nos in tempore eligat: etenim fateamur oportet, bona, quae in nobis sunt*, Non esse ex merito sumta, sed ad meritum, *ut idem s. Prosper superius cecinit in praef.* 10 *eligatur*. 11 *ante fidem & gratiam comparato*. 12 *dono gratiae*.

Multa etenim bene tecta latent, nescitaque prosunt:
Dum mansueta fides quaedam dilata modeste
Sustinet, & nullo ignorat non edita [1] damno.

Sic quando electum ex cunctis populum Deus unũ
Lege, sacris, templo, unguento, signisque fovebat,
Quod fuit occultũ[2], mundique in fine [3] retectum est,
Non oberat nescire, omnes quandoque vocandas
In regnum aeternum gentes, totumque per orbem
Donandum, quod spes parvae tunc plebis [4] habebat.

Sic postrema dies, qua mundi clauditur aetas,
Notitiae nostrae non est data; nec tamen hujus
Secreti impatiens sanctorum turba laborat.

Ipsa quoque humani generis carnalis origo,
Quam multas vario circumtegit ordine caussas?
Cumque omnes de fermento producat eodem
Una manus, nec diversis elementa parentum
Principiis coeant: limo procedit [5] ab uno
Dispar opus, mutat numeros per vascula fictor,
Materiamque unam discernit jure creantis.
Ergo eadem natura animae, naturaque carnis
Diversis mundum sub conditionibus intrat.
His regnare datum [6] est: illos servire necesse est:
Hos decor, & vires validae, viridisque senectus
Suscipit [7]: hos species inhonora, & debile corpus:
His

---

1 *non manifestata.* 2 *Eadem s. Prosper animadvertit in ep. ad Rufinum ca.* 16. 3 *tempore novae legis, quae ultima mundi aetas est.* 4 *gentis Judaicae.* 5 Al. procedat. 6 Al. His regnare datum: ast illos &c. 7 *Haec, quae de multiplici hominum statu suaviter s. Prosper canit, ex s. Augustino mutuatus est lib.* 4. *contra Jul. cap.* 3.

His viget ingenium praeclaris artibus aptum :
Horum tarda premit gelidus praecordia sanguis .
Quosdam nec licitus calor incitat ad generandum :
Ast alii insanum nequeunt fraenare furorem [1] .
Hunc mitē & placidum tranquilla modestia comit :
Asperitas [2] *istum genii intractabilis urget* .
His & mille modis semen variantibus unum ,
Impariles subeunt distincta exordia formas ,
Nec tamen haec inter tam compugnantia quisquam
Arguit auctorem , qui secum continet [3] hujus
Legem operis , dum judicio placita explicat aequo ,
Et rerum caussas obscurat justa potestas [4] .
Si terrenum igitur figmentum , addictaque morti
Progenies , ita dissimili producitur ortu ,
Ut cum operis species pateat , tamen edita non sit
Norma voluntatis de qua venit hic modus impar :
Quid mirum si consilii super omnia magni
Arcanum latet , & placito subducitur alto ?
Quod dũ vana fluunt mundi, dum in corpore mortis
Vivitur , & positi expletur certamen agonis ,
Non cognoscendum texit Deus , utiliusque
Duxit , ad examen [5] quaedam velare piorum .

Non

---

1 *libidinis* . 2 *Cum hic deesset quintae antithesis complementum Doctor Lovaniensis hunc apposuit non inelegantem versiculum* . 3 *apud se occultam tenet* . 4 *Quid sibi sit placitum Deus opere ostendit , cognôscere autem caussas pro supremae suae potestatis jure retinet apud se* . 5 *Non ut pii examinent , sed potius ut ipsi per illa a Deo examinentur* .

Non ergo inſtamus clauſis, nec operta proc aci
Urgemus cura; ſatis eſt opera omnipotentis
Cernere, & auctorem cunctorum noſſe bonorum;
Quo ſine nil rectum [1] mens inchoat. Audeat amens
Impietas tumido arbitrio ſubnectere [2] cauſſas
Divinorum operum: nos cum manifeſta videmus
Dona Dei, quorum eſt fons unus, ſumma voluntas,
Cum Paulo tremuiſſe juvat [3], ſtupidumque modeſte
Invictum ad ſolium Chriſti ſuſpendere nutum:
Cujus judicium ſic inſcrutabile & altum
Dicimus, ut verax prorſus fateamur & aequum.
Nam meritum ad mortē ſubeundam ſufficit unum;
Ad vitam, niſi quod donarit gratia, nullum.
Tu vero o nova [4] gens, veteris quae ſtirpe oleaſtri [5]
Velleris [6], & ſacrae ramis inoleſcis olivae,
Quaerere formatae ſentis te frondis honorem
Non ſtudio coepiſſe tuo, ſed jure potentis
Agricolae inſertam foecundo vivere ligno;
Vince ſuperborum [7] flatus, & vana furentum:

---

1 Al. nil recti. *Sed melius* rectum, *imitatur enim Virgilianum illud Georg. lib.* 3. *v.* 42. Te ſine nil altum mens incohat. 2 *In Reſp. ad* 8. *cap. Gallorum*. Cauſſas vero operum & judiciorum Dei, qui ex toto ad humanas voluntates & actiones refert.... & diſpenſationes Dei ex liberi arbitrii vult mutabilitate variari, profitetur ſibi ſcrutabilia judicia Dei &c. 3 *Ad Rom.* 11. 33. 4 *Chriſtianos compellat novam gentem ad comparationem populi Judaici*. 5 *avelleris*. 6 *Judaeos* olivae, *Gentiles* oleaſtro *comparat Apoſtolus in ep. ad Rom.* 11. 17.
7 *Maſſilienſium Semipelagianorum*.

Turbinibus ftabili fortis pietate refifte .
Nec tibi fallacis [1] fubrepat imago decoris ,
Nullum ex [2] his errare putes. Licet in cruce vitam
Ducant , & jugi afficiant fua corpora morte ,
Abftineant opibus , fint cafti , fintque benigni ,
Terrenifque ferant animum fuper aftra relictis :
Si tamen haec propria virtute capeffere quemquam
Poffe putant , fitve ut dignus labor ifte juvari ,
Ingenium meruiffe ajunt bona vera petentis :
Crefcere quo cupiunt minuuntur ; [3] proficiendo ,
Deficiunt ; furgendo , cadunt ; currendo recedunt .
Unde etenim vanè [4] fruftra fplendefcere quaerunt ,
Inde obfcurantur : quoniam fua , laudis amore ,
Non quae funt Chrifti , quaerunt : nec fit Deus illis
Principium : & capiti non dant in corpore regnum .
Non horum [5] tẽplo eft Chriftus petra fundamẽtum:
Sed fuper inftabilem arbitrii nutantis arenam [6]
Adfur-

1 *v. fupra v.* 130. 2 *Subaudi* , ut : *aut lege* . Nullum ex his errare putes? *Doctus Mangeant Operum s. Profperi editor dubitat num integer verficulus defideretur , quem ita fupplet :* Ut quia confpicuis funt moribus , atque probatis , Nullum &c. 3 *Virtutes nullas habet folidas , qui in fe confidit & gloriatur , non autem in Domino* . 4 Al. varii . 5 *Varia exprimit facrarum litterarum loca* 1. *Cor.* 3. 11. Fundamentum enim aliud nemo poteft ponere praeter id quod pofitum eft quod eft Chriftus Jefus *Eph.* 2. 21. In quo omnis aedificatio conftructa crefcit in templum fanctum in Domino 1. *Cor.* 10. 14. Petra autem erat Chriftus. 6 *Alludit ad locum Matth.* 7. 26.

Adſurgunt, foeda lapſuri mole tumoris.
Iſti, quem quidam reprobarunt aedificantes,[1]
Nunc etiam reprobant lapidem: parieſque ſine ipſo
Tertius eſſe volunt[2], quem nullo foedere nectat
Angulus, & quem nulla habeat compago ligatum:
Hi thalamum ad ſponſi non perducuntur[3], & intrât
Libertate ſua: quae Chriſti gratia confert,
Non acceperunt[4], & habent. Non attrahit illos[5]
Vis Patris ad Verbum, ſed ſponte & praepete curſu
Praeveniunt ceſſantis opem: nec ad omne gerendum
Ejus egent, ſine quo ſibi plurima poſſe videntur,[6]

---

1 *Pſ.* 117. *v.* 22. *Matth.* 21. 42. *Act. Apoſt.* 4. 11.
2 *Iſ.* 28. 16. *Ep. ad Eph.* 2. 20. *Ep.* 1. *Pet.* 2. 6.
3 *Cant. Cantic.* 1. 3. *Pſ.* 18. 6. 4 *Contra vero Apoſtolus* 1. *ad Cor.* 4. 7. Quid habes quod non accepiſti? 5 *Contra Jo.* 6. 44. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum?
6 *Contra ipſemet J. Chriſtus apud Jo:* 15. 5. Sine me nihil poteſtis facere.

S. PROSPERI
CARMEN
DE INGRATIS.

Pars IV. *Semipelagianismi cum haeresi Pelagiana comparatio. Peccatum Adae nihil sanum reliquisse in humana natura; & ne ipsam quidem miseriam suam posse illam agnoscere. Adserta in homine lapso primigeniae libertatis praerogativa Christus gratis fuisset mortuus. Mysterium incarnationis, & passionis Christi argumento esse debere gravissimae infirmitatis hominum, quibus ita mederi opus fuit. Ex eadem superbia, quam diabolus Adamo inspiravit, proficisci opiniones, quae arbitrii vires plus aequo extollunt. Gratiae Dei, ut principio, mutationem hominis non adscribere, plurium errorum esse germen. Sanctis non auferri caussam coronae justitiae si merita in eis oriuntur ex gratia. Per hanc gratiae praedicationem virtutum studium non minui. Pia ad Deum bonorum omnium datorem oratio, in qua carmen explicit.*

Quid prodest verbis commentum Pelagianum
Respuere, & sola damnatos plectere voce?
Cum, paucis squalida sublatis de cute nervis,
Intima viperei foveantur viscera [1] sensus?
O bene quod diri erroris malus ille magister

1 *errores praecipui haereseos Pelagianae.*

Nullo praelevit lethalia pocula melle:
Sed non ambigua infectum feritate venenum
Protulit, & gustu virus detexit amaro!
Nam si argumenti [1] primordia non onerasset
His [2], quae discipuli [3] dempserunt callidiores,
Innumeras dubio cepisset plasmate [4] mentes:
Quae dum multa vident informia limine in ipso,
Horrida terrificae declinant atria mortis.
Nec jam [5] illis possunt adtriti illudere fures [6],
Quorum quo tendant artes, atque unde oriantur,
Non dubiis promptũ est cuivis cognoscere signis. [7]
Non igitur cum damnatis [8] sentire videntur, [9]
Cum dicunt mortem in cunctos transisse per unum
Primum hominem, cujus crimen resperserit õnes:
Nec quẽquam in vitã aeternam, nisi fonte renatum
Venturum: infantesque reos hoc munere solvi,
Quos prima ad mortem generaliter edat origo. [10]
Sed cum damnatis sapiunt, damnataque promunt
Cum dicunt, nihil esse animis per vulnus avitum
Detractum decoris, splendoremque omnibus illum
Nunc talem innasci, qualis fuit ante ruinam.

Hinc

---

1 *Systematis, seu potius* ὑποθέσεως. Al. argumentis. 2 *erroribus magis manifestis*. 3 *Massilienses*. 4 *figura artificiose ficta*. 5 al. tam.
6 *Pelagiani adtriti dicuntur quia pluries & peremptoriè damnati*. 7 *ex Virgilio Georg*. 4. v. 253. al. agnoscere. 8 *Pelagianis*. 9 *Semipelagiani*. 10 *quae trahitur ab Adam; seu quae est secundum carnem, secunda enim origo est regenerari in Baptismate*.

Hinc libertatem arbitrii discernere sano
Posse oculo cordis, quicquid sit rite gerendum,
Nec solum ad vitae praesentis commoda solers
Sufficere ingenium, quo se tueatur & ornet;
Sed summis etiam mentem aptam percipiendis,
Aeternisque bonis, sponte ad coelestia ferri:
Perq; viam ad Christum, quam fecerit ipsa, venire.
  Hinc hominem multa recti assuetudine firmum
Posse repugnare adversis, nec cedere poenis [1],
Quas superãdae animae per carnẽ admoverit hostis,
Auxilio abscedente Dei, qui deserat apte,
Utiliterque suos, ut de certamine agonis
Quaesitas referant palmas: ne nulla piorum [2]
Sint merita, & verae priventur laudis honore.
  Si quod [3] naturae sensum noluntque voluntque,
Praeceptisque tenent legalibus insinuatum, [4]
Divini auxilii manus hoc operetur in illis:
Ceu solis Christi famulis [5] virtute carere
Sit

---

1 *Cassianum notat, qui Jobum cruciatus suo corpori a diabolo inflictos superasse sine Dei auxilio effutiit. Vide lib. cont. Collat. cap.* 15. 2 *Notatur idem Cassianus, qui loquens de Centurione ob fidem suam singularem laudato subdit:* Nullius enim laudis esset ac meriti si id in eo Dominus quod ipse donaverat praetulisset. Al. Neu nulla. 3 Al. Sicut. 4 *lumine naturali, praesertim vero a lege edocto & monito.* 5 *qui nimirum spiritu Dei aguntur. Sic in lib. cont. Collat. cap. 6.* Nam si ideo non putanda est nostra, (*voluntas*) quia formatur, regitur, ordinatur, imbuitur; spoliantur libertate

Sit dignũ, & non poſſe probos apprehendere mores,
Quos plerumque habeant etiam ſimulacra colentes.
  Talia lingua procax cum verbis fundit ineptis,
Effuge tu nova gens [1], hoſtiles effuge ſenſus,
Et procul a laqueis ſapiens abjungere mortis.
Chriſtus enim tua juſtitia eſt, quo te duce oportet
Currere, ne curſus, Chriſto ſine, ſit vagus error.
Nemo etenim, nemo eſt [2], qui nõ cũ vulnere primi
Sit patris genitus: quo vulnere mens prius intus
Percuſſa eſt, quã mẽbra foris: cum mẽte receptũ eſt
Quod regione poli disjecta [3] ſuperbia ſuaſit.
Sic animus cui lumen erat de lumine ſummo,
Arbitrium involvit tenebris: & luce relicta
Conſilio legit tetrae nigreſcere noctis.
Nec jam captivos oculos extollere in altum
Sponte poteſt: [4] quoniã hoc etiam ſpoliante tyranno
Perdidit, ut quanto jaceat ſub vulnere norit.
  Si quid enim de principiis felicibus illi,
Et vita exilii ſupereſt prudenter agenda [5],
Hoc ſanum, & quo nil fuerit ſublimius in ſe
Credit, amatque ſuum mundi ſapientia ſenſum [6],

Innu-

bertate FILII DEI, QUI AGUNTUR SPIRITU DEI; perdunt vigorem rationalis animi, & omni voluntariae devotionis laude privantur, quibus datur ſpiritus ſapientiae &c.

1 *ſic ſupra v.* 778. 2 *ep. ad Rom.* 5. 12. & 1. *ad Cor.* 15. 22. 3 *in diabolo, & angelis ejus.* 4 *ad implorandam medici opem.* 5 al. vitâ agendâ. al. ad vitam agendam, *ex conjectura.* 6 *ſuum ſcire.*

Innumeras ſeſe claram mirata per artes [1]:
Quod conjecturis ſublimibus abdita quaerit,
Quod meminit recte, ſapit acriter, aeſtimat apte;
Quod ſtudium fandi excoluit, quod legibus urbes
Inſtituit, moreſque feros ratione recidit,
Ut poenae metus officio certarit amoris.
Jam cum exercetur numeris [2], ad ſidera coeli
Per curſus noſcenda ſuos: & ſcire videtur
Defectus Solis varios, Lunaeque labores, [3]
Quam ſpecioſa ſibi eſt? & quam vaneſcit in ipſis?
Quae licet ex primo naturae habeantur honore,
Non tamen ad veram poſſunt perducere vitam.
Denique ab his praeceps in multas relligiones
Decidit [4], & factis haeſit factore relicto.

Nam

---

1 *Sic quoque in lib. cont. Collat. cap.* 10. *enumeratis quae ſuperſunt ex reliquiis naturae a Deo conditae, ſubdit:* Ergo quis ambigat hanc ſapientiam humano generi ad temporalis vitae utilitatem, ex naturae a Deo conditae ſupereſſe reliquiis? Si enim nec ad iſta terrena ordinanda rationalis animi vigeret ingenium, non vitiata eſſet, ſed extincta natura. 2 *Studia mathematica indicantur, in quibus ſummopere ſibi placere ſolent qui illis operam navant.*

3 *Verſus ex Vergilio deſcriptus Georg.* 2. *v.* 478. *ubi vocem* varios *Servius ita explicat.* Atqui uno modo tantum ſol deficere nobis videtur, tunc ſcilicet cum luna plena e regione ejus obſtiterit radiis, & eos nobis fecerit non videri; Unde varios accipimus defectus, non quia varia ratione contingant (nam ratio una eſt ut diximus) ſed quia vel variis temporibus fiunt, vel varie; interdum enim duobus, interdum quatuor, interdum pluribus deficit digitis. 4 *Aſtrorum contemplatio aſtrorum cul-*

tum

Nam si nunc etiam illaesis [1] vigor ille maneret,
In quo insons natura fuit; sua quemque voluntas
Conciliare Deo, poenaque absolvere posset:
Nequicquam Christus mortem moriendo piaret, [2]
Peccatum & mundi sanguis non tolleret agni,
Nec genus humanum generari rursus egeret
Conditione nova: quoniam sapientia sana,
Sana fides, sanum arbitrium, mens libera morbo,
Vitam agerent dignam summorum participatu.
Sed prostrata semel, quanto natura profundo
Immersa, & quantae sit mole oppressa [3] ruinae;
Verbum homo fit, rerumque sator sub conditione
Servilis formae dignatur virgine nasci,
Inque infirmorum cunctos descendere sensus.

Vexa-

---

tum invexit, modo vero, moerentes dicimus, atheorum, & Materialistarum numerus crescit in dies ex studio physices, quod potius Creatoris sapientiam, & nostram prae brutis animantibus nobilitatem comprobat, atque demonstrat: sed vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei, & de his quae videntur bona non potuerunt intelligere eum, qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex. *Legesis cap.* 13. *libri Sapientiae*.

1 Al. illaesus, *ex conjectura ex v.* 553. *ubi legitur:* Mentis honorem illaesum. 2 *Sic Ovvid. Metam. lib.* 8. *v.* 483. Mors morte pianda est.

3 Al. ruinae? *Sed rectius per ellipsim exponitur. Sic in lib. cont. Collat. c.* 9. Nonne, *inquit s. Prosper*, ex ipsius remedii singularitate apertissimè patet in quam profundum malum totius humani generis natura demersa sit illius praevaricatione, in quo omnes peccaverunt?

Vexatur virtus, Sapientia ludificatur:
Justitia injustos tolerat, clementia saevos:
Gloria contemptum subit, & tormenta potestas:
Inque crucis poenam nulli violabilis [1] usquam
Vita agitur: cujus perimatur morte peremptor [2]:
Justo ut pro injustis effuso sanguine, sit mors
Unius insontis multorum vita reorum.
  Hoc igitur pretio captivi cum redimuntur,
Agnoscant quali conclusi carcere, quove
Obsessi fuerint morbo: quibus eripiendis
Succurri haud aliter potuit, quam morte medentis.
Et quia de magnis opibus nonnulla supersunt,
Quae decorent nudos, & quae solentur egenos:
Non ita pro summis oblectent ultima lapsos,
Ut de supplicio [3] tumeant: atque ordine verso,
Quo sunt effecti miseri, sint inde superbi.
Aut cum hebetes visus, longa ex caligine tandem,
In [4] *coelum adtollunt, & vera luce fruuntur;*
Naturae hoc potius libertatique volendi,

Quam

1 *nisi ipsemet voluisset.* Al. umquam. 2 *Diabolus, qui Jo.* 8. 44. homicida ab initio *appellatur.*
3 *de reliquiis nempe primae integritatis, quae pro supplicio sunt si quis animadvertat quantillum de multis supersit, & quod ipsum hoc quoque sine auxilio Dei ad* mortem non vero *ad* veram perducere vitam *potest. V. sup.* v.888. 4 *unum aut alterum versiculum hinc excidisse patet; quem defectum ita Gallus interpres supplevit. Doctor Lovaniensis hunc alium versiculum substituendum proponit:* Erepti, accipiunt vero de lumine lumen.

Quam Christo tribuant : ne scilicet evacuetur
Arbitrii virtus, si desit recta legendi [1].
Hoc patribus [2] primis mortis sator insinuatus
Consilio est : hac arte omnes prostravit in uno,
Dum suadet multo praestantius esse, quod ipsis
(Non tribuente licet Domino) sponderet habendum
Prudens libertas, vetitoque instructa cupido :
Quae nunc per veteris serpens vestigia fraudis, [3]
Deceptos simili studet inflammare furore :
Ut quoniam pulchrum est veris impendere curam,
Justitiaeque avidos bona nosse & velle salubre est;
Suadeat ingenio cujusque hoc lucis inesse,
Ut naturali mens vivida mobilitate, [4]
Non spirante Deo, Christi exardescat amore,
Utque ita salvatrix nil gratia conferat istis,
Sed referat : pretioque [5] bonos, non munere ditet.
His de seminibus multo jam plura oriuntur,
Et frumenta inter primo turgentia lacte,
Spinis fulta subit seges horrida zizaniorum.
Sed nos qui Domini semen sumus, agricolaeque
Stamus ope, & supera perflati vivimus aura,

Vipe-

1 *eligendi*. 2 *Adam & Eva*. *V. supra v.* 21. *s. Leo M. serm.* 62. *De passione Domini* 13. *num.* 1. Libertatem itaque innocentiae naturalis, quam primorum patrum (al. parentum) praevaricatione perdidimus. 3 *idest*, per quae vestigia veteris fraudis nunc *iterum* serpens *ille sator mortis diabolus* studet inflammare deceptos simili furore. 4 *Vid. sup. v.* 603. al. nobilitate. 5 *mercede debita*.

Viperei calicis [1] gustum procul excutiamus :
Divinique operis constanter confiteamur
Figmentum nos esse novum , quod prorsus ab illa
Stirpe vetustatis discretum est , atque recisum ;
Et jam [2] sit penitus carnalis originis exsors ,
Qui membrũ est Christi, capitisque in corpore vivit:
A quo subjectos vigor omnis manat in artus ;
Et sic quaeque suo vegetantur in ordine partes ,
Ut quod agunt , & dispositis quod motibus explent ,
Ex illo possint , qui summa atque ultima pacans ,
Ut nos insereret summis , se miscuit imis .
Conticeant igitur , qui dicunt esse cavendum ,
Ne desit sanctis sumendae caussa coronae , [3]
Si non ipsorum [4] bona repperiantur in illis .
Hoc etenim tumida nimis impietate docentes ,
Quid nisi justitia nos , & virtute , Deoque
Dispoliare volunt : ne lux in nocte coruscet ,
Languida ne in vires redeant , ne mortua vivant ?
Sed nobis summo verorum a fonte bonorum
Haurire haec , supero & semper splendore nitere ,
Gloria sit ; non spes in foeni flore caduco .
Sicut enim palmes nullos valet edere fructus [5]
Non in vite manens , quae de radice ministra
Succum agat in frondes , & musto compleat uvas :

1 *quem nobis diabolus propinat* . 2 Al. ut jam sit , *ex conjectura* . 3 *ratio meritorum ac mercedis* .
4 *opera bona sine auxilio gratiae sibi comparata* .
5 *Ex Evang. s. Jo. cap.* 15. v. 4.

Sic infecundi virtutum, & fruge carentes
Perpetui cibus ignis erunt: qui vite relicta
Audent effusa de libertate comarum
Fidere, ne Christi sint ubertate feraces:
Et mage se credunt propriis excellere posse,
Quam si virtutum placitarum [1] sit Deus auctor.
Viles ergo putent se [2], deformesque futuros,
Cum transformatis fiet Deus unica Sanctis
Gloria: corporei nec jam pressura laboris [3]
Conteret incertos [4], sed in omnibus omnia semper
Christus erit. Quod si pulchrum, & super omnia [5]
magnum est;
Cur pudet hac etiam fletus in valle potentes
Esse Deo [6], minimumque operis mortalis [7] habere,
Quod

1 *quae Deo placent*; *atque adeo*, *quas volentes amplectimur*: *seu mavis*, *quae secundum Dei beneplacitum dantur*, *quasi idem sint cum* operibus bonis, quae praeparavit Deus ut in illis ambulemus. *Eph.* 2. 10. 2 *refutantur Massilienses ab absurdo.* 3 Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam. *Sap.* 9. 15. 4 *incertos victoriae, perseverantiae, praemii*. *S. Leo M. de Apostolis loquens cum divinus magister Christus dixit eis*: Unus vestrum me traditurus est *Matth.* 26. 23. Contristati sunt, *inquit*, non de conscientiae reatu, sed de humanae mobilitatis incerto, timentes ne minus verum esset quod in se quisque noverat, quam quod ipsa Veritas praevidebat. 5 *in coelis nimirum degere sine corporis pressura &c.* 6 *sine quo nihil possumus facere Jo.* 15. 5. *& in quo possumus omnia*. *Philip.* 4. 13. 7 *idest cupiditatis*, *seu concupiscentiae*, *quam* corpus mortis *vocat Apostolus ad Rom.* 7. *v.* 24. al. Esse Deo, nimiumque operis mortalis habere?

Quod non eſt niſi peccatum [1], quo diſcrucietur [2]
Libertas : ad quam ſolam [3] male geſta recurrunt : [4]
Et tamẽ in ſanctos animum cum intendimus actus;
Cum deſideriis carnis mens caſta repugnat;
Cum tentatori non cedimus, & per acerbas
Vexati poenas, illaeſo corde manemus,
Libertate agimus; ſed libertate redempta. [5]
Cui [6] Deus eſt rector; ſummoque ex lumine lumen,
Vita, ſalus, virtus, ſapientia, gratia Chriſti eſt,
Qua currit, gaudet, tolerat, cavet, eligit, inſtat,
Credit, ſperat, amat, mundatur, juſtificatur.
Si quid enim recti gerimus, Domine, auxiliante

---

1 *concupiſcentia peccatum eſt quia a peccato exorta, & ad peccatum impellit*. 2 Unuſquiſque enim tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus & illectus *Jac.* 1. 14. 3 *a libero enim arbitrio ſolum pendet ut quis peccet*. 4 *Hor. lib.* 1. *ep.* 10. Naturam expellas furca, tamen uſque recurret. 5 *Seu, ut inferius dicitur v.* 1006. libera. *Etſi enim libertas, ideſt facultas ad oppoſita, ſeu eligendi unum prae alio, cui opponitur determinatio ad unum, amiſſa non eſt per peccatum Adae, ejus tamen ſtatus quod pertinet ad bonum velle, & perficere, non eſt ab impedimentis abſolutus, & expeditus, quia eſt ſtatus ſervitutis peccati, a qua ſervitute non liberatur homo niſi per Gratiam*. Arbitrium voluntatis tunc eſt vere liberum cum vitiis peccatiſque non ſervit. Tale datum eſt a Déo, quod amiſſum, niſi a quo potuit dari non poteſt reddi. Unde Veritas dicit : Si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis. *Sic idem s. Proſper in lib. ſententiarum Sent.* 152. *ex s. Aug. de civit. Dei lib.*14. *cap.* 11. 6 *Homini*, cui Deus eſt rector, *qui nimirum peccati ſervus non eſt, ſed Dei, gratia Chriſti eſt etiam* lumen, vita &c.

Te gerimus : tu corda moves : tu vota petentis
Quae dare vis, tribuis [1] , servans largita creansque
De meritis merita , & cumulans tua dona coronis .
Non autem hoc curam minui , studiumque resolvi
Virtutum , aut opus ingenii torpere putandum est ,
Quod bona sanctorum tua sunt: & quicquid in illis
Aut sanum, aut validū est [2], de te viget : ut videatur
Nil actura hominis , te cuncta gerente , voluntas :
Quae sine te quid agit [3]: nisi quo procul exulet a te?
Praecipites semper calles , & devia motu
Ingressura suo : nisi fessam tu bone & aegram
Suscipias , referas [4] , foveas , tuearis , honestes . [5]
Tunc fiet cursus velox , oculique videntes ,
Libera libertas , sapiens sapientia , justum
Judicium , & fortis virtus , & sana facultas .
Hujus opis semper Pater indigeamus : ab ipsa
Prodeat arbitrium [6] nostrum , nihil hac sine sensus
Cor-

---

1 *Sic orat Ecclesia Dom. 9. post Pent.* Ut petentibus desiderata concedas , fac eos , quae tibi sunt placita postulare . 2 *Sic Ecclesia Dom. 3. post Pent.* Protector in te sperantium Deus , sine quo nihil est validum , nihil sanctum . 3 Al. quid agit ? al. quid agat ? 4 *Alludit ad Evangelicam parabolam ovis deperditae , quam Pastor bonus humeris suis refert .* 5 *Alludit ad parabolam Patris familias filium prodigum ad se reversum* stola prima *honestantis .* 6 *Arbitrium pro libertate ponit , ut supra v. 633.*

Corporei possint [1], opus ut servile [2] quiescat.
Et tua dum in nobis agitur, non nostra voluntas,
Legitima in sanctis ducamus sabbata festis. [3] 10012

S. PROSPERI CARMEN DE INGRATIS

EXPLICIT FELICITER.

---

1 Al. possunt. 2 *peccatum*, *nam* qui facit peccatum servus est peccati, *Jo.* 8. 34. 3 Observatione sabbati, quae vacatione unius diei figurabatur, ablata, perpetuum sabbatum observat, qui spe futurae quietis sanctis est operibus intentus, nec ipsis bonis actibus suis, quasi de propriis, & de his quae non acceperit, gloriatur; illum in se operari cognoscens, qui simul operatur, & quietus est. *Quae est ejusdem s. Prosperi sententia* 279. *al.* 278. *ex lib.* 4. *s. Aug. de Gen. ad litt. cap.* 13.

S. PROSPERI

EPIGRAMMATΩN TRIAS

ADVERSUS MASSILIENSES.

CArmini *de Ingratis* tria solent adjungi Epigrammata, quorum duo titulum praeferunt: IN OBTRECTATOREM S. AUGUSTINI; tertium vero: EPITAPHIUM PELAGIANAE, AC NESTORIANAE HAERESEON. Garnerius in dubium revocare videtur an illa duo s. PROSPER emiserit, sed nullum adfert suspicionis suae momentum: contra vero eorum alterum sub nomine PROSPERI Rhetoris citatur a Beda, & utrumque s. PROSPERO eruditi omnes, omnesque veteres, & novae ejus operum editiones constanter adjudicant. Rectius ambigitur quis ille fuerit s. AUGUSTINI obtrectator, & an unus, idemque homo in utroque epigrammate refutetur. Si quam certam placet ex conjecturis personam inquirere, sunt qui unum Vincentium Lirinensem, & qui unum Cassianum designari autumant: sed primae sententiae adsertor prae ceteris diligentior Antelmius adeo strenue a Jo. Salinas oppugnatur, & utriusque epigrammatis sententiae tam bene Cassiano conveniunt, ut multo probabilius esse videatur, quod contra Cassianum scripta sint. Cum autem plane constet s. Augustino adhuc superstite scripta fuisse, sed jam sene, in an. 426. referri facile possunt; tunc enim temporis Cassianus collationem suam XIII. molitus est.

EPITAPHIUM NESTORIANAE, ET PELAGIANAE HAERESEON post an. Chr. 431. editum fuisse facilius assequi possumus; hoc enim anno utraque haeresis in Ephesina synodo proscripta est; quod epigrammati argumentum praebuit.

S. PRO-

S. PROSPERI

EPIGRAMMATΩN TRIAS

ADVERSUS MASSILIENSES

IN OBTRECTATOREM S. AUGUSTINI.

Scriptorem opus molientem adversus s. AUGUSTINUM*, proposita rei impietate maloque successu, ab incepto absterret.*

Quidam 1 doctiloqui libros senis 2 AUGUSTINI
Carpere, & adversum condere fertur opus.
Usque adeone bonũ ingenium, & facundia dives. 3
Ostentare artem non aliter potuit;
In nova prostratas acies 4 nisi bella cieret,
Impiaque extinctis hostibus 5 arma daret?
Haec

1 *Forte Cassianus, quem s. Prosper etiam in libro contra eumdem scripto non ex proprio nomine, sed ex titulo operis indigitare maluit.* 2 *De Augustino tamquam adhuc superstite loqui videtur, & senem vocare aetatis ergo non dignitatis.* 3 *Cassiano haec optime conveniunt. Idem s. Prosper in Chronico-Theodosio* XIV. *& Maximo Coss.* Joannes monachus cognomento Cassianus Massiliae insignis & facundus Scriptor habetur. 4 *Pelagianorum.* 5 *Legesis similia in Carmine* De Ingratis, *& sic quoque de Massiliensibus s. Prosper loquitur in lib. contra Collatorem cap.* I. In eum statum deducere caussam Ecclesiae moliuntur, ut dum nostros affirmant non veraciter pro gratia esse locutos, inimicos gratiae persuadeant iniuste esse damnatos.

Haec pugna, incentor, mors est tua: te stilus [1] iste
Conficit, & verbis perderis ipse tuis.
Dumq; doces quantũ valeat mens libera, monstras
Velle tuum tibimet sufficere ut pereas.
Verte gradum, fuge perniciem: stratosque rebelles
Oris apostolici [2] fulmine ubique vide.
Nec te mutato defendi nomine [3] credas:
Si pastorem [4] ovium laedere vis, lupus es. [5]

IN

1 *Ludit in aequivoco: vox enim stilus tum scribendi, tum feriendi instrumentum significat.* 2 *Innocentii, & Zosimi sententiis.* 3 *Cassianus s. Augustini doctrinam oppugnandam suscepit collat.* 13. *non suo loquens nomine, sed Abbatem Chaeremonem introducens de Gratia Dei, & libero arbitrio hominis differentem.* 4 *nempe Augustinum: sic autem etiam in lib. cont. Collat. cap.* 21. Praecipuum, *inquit s. Prosper*, nostro tempore in Doctrina Ecclesiastica virum rabido ore discerpunt, creduntque se omnia auctoritatum munimina posse convellere, si hanc Pastoralis speculae validissimam turrim crebra Pelagiani arietis illisione pulsaverint.

5 *Mordet acriter Massilienses s. Prosper etiam in lib. contra Collat. cap.* 21. Quod ne hypocritarum obtineatur insidiis, confidimus Domini protectione praestandum, ut quod operatus est in Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Coelestino, operetur in Xisto; & in custodia Dominici gregis haec sit pars gloriae huic reservata pastori, ut sicut illi lupos abegere manifestos, ita hic depellat occultos.

IN EUMDEM AUT ALIUM QUEMPIAM S. AUGUSTINI OBTRECTATOREM.

Cum scriptum quoddam serperet adversus s. Augustinum ejus auctorem suspicionibus s. Prosper onerat, & eidem s. Doctoris refutationem minitatur.

Contra Augustinum narratur serpere quidam
Scriptor, quem dudum livor adussit edax:
Qui [1] caput obscuris contectū utcumque [2] cavernis,
Tollere humo miserum perpulit anguiculum. [3]
Aut hunc fruge sua aequorei pavere Britanni, [4]
Aut huic Campano gramine [5] corda tument.
Quae concepta fovet, promat: quae parturit, edat:
Seu vetere armatur dogmate [6], sive novo. [7]

In

1 *Livor*. 2 *Sic s. Hieronymus lib.* 1. *adversus Jovinianum:* de tenebrosis, *inquit*, latebris ejus, quasi de foveis sententias protraham, neque sinam venenosum caput spiris maculosi corporis protegi. *Orosius vero lib.* 1. *Apologetici de ipsis Pelagianae haereseos doctoribus loquens*, serpentes *vocat*, quiquum tuendi solius capitis caussa reliquum concisioni, atque iniuriae corpus exponunt, nihil damni arbitrantur, ea tantum sui parte a periculo libera, quae multimodas, venenatasque in se obtinet linguas, si etiam membris omnibus amputentur. 3 *Sancti Augustini obrectatorem* anguiculum, *deinde vero* viperam *vocat*. 4 *aut est Pelagii erroribus imbutus*. *Porro notandum quod oriundus erat Pelagius ex Britannia* aequorea, *id est insula, non autem ex ea, quae in continenti est, & minor dicitur*. 5 *Poetice, ut significet, aut est Juliani Eclanensis Episcopi in Campania sectator; cujus nempe ratiunculis praecipuè decepti sunt Massilienses, ut constat ex eodem s. Prospero in ep. ad s. Augustinum cap.* 3. *nec non ex lib. cont. Collat. cap.* 21. 6 *Pelagiano*.

In quoſcumque ſinus ſpirarum torqueat orbes, [1]
Et fallax multa contegat arte caput;
Currentem adtritos ſuper aſpidas & baſiliſcos [2]
Declinare ſenem [3] vipera non poterit.

EPI-

---

7 *Ironice Caſſianum ſuggillare videtur, qui novum ſyſtema molitus eſt, ut conſtat ex definitionibus ab eo propoſitis Collat.* XIII. *et a s. Proſpero confutatis in libro contra Collatorem.*

1 *Alludit ad operis indolem, ut enim anguis proprium eſt per ſpirarum ſinus ducere corpus nec tamen caput obiicere, ita ſcriptor praecipuum Pelagianae haereſeos germen ſervabat, plures licet alios ejus errores ſe reiicere profiteretur. Porro Caſſiani machinas adverſus s. Auguſtini doctrinam innotuiſſe s. Proſpero ante editionem Collationis* XIII. *conſtat ex epiſtola ipſius Proſperi ad Rufinum ſcribentis cap.* 5. Moleſte ferunt, quod his quae adverſum excellentiſſimae auctoritatis virum aſſeruere inter multas COLLATIONES, reſiſtimus. *Et in lib. cont. Coll. cap.* 14. Quis, *inquit*, haec praedicari a catholicis crederet, niſi quae in COLLOQUUTIONIBUS DOMESTICIS ſaepe defenſa ſunt, etiam ſcripta legerentur? 2 *ſuper plurimas nimirum haereſes, haereticoſque, quos s. Auguſtinus oppugnavit & profligavit.* 3 *Erat igitur adhuc ſuperſtes s. Auguſtinus, ſed jam grandaevus aetate, qualem oppugnare eum coepit Julianus, de quo s. Fulgentius haec tradit in libro contra Fauſtum:* nec illi ſufficiebat paternae nobilitati, Aemiliorum faſces admoviſſe, quos haereſi degenere turpiter maculavit. Seniorem *(al. Senem)* Auguſtinum, ut clarior fieret, juvenili calore aggreſſus ſed repreſſus, tantam ſibi conciliavit per orbem terrarum invidiam, quantam ſibi apud omnes ſtatuerat facere claritatem, & quod in occaſionem gloriolae arripuerat, ſubſannante Domino verſum eſt in opprobrium.

EPITAPHIUM NESTORIANAE ET PELAGIANAE HAERESEΩN. [1]

Inducitur haeresis Nestoriana suum & Pelagianismi exterminium deplorans, & Semipelagianos tamquam sui & Pelagianismi fautores suggillat.

Nestoriana lues successi [2] Pelagianae,
Quae tamen est utero praegenerata [3] meo.

1 *Duo erant Nestorianae haereseos summa capita: 1. in Christo duas esse personas aeque ac sunt duae naturae: II. non ab ipso conceptu Deum-hominem extitisse, sed divinitatem fuisse illi conlatam pro meritis. S. Prosper in Chronico* - Felice, & Tauro Coss. Nestorius Constantinopolitanus Episcopus novum Ecclesiis molitur errorem inducere, praedicans Christum hominem tantum, non etiam Deum natum, eique divinitatem conlatam esse pro merito. *Itaque Nestoriana haeresis, & Pelagiana in hoc consentiebant, quod illa affirmaret J. Ch. labore, ac operibus suis divinitatem promeruisse, haec autem homines ex studio & ex meritis arbitrii mereri gratiam & praedestinationem. Nec putes unum sine altero stare facile posse; cum enim Praedestinatio Sanctorum in Deo homine J. Ch. maxime praefulgeat, si destruatur in capite destruitur etiam in membris, & qui in membris fateri illam nolunt, qualem fatetur Ecclesia, in Nestorianos errores facile prolabuntur. Contigit hoc olim Leporio, recens vero Isaaco Berruyerio; sed ille a Gallis doctoribus admonitus, & per Augustinum emendatus libellum* emendationis, *seu* satisfactionis *edidit, cui utinam parem & hic fecisset.*

2 *Leporius Monachus, teste Jo: Cassiano lib.* 1. *de Incarn. cap.* 4. & 5. ex Pelagii pravitate, vel insititu-

Infelix miserae genitrix & filia natae [1],
Prodivi ex ipso germine [2] quod peperi.
Nam fundare arcem meritis prior orsa superbis,
De capite ad corpus [3] ducere opus volui. [4]
Sed mea dum proles [5] in summa armatur ab [6] imis.
Congrua bellandi tempora non habui:

Et

stitutione *Nestorianam haeresim omnium primus meditatus est circa an. Ch.* 426. *cum scilicet Pelagiana haeresis ubique gentium damnata jam fuerit ab an.* 418. *& licet illam* flebilibus confessionis, ac planctus litteris ad omnes Galliae civitates missis *emendaverit, Nestorius tamen Constantinopolitanus Episcopus circa an.* 429. *tanta audacia restauravit, ut ab eodem Nestoriana dicta fuerit. En qua ratione Nestoriana lues successit Pelagianae. Nec officit Garnerii animadversio, quod scilicet deliria Samosateni a tertio saeculo Nestorianae haeresi praeluserint, aut eorum opinio, qui Leporii lapsum ante an.* 418. *consignant; facile est enim reponere, quod tamen Nestoriana haeresis tunc solum erupisse visa est cum Nestorius eam pervicaciter docere, ac propugnare aggressus est.* 3 Al. progenerata.

1 genitrix, *quia ex illo Nestorianae haereseos capite, quod homo Christus pro meritis suis divinitatem assecutus sit, Pelagiana haeresis consequenter stabilitur, quae homines gratiam, & praedestinationem sibi comparare defendit:* nata, *quia Nestorius suam illam haeresim propugnare coepit post Pelagianorum damnationem.* 2 *ex errore Pelagiano.*
3 *a Christo ad Fideles.* 4 *volui primum adstruere Christi electionem ex praeviis arbitrii meritis, ac tum idem inferre de ceteris hominibus: quia nimirum electio Christi exemplar est electionis, qua Deus* elegit nos in ipso ante constitutionem mundi *Eph.* 1. 4. *unde hoc argumento non semel urget Pelagianos s. Augustinus.* 5 *haeresis Pelagiana.* 6 *Stabilita enim electorum praedestinatione ex meritis arbitrii idem de Christo concludere ausus est Leporius.*

Et consanguineae post tristia vulnera [1] fraudis,
Aspera conserui praelia fine pari.
Me tamen una dedit victam sententia [2] letho,
Illa volens iterum surgere [3], bis cecidit [4].
Mecū oritur [5], mecū moritur [6], mecūque sepulchrū
Intrat, & inferni carceris ima subit.

1 *ab Africanis Conciliis inflicta. nec non ab Innocentio, & Zosimo Romanis Pontificibus &c.*

2 *in Concilio Ephesino*. Congregata apud Ephesum plus ducentorum Synodo Sacerdotum, Nestorius cum haeresi nominis sui, & cum multis Pelagianis, qui cognatum errori suo juvabant dogma, damnatur. *Sic idem s. Prosper in Chronico; & in lib. cont. Collat. cap. 21. de s. Caelestino loquens:* Per hunc virum, *inquit*, etiam Orientales Ecclesiae gemina peste purgatae sunt, quando Cyrillo Alexandrinae urbis Antistiti ad exsecandam Nestorianam impietatem, Apostolico auxiliatus est gladio, quo etiam Pelagiani, dum cognatis confoederantur erroribus; iterum prosternerentur.

3 *Juliani potissimum opera, suppetias ferente Nestorio. Nam quod Pelagiani novas turbas tunc temporis ciere tentaverint, constat ex epistola Theodosii ad s. Augustinum vocantis illum ad Synodum Ephesinam, nec non ex epistola Capreoli Chartaginensis Episcopi ad eamdem Synodum, & ex relatione quam eadem sancta Synodus ad Caelestinum Papam transmisit.* 4 *primum per Innocentium, & Zosimum cooperantibus Africanis Conciliis; iterum vero in Ephesina Synodo.* 5 *etenim eodem fere tempore utraque haeresis in lucem prodiit cum una sine altera vi systematis stare nequeat.* 6 *In Synodo Ephesina; licet enim haeresis Pelagiana damnata jam fuerit, aliquam tamen servabat vitam in nonnullis Episcopis, quorum audacior Julianus in libello Fidei ad* Apo-

Quo nos praecipites insana superbia mersit,
Exutas donis, & tumidas meritis?
Nam Christum pietate operum & mercede, volētes
Esse Deum [1], in capitis foedere non stetimus:
Sperantesque animi de libertate coronam [2],
Perdidimus quam dat gratia justitiam.
Quique igitur geminae miseraris busta ruinae,
Ne nostro exitio consociare, cave.
Nam si quae [3] Domini data munera serò fatemur,
Haec homini credis debita, noster eris. [4]

S. PRO-

Apostolicam Sedem plenarium Concilium postulaverat. Si aliquis voluerit contra eos scandalum concitare, certa sit Sanctitas Vestra nos ad audientiam plenariae Synodi provocare. *Sed occlusum est illi os in Ephesina Synodo, in qua conclamatum est*: (*Act.* 5.) Anathematizamus autem, & Apollinarium, & Arium, & Eunomium, & Macedonium, Sabellium, Photinum, Paulum, & Manichaeos, & quamcumque aliam haeresim, & praeter hos insuper novatum blasphemiarum inventorem Nestorium, & qui ei communicant, & consentiunt, & eos, qui Caelestii, vel Pelagii placita sequuntur, quorum dogmata numquam suscepimus, neque nunc per poenitentiam mutata voluntate nos recipimus ad recte sentiendum, sed, ut dixi, in rectis, & Apostolicis Ecclesiae dogmatibus enutriti sumus.

1 *quae est haeresis Nestoriana*. 2 *quae est haeresis Pelagiana*. 3 *Semipelagianos suggillat*, & *praecipue Cassianum*. 4 *Ex Virg. Aen.* 2. v. 149. *ad quem ita Servius*. Sunt, ut habemus in Livio, imperatoris verba transfugam recipientis in fidem: *Quisquis es noster eris*.

S. PROSPERI

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

EX SENTENTIIS S. AUGUSTINI

SPICILEGIUM.

INter opera S. Prosperi liber exstat sex supra centum continens Epigrammata, quorum singulis selecta praeponitur sententia aut de verbo ad verbum descripta ex S. Augustino, aut sensuum ipsius sancti Doctoris vim exhibens, in cujus libris versandis exercitatissimum fuisse S. Prosperum manifestissime apparet. Hinc Spicilegium hoc venit, in quo epigrammata illa colligere aequum bonumque duximus, quae propius pertinent ad Gratiae, & Praedestinationis doctrinam. Quo tempore librum illum S. Prosper ediderit, incertum; sed in epigrammatis LXV. & LXVI. Eutychianos impugnare videatur, unde non incongrue conjicitur referendum esse ad tempora Chalcedonensis Concilii, quod celebratum est an. Ch. 451. Illi in pluribus mss. Codd. praefixi leguntur sequentes veteris Scholiastae versus, quos alii ediderunt sed non emendatos.

Haec Augustini ex sacris epigrammata dictis
Dulcisono rhetor componens carmine Prosper.
Versibus hexametris depinxit pentametrisque,
Floribus ex variis ceu fulget nexa corona.
Unde ego te, Lector, relegis qui haec sedulus, oro
Intentas adhibere sonis caelestibus aures:
Istic nam invenies, animum si cura subintrat,
Maxime quid doceant sacrae moderamina legis
Observare homines; vel quid sibi maxime vitent,
Sidereum caeli cupiunt qui scandere regnum.

S. PRO-

S. PROSPERI
EPIGRAMMATΩN
EX SENTENTIIS S. AUGUSTINI
SPICILEGIUM.

I.

DE QUAERENDO DEO. *Ep.* 9.

Deum quaerens, gaudium quaerit. Sic ergo quaerat, ut non in se, sed in Domino gaudeat. Accedendo enim ad Deum [1] *illuminatur ignorantia, & corroboratur infirmitas, data sibi & intelligentia qua videat, & caritate qua serviat* [2].

Scire Deum cupiens, gaudere, & vivere quaerit,
Si verum, & summum norit amare Deum [3].
Cui tribuat quidquid recte sapit, optat, agitque,
Et sine quo carnis gloria pulvis erit.
Non ergo in quoquam sua munera deserit auctor;
Perque suum Dominus se manifestat opus.
Inque illis habitat dives penetralibus hospes
Quae gaudent hoc se comta [4], quod ipse dedit.

II.

DE JUSTITIA ET GRATIA. *Ep.* 16.

Duae sunt retributiones justitiae, cum aut bona pro bonis, aut mala redduntur pro malis. Tertia est retributio gratiae, cum per regenerationem remittuntur mala, & retribuuntur bona: atque ita manifesta-

1 Al. ad Dominum. 2 Al. qua ferveat. 3 Al. amare bonum. 4 *ornata*. Al. hoc se cuncta.

nifestatur, quia universae viae Domini [1] misericordia & veritas. *Illam autem impiorum retributionem, qua pro bonis mala restituunt* [2], *Deus nescit: qui nisi* [3] *retribueret bona pro malis, non essent, quibus retribueret bona pro bonis.*

Justitiae merces gemina est, vel cum bona rectis;
Vel pravis digne cum mala restituit.
Salvatrix autem cunctorum gratia Christi,
Non pensans meritum, diluit omne malum:
Credentesque omnes renovans baptismate sacro,
Dat bona, quae propter det meliora bonis.

III.

DE CARNIS CUPIDITATE VINCENDA. *Ep.* 18.

Nemo est, cujus [4] *animam corruptibile corpus, & inhabitatio terrena non aggravet. Sed adnitendum est, ut cupiditates carnis spiritus vigore superentur: & interior homo, qui sibi semper sentit resisti, semper se divino* [5] *exspectet auxilio adjuvari.*

Nulla anima est, quae non mortali carne gravetur,
Nec [6] de corporea conditione gemat.
Sed confirmare invalidam, & frenare rebellem,
Legitimum & proprium est mētis opus dominae:
Quae jus [7] naturae, ut moderamine temperet aequo,
Et subdat sceptris noxia quaeque suis,

Auxi-

1 al. sunt misericordia &c. 2 al. restituuntur. al. qua bonis mala &c. 3 al. quia nisi. al. quia nisi Deus. 4 al. animum. 5 al. expectat. 6 al. Nec quae. 7 al. vis.

Auxilium a Domino, & vires petat, ut valeat se
Vincere, nec 1 sensus incitet ipsa suos.
Nam nullos 2 famulae poterit compescere motus,
Ni fuerit Christi semper amore potens.

IV.

DE ADJUTORIO DEI *Ep.* 22.

Divini est muneris, cum & 3 recta cogitamus, & pedes nostros a falsitate & injustitia continemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis 4, atque nobiscum, ut operemur, operatur 5.

Non dubie nostri Deus est & rector, & auctor,
Cum toto affectu, quae bona sunt, gerimus.
Ex operum specie clarebunt intima cordis:
Quisve 6 hominis mentem spiritus intus alit. 7
Sanctus enim sanctos facit: & de lumine lumen,
Exoritur: nullus fit bonus absque bono. 8

V.

DE PROFICIENDO *Ep.* 27.

Nemo tam eruditus 9, nemo tam doctus est, qui superna illustratione non egeat. Non enim ita ulla 10 divinorum bonorum augmenta sufficiunt, ut non

---

1 al. ne. 2 al. nullus. 3 Al. cum recte. 4 Al nobiscum est. al. in nobis est. 5 al. nobiscum operatur ut operemur cum illo. 6 al. Quive. al. Quidve. 7 al alat. al. agat. 8 al. absque Deo. 9 Al. Nemo est tam doctus, & nemo est qui &c. 10 Al. ulli.

non semper supersit aliquid, quod mens rationalis & intelligendum desideret, & gerendum 1.

Doctrinae Domini penetralia tempore in isto
Ad plenum nulli pervia sunt homini.
Semper enim Sanctis superest, quo crescere possint,
Et perfectorum gloria principium est.
Virtutem virtus pariat, de lumine lumen
Prodeat, atque omnis 2 palma gradum faciat.
Nā cur non cupide mens quaerat, quae Deus offert,
Cui, danda ut recte posceret, ipse dedit?

VI.

DE DUPLICI OPERE DEI. *Ep.* 28.

Si omnes homines simul consideremus, quorum alii misericordia salvi fiunt, alii veritate damnantur: universae viae 3 *Domini, id est, misericordia & veritas, suo fine distinctae sunt. Si autem solos sanctos intueamur, non discernuntur hae viae Domini. Individua enim ibi est & a misericordia veritas, & a veritate misericordia: quia beatitudo sanctorum & de munere gratiae est, & de retributione justitiae.*

Omnibus in rebus geminum est opus omnipotentis;
Totum justitia est quod gerit, aut pietas:
Quae simul in terris descendunt lucis ab arce,
Ne cuiquam parti desit utrumque bonum.

Et

1 Al. & agendum. 2 Al. hominis. 3 al. *om.* Domini.

Et quoniam cuncti auxilio miserantis egemus,
Praecedit semper gratia justitiam
Damnantem elatos, salvantem justificatos,
Quos Deus & donis auxerit, & meritis.

VII.

DE ADJUTORIO DEI. *Ep.* 31.

Ad caelestis Hierusalem consortium non ascendunt, nisi qui toto corde 1 *profitentur, non proprii operis, sed divini esse muneris quod ascendunt.*

Caelestem 2 ad patriam tédens cognosce vocantem,
Cujus proveheris, si bene curris, ope,
Nam si te virtute tua ad caelestia credis 3
Scandere, de superis pulsus ad ima cades. 4

VIII.

DE PATIENTIA FIDELIUM. *Ep.* 35.

Tota Fidelium salus, tota patientiae fortitudo ad eum, qui in Sanctis suis est mirabilis, referenda est: quia nisi in illis Deus 5 *esset, furori impiorum fragilitas humana succumberet.*

Cum constans anima adversis non frangitur ullis,
Et fidei virtus intemerata manet;
Norit inesse sibi Dominum patientia fortis,
Inque ejus donum, quod steterit, referat.
Nam

1 al. confitentur. 2 al. Aeternam. 3 al. credas. 4 al. cadis. al. ruis. 5 Al. Dominus.

Nam quod non cecidit, propriis si viribus aptat;
Hoc ipso, quo 1 se stare putat, cecidit.

IX.

DE JUSSIONIBUS DEI. *Ep.* 39.

Nihil Deus jubet quod sibi prosit, sed illi, cui jubet; ideo 2 verus est Dominus, qui servo non indiget, & quo 3 servus indiget.

Non ideo quidquam mandat Deus, ut sibi prosit,
Nec servi officio verus eget Dominus,
Cujus praeceptis augetur, qui famulatur,
Fitque minor quisquis negligit imperium.
Nā Deus omnipotēs, simul omnitenensque potestas,
Nil perdit proprium 4, nil capit occiduum.
Numquam non habuit quod habet, dans quidquid haberi
Poderit 5, & sumens non nisi quod dederit.

X.

DE LEGIS LITTERA. *Ep.* 43.

Legis littera, quae 6 dicit non esse peccandum, si spiritus vivificans 7 desit, occidit: scire enim peccatum facit potius, quam 8 caveri. Et ideo magis 9 augeri,

---

1 Al quod. 2 Al. *om.* ideo. 3 Al. sed quo. 4 Al. Nil recipit varium. Al. Ipse sibi summum perpetuumque bonum. 5 Al. Profit, & accipiens &c. 6 al. docet. 7 al. vivificare. 8 al. scire.. cavere. al. sciri... cavere. 9 al. magis facit.

geri, quam minui: quia malae concupiscentiae etiam praevaricatio legis accedit.

Index peccati lex est plectenda vetando,
  Quae, nisi cor mundet spiritus, interimit.
Nullus enim est insons sola formidine poenae,
  Qui sanctum & justum non amat imperium.
Hunc tamen affectum [1] non lex, sed gratia confert,
  Quodque jubet legis littera, velle facit.

XI.

DE LEGE ET GRATIA. *Ep.* 44.

Lex data est, ut gratia [2] quaereretur, & gratia data est, ut lex impleretur. Neque [3] enim suo vitio non implebatur, sed vitio [4] prudentiae carnis: quod vitium per legem demonstrandum, per [5] gratiam sanandum fuit.

Non servit jussis legis prudentia carnis,
  Peccati stimulos nec superare potest.
Sed quia mens anceps patitur mala corporis aegri,
  Quaerere divinum cogimur auxilium.
Lex igitur facit, ut poscatur gratia Christi,
  Ardua quâ legis jussa queant fieri.
Nec jam [6] non valeant carnales vincere sensus [7],
  Quos justae legis conditor ipse juvat.

1 al. effectum. 2 al. gratia Christi. 3 al. Neque enim erat suo vitio quod non &c. 4 al. sed ex vitio. 5 al. & per gratiam. 6 Al. Ne jam. 7 al. carnalem vincere sensum.

XII.

DE PROMISSIONE DEI. *Ep. 45.*

Hoc promittit Deus [1], *quod ipse facit. Non enim ipse promittit, & alius* [2] *facit: quod jam non est* [3] *promittere, sed praedicere. Ideo* [4] non. ex operibus, sed ex vocante, *ne ipsorum sit, non Dei: & merces non imputetur secundum gratiam* [5], *sed secundum debitum, atque ita gratia jam non sit gratia.*

Quae [6] Deus omnipotens promittit, perficit ipse,
Nec proprium externis viribus implet opus.
Hinc secura fides sperat, quod credit, amatque
Auctorem, qui quod spondet, & [7] efficiet.
Nam, si quae Dominus promittit, non operatur,
Sed solum humanum praevidet arbitrium:
Non haec dona ejus, sed sunt praedicta vocanda,
Ceu quisquam ex proprio sit bonus absque Deo.
Quod quia non recipit pietas, veroque repugnat;
Gratia nos reparet, gratia justificet:
Quae sic in cunctis implet sua dona vocatis,
Ut quorum dux est, fiat & ipsa comes.

DE

---

1 Al. Hoc quod promittit Deus, ipse facit.
2 Al. aliud. 3 Al. esset. 4 Al. Ideo homines non fiunt boni ex suis operibus, sed ex Deo vocante. Al. ne ipsorum sit bonitas, sed Dei. Al. ut nec bonitas ipsorum sit, sed Dei. Al. Non ex operibus justificantur homines, sed ex... ne ipsorum sit justificatio, & non Dei. 5 Al. & merces non imputetur secundum debitum, sed secundum gratiam; *& reliqua omituntur.* 6 Al. Quod.
7 Al. id.

XIII.

DE FIDELIUM CULPIS, ET INFIDELIUM BONIS. *Ep.* 46.

Sicut non impediunt ab aeterna vita juſtum quaedam peccata venialia, ſine quibus haec vita non ducitur: ſic ad ſalutem aeternam nihil proſunt impio aliqua bona opera, ſine quibus difficillime vita cujuſlibet peſſimi hominis invenitur.

Ut quaedam tenues maculae in ſplendore piorum,
Major virtutum quas vacuat numerus,
Aeternae donis nequeunt obſiſtere vitae,
Nec merita obſcurat grandia culpa levis:
Sic aliquid plerumque boni pars impia geſtat,
Magni mole mali quod facile obruitur.
Nec prodeſt quiddam recti ſapuiſſe malignis,
Si verum & ſummum [1] non coluere Deum.
Una fides igitur, ſpes una eſt, atque amor unus,
Quo fiat juſtus, ſitque beatus homo.
Nam bona, quae pravis naturae ex dote ſuperſunt,
Augent peccati pondera, non minuunt.

XIV.

DE MALAE VOLUNTATIS EFFECTU. *Ep.* 47.

Cum voluntas mala poteſtatem accipit efficiendi quod cupit, ex judicio [2] Dei venit, apud quem non eſt ini-

1 Al. & ſanctum. 2 Al. *add.* juſto.

iniquitas. Punit enim etiam isto modo, nec ideo injustè [1] *quia occulte. Ceterum iniquus puniri se ignorat, nisi cum manifesto supplicio senserit nolens, quantum mali sit, quod perpetravit volens.*

Cum datur injusto peccandi optata potestas,
Ut mala mens, prave quod cupit, efficiat:
Ira Dei magna [2] est, qua multos sic quoque punit,
Ut quibus exsultant, criminibus pereant.
Crescit enim occulte cum longo poena reatu,
Ausibus illicitis si nihil obstiterit.
Et magis, erranti ne parcant flagra, timendum est,
Quam ne non fiat, quod voluisse nocet.

X V.

QUALES NOS DILIGAT DEUS [3]. *Ep.56.*

Tales nos amat Deus, quales futuri [4] *sumus ipsius dono: non quales sumus nostro merito.*

Tales a Domino, quales formamur, amamur:
Non quales nostris extitimus meritis.
Sanctificet, doceat, plantet, riget, excolat, ornet.
Et sibi perpetuo quod placeat, faciat.
Nam nihil est hominis, quod digne possit amari;
Perficiat proprium ni bonus auctor opus.

DE

1 Al. injuste est. al. al. facit injuste. 2 Al. Ira est magna Dei. 3 Al. Deus amet. 4 Al. quales facti sumus dono ejus, non quales facti sumus.

XVI.

DE PRINCIPALI RERUM OMNIUM CAUSSA. *Ep.* 58.

Voluntas Dei est prima, & summa caussa omnium corporalium, spiritaliumque motionum. Nihil enim fit visibiliter ac sensibiliter, quod non de invisibili, atque intelligibili summi Imperatoris aula aut jubeatur, aut permittatur, secundum ineffabilem justitiam praemiorum atque poenarum, gratiarum, & retributionum in ista totius creaturae amplissima quadam immensaque republica.

Principium mundi Deus est, quo cuncta moventur,
Et quae permittit, vel jubet auctor, agunt.[1]
Hinc mutabilium rerum immutabilis ordo
Aeterni servit legibus artificis.
Inque suos fines procedit quaeque voluntas,
Nec variis meritis arbiter aequus abest,
Corda regens, vires tribuens, peccata remittens;
Mitis subjectis[2], implacidus tumidis.
Ut nec poena malum quemquam, nec gloria justum
Suscipiat, nisi cum laude & honore Dei.

1 Al. agit. Al. Quaeque jubet summus, vel finit &c. 2 Al. Atque humilis humiles curans, pellensque superbos, Augens subjectos, despiciens tumidos.

XVII.

QUOD TOTA INFIDELIUM VITA PECCATUM SIT. *Ep.* 83. *al.* 80.

Omnis infidelium vita peccatum est: & nihil est bonum sine summo bono. Ubi enim deest agnitio aeternae, & incommutabilis veritatis, falsa virtus est [1], *etiam in optimis moribus.*

Quāvis multa homini post vulnera prima supersint,
Quae vitam hanc faciant laudis habere decus:
Si tamen ingenio claro, & probitatis amori
Fons [2] desit fidei, subdita corda rigans:
Cunctarum frugum marcescit inutile germen,
Nec fruitur vero lumine falsus honor.
Ignoratus enim Deus, & non credita virtus,
Quae vera ad summum provehit arte bonum,
Non sinit eniti regna ad caelestia mentem
Obstructam [3] vanis, occiduisque gravem.
Perque omnes calles errat sapientia mundi,
Et tenebris addit, quae sine luce gerit.

DE

---

1 Al. falsa etiam virtus est in &c. Al. falsa etiam ibi &c. 2 Al. Si non &c. Fons adsit fidei &c.
3 Al. Obstrictam.

XVIII.

DE VERA LIBERTATE. *Ep.* 85. *al.* 82.

Libera semper est servitus apud Deum, cui non necessitas servit, sed caritas.

Libertas nulla est melior, majorve potestas,
Quam servire Deo, cui bene servit amor.
Absque jugo posita est ditionis amica voluntas,
Quae viget affectu, non gemit imperio.

XIX.

DE SUPERBIA. [1] *Ep.* 86. *al.* 83.

Quo primum vitio superatus est homo, hoc ultimum vincit [2]. *Cum enim omnia peccata superaverit, manet periculum, ne mens bene sibi conscia, in se potius quam in Domino glorietur.*

Qua primum in mortem est homo pulsus fraude maligni,
Hanc illi extremam bella peracta [3] movent,
Sublimes ut cum palmas, clarasque coronas
Sumpserit, atque hostem subdiderit pedibus,
Virtuti propriae velit adsignare triumphum,
Non Domino, cujus munus, opusque fuit.
In quo uno semper superat, qui non superatur,
Quo dignante manum subdere, nemo cadit.

XX.

DE DILIGENDO DEUM. *Ep.* 87. *al.* 84.

Non poterit hominis labor finiri, nisi hoc diligat, quod ei non possit auferri.

Ancipitis vitae qui vis superare labores,
Dilige, quod semper verus amator habet.

In-

1 Al. *add.* quam boni ultimam vincunt. 2 Al. vincitur. al. ad ultimum. al. ad ultimum vincunt. 3 Al. parata.

Instant terrenis infesta pericula rebus,
Fervent pro damnis praelia, proque lucris.
Et nihil est inter carnalia vota quietum,
Nec pax sollicitis, nec modus est cupidis.
In solo est mens tuta Deo, quem linquere nolens,
Numquam erit aeterno non opulenta bono.

XXI.

DE VENIA, QUA ETIAM JUSTI INDIGENT. *Ep.* 90. *al.* 87.

Justitia nostra quamvis vera sit propter verum boni finem, ad quem refertur, tamen tanta est in hac vita 1, *ut potius remissione* 2 *peccatorum constet, quam perfectione virtutum.*

Magna quidem in multis est excellentia sanctis,
Quorum animos 3 superi gratia roris alit.
Sed dum mens quaedam patitur mala corporis aegri,
Et pugnam 4 interius exteriora movent,
Numquam ita perfecto capitur victoria bello,
Vera ut securus pace fruatur homo.
Inter discordes motus contagia serpunt,
Ipsaque virtutum gaudia vulnus habent;
Ut faciat cunctis longa experientia notum 5,
Non esse hoc plenam tempore justitiam:
Ni Dominus miserando lavet delicta suorum,
Et dans virtutum munera, det veniam.

DE

1 Al. tanta est in hac vita fragilitas. al. in hac vita humana. 2 al. in remissione. 3 al. animas. 4 al. internis. 5 Al. Ut faciat notum longa experientia cunctis.

XXII.

DE NON DESPERANDIS [1] PECCATORIBUS.

Ep. 92. *al.* 89.

Non est desperandum de malis, sed pro ipsis, ut boni fiant, studiosius supplicandum. Quia numerus sanctorum de numero semper est auctus impiorum [2].

Ut morbo oppressis [3] praestanda est cura medendi,
Donec in aegroto corpore vita manet:
Sic pravis, multa & vitiorum mole gravatis,
Sanctarum pietas est adhibenda precum;
Ut, dum possibile est mutari corda malorum,
Horrescat noctis devia lucis amor:
Conversisque novam mentem det gratia Christi,
Qua fiunt homines justificante boni.

XXIII.

DE BONIS [4], QUAE NEMO AMITTIT [5] INVITUS. *Ep.* 94. *al.* 91.

Potest homo invitus amittere temporalia bona: numquam vero nisi volens perdit aeterna.

Omne bonum mundo concretum, & tempore partū,
Quacumque amitti conditione potest.

Et

1 Al. malis. Al. Quod non desperandum de peccatoribus. 2 Al peccatorum. 3 Al. obsessis.
4 Al. De bono quod &c. 5 Al. perdit, al. accipit.

Et quamvis 1 damnis vigilanter cura resistat,
Saepe tamen propriis dispoliatur homo.
At bona, quae vere bona sunt nec fine tenentur;
Semper habet, quisquis semper habere cupit.
Nec vim ferre potest Christo subnixa 2 voluntas,
In quo persistens omnia vincit amor.

XXIV.

DE BELLO INTESTINO. *Ep. 96. al. 93.*

Actio in hac vita pia est, Deum colere, & in ejus gratia contra vitia interna pugnare, eisque usque ad illicita instigantibus cogentibusve non cedere, & ubi ceditur indulgentiam, atque ut non cedatur adjutorium Dei affectu religiosae pietatis exposcere. In paradiso autem, si nemo peccasset, non esset actio pietatis expugnare vitia, quia felicitatis esset permansio vitia non habere.

Numquam bella bonis, numquã discrimina desunt,
Et cum quo certet, mens pia semper habet.
Quae carnem oblectant, sancto sunt noxia cordi,
Contra animi legem praelia corpus habet.
Pulsant exterius diversis motibus hostes,
Intus civile est, & sociale malum.
Ut possit mundi illecebris, vitiisque resisti,
Vis est corporei mortificanda hominis.
Sed quae mens recto famulam sub jure tenebit,
Edomitae, ut regnet carnis in officiis;
Excelso nisi quae servit bene subdita Regi,
Unde est facta volens, fiat & inde 3 valens?

NUL-

1 Al. Ut..... dispolietur. 2 al. submissa.
3 Al. ut inde.

XXV.

NULLAM MALI ESSE NATURAM.
Ep. 97. al. 94.

Omnia per verbum facta sunt. & sine ipso factum est nihil. Cum itaque universae naturae per verbum Dei factae sint, iniquitas per ipsum facta non est. Quia iniquitas nulla substantia est, & peccatum non natura est, sed vitium naturae id appetentis, quod non est ordinis sui.

Per verbum omnipotens Deus omnia condidit unus,
  A quo natura est nulla creata mali.
Et quod non fecit dives sapientia Verbi,
  Non habet in rerum conditione locum.
Nulla igitur vitiis substantia, nullaque vita est,
  Quae vegetet corpus, materiamque 1 suam.
Sed cum libertas discedit ab ordine recto,
  Nec servant proprium, quae bona sunt, modum,
In culpa & vitio 2 est vagus in contraria motus,
  Fitque malum veram deseruisse viam.
In quam si toto properet quis corde reverti,
  Nullus neglecti limitis error erit.
Totaque deleti 3 peccati poena peribit,
  Condita in integrum restituente Deo.

DE

1 Al. materiamve. 2 Al. In culpae vitio.
3 Al. debenti.

XXVI.

DE JUDICIIS 1 DEI. *Ep. 99. al. 96.*

Nullo modo judiciis hominum comparanda ſunt judicia Dei, quem non dubitandum eſt eſſe juſtum, etiam quando facit, quod hominibus videtur injuſtum.

Judicium humanum, quod falli ſaepe neceſſe eſt,
Non ſemper recipit regula juſtitiae.
At Domini in cunctis aequa eſt, veraxque poteſtas,
Adſpectum cujus nulla remota latent.
Talis laudetur iudex, timeatur, ametur,
Qui vere juſtus permanet, atquę bonus:
Adverſos 2 revocans, converſis cuncta remittens,
Atque 3 malis veniam dando bonos faciens,
Non ergo audacter mens veri neſcia culpet,
Quod placuit ſummi judicis arbitrio.
Sed ſubdat ſeſe juſto ignorantia Regi,
Qui numquã, quae ſunt non 4 bona, velle poteſt.

IN-

1 Al. *add.* non comparandis judiciis hominum.
2 Al. Averſos. 3 Al. Deque malis. 4 Al. ni bona.

INDEX

RERUM ET VERBORUM.

A

B

C

H

Latro

L

 ditu-

R

VA-

VARIANTIUM LECTIONUM SUO LOCO PRAETERMISSARUM SPICILEGIUM.

Pag. 1. lin.17. Al. *Christianorum Patrum opinioni & Ecclesiastico sensui convenire*. p. 5. lin. 11. al. *tam plane illis*. ib. lin. 12. al. *quasi scilicet specialiter*. p. 7. lin. 19. al. om. *sub*. p. 8. lin. 3. al. *planius*. p. 9. l. 16. al. om. *hanc*. p. 10. l. 23. al. *praevaricator Deo dicitur*. p. 14. l. 21. al. om. *enim*. p. 17. l. 4. al. *operantem & cooperantem*. ib. l. 12. al. *nihil operati*. p. 18. l. 15. al. *in qua futurus esset gratia & voluntate, praescierit*. p. 19. l. 13. al. *spirat*. p. 371. l. 7. al. *adurit*. p. 380. ep. II. v. 1. al. *cum vel*. ib. v. 5. al. *Credentes omnes*. p. 382. ep. VI. v. 2. al. *Totum* aut *justitia est*. p. 385. ep. XI. v. 5. al. *Lex ergo*. p. 386. ep. XII. v. 8. al. *absque bono*. p. 387. ep. XIII. v. 8. al. *Si verum sancte*. p. 392. ep. XXI. v. 1. al. om. *in*. p. 393. ep. XXIII. v. 1. al. *mundi*. p. 395. ep. XXV. v. 9. al. *In culpae vitio*.

ERRATA TYPOGRAPHICA GRAVIORA SIC CORRIGITO.

Pag. 7. [illegible] 12. lege, *teporis*. p. 46. l. 16. *Apostoli*. p.78. not.3. *contra duas epistolas Pelagianorum ad*. p.139. n. 1. *Rom*. 6. 20. p.151. notae 3. & 4. a suo loco abductae sunt. p.214. nota 5. respicit τὸ *non* quod est in textu l. 10. p. 238. notae 3. & 4. a suo loco abductae sunt. p. 307. v. 43. *sint*. p. 308. n. 1. lin. 12. *epistolae*. p. 313. in marg. 105. p. 318. n. 2. *Cap. penult*. p. 319. nota 4. respicit v. 234. p. 323. n. 1. l. 5. *Le Renard*. p. 327. n. 4. l. 13. ἐφὺνμισμὸν. p. 335. n. 4. *Et frustra*. p.341. n. 3. dele *Al*. p. 378. l. 12. *videtur*.

